

สมเด็จพระบรมราชินีนาถนักพัฒนา
เพื่อปวงประชาสุโขสานต์

สมเด็จพระบรมราชินีนาถนักพัฒนา เพื่อปวงประชาสุโขสานต์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

“...ข้าพเจ้าโชคดีที่ได้มีโอกาสตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงเยี่ยมราษฎรทั่วประเทศมานานหลายปี
ได้แลเห็นพระวิริยะอุตสาหะและพระราชวิริย
ที่ทรงทำงานเพื่อประเทศชาติและประชาชน
ทั้งยังทรงสอนเรื่องการทำงานให้แก่ข้าพเจ้าด้วย
ทำให้ข้าพเจ้าซาบซึ้งในพระราชปณิธาน
และได้ตั้งใจปฏิบัติงานที่ทรงมอบหมายมาอย่างสุดความสามารถ
คืองานด้านสังคมสงเคราะห์ต่างๆ ได้แก่
การช่วยเหลือประชาชนที่เจ็บไข้ได้ป่วย
ช่วยเหลือทางด้านสวัสดิการครอบครัว
และส่งเสริมอาชีพทางด้านหัตถกรรม เป็นต้น...
เพราะงานเพื่อประชาชนทั้งหลายมีความสำคัญเสมอกัน
ย่อมต้องปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน ฉะฉานทางหนึ่งทางใดเสียมิได้...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ
ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต
๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๐

คำนำ

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) สำนักในพระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการ โดยทรงยึดแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้พสกนิกรชาวไทยมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สำนักงานฯ จึงได้จัดทำหนังสือ “สมเด็จพระบรมราชินีนาถนักพัฒนา เพื่อปวงประชาสุขสันต์” เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เผยแพร่ให้ประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ได้ซาบซึ้งในพระมหากษัตริย์คุณ และเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท น้อมนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศและตนเองต่อไป

หนังสือเล่มนี้ นำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับหลักการทรงงาน แนวพระราชดำริ และพระราชกรณียกิจในการพัฒนาประเทศของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ตลอดจนประโยชน์สุขที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน จากผลการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ และการน้อมนำแนวพระราชดำรินำใช้ในการประกอบอาชีพและดำเนินชีวิต โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น ๔ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ ภาพรวมหลักการทรงงาน ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยได้รับเกียรติจากผู้ถวายงานใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทได้กรุณาให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวพระราชดำริ และหลักการทรงงานในการพัฒนาประเทศของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และประสบการณ์ที่ตามเสด็จสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถไปในพื้นที่ทุรกันดารทั่วประเทศ

ส่วนที่ ๒ จากแนวพระราชดำริ... สู่ความสุขของประชาชนไทย ได้อัญเชิญแนวพระราชดำริที่พระราชทานเพื่อแก้ไขปัญหาและความเดือดร้อนของประชาชน ตลอดจนโครงการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่ทรงมีพระเมตตาและพระราชวิริยะอุตสาหะช่วยเหลือพสกนิกรมานำเสนอ พร้อมด้วยบทสัมภาษณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากแนวพระราชดำริ ซึ่งได้ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน สำนักงานฯ ได้อัญเชิญมานำเสนอโดยสังเขป รวม ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมอาชีพ รายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านสาธารณสุขและสังคมสงเคราะห์ ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านการพัฒนาเพื่อความมั่นคง

ส่วนที่ ๓ นานาประเทศเทิดพระเกียรติคุณ จากการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงงานอย่างหนัก เพื่อสร้างความอยู่ดีมีสุขแก่พสกนิกรตามรอยเบื้องพระยุคลบาท โดยได้พระราชทานพระราชดำริและโครงการพัฒนามากมาย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความอยู่ดี กินดี มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง มีการศึกษา มีอาชีพที่มั่นคง และดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี จนเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของคนทั่วโลก จึงมีหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ได้ขอพระราชทานพระราชวโรกาสทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาและรางวัลทางการพัฒนาเป็นจำนวนมาก เพื่อเทิดพระเกียรติคุณสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

ส่วนที่ ๔ บทสรุป สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันใหญ่หลวง ตลอดระยะเวลากว่า ๖๐ ปี ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระราชินีของประเทศไทย ทรงมุ่งมั่นในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการเคียงคู่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างตราตรำพระวรกายมายาวนาน เพื่อทรงนำพาประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้าและประชาชนมีความสุข ด้วยน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงรักและห่วงใยประชาชนประดุจลูก จึงทรงดูแลและให้ความช่วยเหลือเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยไม่ทรงเลือกกว่าเขาเหล่านั้นเป็นใคร

ในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ สำนักงานฯ ได้รับความกรุณาจาก **ท่านผู้หญิงจรัสจิตต์ ทีชะระ** รองราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ในการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ตลอดจนได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล พระฉายาลักษณ์ และภาพพระราชกรณียกิจ สำนักงานฯ จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สิงหาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

หน้า

พระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
คำนำ

ส่วนที่ ๑ : ภาพรวมหลักการทรงงาน ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ	๑๑
๑. การทรงงานพัฒนาประเทศ ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตามรอยเบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว บทสัมภาษณ์ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์	๑๔
๒. สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ... พระผู้ทรงเป็นที่พึ่งของปวงชนชาวไทย บทสัมภาษณ์ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล	๒๒
๓. สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงงานช่วยเหลือปวงประชานิยามิวันหยุด... ประจุแม่ห่วงใยลูก บทสัมภาษณ์ ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา	๓๒
๔. สมเด็จพระบรมราชินีนาถนักพัฒนา... พระแม่ของแผ่นดินไทย บทสัมภาษณ์ ท่านผู้หญิงจรงจิตต์ ทีชะระ	๔๑
๕. พระมหากรุณาธิคุณด้านการพัฒนาเพื่อความมั่นคง บทสัมภาษณ์ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา	๗๘

ส่วนที่ ๒ : จากแนวพระราชดำริ... สู่ความสุขของประชาชนไทย

๙๗

๑. ด้านการส่งเสริมอาชีพ รายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิต

๑๐๑

๑.๑ ศิลปาชีพ... ศิลปะเพื่อชีวิตและดำรงมรดกไทย

๑๐๒

๑.๒ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง... สร้างอาชีพและแหล่งอาหาร

๑๑๒

๑.๓ ธนาคารอาหารชุมชน... แหล่งสะสมอาหารตามธรรมชาติ

๑๒๑

๒. ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑๒๘

๒.๑ ทรงแก้ปัญหาดินเสื่อมสภาพและแห้งแล้ง คืนความสมบูรณ์แก่ผืนดิน

๑๒๙

(๑) โครงการปาร์กน้ำ... พระราชปณิธานคืนความชุ่มชื้นสู่ผืนดิน

๑๓๐

(๒) เสริมป่าธรรมชาติรอบอุทยาน... ตัวอย่างสร้างความอุดมสมบูรณ์แก่ดิน

๑๓๔

(๓) พลิกฟื้นคืนความชุ่มชื้นผืนดินหาดทรายใหญ่

๑๓๗

๒.๒ ทรงอนุรักษ์ป่า... ให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างเกื้อกูล

๑๔๐

(๑) บ้านเล็กในป่าใหญ่... คนกับป่าอยู่ร่วมกันได้อย่างเกื้อกูล

๑๔๑

(๒) ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า... ร่วมคืนป่าสมบูรณ์สู่ธรรมชาติ

๑๔๖

(๓) อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ๕ จังหวัด

๑๕๐

(ภาคตะวันออก)... สู่ความยั่งยืน

๒.๓ ทรงอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์... คืนความสมดุลสู่ธรรมชาติ

๑๕๖

(๑) คืนชีวิตสู่ธรรมชาติ

๑๕๗

(๒) สวนป่าสิริกิติ์... ศูนย์ศึกษาพรรณไม้ป่า

๑๖๙

(๓) ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล... คืนความสมบูรณ์แก่ท้องทะเล

๑๗๑

๓. ด้านสาธารณสุขและสังคมสงเคราะห์

๑๗๔

- ๓.๑ องค์สถานยิคาสภากาชาดไทย... พระเมตตาแผ่ไพศาล
- ๓.๒ คนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์... หายป่วยด้วยพระบารมี
- ๓.๓ สายใจไทย... ช่วยเหลือผู้เสียสละเพื่อแผ่นดินไทย
- ๓.๔ หมอหมู่บ้าน... ที่พึ่งด่านแรกของชาวบ้าน
- ๓.๕ น้ำพระทัยพระราชทาน... บรรเทาทุกข์แก่ปวงชน

๑๗๕

๑๘๑

๑๙๕

๑๙๘

๒๐๒

๔. ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม

๒๐๕

- ๔.๑ พิพิธภัณฑสถานฯ : แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมการทอผ้าและเครื่องแต่งกายไทย
- ๔.๒ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย... สู่ความรักชาติ
- ๔.๓ สืบสานศิลปะการแสดงของไทย

๒๐๖

๒๑๒

๒๑๗

๕. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

๒๒๔

- ๕.๑ ส่งเสริมการศึกษาพร้อมพัฒนาจิตใจด้วยหลักธรรม
- ๕.๒ ธนาคารสมอง... ธนาคารแห่งภูมิปัญญา
 - (๑) สร้างสุขภาพเด็กไทย... สร้างอนาคตประเทศไทย
 - (๒) พัฒนามหาวิทยาลัย... สู่ความเจริญของชุมชนและท้องถิ่น
 - (๓) วุฒิสานนทบุรี... รวมพลังสร้างเมืองนนท์เจริญน่าอยู่

๒๒๕

๒๓๔

๒๓๘

๒๔๓

๒๔๗

๖. ด้านการพัฒนาเพื่อความมั่นคง

๒๕๓

๖.๑ พัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ชายแดน

๒๕๔

๖.๒ หมู่บ้านยามชายแดน... เพื่อความมั่นคงของประเทศ

๒๖๑

๖.๓ พัฒนาเกษตรที่สูง... พัฒนาอาชีพราษฎรตามชายแดน

๒๖๗

ส่วนที่ ๓ : นานาประเทศเทิดพระเกียรติคุณ

๒๗๓

ส่วนที่ ๔ บทสรุป : สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันใหญ่หลวง

๒๘๗

บรรณานุกรม

๓๐๐

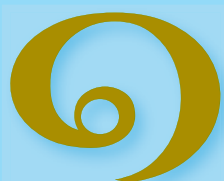
รายนามคณะที่ปรึกษาและคณะทำงานจัดทำหนังสือสมเด็จพระบรมราชินีนาถนักพัฒนา
เพื่อปวงประชาสุสานต์

๓๐๔

“...ความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ
ไม่ควรจะมุ่งแต่เพียงการกินดีอยู่ดี
เฉพาะแต่ในพระนครเท่านั้น
ชาติบ้านเมืองเราจะเจริญก้าวหน้าได้
ก็ต่อเมื่อทุกครอบครัวในประเทศ
มีความกินดีอยู่ดีขึ้นเป็นลำดับ...”

พระราชดำรัส พระราชทานในโอกาสเสด็จฯ
ไปทรงเปิดงานชุมนุมแม่บ้าน ครั้งที่ ๑๐
ณ วิทยาลัยครูสวนดุสิต
๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๐

ภาพรวมหลักการทรงงาน
ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

ส่วนที่ ๑

ภาพรวมหลักการทรงงาน ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทรงเยี่ยมเยียนพสกนิกรครั้งแรกเมื่อปี ๒๔๙๘ นับจากนั้นมา เป็นที่ประจักษ์ว่า**สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงงานเคียงข้างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาโดยตลอด โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทห่างไกลและทุรกันดาร ทรงตรากตรำพระวรกายบุกป่าฝ่าดง ขึ้นเขา ลงห้วย และแม้ในยามค่ำคืน เพื่อทรงเข้าไปทอดพระเนตรปัญหาและสภาพความเป็นอยู่ของพสกนิกรด้วยพระองค์เอง และทรงค้นคว้าหาวิธีช่วยเหลือให้พวกเขาได้พอกอยู่พอกกิน และมีชีวิตที่ดีขึ้น โดยพระราชทานแนวพระราชดำริในการดำเนินโครงการต่างๆ หลากหลายด้าน ซึ่งได้สร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชน และสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติมากมาย**

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล่าถึงเมื่อครั้งทรงเริ่มโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทรงงานในภูมิภาคต่างๆ พระราชทานแก่ผู้เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๔ ความตอนหนึ่งว่า

“...ก็ได้พระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดูแลสั่งสอนมาตลอดว่า สิ่งใดควรทำไม่ควรทำบ้าง ทรงสอนให้ข้าพเจ้ารู้จักว่าการที่จะเป็นพระราชนิของไทย จะต้องวางตนอย่างไรบ้าง และมีหน้าที่อย่างไรบ้าง ข้อสำคัญรับสั่งว่า ต้องเป็นที่ไว้เนื้อเชื่อใจของราษฎร ให้เขามีความสนิทสนมที่ราษฎรจะออกปากเล่าความทุกข์ของเขาให้ฟังได้ และพระองค์ท่านก็ได้ปฏิบัติพระองค์เป็นตัวอย่าง ทำให้ข้าพเจ้ารู้จักการทำตนใกล้ชิดกับราษฎร เช่น เวลาที่มีพระราชปฏิสันถารกับราษฎร... ไม่โปรดทรงยืน ทรงถือขนบธรรมเนียมไทยที่จะไม่ยื่นค้ำผู้เฒ่าผู้แก่ จะประทับลงรับสั่งกับราษฎรเสมอมา แม้จะเป็นตอนเที่ยงแดดร้อนเปรี้ยงก็ตาม...”

จากการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทุกหนแห่ง ด้วยพระวิริยะอุตสาหะสนองงานตามรอยพระยุคลบาท ทำให้ทรงทราบฐานะความเป็นอยู่ ปัญหา และความต้องการของประชาชนด้วยพระองค์เอง จากนั้นจึง**พระราชทานพระราชดำริในการช่วยเหลือที่ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับลักษณะและระดับความรุนแรงของปัญหา** นับตั้งแต่การสงเคราะห์ในเบื้องต้น เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หรือปัญหาเร่งด่วน อาทิ การดูแลสุขภาพอนามัยและการรักษาพยาบาล จนกระทั่งการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาคน อันเป็นการช่วยเหลือระยะยาวตลอดจนการพัฒนาเพื่อความมั่นคงของประเทศ

การทรงงานของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อช่วยเหลือพสกนิกรในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น “ทรงทำตามและยึดหลักแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” โดยตั้งอยู่บนหลักการที่สำคัญ ๕ ประการ ได้แก่ **ประการแรก** ทรงให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นฐานของประเทศ อันได้แก่ “ชนบท” ซึ่งเป็นแหล่งผลิตอาหาร และ “เกษตรกร” ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ **ประการที่สอง** ทรงให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มี “คน” เป็นศูนย์กลาง **ประการที่สาม** ทรงให้ความสำคัญกับ “โอกาส” ของราษฎรที่จะได้รับการพัฒนาหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นราษฎรในภูมิภาคใดของประเทศ นับถือศาสนา หรือพูดภาษาใดก็ตาม ไม่ทรงแบ่งแยกหรือเน้นเฉพาะคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ทรงเห็นว่าราษฎรนั้นมีศักยภาพและความสามารถอยู่แล้ว เพียงแต่ให้โอกาสเขาได้ใช้ความรู้ความสามารถเท่านั้น ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้ **ประการที่สี่** ทรงให้ความสำคัญกับการ “พัฒนาด้านจิตใจ” ของคนในชาติให้มีคุณธรรมและจริยธรรม นำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง **ประการที่ห้า** ทรงให้ความสำคัญกับการทรงงานพัฒนาเพื่อ “เสริมและสนับสนุน” งานพัฒนาของรัฐบาล

ในโอกาสนี้ เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้ทราบถึงการทรงงานของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น สำนักงานฯ จึงได้นำเสนอบทสัมภาษณ์ของผู้ถวายงานใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท เกี่ยวกับการทรงงานพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ได้แก่ **พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ **ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล** กรรมการและเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอดีตเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ **ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา** รองเลขาธิการพระราชวัง ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และเหรียญภุมลุนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ **ท่านผู้หญิงจรงจิตต์ ทิษะรอรองราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ** และ **พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา** ผู้บัญชาการทหารบก

บทสัมภาษณ์ของท่าน ได้สะท้อนให้เห็นถึงพระเมตตาและพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงตั้งพระราชหฤทัยมุ่งมั่นในการช่วยเหลือราษฎร ประดุจ “**แม่ที่รัก และห่วงใยลูก**” จึงได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรทั่วทุกภูมิภาค เพื่อทรงทราบถึงความต้องการและความต้องการของราษฎร และพระราชทานความช่วยเหลือที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ เพื่อให้พสกนิกรของพระองค์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน รวมถึงได้เล่าถึงประสบการณ์ในการตามเสด็จไปในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ตลอดจนการพระราชทานแนวพระราชดำริโครงการพัฒนาต่างๆ และการดำเนินงานโครงการเพื่อสนองแนวพระราชดำริของพระองค์ อันนำมาสู่ความสุขของคนไทยทุกคน

การทรงงานพัฒนาประเทศ ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตามรอยเบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

บทสัมภาษณ์ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์
ประธานองคมนตรี และรัฐบุรุษ

“...พระราชประสงค์ของทั้งสองพระองค์ก็คือการช่วยเหลือราษฎรให้พ้นจากความทุกข์และมีความสุข... เวลาทรงงานจะประทับพับเพียบเป็นเวลาหลายชั่วโมง บางครั้งถึงเที่ยงคืน ผมคิดว่าถ้าพระองค์ไม่ทรงตั้งพระทัยอันเด็ดเดี่ยวที่จะทรงช่วยเหลือราษฎร ก็คงไม่สามารถประทับพับเพียบได้นานถึงขนาดนั้น เป็นเรื่องยากที่คนธรรมดาจะปฏิบัติได้ หากงานไม่เสร็จ จะไม่ทรงหยุดพักเลย... พระทัยจดจ่ออยู่กับงาน ทรงมีพระสมาธิที่มั่นคงมาก งานต้องเสร็จก่อน... “การทำความดีและเป็นคนดีของชาติบ้านเมือง” ผมคิดว่าเป็นสิ่งที่ทั้งสองพระองค์ปรารถนาที่จะเห็นคนไทยเป็นอย่างนั้น...”

ข้างต้นนี้เป็นข้อความบางส่วนที่ **พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ได้กล่าวถึงการทรงงานพัฒนาประเทศของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถตามรอยเบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้สร้างประโยชน์สุขให้แก่ปวงชนชาวไทยอย่างหาที่สุดมิได้

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องงานใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ตั้งแต่ดำรงตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ ๒ เมื่อปี ๒๕๑๗ จนกระทั่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ในสมัยที่ท่านดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐบาลได้จัดตั้งกองศิลปาชีพขึ้นในสำนักราชเลขาธิการเมื่อปี ๒๕๒๘ เพื่อสนับสนุนงานของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ในพระบรมราชินูปถัมภ์* สอนพระราชกระแสนเกี่ยวกับงานศิลปาชีพในส่วนภูมิภาคตามพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ รวมทั้งดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรทั่วประเทศ โดยการเพิ่มรายได้และยกระดับความเป็นอยู่ของราษฎรให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปหัตถกรรมไทย ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางทั้งในและต่างประเทศ

ท่านได้กรุณาให้คณะผู้บริหารของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เข้าพบเพื่อกราบเรียนสัมภาษณ์ เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ณ บ้านสี่เสาเทเวศร์ โดยมีบทสัมภาษณ์ที่ทรงคุณค่ายิ่งและขอถ่ายทอดสู่ท่านผู้อ่านดังนี้

* เป็นชื่อในขณะนั้น ต่อมาเปลี่ยนเป็น “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” ตั้งแต่ปี ๒๕๓๑ เนื่องจากคณะกรรมการบริหารของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ พิจารณาเห็นว่า สมาชิกส่วนใหญ่ของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ยึดศิลปาชีพเป็นอาชีพหลัก มิได้ทำเป็นอาชีพเสริม และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งทรงเป็นองค์ประธานมูลนิธิฯ ทรงบริหารกิจการด้วยพระองค์เอง มิได้เป็นเพียงการพระราชทานพระบรมราชินูปถัมภ์ จึงได้เปลี่ยนเป็นชื่อดังกล่าวและใช้มาจนถึงปัจจุบัน

ทั้งสองพระองค์ทรงมีพระทัยมุ่งมั่นในการช่วยเหลือราษฎร

ถ้าเราจะเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวาระอันเป็นมงคลที่จะทรงมีพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ นี้ ผมมีความเห็นว่าในตอนแรกน่าจะเชื่อมโยงไปถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วย เพราะว่าทั้งสองพระองค์ทรงมีพระทัยมุ่งมั่นในการช่วยเหลือราษฎร โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบททางไกลและทุรกันดาร จึงได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรทั่วทุกหนแห่ง

จนอาจจะกล่าวได้ว่าไม่มีที่แห่งใดที่ทั้งสองพระองค์ไม่เคยเสด็จฯ ไปถึง เพื่อที่จะได้ทรงทราบถึงความต้องการและความต้องการของราษฎร และพระราชทานความช่วยเหลือที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ เพื่อให้สภานิติบัญญัติของพระองค์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยทรงเริ่มตั้งแต่การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต จนถึงการวางรากฐานการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน

ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวพันกัน... “พระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำ ฉันจะเป็นป่า”

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรตามภาคต่างๆ ของประเทศ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่ไม่เหมือนกัน ขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงงานด้านการชลประทาน การเกษตร และการพัฒนาชนบท โดยโปรดเกล้าฯ ให้จัดหาแหล่งน้ำและจัดการให้ราษฎรมีน้ำไว้ใช้ในการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ เพราะทรงตระหนักดีว่า “น้ำคือต้นกำเนิดของชีวิต” และเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการประกอบอาชีพการเกษตรของราษฎรในชนบทไทย ขณะเดียวกัน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงดูแลในเรื่องสุขภาพอนามัย พระราชทานอาชีพเสริมแก่ราษฎร และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้ลูกหลานไทย

ทั้งสองพระองค์ไม่ได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้วยกัน คือต่างองค์ต่างทำ แต่เกี่ยวพันซึ่งกันและกัน ด้วยทรงห่วงใยทุกข์สุขของราษฎรทั่วประเทศ พระองค์ทรงมีพระราชวิริยะอุตสาหะดำเนินการทุกวิถีทาง ซึ่งในระยะแรกๆ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อริเริ่มโครงการพัฒนาต่างๆ เพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของปวงชนชาวไทยในทุกด้าน อันเป็นที่มาของโครงการพัฒนามากมายกว่า ๔,๐๐๐ โครงการในปัจจุบัน

คนส่วนใหญ่คงจะได้ยินคำว่า “ปาร์กน้ำ” ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นผู้ดำริ คำนึงขึ้นมา และทรงใช้อยู่เสมอๆ พระองค์มีรับสั่งว่า “พระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำ ฉันจะเป็นป่า ป่าที่ถวาย ความจงรักภักดีต่อน้ำ พระเจ้าอยู่หัวสร้างอ่างเก็บน้ำ ฉันก็จะสร้างป่า”

พระราชประสงค์คือการช่วยเหลือราษฎรให้พ้นจากความทุกข์ และมีความสุข

คำว่า “ปาร์กน้ำ” นี้ เห็นได้ชัดเจน ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้น เรื่องน้ำ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเน้นเรื่องป่า ในช่วงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระสุขภาพแข็งแรง นั้น เสด็จพระราชดำเนินไปด้วยกันทั้งสองพระองค์ แต่ในระยะหลังๆ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระประชวรไม่ได้เสด็จพระราชดำเนินไปด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินแทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์เดียวทั่วทุกภาคของประเทศไทย ทั้งภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงช่วยราษฎรในพระปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพร้อมทั้งส่วนของพระองค์เองด้วย การทรงงานยังคงเหมือนเดิมเพราะพระราชประสงค์ของทั้งสองพระองค์ก็คือการช่วยเหลือราษฎรให้พ้นจากความทุกข์ และมีความสุข โดยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเน้นการช่วยเหลือราษฎรในประเด็นอื่นด้วย ยกตัวอย่างเช่น การทำมาหากินของราษฎร ซึ่งพระองค์ทรงสนพระทัยในการพระราชทานอาชีพให้แก่ราษฎร เช่นทางภาคเหนือและภาคอีสานพระราชทานเรื่องผ้าไหม ทางภาคใต้ก็ผ้าปัก ซึ่งเขาปักได้สวยงามมาก

ส่วนคนที่ไม่สบายมีปัญหาเรื่องสุขภาพ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจะทรงดูแลอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ว่าควรจะรักษาที่ในท้องถิ่นนั้น หรือส่งไปที่โรงพยาบาลจังหวัด โดยรายที่มีอาการหนักมากๆ ก็ทรงส่งไปรักษาที่กรุงเทพฯ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นางสนองพระโอษฐ์

กว่าสถานพยาบาลในท้องถิ่นจะให้การรักษายาบาลได้

เดินทางไปลงหน้า เพื่อไปดูแล
จัดระบบราษฎรที่มาขอพระราชทาน
ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ รวมทั้ง
ให้แพทย์ที่ตามเสด็จฯ และแพทย์อาสา
ให้การรักษาราษฎรที่เจ็บป่วย ตลอดจน
คัดเลือกราษฎรที่ควรจะได้รับเข้ามาอยู่ใน
พระบรมราชานุเคราะห์ ซึ่งเป็นราษฎรที่มี
ความเดือดร้อนอย่างยิ่ง และไม่สามารถ
ช่วยเหลือตนเองได้ หรือป่วยหนักเกิน

ทรงสอนให้ประชาชนใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

อีกเรื่องหนึ่งที่เราน่าจะกล่าวถึงก็คือ เรื่องของ “ความพอเพียง” ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงมีรับสั่งและพระราชทานหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ให้แก่คนไทยได้นำมาใช้เป็น
หลักในการดำรงชีวิต เพื่อนำไปสู่ความสุขความเจริญอย่างมั่นคงและยั่งยืนนั้น สมเด็จพระนางเจ้า
พระบรมราชินีนาถ ทรงอัญเชิญมาใช้
ในการทรงงาน และทรงสอนประชาชน
ให้ใช้หลักการนี้โดยที่ประชาชนไม่รู้ตัว
ทั้งหลักความพอประมาณ ความมี
เหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกัน ตลอดจน
การใช้ความรู้และคุณธรรม

คนที่เคยตามเสด็จฯ ก็คงเห็นว่า
เมื่อพระองค์พระราชทานอาชีพไปแล้ว
ไม่ว่าจะทำผ้าไหม จักสาน หรือทำงาน
ศิลปาชีพอะไรก็ตาม เวลาที่พระองค์
เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมในปีต่อมา บรรดาราชราษฎรก็นำความรู้ที่พระราชทานให้ทำของมาถวายให้กับ
พระองค์ แต่ว่าพระองค์ก็พระราชทานเงินให้ ทรงพระปรีชาสามารถมาก ทรงทราบว่าควรจะให้พระราชทาน
ให้เท่าไร เป็นร้อยหรือเป็นพัน พระองค์ทรงประมาณราคาตามคุณภาพของนั้น โดยไม่ได้ทรง
อิงกับราคาในท้องตลาด หากเขาทำดีมาก ๆ ก็จะมีพระราชทานเงินให้ตามคุณค่าของชิ้นนั้นๆ
ชาวบ้านมีรายได้ที่สมเหตุสมผลกับงานที่ลงทุนลงแรงไป และยังทรงหาตลาดให้อีกด้วย

สมาชิกศิลปาชีพส่วนใหญ่จึงยึดเป็นอาชีพ และมีกำลังใจทำงานฝีมือมาถวายพระองค์ทุกปี ก่อให้เกิดงานที่มีคุณค่าในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของไทยมากมาย

ทรงจำเรื่องราวของประชาชนได้ทุกเรื่อง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระสมONGเป็นเลิศคือทรงจำได้หมดทุกอย่าง ปีหนึ่งเสด็จพระราชดำเนินไปในแต่ละภาคเพียงครั้งเดียว แต่ทรงจำเรื่องราวของประชาชนได้หมด บางรายทรงจำชื่อได้ด้วยซ้ำ นอกจากนี้ พระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถในการสอบถามเรื่องราวของประชาชนจนสามารถนำมาวิเคราะห์ เพื่อให้การช่วยเหลือได้อย่างถูกวิธี

พระองค์ทรงสัมภาษณ์และคุยกับราษฎรด้วยพระองค์เองทุกครั้งที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนพสกนิกร

ทรงมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือราษฎร

ประสบการณ์ในการตามเสด็จพระราชดำเนิน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถไปทรงงานในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ที่ผมอยากจะถ่ายทอดให้ทุกคนได้ทราบก็คือ นอกจากพระองค์จะมีพระเมตตาแก่ราษฎรแล้ว ทรงตั้งพระทัยแน่วแน่เป็นอย่างยิ่ง คนที่เคยตามเสด็จฯ จะได้เห็นจนเจตา เวลาทรงงานจะประทับพับเพียบเป็นเวลาหลายชั่วโมง บางครั้งถึงเที่ยงคืน ผมคิดว่าถ้าพระองค์ไม่ทรงตั้งพระทัยอันเด็ดเดี่ยวที่จะทรงช่วยเหลือราษฎร ก็คงไม่สามารถประทับพับเพียบได้นานถึงขนาดนั้น เป็นเรื่องยากที่คนธรรมดาจะปฏิบัติได้

ผมได้ประจักษ์ด้วยตนเอง เมื่อคราวที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปยังภูพานราชานิเวศน์ ในขณะนั้นผมดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีใหม่ๆ ได้มีโอกาสตามเสด็จพระราชดำเนินด้วย สมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถเสด็จฯ ลงมาที่พระตำหนักให้ราษฎรเข้าเฝ้าฯ เพื่อทรงสัมภาษณ์และให้ความช่วยเหลือ พระองค์เสด็จฯ ลงมาเช้ามาก จนประมาณ ๑๑ นาฬิกาแล้วยังไม่ได้เสวยพระกระยาหารเช้าเลย คุณแดง (ท่านผู้หญิง สุวรี เทพาคำ) ซึ่งเป็นผู้ที่ถวายงานใกล้ชิด เป็นห่วงสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ไปกราบบังคมทูลว่า “น่าจะทรงหยุดพระราชภารกิจ และเสวยพระกระยาหารเช้าก่อนแล้วจึงค่อยทรงงานต่อ” พระองค์ไม่รับสั่งอะไรเลย ทรงทำงานต่อไป คุณแดงก็มาบ่นกับผมว่า “คุณเปรมไปกราบบังคมทูลให้หน่อย” ผมก็คลานเข้าไปกราบบังคมทูลว่า “ข้าพระพุทธเจ้าดูนาฬิกาแล้ว เห็นว่าเลยเวลาเสวยพระกระยาหารเช้ามาตั้งนานแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าเห็นว่าน่าจะทรงพักเพื่อเสวยพระกระยาหาร แล้วจึงค่อยทรงงานต่อ” พระองค์จึงทรงหยุด และมหาดเล็กก็นำพระกระยาหารไปถวาย

หากงานไม่เสร็จ จะไม่ทรงหยุดพักเลย พระทัยจดจ่ออยู่กับงาน ทรงมีพระสมาธิที่มั่นคงมาก งานต้องเสร็จก่อน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็เช่นเดียวกันถ้างานไม่เสร็จ พระองค์จะไม่เสด็จฯ กลับหรอก จะตี ๑ ตี ๒ ตี ๓ ดึกกว่านั้น หรือถึงเช้าก็ทรงงานด้วยพระทัยเมตตา จนไม่สนพระทัยที่จะเสวยหรือทรงหยุดพักพระราชอิริยาบถ ดังนั้น จะไม่มีงานค้างเลย ทรงงานจนเสร็จ นั่นเป็นเพราะพระองค์

ทรงรักและห่วงใยประชาชนยิ่งกว่าห่วงพระองค์เอง

เชิญชวนคนไทยทำความดี และเป็นคนดีของชาติ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อพสกนิกรมากมายเหลือคณานับทรงตรากตรำพระวรกายบุกป่าฝ่าดง ขึ้นเขา ลงห้วย และแม้ในยามค่ำคืน เพื่อทรงเข้าไปทอดพระเนตรปัญหาและสภาพความเป็นอยู่ของพสกนิกรด้วยพระองค์เอง และทรงค้นคว้าหาวิธีช่วยเหลือให้พวกเขาได้พอกอยู่พอกกิน และมีชีวิตที่ดีขึ้น

โดยพระราชทานแนวพระราชดำริให้ดำเนินโครงการต่างๆ ซึ่งในวันนี้ได้สร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชน และสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติมากมายอย่างหาที่สุดมิได้

ในโอกาสอันเป็นมหามงคลที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา นอกจากการถวายความจงรักภักดี ถวายพระพร และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณแล้ว ผมขอเติมในเรื่องของ “การทำความดี และเป็นคนดีของชาติบ้านเมือง” ผมคิดว่าเป็นสิ่งที่ทั้งสอง **พระองค์ปรารถนาที่จะเห็นคนไทยเป็นอย่างนั้น** ขอให้เป็นคนไทยที่ดี เก่งหรือไม่เก่งก็ไม่เป็นไร ใครเก่งมากก็ได้ เก่งน้อยก็ได้ แต่ขอให้เป็นคนดี ผมขอเชิญชวนให้คนไทยทำความดี และขอให้คนไทยทุกคนชักชวนกันทำความดีเพื่อประโยชน์ของประเทศไทยต่อไป

การที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเล่มนี้ นับเป็นเรื่องน่ายินดีอย่างยิ่ง **เป็นการถ่ายทอดให้คนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และเข้าใจในพระมหากรุณาธิคุณต่อการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ ที่มีมากมายนับไม่ถ้วน** ซึ่งล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อประเทศชาติและประชาชน และหวังว่าจะได้ร่วมกันน้อมนำแนวพระราชดำริไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืน สมดังพระราชประสงค์และการทุ่มเททรงงานอย่างหนักของพระองค์ตลอดมา

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระผู้ทรงเป็นที่พึ่งของปวงชนชาวไทย

บทสัมภาษณ์ **ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล**

เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา และอดีตเลขาธิการคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

“...ผมถวายงานสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ผมพบว่าทรงมีพระเมตตาสูงและมีความอดทนไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเลย จะมีคำติคัตินเพียงไหน หากงานไม่เสร็จพระองค์ไม่ทรงเลิก และจะโปรดทรงงานด้วยพระองค์เองเสมอ โดยภาพที่อยู่ในความทรงจำของผมตลอดมาคือ หลังจากทรงตรวจเยี่ยมราษฎรแล้ว พระองค์จะประทับที่ศาลาทรงงานหรือเดินที่ที่หน่วยงานได้จัดไว้ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประชาชนมาพบ โดยจะทรงสอบถามทุกข์สุขด้วยพระองค์ทีละราย...กว่าจะทรงเสร็จงานประมาณตีหนึ่งตีสอง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็มีทรงย่อท้อแต่อย่างใด ทรงทำอย่างนี้เป็นกิจวัตร ขบวนเสด็จฯ กลับมีคำเหมือนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว...”

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล กรรมการและเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ประธานมูลนิธิคีนันช้างสุธรรมชาติ อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอดีตเลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นผู้ถวายงานใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มาเป็นเวลายาวนาน ได้เล่าถึงความ

ประทับใจในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงงานด้วยความมุ่งมั่นและอดทน เพื่อปัดเป่าทุกข์ บำรุงสุขและสร้างรอยยิ้มแก่อาณาประชาราษฎร์ตลอดมากกว่า ๖๐ ปี

ท่านได้กรุณาให้คณะผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และทีมงานจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติเข้าพบและเรียนสัมภาษณ์เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๕ ณ สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา

ทรงแบ่งงานกันทำ เพื่อพัฒนาประเทศและราษฎร

ผมเริ่มถวายงานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ รวมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ อย่างเป็นทางการ ตั้งแต่ปี ๒๕๒๔ ในฐานะกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) โดยขณะนั้นผมยังทำงานในตำแหน่งหัวหน้ากองวางแผนเตรียมพร้อมด้านเศรษฐกิจ ที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ด้วย และต่อมาในฐานะเลขาธิการ กปร. คนแรก เมื่อมีการจัดตั้งสำนักงาน กปร.

ช่วงนั้นสำนักงาน กปร. ถวายงานทุกพระองค์ เนื่องจากทุกพระองค์ทรงงานพัฒนาเพื่อช่วยเหลือประชาชนกันหมด โดยจัดทีมแยกตามเสด็จ เราจึงต้องเตรียมความพร้อมตลอดเวลา โดยทุกพระองค์จะทรงแบ่งงานกัน เช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยงานด้านเกษตร

งานบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จะทรงแยกขบวนไปทรงเยี่ยมราษฎรเพื่อทรงซักถามความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพ ตลอดจนทรงรับราษฎรเป็นสมาชิกศิลปาชีพ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสนพระราชหฤทัยด้านการศึกษา สาธารณสุข จะแยกกันทรงงานโดยผมถวายงานในตำแหน่งเลขาธิการกปร. จนเกษียณอายุราชการในปี ๒๕๔๒ และปัจจุบันยังคงถวายงานเป็นครั้งคราวในฐานะเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา

พระราชปณิธานอันมุ่งมั่นที่จะบรรเทาทุกข์ปสกนิกร

ตลอดระยะเวลาที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทรงเยี่ยมราษฎรในภาคต่างๆทำให้ทรงทราบว่าราษฎรในชนบทจำนวนมากยากจน มีรายได้ไม่พอเลี้ยงชีพ และไม่เห็นหนทางที่จะแก้ไขความเดือดร้อนด้วยตนเอง ยามเจ็บไข้ไม่มีแพทย์และยารักษาโรค พระองค์จึงมีพระราชดำริและ

พระราชปณิธานแน่วแน่ที่จะพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดีขึ้นดังพระราชดำรัสของพระองค์ ความตอนหนึ่งว่า

“...พระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้าไม่ได้พึงพอใจกับเพียงแต่เยี่ยมเยียนราษฎร หรือทำแต่สิ่งที่เคยทำเป็นประจำเฉยๆ เราต้องพยายามให้ดีกว่านั้น เราต้องช่วยรัฐบาลส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น... ดังนั้นการที่เพียงแค่ออกไปเยี่ยมเยียนราษฎร เพราะเป็นหน้าที่ของประมุขของประเทศที่จะต้องทำตามประเพณีนั้น เป็นเรื่องไร้สาระ หากเราไม่สามารถมีส่วนร่วมในการบรรเทาทุกข์ให้ประชาชนแล้ว เราต้องถือว่าความเป็นประมุขประสบความสำเร็จล้มเหลว...”

พระราชดำริครั้งนั้น แสดงถึงพระทัยอันมุ่งมั่นที่จะบรรเทาทุกข์ให้แก่ราษฎร และหาหนทางบรรเทาพระราชมหากิจที่ได้ทรงบำเพ็ญอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าราษฎรในชนบททั่วราชอาณาจักรได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากการเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมของพระองค์นับครั้งไม่ถ้วน รวมถึงการพระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมากมาย

ทรงงานด้วยความอดทน เพื่อราษฎรของพระองค์

ตลอดเวลากว่า ๓๐ ปี ที่ผมถวายงานสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผมพบว่า **ทรงมีพระเมตตาสูง และมีความอดทนไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเลยจะมีคุณค่าดีเกินเพียงไหน**

หากงานไม่เสร็จพระองค์ไม่ทรงเลิก และจะโปรดทรงงานด้วยพระองค์เองเสมอ โดยภาพที่อยู่ในความทรงจำของผมตลอดมาคือ หลังจากทรงตรวจเยี่ยมราษฎรแล้วพระองค์จะประทับที่ศาลาทรงงานหรือเต็นท์ที่หน่วยงานได้จัดไว้ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประชาชนมาพบ โดยจะทรงสอบถามทุกข์สุขด้วยพระองค์ทีละราย หนึ่งรายใช้เวลาประมาณ ๕ - ๑๐ นาที และในแต่ละวันมีมากถึงร้อยราย กว่าที่จะทรงเสร็จงานประมาณตีหนึ่งตีสอง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถก็มีทรงย่อท้อแต่อย่างใด ทรงทำอย่างนี้เป็นกิจวัตร ขบวนเสด็จฯ กลับมีดั่งเหมือนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นอกจากนี้ พระองค์จะทรงงานกับประชาชนอย่างใกล้ชิด โดยทรงมอบงานให้ชาวบ้านทำ พร้อมกับทรงรับและตรวจดูงานทุกชิ้นด้วยพระองค์เอง เช่น สมาชิกศิลปาชีพเมื่อทอผ้าเสร็จแล้วนำมาถวาย จะทรงตรวจผ้าทอนั้นๆ ด้วยพระองค์เองอย่างละเอียด พร้อมทั้งพระราชทานทุนทรัพย์ให้ทำงานชิ้นต่อไป ทรงพิถีพิถันทุกขั้นตอนของงาน โดยทรงกำหนดสีกำหนดลายทุกชิ้น พวกเราซึ่งนั่งรอชาวบ้านส่งงาน บางครั้งต้องไปช่วยนับเงินใส่ซองให้ชาวบ้านตามจำนวนที่พระองค์พระราชทานตามมูลค่าของที่ชาวบ้านนำมาถวาย ซึ่งพระองค์ทรงประเมินให้มากกว่าปกติเพื่อเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน

ทรงเป็นแบบอย่างของครูที่ดี... เป็นนักการศึกษาที่มีพระปรีชาญาณ

สำหรับพระราชจริยวัตรของ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ผมประทับใจนั้นเกิดจาก**ประการแรก พระองค์ทรงเป็นครูที่ดี** ทรงมีพระอุปนิสัยรักการอ่านหนังสือมาก ซึ่งได้ถ่ายทอดมายังพระราชโอรส พระราชธิดาทุกพระองค์ นอกจากจะโปรดการอ่านแล้วยังโปรดการเป็นครูด้วย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้ทรงเล่าไว้ใน

พระราชนิพนธ์ เรื่อง **“สมเด็จพระแม่กับการศึกษา”** ว่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถโปรดการเป็นครูดั้งแต่ทรงพระเยาว์ โดยทรงเล่นเป็นครูและนักเรียนกับเด็กที่บ้าน ทรงมีวิธีการสอนที่สนุก เด็กๆ ในบ้านจึงชอบเป็นลูกศิษย์ของพระองค์ เมื่อพระราชโอรสและพระราชธิดายังทรงพระเยาว์ ทรงสอนให้พับกระดาษ เขียนรูป และทำการฝีมือต่างๆ นอกจากนี้ก่อนเข้าบรรทมทรงอ่านหนังสือหรือทรงเล่านิทานพระราชทาน และทรงซื้อหนังสือพระราชทานด้วย ซึ่งมีทั้งวรรณคดี ภาษา อังกฤษ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม พุทธศาสนา ฯลฯ

เมื่อหลายสิบปีมาแล้ว ขณะที่เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับแรมที่วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หลังจากเสด็จฯ ทรงเยี่ยมราษฎรแล้ว ทรงใช้ศาลาริมหาดปรานบุรี ประทับสอนหนังสือราษฎรด้วยพระองค์เอง โดยทรงทำหน้าที่เป็นครูใหญ่และข้าราชการที่ตามเสด็จเป็นครูน้อยช่วยสอนหนังสือ ทรงวางแผนการศึกษาอย่างมีระบบโดยจัดครูสอนเป็นกลุ่มๆ ตามความรู้พื้นฐานของผู้เรียน และพระราชทานหนังสือเรียนให้ ซึ่งมีทั้งหนังสือเรียนตามระดับชั้น หนังสืออ่านประกอบ และหนังสือความรู้ทั่วไปสำหรับเด็กโต เช่น นิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก และประวัติศาสตร์

วิธีการสอนของพระองค์นอกจากจะมุ่งให้เด็กอ่านออกเขียนได้แล้ว ยังทรงแทรกความรู้ทางพุทธศาสนา จริยธรรม สุขภาพอนามัย และความรักชาติรักแผ่นดินเกิด นับเป็นแบบอย่างที่ดี

ของครู เพราะนอกจากจะทรงสอนวิชาการแล้วยังทรงอบรมให้เป็นคนดีด้วย

ประการที่สอง ทรงเป็นนักการศึกษา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมิได้ทรงศึกษาด้านการศึกษาโดยตรง แต่พระราชดำริที่พระราชทานในเรื่องการศึกษานั้น ไม่ว่าจะเป็นเกี่ยวกับนักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์ **โครงการศิลปาชีพ หรือศาลารวมใจ** ที่พระราชทานเมื่อปี ๒๕๑๙ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ได้พระราชทานให้ชาวบ้าน รวมถึงหนังสือต่างๆ ซึ่งสามารถศึกษา

หาความรู้ได้ด้วยตนเอง รวมทั้งเป็นที่พบปะแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด อันเป็นโครงการที่สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาว่า การศึกษาคือการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ไม่เฉพาะแต่ในโรงเรียนเท่านั้น เหล่านี้ล้วนแสดงถึงพระวิสัยทัศน์อันกว้างไกลและพระปรีชาญาณด้านการจัดการศึกษาของพระองค์

ทรงมีพระเมตตาแผ่ไพศาล แม้พสกนิกรกลุ่มเล็กๆ ที่อยู่ห่างไกล

ภายหลังเหตุการณ์สึนามิเมื่อปี ๒๕๔๗ มูลนิธิชัยพัฒนาได้สำรวจความเสียหายในพื้นที่จังหวัดต่างๆ พบว่าที่เกาะยาว จังหวัดสตูล เป็นเกาะเล็กๆ ในทะเลอันดามัน พรมแดนทางทะเลติดกับประเทศมาเลเซียแม้จะไม่ได้ถูกคลื่นยักษ์โหมกระหน่ำโดยตรง แต่เกิดความเสียหายไม่น้อย โดย **“โรงเรียนบ้านเกาะยาว”** ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถม มีนักเรียน ๗๐ คน และครู ๖ คน ตัวโรงเรียนทรุดโทรมมาก สีหลุดลอกเกือบหมด พื้นไม้ผุพัง นักเรียนต้องนั่งเรียนที่ระเบียง และจากประสบการณ์ของมูลนิธิฯ ที่เคยซ่อมแซมและสร้างโรงเรียนบนเกาะในจังหวัดเดียวกันที่ได้รับผลกระทบเช่นกัน จึงทราบว่าการซ่อมแซมต้องมีค่าขนย้ายสิ่งของและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ลงเรือไปยังเกาะซึ่งทำให้ค่าใช้จ่ายสูงมาก

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นเมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทราบ พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

พระราชทานเงินแก่มูลนิธิชัยพัฒนา จำนวน ๑๓,๕๘๔,๑๑๖.๒๘ บาท ซึ่งมีผู้ทูลเกล้าฯ ถวาย และมีพระราชเสาวนีย์ให้ใช้ในการสร้างและซ่อมแซมโรงเรียนดังกล่าว นับเป็นความโชคดีและเป็นบุญของชาวมุสลิม ๗๐๐ คนบนเกาะยาวที่ทรงพระเมตตาและทรงห่วงใยในความทุกข์ยากเดือดร้อนของราษฎรทุกหมู่เหล่า ซึ่งแม้จะเป็นเพียงโรงเรียนเล็กๆ ห่างไกลถึงริมขอบประเทศก็ไม่ทรงทอดทิ้ง

ทุกวันนี้โรงเรียนบ้านเกาะยาวได้รับการซ่อมแซมให้ คืบคลานและมีความสวยงามยิ่งขึ้นจากเกาะที่มีมิดิน ในยามค่ำคืนเนื่องจากไม่มีไฟฟ้า ก็ได้รับความช่วยเหลือจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมาติดตั้งระบบไฟฟ้า ช่วยให้ ชุมชนที่อยู่กันมาหลายชั่วคนได้สุขสบายขึ้น รวมทั้ง ได้ร่วมสนับสนุนการศึกษาโดยจัดซื้อคอมพิวเตอร์ และชุดโต๊ะเก้าอี้เพื่อให้เพียงพอสำหรับนักเรียนซึ่ง ช่วยให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาเช่นเดียวกับนักเรียนบนแผ่นดินใหญ่ ด้วยพระเมตตาที่ทรงมี แก่เหล่าพสกนิกรครั้งนี้ เป็นที่ซาบซึ้งและประทับใจ อยู่ในความทรงจำของชาวบ้านเกาะยาวมุสลิม

คืนช้างสู่ธรรมชาติ... อนุรักษ์สัตว์ป่าหายาก ไม่ให้สูญพันธุ์

นอกจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จะทรงช่วยเหลือพสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่าแล้ว พระองค์ทรงมีพระเมตตาต่อสัตว์ทั้งปวง โดยเห็น ได้จากทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งป่าไม้ พันธุ์พืช และสัตว์ต่างๆ มากมาย

“โครงการคืนช้างสู่ธรรมชาติ” เป็นหนึ่งในหลายๆ โครงการที่มีพระราชดำริขึ้นด้วย ทรงห่วงใยถึงวิถีชีวิตของช้างป่าที่ถูกนำมาเลี้ยงและใช้เป็นเครื่องมือหากินอยู่ในเมือง ซึ่งผิดธรรมชาติ ของช้าง อันเป็นสาเหตุของการสูญพันธุ์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงพระราชทาน พระราชดำริแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะปัญหาการใช้ช้างลากบดลากไม้ผิดกฎหมายและ ปัญหาช้างเร่ร่อน โครงการคืนช้างสู่ธรรมชาติในพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงก่อตั้งขึ้นในปี ๒๕๔๐ เพื่อสนองพระราชปณิธานในการอนุรักษ์สัตว์ป่าหายากและใกล้สูญพันธุ์ของโลก รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาช้างเลี้ยงดังกล่าว ตลอดจนช่วยฟื้นฟูประชากรช้างไทย

ต่อมาในปี ๒๕๔๕ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชนุญาตให้จัดตั้ง “มูลนิธิคีนันช้างสุพรรณชาติ” ทำหน้าที่สนับสนุนและดูแลโครงการคีนันช้างสุพรรณชาติต่อไปในระยะยาว ซึ่งได้จุดประกายให้หน่วยงานต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันไม่ให้ช้างสูญพันธุ์ อาทิ รัฐบาลเข้มงวดกับ

การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า โดยยกเลิกสัมปทานป่าไม้ที่ทำขึ้นในปี ๒๕๓๓-๒๕๓๔ และได้ประกาศให้งานชักลากไม้ในป่าเป็นอาชัปปิดกฎหมาย รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล หรือ The World Wide Fund for Nature (WWF) ซึ่งมีเจ้าฟ้าชายฟิลลิปส์ ดยุกแห่งเอดินบะระ พระราชสวามีในสมเด็จพระนางเจ้าเอลิซาเบธที่ ๒ แห่งอังกฤษเป็นองค์ประธาน โดยพระองค์ทรงให้การสนับสนุนงบประมาณจำนวนหนึ่งเพื่อใช้ในการจัดตั้งมูลนิธิและดำเนินโครงการ อีกทั้งยังได้รับความสนใจและความร่วมมือจากนานาชาติและบุคคลสำคัญในระดับชาติอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด

ขณะนี้มูลนิธิคีนันช้างสุพรรณชาติปล่อยช้างสู่ป่าแล้วจำนวน ๘๔ เชือก นอกเหนือจากที่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงปล่อยไปก่อนหน้านี้กว่า ๑๐ เชือก โดยมูลนิธิฯ ได้ติดตามผลด้วย ซึ่งพบว่ามีล้มตายบ้างเนื่องจากแก่มากและหมดอายุขัย ส่วนที่ยังมีชีวิตอยู่สามารถอยู่ในป่าได้อย่างปกติสุขและสุขภาพสมบูรณ์เนื่องจากได้กินอาหารไม่เฉพาะแค่กล้วยอ้อย แต่ได้

กินเปลือกไม้และเถาวัลย์ต่างๆ ผสมผสานกันซึ่งช่วยให้ร่างกายแข็งแรง จึงพิสูจน์ให้เห็นว่า “ช้างเลี้ยงก็คือช้างป่า” จึงไม่ควรนำมาเลี้ยงอยู่ในเมือง เพราะช้างเป็นสัตว์เพียงชนิดเดียวที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าไปคัดเลือกและปรับปรุงสายพันธุ์ได้เหมือนสัตว์เลี้ยงชนิดอื่นๆ และจากการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง โดยสามารถฟื้นฟูช้างและนำคีนันสู่ป่าถิ่นกำเนิดและมีชีวิตรอด เราจึงดำเนินเรื่องขอขึ้นทะเบียนในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เป็น “วันช้างโลก” เพื่อเฉลิมพระเกียรติและเทิดทูนพระเกียรติคุณของพระองค์

พระราชกรณียกิจอันหลากหลายเพื่อปวงประชาสุขศานต์

ตลอดระยะเวลาแห่งการดำรงพระราชอิสริยยศ “พระราชนิ” จนถึง “สมเด็จพระบรมราชินีนาถ” ได้ทรงปฏิบัติภารกิจน้อยใหญ่นานัปการ ทั้งในฐานะ “พระผู้ทรงเป็นที่พึ่งของปวงชนชาวไทย” และในฐานะ “คู่บุญคู่พระราชหฤทัย” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงช่วยแบ่งเบาพระราชภารกิจในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่อาณาประชาราษฎร์ ทั้งโดยเสด็จพระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์เอง ไปทรงเยี่ยมราษฎรในชนบททั่วทุกภูมิภาค แม้ตรากตรำพระวรกาย เนื่องจากการคมนาคมในสมัยนั้นยังไม่สะดวกสบายเหมือนในปัจจุบันก็ได้ทรงย่อท้อ

พระราชกรณียกิจในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีกว้างขวางครอบคลุมหลากหลายสาขา นับได้ว่าเป็นบุญของชาติและประชาชนชาวไทยที่มีสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ นอกจากทรงพระสิริโฉมแล้ว ยังทรงพระปรีชาเชี่ยวชาญในกิจการต่างๆ ซึ่งเป็นที่ประจักษ์แก่ปวงชนชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยทรงยึดมั่นในพระบวรพระพุทธศาสนา พระคุณธรรม พระปัญญาคุณ และพระเมตตากรุณาคุณ ซึ่งทรงดำรงไว้มั่นคงตลอดมา เป็นปัจจัยส่งเสริมให้พระเกียรติคุณขยายจรทั้งในประเทศและนานาชาติทั่วโลก อาจกล่าวได้ว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถของ

ชาติไทย เป็นพระบรมราชินีที่ทรงได้รับการสรรเสริญพระเกียรติคุณจากนานาชาติอย่างกว้างขวางยิ่งกว่าพระบรมราชินีพระองค์อื่นใดในโลก

ชาวไทยอยู่ได้อย่างร่มเย็นเป็นสุขด้วยพระมหากุณาธิคุณ

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษาของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มาบรรจบในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ นี้ ผมในฐานะตัวแทนของมูลนิธิชัยพัฒนา และเป็นประชาชนคนไทยคนหนึ่ง ที่รู้สึกซาบซึ้งและสำนึกในพระมหากุณาธิคุณ อีกทั้งมีความปลื้มปิติปราโมทย์ ด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ถือเป็นมงคลยิ่งแก่ประเทศชาติและปวงชนชาวไทย พร้อมทั้งแสดงความสำนึกในพระมหากุณาธิคุณที่ทรงพระวิริยะอุตสาหะ ประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม ทั้งยังทรงเอื้ออาทรในทุกข์สุขของปวงชนชาวไทย ตลอดจนประชาชนในประเทศเพื่อนบ้านที่ประสบปัญหา ช่วยให้ประชาชนชาวไทยและประเทศไทยดำรงอยู่ได้อย่างร่มเย็นเป็นสุข แม้ว่าจะมีเหตุการณ์ร้ายแรงเพียงใด ก็สามารถขจัดปัดเป่าให้คลี่คลายลงได้

จึงขอถวายพระพรชัยมงคล ขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย สรรพสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทพไททุกพิมาณสถาน รวมทั้งพระมหากุศลที่ทรงบำเพ็ญเป็นเอกอตุลย์ โปรดอภิบาลบำรุงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้ทรงพระเจริญสมบุรณ์ด้วยพระพลานามัย ทรงพระเกษมสุขทุกสมัย มีพระราชประสงค์จำนงหมายสิ่งใด ขอจงสัมฤทธิ์ดังพระราชหฤทัยปรารถนา ทรงแผ่พระบรมเดชานุภาพและพระบุญญาบารมีคุ้มเศียรเกล้าเหล่าพสกนิกรตราบนิจรันดร์กาล

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงงานช่วยเหลือปวงประชานิรันดร์ ประดุจแม่ทวังหวะโยลูก

บทสัมภาษณ์ **ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา**

รองเลขาธิการพระราชวัง

และผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

“...หลักการทรงงานหรือพระราชจริยวัตรของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สำหรับผมเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าพระองค์ทรงเป็นแม่ของแผ่นดินอย่างแท้จริง โดยทรงงานด้วยความรู้สึกเหมือน “แม่ที่ทวังหวะโยลูก”... พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า “ความทุกข์ของประชาชนไม่มีวันหยุด” ซึ่งผมประทับใจมาก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็เช่นเดียวกัน พระองค์ทรงงานทุกวันเพื่อพสกนิกร ไม่ทรงเคยมีวันหยุด และทรงเป็นผู้นำที่ช่วยแก้ไขปัญหาราษฎรสำเร็จได้อย่างดียิ่ง...”

ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา รองเลขาธิการพระราชวัง ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และเหรียญภูมิ มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ อีกทั้งดำรงตำแหน่งผู้บริหารที่สำคัญในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอีกหลายโครงการ ได้กล่าวถึงความประทับใจในหลักการทรงงานของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ช่วยบรรเทาความทุกข์ พัฒนาอาชีพสร้างรายได้ สร้างประโยชน์สุขให้กับคนไทยทั่วประเทศ ตั้งแต่ที่พึงให้ความรัก ความเอื้ออาทร และความช่วยเหลือแก่ลูกเมื่อยามเดือดร้อน

ทั้งนี้ ท่านได้กรุณาให้คณะผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะทำงานจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติ “สมเด็จพระบรมราชินีนาถนักพัฒนา เพื่อปวงประชา สุขสันต์” เข้าพบและเรียนสัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ดังนี้

ทรงงานด้วยความรู้สึกเหมือน “แม่ที่ห่วงใยลูก”

ผมได้มีโอกาสถวายงานใกล้ชิด เบื้องพระยุคลบาทสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ตั้งแต่ปี ๒๕๓๐ ในฐานะรองเลขาธิการพระราชวัง ซึ่งเป็นตำแหน่งข้าราชการพลเรือนในพระองค์ โดยถวายงานตามกรอบงานของรองเลขาธิการพระราชวัง รวมทั้งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นเหรียญภูมิ มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

หลักการทรงงานหรือพระราชจริยวัตรของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สำหรับผมเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าพระองค์ทรงเป็นแม่ของแผ่นดินอย่างแท้จริง โดยทรงงานด้วยความรู้สึกเหมือน “แม่ที่ห่วงใยลูก” พระองค์รับสั่งว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคือ “พ่อของแผ่นดิน” ซึ่งพสกนิกรชาวไทยและทั่วโลกต่างสดุดีการทรงงานอย่างหนักของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงงานเคียงข้างอยู่เสมอ

ผมคิดว่าคนส่วนใหญ่เข้าใจดีว่าความรู้สึกของแม่ที่ห่วงใยลูกนั้นเป็นอย่างไร และน่าประทับใจอย่างไร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ คือ “พ่อ” กับ “แม่” ของพสกนิกรชาวไทย ดังนั้น ทั้งสองพระองค์จึงทรงพระวิริยะอุตสาหะช่วยเหลือเหล่าพสกนิกรของพระองค์ เหมือนพ่อและแม่ที่ห่วงใย เอื้ออาทร และคอยช่วยลูกๆ อยู่เสมอ

ทรงงานอย่างเกื้อกูลกัน เพื่อความสุขของปวงประชา

การทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถนั้น ทรงพระเมตตาและทรงมุ่งมั่นในการช่วยเหลือพสกนิกรของพระองค์ โดยทรงแบ่งแยกพระราชกิจค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยให้

การดำรงชีวิต ดังที่ได้เคยรับสั่งว่า **“น้ำคือชีวิต”**

ส่วนสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงสนพระราชหฤทัยให้ความช่วยเหลือเรื่องครอบครัว การศึกษา สาธารณสุข อาชีพเสริม และอาจมีส่วนเหลื่อมกันอยู่บ้าง เช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยเรื่องน้ำและสิ่งแวดล้อม สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ก็ทรงสนพระราชหฤทัยเรื่องการนำน้ำมาใช้ประโยชน์ ส่วนเรื่องป่าทั้งสองพระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าเช่นเดียวกัน โดยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงสนพระราชหฤทัยเรื่องการบริหารจัดการให้คนอยู่ร่วมกับป่าอย่างเกื้อกูลกัน

ในช่วงหลังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปทรงงานในต่างจังหวัดน้อยลง ดังนั้นเมื่อสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ไปทรงงานและเยี่ยมเยียนราษฎรในต่างจังหวัด ก็จะถวายรายงานให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบ ซึ่งพระองค์ก็จะพระราชทานแนวพระราชดำริในการช่วยเหลือราษฎร ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) คงทราบดี เพราะทำหน้าที่รวมเรื่องทั้งหมดถวายรายงานต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ทรงงานทุกวัน เพราะความทุกข์ของพสกนิกรไม่มีวันหยุด

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงตระหนักและให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อพระปณมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ **“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”** พระองค์จึงทรงงานหนักด้วยพระวิริยะอุตสาหะเคียงคู่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาโดยตลอด ดังคำบอกเล่าของ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ผู้ถวายงานใกล้ชิดเบื้อง

พระยุคลบาทท่านหนึ่งเล่าว่า ดร.สุเมธ ไปเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวันเสาร์ และกราบบังคมทูลว่า **“วันจันทร์เช้าพระพุทธเจ้าจะไปเร่งดำเนินงานตามที่พระองค์รับสั่ง”** พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า **“ความทุกข์ของประชาชนไม่มีวันหยุด”** ซึ่งผมประทับใจมาก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็เช่นเดียวกัน พระองค์ทรงงานทุกวันเพื่อพสกนิกร

ไม่ทรงเคยมีวันหยุด ทรงมุ่งมั่นที่จะช่วยแก้ไขปัญหาคความทุกข์ยากของประชาชน และทรงเป็นผู้นำที่ช่วยแก้ไขปัญหของราษฎรสำเร็จได้อย่างดียิ่ง ทั้งในระยะสั้นระยะกลาง และระยะยาว เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยการแก้ปัญหาในระยะสั้นเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า จากนั้นจะต้องแก้ไขปัญหในระยะกลางและระยะยาวเพื่อให้ประชาชนสามารถ

ช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ทรงทำร่วมกับภาคราชการที่มีหน้าที่และภารกิจในการสนองพระราชดำริ โดยหากภาคเอกชนหรือประชาชนทั่วไปได้เข้ามาร่วมถวายนความร่วมมืต่างๆ จะยังมีโอกาสช่วยให้การแก้ไขปัญหบรรลุลผลตามพระราชประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

องค์กรที่สนับสนุนและอยู่เบื้องหลังความสำเร็จนี้คือ มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ และกองราชเลขาณการในพระองค์ฯ ที่ช่วยสนับสนุนให้การทรงงานของพระองค์มีความต่อเนื่องประสบความสำเร็จ และสามารถทรงงานเพื่อช่วยบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้พสกนิกรชาวไทยทุกวันมาตลอดเป็นระยะเวลายาวนานกว่า ๖๐ ปี

ศิลปาชีพ... ผลจากความมุ่งมั่นทุ่มเทของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

มูลนิธิที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทุ่มเทที่สุดก็คือ มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ เงินที่หน่วยงานต่างๆ เช่น ภาครัฐ เอกชน และประชาชน ทูลเกล้าฯ ถวายจะทรงให้นำเข้าไปเป็นรายรับของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ซึ่งเป็นงานที่พระองค์ทรงมีความมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือราษฎรให้มีอาชีพ มีรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และด้วยบทบาทของ เจริญภูมิมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ที่ต้อง

ดูแลเรื่องการใช้จ่ายของมูลนิธิฯ ซึ่งผมดำเนินงานด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ถูกต้องภายใต้กรอบของกฎหมายและตรงตามพระราชโบาย อันนำไปสู่ประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง

ในปัจจุบัน ผมและท่านผู้หญิงจรุงจิตต์ ทีขะระ รองราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ จึงมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินของมูลนิธิศิลปาชีพฯ ทั้งในระยะสั้น วันต่อวัน จนถึงระยะยาว เพื่อควบคุมและกำกับให้การดำเนินงานของมูลนิธิศิลปาชีพฯ เป็นไปโดยเรียบร้อย ด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงทุ่มเทมาก หากจะมีพระราชดำริให้ดำเนินการเรื่องใดจะมีรับสั่งให้มูลนิธิศิลปาชีพฯ เป็นผู้ดำเนินการเสมอ

จุดเริ่มต้นของ “ศิลปาชีพ” ตามแนวพระราชดำริ เกิดจากการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมผู้ประสบภัยน้ำท่วมในภาคอีสาน ซึ่งเป็นที่ทราบกันว่าในภาคอีสานนั้นมีประชาชนยากจนเป็นจำนวนมาก แต่ต้องประสบปัญหาภัยธรรมชาติอยู่เสมอ เช่น หากเกิดน้ำท่วม น้ำจะมาแรงและมาอย่างฉับพลัน หลังจากนั้นน้ำลดก็จะกลับกลายเป็นแล้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงทรงให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำและการเกษตรให้แก่ประชาชนโดยตลอดมา จึงทรงขอให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีบทบาทในการช่วยให้ชาวบ้าน

มีอาชีพเสริม พระองค์จึงทรงเริ่มด้วยการส่งเสริมการทอผ้า ด้วยทอดพระเนตรเห็นชาวบ้านที่มารับเสด็จสวมผ้าไหมที่มีลวดลายสวยงาม ทรงเห็นว่าโดยพื้นฐานแล้วชาวบ้านมีภูมิปัญญาและมีฝีมือ จึงได้มีพระราชดำริเรื่องศิลปอาชีพขึ้นมา

เมื่อทรงส่งเสริมศิลปอาชีพแล้ว พระองค์ทรงรับซื้อผลิตภัณฑ์ทั้งหมดแล้วนำไปขาย รวมทั้งทรงช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สินค้าให้ราษฎรด้วย โดยพระองค์ทรงขอให้เกษตรกรยังคงทำอาชีพการเกษตร ด้วยทรงเล็งเห็นว่าการเกษตรถือเป็นอาชีพที่สำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่โลกของเรากำลังจะขาดแคลนแหล่งอาหาร พระองค์จึงทรงสนับสนุนให้ชาวบ้านทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก โดยมีศิลปอาชีพเป็นอาชีพเสริม

ในการส่งเสริมศิลปอาชีพการทอผ้า สิ่งแรกที่ทรงช่วยเหลือชาวบ้านคือ “ด้านเทคนิค” เช่นเรื่องสี ทำอย่างไรให้สีสวย ติดผ้าทน และสีไม่ตก ส่วนการออกแบบลวดลายนั้นชาวบ้านเขามีฝีมือทอได้งดงามอยู่แล้ว สิ่งที่สองคือ “ด้านตลาด” ที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ ทรงเป็นผู้ริเริ่มและผู้นำในการใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้านทำ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามหาศาลในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นผู้นำทางด้านสตรี ทำให้

สตรีหันมาใช้ผ้าไทยกันมากขึ้น ส่งผลให้ผ้าไหมไทยกลายเป็นผ้าที่นิยมสวมใส่กันในวงสังคม เพื่อให้สุภาพสตรีสวมใส่ผ้าไหมไทยในโอกาสพิเศษ และยังขยายวงกว้างออกไปยังต่างประเทศ เนื่องจากทรงนำไปจัดนิทรรศการเผยแพร่แก่ชาวต่างประเทศ และทรงฉลองพระองค์ด้วยผ้าไหมไทยและผ้าไทยในโอกาสต่างๆ อยู่เสมอ

นอกจากนี้ ทรงเป็นผู้นำในการสร้างชุดประจำชาติ หรือ “ชุดไทยพระราชนิยม” ให้กับสุภาพสตรีไทยอีกด้วย ช่วยให้เกิดความต้องการใช้ผ้าไหมสูงขึ้น ส่งผลให้ราษฎรได้ยึดการทอผ้าเป็นอาชีพ เมื่อรวมกับรายได้จากการเกษตรแล้วช่วยให้มีรายได้เพียงพอในการดำรงชีวิต

การดำเนินงานตามแนวพระราชดำริจึงเป็นการบูรณาการงานทั้งหมด และได้ขยายเป็นเครือข่ายช่วยให้เกิดตลาดผ้าไหมและผ้าทอทั้งในเมืองไทยและต่างประเทศ ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้ได้บันทึกและจัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์ผ้าฯ ที่คนทั่วไปสามารถเข้าชมได้ทุกวัน

พิพิธภัณฑ์ผ้าฯ แหล่งอนุรักษ์รักษาศิลปวัฒนธรรมไทย

งานศิลปาชีพตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ นอกจากจะทรงช่วยเหลือให้พสกนิกรชาวไทยมีอาชีพเสริม มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีรายได้เลี้ยงครอบครัวอย่างยั่งยืนแล้ว ยังมีพระราชประสงค์ให้จัดทำ “พิพิธภัณฑ์ผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” ขึ้น ณ หอระฆังการพิพัฒน์ พระบรมมหาราชวัง ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ และกองราชเลขาธุการในพระองค์ฯ เพื่อเป็นศูนย์รวบรวมความรู้เกี่ยวกับผ้าไทย จัดแสดงผ้าทอมือทุกชนิดของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ซึ่งเก็บสืบทอดมาจากแต่ละภูมิภาคที่มีความงดงามตั้งแต่เริ่มต้นโครงการเพื่อเป็นเครื่องบอกถึงความมีศิลปวัฒนธรรม และความเจริญมั่นคงของชาติไทย ตลอดจนเป็นแหล่งประกาศศักดิ์ศรีฝีมือของคนไทยตลอดไป ถ้าไม่มีการจัดทำพิพิธภัณฑ์ฯ ที่ถาวรเพื่อรวบรวมสิ่งต่างๆ ดังกล่าว ประวัติศาสตร์ในส่วนนี้ก็จะสูญหายไป

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ องค์ประธานที่ปรึกษาพิพิธภัณฑ์ผ้าฯ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีรับสั่งให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นประธานที่ปรึกษา ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงรับมาด้วยความเต็มพระทัยอย่างยิ่งที่ได้ทรงงานถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระองค์พระราชทานคำแนะนำและกำกับให้พิพิธภัณฑ์ฯ ออกมาอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ต้องถือว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะระดับโลก เนื่องจากมีวิธีการดำเนินงาน ทั้งการอนุรักษ์และการบำรุงรักษาซ่อมแซมผ้าที่เป็นไปตามมาตรฐานสากล ซึ่งมีความยุ่งยากและซับซ้อนมาก โดยเห็นได้จากต้องใช้พื้นที่ถึงครึ่งหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ฯ สำหรับดำเนินการเรื่องดังกล่าว เพื่อให้ผ้าที่เก็บรวบรวมมาคงสภาพและรักษาคุณภาพเดิมให้ได้มากที่สุด เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ผ้าทั่วโลกจึงยกย่องและนับถือในความพยายามของพระองค์ที่ได้สร้างสิ่งนี้ขึ้นมา

สำหรับการจัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ผ้าฯ ซึ่งมีอยู่ ๔ ห้อง จะมีการปรับปรุงให้ทันสมัยตลอดเวลา โดยจัดแสดงผ้าร่วมกับการแสดงผ่านสื่อต่างๆ ที่มีมาตรฐานระดับโลก หรือเทียบได้กับสถาบันผ้าทั่วโลก เรียกได้ว่าเป็นศักดิ์ศรีของประเทศไทยในเชิงคุณภาพและในเชิงการสร้างสรรค์ต่างๆ ที่ช่วยให้เกิดประโยชน์แก่เด็กรุ่นหลัง ที่จะได้เรียนรู้วัฒนธรรม ประวัติความเป็นมาของผ้าไทย รวมถึงเชื่อมต่อให้เกิดแนวความคิดสร้างสรรค์ที่จะนำไปพัฒนาหรือสร้างสรรค์งานอื่นๆ ได้ในอนาคต

ผลงานผ้าทั้งหมดที่นำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ผ้าฯ ล้วนเกิดจากการค้นคว้าและรวบรวมมาจากพระราชกรณียกิจนานัปการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงบำเพ็ญเพื่อประเทศชาติและพสกนิกรชาวไทยสืบเนื่องมาตลอดระยะเวลากว่า ๕๐ ปี พิพิธภัณฑ์ผ้าฯ จึงเป็นแหล่งจารึกพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อปวงชนชาวไทยอีกด้วย

ความประทับใจต่อพระองค์มากมายจนไม่อาจจะกล่าวได้หมด

ตลอดระยะเวลาที่ถวายงานสนองพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เหตุการณ์ที่ผมประทับใจมีมากมายจนไม่อาจจะกล่าวได้หมด ยกตัวอย่างเมื่อเร็วๆ นี้ ได้พระราชทานความช่วยเหลือคุณหมอมุก (แพทย์หญิง หทัยพร อิมวิทยา) ที่ได้รับบาดเจ็บจากรถชน คุณพ่อของหมอมุกเป็นนายทหารที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี มีความกล้าหาญต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายจนเสียชีวิตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เหลือเพียงแม่ลูกสองคน หมอมุกนั้นกล้าหาญเหมือนคุณพ่อ สมัยเป็นหมออาสาสมัครที่ทำงานอยู่ที่ยะลา ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานความช่วยเหลือทุกด้าน ไม่ใช่แค่พระราชทานค่าใช้จ่ายเท่านั้น แต่เป็นการช่วยเหลือที่ครบถ้วนแบบบูรณาการ ทั้งในเรื่องวิธีการรักษา การพระราชทานกำลังใจ และอีกหลายๆ อย่าง ทำให้หมอมุกฟื้นตัวขึ้นมาได้อย่างอัศจรรย์ จนคุณแม่ของหมอมุกบอกว่า “ถ้าไม่ได้น้ำพระราชหฤทัยของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ หมอมุกคงไม่มีวันฟื้นได้”

ลดการเบียดเบียน รู้จักแบ่งปัน ร่วมรักษาประเทศ เพื่อแสดงความจงรักภักดี

ในวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทุ่งมะขามหย่อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕ เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ประชาชนทุกคนพร้อมแสดงความจงรักภักดี โดยไม่ต้องประกาศเชิญชวน เพียงแต่ให้เขาได้มีโอกาส ก็จะหลั่งไหลมาเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จเป็นจำนวนมาก ด้วยความรัก ความศรัทธา และเทิดทูน ทุกอย่างเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ

ผมจึงคิดว่า นอกจากการเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จเพื่อแสดงความจงรักภักดีแล้ว สิ่งที่เราคนไทยสามารถทำถวายเพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณพระองค์คือ**ประการแรก** **ปฏิบัติตนให้เป็นผู้ซึ่งไม่เบียดเบียนคนอื่น** และหากอยู่ในสถานะที่สามารถช่วยเหลือแบ่งเบาความทุกข์ของเพื่อนร่วมชาติได้ก็ควรจะช่วยกัน ดังเช่นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยคอยช่วยเหลือประชาชนอยู่เสมอมา ก็จะช่วยให้คนไทยบรรเทา

ความทุกข์ลงได้ **ประการที่สอง การแบ่งปัน** หากเราทุกคนส่งเสริมให้คนไทยมีจิตใจที่รู้จักการแบ่งปัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน ก็จะช่วยแก้ไขปัญหาคความทุกข์ส่วนใหญ่ของคนในประเทศได้

นอกจากนี้ มีอีกสิ่งหนึ่งที่ผมคิดว่า**สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นห่วงและทรงมุ่งมั่นกระทำทุกวิถีทางคือ การสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ** โดยพระองค์ทรงระลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษไทยอยู่ตลอดเวลาที่ได้รักษาชาติบ้านเมืองด้วยความเสียสละให้เราได้มีแผ่นดินอาศัยและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในปัจจุบัน ดังนั้น เราควรมีจิตใจมุ่งมั่นในการรักษาแผ่นดินไทย รักษาสิ่งที่ดีและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันมีค่าของเราไว้ให้กับลูกหลานเช่นเดียวกับบรรพบุรุษไทยสืบไป

สมเด็จพระบรมราชินีนาถนักพัฒนา... พระแม่ของแผ่นดินไทย

บทสัมภาษณ์ ท่านผู้หญิงจรงจิตต์ ทิชะระ
รองราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

“พระองค์ทรงมีพระราชหฤทัยที่งดงามและทรงห่วงใยประชาชนตลอดเวลา แม้ทรงพระประชวรก็ไม່ทรงพัก... พระองค์หายพระทัยเป็นราษฎรของพระองค์ เราทำงานอยู่ตรงนี้เรารู้... ทรงถามถึงราษฎรของพระองค์อยู่ตลอดเวลา... ของขวัญที่ดีที่สุดที่จะถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระองค์ไม่ได้ต้องการอะไร พระองค์เพียงมีพระราชประสงค์ให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข ไม่ทะเลาะกัน ประชาชนอยู่ดีกินดี มีสุขภาพอนามัยดี และรักษาความเป็นอยู่แบบไทยๆ...”

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกรชาวไทยมานานนับแต่พระองค์ได้ทรงอภิเษกสมรสกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และได้เสด็จฯ ไปทรงดูแลทุกข์สุขของปวงประชาราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในถิ่นทุรกันดาร ทุกครั้งที่เสด็จพระราชดำเนินไป ณ ที่แห่งใด ได้ทรงนำความปลาบปลื้มปิติยินดี ความผาสุกร่มเย็น และทรงดับความทุกข์ร้อนของประชาชนในทุกแห่งหน ทรงมีความผูกพันและใกล้ชิดกับปวงชนชาวไทย เปรียบเสมือนแม่ที่รักและคอยห่วงใยลูกอยู่ตลอดเวลา

ในการเสด็จพระราชดำเนินแต่ละครั้ง จะมีเจ้าหน้าที่กองราชเลขาการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ เจ้าหน้าที่กองศิลปาชีพ และนางสนองพระโอษฐ์ ตามเสด็จฯ ด้วยทุกครั้ง เพื่อรับสนองพระราชเสาวนีย์ในพระราชกรณียกิจเรื่องต่างๆ ซึ่ง**ท่านผู้หญิงจรัสจิตต์ ทิขะระ** รองราชเลขาการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ เป็นผู้หนึ่งที่ได้มีโอกาสถวายงานใกล้ชิดสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มาเป็นเวลา ๔๐ ปีแล้ว นับตั้งแต่ปี ๒๕๑๕ เป็นต้นมา

ในโอกาสนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้รับเกียรติจากท่านผู้หญิงจรัสจิตต์ ทิขะระ ให้คณะทำงานจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติเรียนสัมภาษณ์ถึงหลักการทรงงานในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๕ ดังนี้

ทรงยึดแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการช่วยเหลือประชาชน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงยึดแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการช่วยเหลือประชาชน โดยรับสั่งเสมอว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสอนว่าการช่วยเหลือโดยการเอาของไปแจกก็เป็นเหมือนการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าให้เขาได้เท่านั้น เราจะทำอย่างไรที่จะช่วยเขาได้ในระยะยาว คือให้เขายืนหยัดได้ด้วยตัวเอง จึงจะเป็นการช่วยเหลืออย่างแท้จริง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงรับพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้วยกัน โดยก่อนนี้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมกันสองพระองค์

รวมทั้งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี จะเสด็จฯ ด้วยกันหมดทุกพระองค์ และจะทรงแบ่งงานกัน เช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปทอดพระเนตรแหล่งน้ำ ที่ทำมาหากินของชาวบ้านและทรงสอบถามทุกข์สุขของชาวบ้าน และพบกับหัวหน้าครอบครัว

ส่วนสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ทรงดูแลครอบครัวเขา คือ แม่บ้านและเด็กๆ โดยเฉพาะด้านสุขภาพอนามัย เพราะทุกครั้งที่เสด็จฯ ออกไปจะทรงนำขบวนแพทย์ทุกแขนงที่อาสามาทำงาน ทั้งแพทย์หัวใจ สมอ กระจก อายุรกรรม แพทย์เด็ก และจักษุแพทย์ ไปทั้งหมดเลย เรียกว่า “หน่วยแพทย์พระราชทาน” เพื่อเปิดหน่วยเฉพาะกิจขึ้นในช่วงที่พระองค์เสด็จฯ นางสนองพระโอษฐ์ที่ตามเสด็จฯ ก็คอยเป็นผู้ช่วยแพทย์ด้วย ช่วยเขียนหน้าซองยา ช่วยอธิบายการดูแลลูก เป็นต้น ใครเจ็บไข้ได้ป่วยก็มาตรวจ คนไหนถ้าอาการไม่ดีและจำเป็นต้องตรวจอย่างละเอียดก็จะพระราชทานใบส่งตัวให้ไปตรวจที่โรงพยาบาล โดยมีคำพาหะให้ด้วยและรักษาโดยไม่ต้องเสียเงิน โรงพยาบาลก็จะส่งใบเก็บเงินมาเก็บในวัง พระองค์ทรงทำอย่างนี้เรื่อยมา

ตอนนั้นทูลกระหม่อมยังทรงพระเยาว์ก็ทรงตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถด้วย ทุกพระองค์ทรงแบ่งกันดูแลราษฎร เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดีขึ้น ชาวบ้านมีเรื่องอะไรที่ขัดข้องเขาก็กราบบังคมทูลหน่วยงานที่ไปรอรับเสด็จฯ อยู่ ก็จะเข้าไปช่วยเหลือแนะนำชาวบ้าน ต่อมาพระราชกิจมีมากก็เลยทรงแยกกันเสด็จฯ ไม่ค่อยเห็นเสด็จฯ รวมกันเท่าไร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จฯ แทนพระองค์ไปประทับที่เชียงใหม่ สกลนคร นราธิวาส เป็นประจำเกือบทุกปี เพื่อทรงเยี่ยมไต่ถามทุกข์สุขของชาวบ้าน และทรงช่วยเหลือราษฎรเหมือนเดิม มีอะไรก็ทรงกราบบังคมทูลปรึกษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสมอ

ศูนย์รวมแห่งความรักและความศรัทธาของราษฎร

เวลาเสด็จฯ ออกไป ทรง
ทำไปพร้อมๆ กันทุกแผนก ถ้าพบ
คนป่วยก็ทรงช่วยเหลือเรื่อง
เจ็บป่วย พบครอบครัวยากจน
แต่เด็กเรียนดีก็พระราชทานทุน
การศึกษาให้เด็กคนนั้นได้เรียน
เท่าที่เขาจะเรียนได้ ถ้าผลการเรียน
ไม่ดีก็ชวนมาฝึกศิลปอาชีพ เสด็จฯ
ออกไปแต่ละครั้งก็มีหลายเรื่อง
บางครั้งต้องดูทั้งเรื่องแหล่งน้ำและ
เรื่องดินซึ่งมีปัญหาดินเปรี้ยว

ทอดพระเนตรแล้วนารายละเอียดมากราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา
ที่ประทับที่ต่างจังหวัดว่าตอนนี้ชาวบ้านเป็นอย่างไร เสด็จฯ ไปที่บ้านไหน พบว่าเขาเดือดร้อนอะไร
ก็กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงชี้แนะและพระราชทานความช่วยเหลือผ่านไปยัง
หน่วยงานต่างๆ

นอกจากนี้ ทรงมีโครงการพัฒนามากมาย ดังนั้น ในการเสด็จฯ แต่ละครั้งจะมีหน่วยงานต่างๆ
ตามเสด็จฯ ไปครบทุกหน่วย ทั้งกรมชลประทาน ทั้งสำนักงาน กปร. กระทรวงเกษตรฯ กรมป่าไม้
และกรมปศุสัตว์ ซึ่งก็นำพันธุ์เป็ด พันธุ์ไก่ไปแจก และยังมีหน่วยทหารเข้าไปช่วยเหลือดูแลราษฎรด้วย

พระองค์เสด็จฯ ไปก็ทำให้สามารถช่วยเหลือได้ทันท่วงที ถ้าราษฎรกราบบังคมทูลแล้ว
ก็จะทรงช่วยเหลือเขาจริงๆ เพราะราษฎรมีความเชื่อมั่น มีความศรัทธา เขามีความรักในพระองค์
เพราะเขาเห็นว่าทุกครั้งที่พระองค์เสด็จฯ ไปแล้ว ทรงสัญญาอะไรไว้กับเขา ก็ทรงทำให้เขาเสมอ

ตลอดเวลา ๔๐ ปีที่ตามเสด็จฯ ไปในถิ่นทุรกันดารได้เห็นราษฎรที่ประสบความเดือดร้อนได้เข้ามา
ขอพึ่งพระบารมีในทุกเรื่อง เขาเจ็บเขาก็กราบบังคมทูล คนที่บ้านเขาเจ็บ เขาก็กราบบังคมทูล ดินไม่ดีก็
กราบบังคมทูลว่าปลูกข้าวไม่ได้ หรือว่าปลูกได้แล้วข้าวตั้งท้องแต่โดนเพลี้ย บางคนมีความทุกข์จากการ
เป็นหนี้เป็นสินหมดเนื้อหมดตัว บ้านถูกไฟไหม้บ้าง สามีถูกรถชน บางรายลูกป่วยหนักทำให้เขาทำอะไรไม่ได้
เพราะต้องดูแลลูก บางรายลูกเป็นโรคหัวใจ เป็นโรคเลือด หรือพิการ ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ต้องป้อนข้าว
ป้อนน้ำ บางรายปัญญาอ่อนก็มี ซึ่งเกิดจากการที่แม่ขาดสารอาหาร พระองค์ทรงช่วยเหลือทุกราย

ประชาชนที่เดือดร้อน เขาก็อุ้มลูกมาเลย มานั่งคอยเข้าเฝ้าฯ เพื่อที่เขาจะขอให้พระองค์ทรงช่วย พระองค์ทรงรับฟังปัญหาของเขา แล้วก็พระราชทานความช่วยเหลือเท่าที่จะทรงช่วยได้ ถ้าลูกพิการก็อาจจะให้ไปอยู่ในสถานสงเคราะห์ คนพิการ หรือถ้าเป็นโรคหัวใจ โรคเลือด ก็ให้หาหมอเป็นประจำ รับประทานยาต่อเนื่องตลอดไป

ถ้าเป็นโรคหัวใจ ผ่าตัดได้ก็ให้หมอผ่าตัด โดยที่ต้องอธิบายให้เข้าใจก่อนแท้เสียก่อน เพื่อให้เขาตัดสินใจ ในสมัยก่อนประชาชนที่ยากไร้เหล่านี้ บางคนเขาช่วยเหลือตัวเองไม่ได้หรอกค่ะ เพราะว่าการจะไปรักษาที่โรงพยาบาลนั้นต้องมีค่าใช้จ่าย ทั้งค่ารถและค่ายา ยิ่งถ้าเป็นโรคที่รักษายาก ค่าใช้จ่ายจะสูงมาก แม้ว่าในสังคมของเราจะดูแลผู้ป่วยสามัญอยู่แล้วก็ตาม แต่ก็ไม่พอหรอกค่ะ

กล่าวได้ว่า **ไม่มีช่องว่างระหว่างพระองค์กับราษฎร** เขาจะกราบบังคมทูลทุกเรื่อง แล้วก็พูดภาษาง่ายๆ ไม่ต้องใช้ราชาศัพท์ หลายคนกล่าวว่าเวลาพูดกับพระองค์แล้วกราบบังคมทูลอะไรจะต้องมีราชาศัพท์ แต่ชาวบ้านเขาพูดภาษาของเขาค่ะ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชประสงค์ที่จะเข้าไปช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้ทุกแห่งทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในถิ่นทุรกันดาร บางคนมีรายได้น้อยมาก อย่างเช่นทางภาคอีสาน มีรายได้ต่อปีแค่ ๒,๐๐๐ - ๓,๐๐๐ บาทเท่านั้น บางครั้งก็ไม่ถึง ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ทั้งสองพระองค์จึงทรงเข้าไปช่วยเหลือเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น พื้นที่เสด็จฯ ส่วนใหญ่เป็นทางที่ทุรกันดารมาก ถึงแม้ว่าพื้นที่นั้นๆ จะไม่มีถนน หรือต้องข้ามแม่น้ำ หรือลำธาร ก็ทรงมีพระราชอุตสาหะบุกป่าฝ่าดงไปจนถึงจุดหมาย ด้วยพระราชหฤทัยที่ทรงมุ่งมั่นจะช่วยเหลือพสกนิกรของพระองค์ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขับรถยนต์พระที่นั่งด้วยพระองค์เอง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับเคียงข้างไปทุกหนแห่ง

ทรงพระเมตตารับประชาชนผู้ยากไร้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์

ในการเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรในส่วนภูมิภาค พระองค์ทรงรับคนไข้ไว้เป็นจำนวนมาก พระองค์จึงทรงตั้งหน่วย **“คนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์”** ขึ้นในกองราชเลขาฯ

ในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถขึ้นมาแผนกหนึ่ง ส่วนใหญ่เป็นโรคที่ต้องรักษานานๆ และต้องใช้จ่ายเงินในการรักษามากๆ ซึ่งในการรักษาคนป่วยทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทั้งสิ้น เช่น บางครั้งเสด็จฯ ไปทรงพบเด็กเล็กๆ ที่เกิดมาก็หัวใจรั่ว หรือไม่ก็ขีดเป็นโรคเลือดเป็นวัณโรค พระองค์ทรงช่วยนำมารักษาในที่ที่ดีที่สุดกับหมอซึ่งชำนาญโรคนั้นๆ ทรงให้แม่ของเขาติดตามมาด้วย เพราะทรงเข้าพระทัยว่าแม่ย่อมห่วงใยลูก และเพื่อเป็นกำลังใจของลูก รวมทั้งพระราชทานเงินไว้ช่วยเหลือครอบครัวอีกด้วย ทรงดูแลทุกคนอย่างครบถ้วน ทั้งนี้เพราะทรงตระหนักถึงความสำคัญของการมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๑ ความตอนหนึ่งว่า

“...ข้าพเจ้าเห็นว่าเรื่องสุขภาพอนามัยนี้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิตทั้งมวล ดังคำกล่าวที่ว่า “จิตใจที่แจ่มใสย่อมอยู่ในร่างกายที่แข็งแรง” หากประชาชนมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย เขาก็จะมีสติปัญญาเล่าเรียน ประกอบสัมมาอาชีพ สร้างสรรค์ความเจริญต่างๆ ให้แก่ชาติบ้านเมือง ดังนั้นถ้าเราจะกล่าวว่า “พลเมืองที่แข็งแรงย่อมสามารถสร้างชาติที่มั่นคง” ก็คงจะไม่ผิด...”

สำหรับคนดีของสังคมที่ประสบเคราะห์กรรม ก็ทรงรับเป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์เป็นจำนวนมาก เช่น คุณคริส เบญจกุล ซึ่งขณะประสบอุบัติเหตุนั้นเป็นดาราที่กำลังดัง เขาขับรถผ่านคนประสบอุบัติเหตุตอนกลางคืน เห็นผู้หญิงเลือดเต็มหน้าก็จอดรถช่วย ให้เพื่อนเอารถที่ขับมาไปตามโรงพยาบาล ขณะที่ช่วยผู้หญิงคนนั้นก็ปรากฏว่าคุณคริสถูกรถมอเตอร์ไซด์ชน เพื่อนกลับมาเห็นคุณคริสอาการหนักกว่าผู้หญิงคนนั้นเสียอีก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงอ่านข่าวหนังสือพิมพ์แล้วรับสั่งให้เชิญพระราชเสาวนีย์ พร้อมของพระราชทานเยี่ยมไปโรงพยาบาลทันที เพื่อเยี่ยมและบอกกับคุณพ่อคุณแม่ของคุณคริสว่าพระองค์ฯ ขาดซึ่งคนหนุ่มที่มีคุณธรรมอย่างคุณคริสมาก คุณพ่อคุณแม่จะต้องเป็นครอบครัวที่ดีอบรมลูกได้ขนาดนี้ ทรงรับคุณคริสไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ทั้งมีรับสั่งว่าทรงสวดมนต์ให้คุณคริสฟื้นกลับเหมือนเดิม เพราะคนดีของแผ่นดินต้องมีอยู่ คุณพ่อเขาร้องให้เลยบอกว่า “ลูกผมไม่ตายแล้ว”

สี่ปีต่อมา คุณคริส สามารถนั่งรถเข็นและพัฒนาขึ้น ใช้ไม้เท้าพุงกายได้ ในวันที่มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ ครั้งหนึ่ง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีรับสั่งแก่คุณคริสว่า “คราวหน้าคงไม่ต้องใช้ไม้เท้าแล้วนะ” และขณะนี้เขาสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติแล้ว

นอกจากนี้ ยังทรงจัดให้มีคนเยี่ยมไข้ หมายถึงเยี่ยมคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ เป็นอาสาสมัครในการเยี่ยมคนไข้เหล่านี้ เป็นฐานะแทนญาติ เพราะทรงเห็นว่าคนไข้ที่มาเจ็บป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล จะมีความรู้สึกว่าเหงา จึงทรงจัดให้มีคนไข้ไปเยี่ยม คอยดูแล ไปคุย นำของพระราชทานไปให้ ไปปลอบใจ ให้กำลังใจเขาทุกวัน ทรงทำมานานเป็นเวลากว่า ๕๐ ปีแล้วค่ะ

ทรงช่วยเหลือพสกนิกรทุกคนที่มาเข้าเฝ้าฯ ในพื้นที่

การช่วยเหลือราษฎรจำนวนมาก ที่มาราบบังคมทูลความทุกข์ร้อนนั้น พระองค์ทรงมีวิธีการให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยก่อนที่พระองค์จะเสด็จพระราชดำเนินในแต่ละที่จะทรงส่งทีมล่วงหน้าไปก่อน ส่วนมากดิฉันจะไปกับคณะล่วงหน้า ทั้งหน่วยแพทย์และคณะที่ทำงานด้านการเกษตร เพื่อสำรวจว่าประชาชนทุกข์ร้อนในเรื่องใดบ้าง และจัดเตรียมให้เข้าเฝ้าฯ เป็นกลุ่มๆ

เขาก็มาเล่าให้เราฟัง บางทีเล่าไม่หมดหรือห่อหุ้ม บางคนเขาก็ไวใจพวกเรา บางคนเขาก็คงคิดว่า จะบอกดีหรือไม่บอกดี บางเรื่องก็เป็นความลับ บางทีเหมือนเขาเกรงกลัวอะไรบางอย่างเขาก็ต้องเก็บไว้กราบบังคมทูลพระองค์ บางอย่างเขาไวใจคณะล่วงหน้า เขาก็จะเขียนใส่กระดาษมาก็มี จากนั้นเราก็จะประมวลปัญหาของชาวบ้านและเขียนป้ายบอกไว้ เมื่อพระองค์เสด็จฯ มาถึงเราก็จะคัดคนเหล่านั้นขึ้นไปเฝ้าฯ เขาก็จะกราบบังคมทูลกับพระองค์หมดทุกเรื่อง

พระองค์ทรงสอนว่าคนเราดูจากเสื้อผ้าไม่ได้หรอก บางคนเขาชอบแต่งตัว บางคนเขาไม่ชอบแต่งตัว บางทีเขาทำไร่ทำนาอยู่ พอบอกว่าเสด็จฯ มาเขาก็มาเฝ้าฯ ทั้งอย่างนั้นเลย พระองค์ทรงสอนให้ดูจากแววตาของเขา คนเราจะมีสุขหรือทุกข์จะแสดงออกทางสีหน้าและแววตาของเขา

บางทีในดวงตาเขามีความทุกข์นะ แล้วเขาก็เป็นอย่างนั้นจริงๆ เพราะบางรายมีทุกข์หนักแต่เขาไม่ได้บอกเรา เชื่อไหมคะว่าเราเดินแล้วเดินอีกตั้ง ๕-๖ รอบ ดูหน้าดูตาทุกคน แต่บางครั้งยังไม่พบแต่เมื่อพระองค์เสด็จมาปั๊บ ทอดพระเนตรเห็นผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งนั่งอยู่ไกลมาก รับสั่งให้ไปถามซิ ผู้หญิงคนนั้นเขาต้องมีอะไรในใจ เราก็ไปสะกิดเขาออกมา เขาทุกข์จริงๆ ทุกข์มากเลย แต่เขานิ่งเฉยๆ ไม่บอกใคร

หลังจากที่ได้เข้าเฝ้าฯ แล้วเขาก็ได้รับพระราชทานความช่วยเหลือ พระองค์ทรงทราบได้อย่างไรที่ไม่ทราบนะคะ เราก็ดูผ่านมามีหลายหนนะ เราก็มองไม่มีความรู้สึกตรงนั้น **พระองค์ทรงรับรู้ได้ระหว่างพระองค์กับราษฎร**

เวลาทรงงานก็จะพบกับพี่น้องนะ ไม่ได้พบกับเก้าอี้ จะมีพรมปูและมีเบาะบางๆ สำหรับเป็นที่ประทับพิงพิง แล้วก็มีโต๊ะอยู่ตรงหน้า มีตัวอย่างผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพทุกประเภท ทั้งย่านลิเภา ตุ๊กตาแกะสลัก เครื่องเงิน ถมทอง เป็นต้น แล้วก็ให้ราษฎรแต่ละครอบครัวเข้าไปเฝ้าฯ บางรายหัวหน้าครอบครัวคนเดียวเข้าเฝ้าฯ บางรายก็แม่บ้าน บางรายมาทั้งครอบครัวพ่อ แม่ ลูก ซึ่งเราชักประวัติเอาไว้แล้วส่วนหนึ่ง และทรงซักถามเพิ่มเติมในรายละเอียดด้วยพระองค์เองอีกครั้งหนึ่ง จะทรงซักถามว่ามีปัญหาไหม แล้วทำมาหากินอะไร เป็นต้น ซึ่งเขาสามารถจะกราบบังคมทูลได้ละเอียด **พระองค์จะทรงจดและสั่งการว่าเรื่องนี้จะทำอย่างไร ทรงแก้ปัญหาให้เขาเป็นข้อๆ ไป** ซึ่งหากเป็นเรื่องที่ไม่สลับซับซ้อนหรือต้องใช้เวลาก็ทรงแก้ไขปัญหานั้นทันทีเลย หรือบางครั้งก็ทรงนัดแนะไปสำรวจในภายหลัง

นอกจากนี้ ทรงขอให้หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดและหน่วยทหารติดตามดูแลการช่วยเหลือประชาชนอย่างต่อเนื่อง และกราบบังคมทูลรายงานความก้าวหน้าในการให้ความช่วยเหลือให้ทรงทราบเป็นระยะๆ

ภาพที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ประทับนั่งพื้น มีโต๊ะเตี้ยๆ อยู่ข้างหน้า นานนับ ๔-๕ ชั่วโมง เพื่อทรงงานกับชาวบ้านที่หมุนเวียนเปลี่ยนกันเข้ามาทีละคนทีละกลุ่ม โดยไม่ทรงลุกไปไหน หรือภาพทรงคุกพระชานุอย่างไม่ทรงรังเกียจว่าพื้นดินจะเปียกหรือมีฝุ่น เป็นภาพที่ข้าราชการบริพารได้เห็นจนชินตา

ทรงส่งเสริมศิลปาชีพ เพื่อสร้างอาชีพแก่ประชาชน

ส่วนในเรื่องการทำมาหากิน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงริเริ่มและสนับสนุนให้ทำอาชีพเสริม คือ “ศิลปาชีพ” โดยทรงรับผู้ที่มีความสนใจเข้ามาเป็นสมาชิกศิลปาชีพ ส่วนการสอนให้ทำอะไรนั้น จะทรงถามสภาพความเป็นอยู่ของเขา ก่อน เช่น ถ้าอยู่แถวภาคอีสาน มีความรู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมได้ก็ให้ทอผ้า ในพื้นที่ปลูกไผ่ก็ให้ทำจักสาน หากชอบเย็บปักถักร้อยก็ให้ปักผ้า ส่วนลูกที่ยังไม่มีอาชีพก็ให้ทำเครื่องเงิน ถมทอง บั่น หรือเขียนลาย ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความชอบของแต่ละคน

จุดเริ่มที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทำศิลปาชีพ ทรงทำตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีพระราชประสงค์จะช่วยให้ราษฎรสามารถเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง และสามารถยืนหยัดอยู่บนขาของตัวเองได้ ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานในพิธีเปิดการประชุมและนิทรรศการเรื่อง “มรดกสิ่งทอของเอเชีย : หัตถกรรมและอุตสาหกรรม” ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๕ ความตอนหนึ่งว่า

“...การที่ข้าพเจ้าเริ่มงานศิลปาชีพขึ้นนั้น ข้าพเจ้าตั้งใจจะสรรหาอาชีพให้ชาวนาที่ยากจนเลี้ยงตัวเองได้เป็นเบื้องต้น ทั้งนี้เนื่องจากข้าพเจ้าได้มีโอกาสตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปเยี่ยมราษฎรตามชนบทมาหลายสิบปี ได้พบว่าราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวนาชาวไร่ที่ต้องทำงานหนัก และต้องเผชิญอุปสรรคจากภัยธรรมชาติมากมาย... ทำให้ชาวนาชาวไร่ยากจน การนำสิ่งของไปแจกราษฎรผู้ประสบภัยธรรมชาติ เป็นเพียงบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชปรารภว่าเป็นการช่วยเหลือที่ไม่ยั่งยืนควรจะหาวิธีอื่นที่ช่วยให้ราษฎรพึ่งตนเองได้...

ข้าพเจ้าสังเกตว่าชาวบ้านเหล่านี้ล้วนแต่เป็นศิลปินสืบทอดกันมาโดยสายเลือด เช่นเขาสามารถทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นลวดลายโบราณงามแปลกตา หรือทอลายใหม่ๆ ที่เขาคิดขึ้นเองด้วยสีเส้นที่มีเสน่ห์สวยงาม ข้าพเจ้าเพียงแต่ให้กำลังใจส่งเสริม และหาแนวทางเผยแพร่ความงามจากฝีมือของชาวบ้านชาวไร่ออกไปให้โลกรู้จัก สิ่งนี้เป็นที่มาแห่งการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปหัตถกรรมของข้าพเจ้า...”

ทรงเห็นว่าชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชาวนา ชาวไร่ ต้องอาศัยน้ำฝนในการประกอบอาชีพ แต่สภาพอากาศไม่คงที่ เดือนที่ฝนเคยตกเขาก็ปักดำต้นกล้าไว้ ต่อมาสภาพแวดล้อมของโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงถึงเวลาฤดูฝน ฝนก็ไม่ตก ข้าวกล้าปักไว้ก็เสียหาย บางปีก็น้ำท่วม อย่างภาคอีสานไม่เคยน้ำท่วมก็ท่วมใหญ่เลย เมื่อเป็นอย่างนี้ พระองค์จึงมีพระราชประสงค์ช่วยเหลือเขา โดยทรงหาวิธีช่วยเหลือ เช่น พระองค์ทอดพระเนตรเห็นชาวบ้านแต่งตัวกันสวยๆ เวลามารับเสด็จฯ พระองค์ก็รับสั่งถามถึงผ้าที่แต่งมา ถามที่ไรเขาก็บอกทำเองทุกที ปลุกหม่อนเลี้ยงไหมเอง โดยที่**รับสั่งว่าไม่ต้องไปยุ่งกับเขาเลย เพราะว่าเขาเก่งอยู่แล้ว** ผ้าทุกชิ้นของเขาสวยหมด ไม่ต้องไปปรับปรุงแก้ไขอะไรเขา ให้ทำอย่างที่เขาเคยทำ ชาวนาอีสานเวลาเขาทอผ้าขึ้น เขาจะทอผ้าหน้าแคบ และต่อหัวขึ้นกับเชิงขึ้น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเขา รับสั่งว่าให้เขาทำอย่างนั้นก่อน แต่ไม่ต้องเย็บต่อหัวต่อเชิงมา

ส่วนด้านการปลุกหม่อนเลี้ยงไหม ชาวนาเขาจะเก็บไหมจากที่เลี้ยงเป็นกระดังนำมาสาวจะได้ชนิดเดียวเอง พระองค์ตรัสกับเขาว่าเลี้ยงไหมเพิ่มขึ้นอีกหน่อยได้ไหม แทนที่เขาจะทอปีละผืนก็ขอให้ทอปีละ ๒ ผืน ขยายให้พระองค์ผืนหนึ่ง ก็เริ่มจากตรงนั้นและทำมาเรื่อยๆ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดเกล้าฯ ให้ค่อยๆ ทำมาเรื่อยๆ จากผืนสองผืน จนกระทั่งปัจจุบันมีเป็น ๒๐-๓๐ เมตรแล้ว

จากนั้น เมื่อทรงเริ่มส่งเสริมแล้ว จึงได้ทรงเห็นว่ามรดกศิลปะหลายอย่างซึ่งเป็นของไทยเรา ถ้าไม่มีผู้สานต่อก็จะสูญหายไป พระองค์จึงทรงเริ่มงานอนุรักษ์ขึ้นในศิลปาชีพ เรื่องการอนุรักษ์มาที่หลังที่เห็นได้ชัดเจนคือ **“ผ้าไหมไทย”** ไม่เช่นนั้นก็อาจจะสูญหายไป คือตอนนั้นบริษัทเอกชนทำผ้าไหมไทย

โดยทอเป็นสีพื้นแล้วจึงนำมาพิมพ์ลายของพระองค์คนละแบบกัน ทรงสนับสนุนการทอผ้าแบบพื้นบ้าน โดยขึ้นลายในระหว่างการทออย่างเช่น ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าไหมลายลูกแก้ว ผ้าไหมแพรวา ก็เกือบจะสูญหายไป ยังมีอีกหลายประเภทที่ทรงส่งเสริม เช่น ผ้าเชิงจกและผ้าขิด ที่สามารถนำมาทำได้หลายอย่างตามต้องการ ไม่ว่าจะใช้ตกแต่งหน้าหมอน หรือนำมาทำเป็นเสื้อ ทำมาน เป็นต้น

ผ้าไหมเหล่านี้เมื่อก่อนมีแต่คนแก่ทำและใช้สวมใส่ สาวๆ นุ่งกางเกงยีนส์แล้วไปทำงานโรงงาน ไม่สนใจทอผ้าไหม หลังจากพระองค์ทรงส่งเสริม ผ้าไหมจึงเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายไปจนถึงต่างประเทศ ทรงอนุรักษ์ไว้ให้มีอยู่ ไม่เช่นนั้นก็จะไม่มีแต่คนแก่เท่านั้นที่ทอ

เมื่อปี ๒๕๑๕ พระองค์ทรงส่งท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์ ท่านราชเลขาธุการในพระองค์ฯ และดิฉันเดินทางไปภาคอีสาน เพื่อช่วยเหลือให้เขามีเงินมีใช้ รับสั่งให้ไปเดินตามหมู่บ้านหาซื้อผ้าที่ชาวบ้านทอมาถวาย แล้วก็ไม่ว่าใครชาวบ้านมารวมกันที่อำเภอ แต่ให้ไปที่บ้านดูว่าอยู่กันอย่างไร มีกันกี่คน มีรับประทานทุกมื้อไหม หารับประทานอย่างไร เก็บข้าวสารไว้อย่างไร ทรงละเอียดมาก มีรับสั่งด้วยว่า ขอผ้าซื้อด้วย เพราะคนไทยเวลาผ้าเก่าจะนำไปดูเรือน ดังนั้น เวลาพวกเราขึ้นบ้านไหน ก็ต้องดูผ้าซื้อด้วย แล้วก็จริงอย่างที่รับสั่ง เพราะลวดลายเก่าจะอยู่ที่นี้ ชาวบ้านก็หัวเราะกัน ว่าเรามาดูผ้าดูเรือน

จำได้ว่าบรรยากาศตอนไปถึงอำเภอหนองบัว จังหวัดนครพนม บ้านเขาเป็นใต้ถุนโล่งแบบอีสาน ทุกบ้านมีที่ทอผ้า ส่วนหนึ่งก็นักเลี้ยงควาย ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมใกล้ๆ บ้านหรือตามโคกในท้องนา เรายังเดินขึ้นไปอีกหลายจังหวัด ถือเงินขึ้นเฮลิคอปเตอร์ แล้วเดินเท้าไปตามทางเกวียนบ้าง ถนนดินแดงบ้าง เป็นพื้นที่สีแดงบ้าง จนกระทั่งถึงชาวบ้านได้ในที่สุด

แรกๆ ชาวบ้านมักจะอายไม่ค่อยให้ดู ครั้งแรกที่เดินทางไปได้ผ้าประมาณ ๑๐ ผืนเท่านั้น แต่ก็ตรงพระทัยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ว่าเป็นผ้าที่ชาวบ้านทอแบบหน้าแคบ เป็นหัวขึ้น ตัวขึ้น ตีนขึ้น เย็บต่อกัน ภายหลังทอดพระเนตรผ้าทอแล้ว รับสั่งให้กลับไปหาเขาใหม่ โดยนำผ้าผืนเดิมเป็นตัวอย่างไปให้คนนั้นทอเพิ่มขึ้นอีก ๑ ผืนให้พระองค์

ในการเก็บตัวอย่างผ้าเมื่อไปถึงบ้านใดและได้ผ้าทอมาแล้ว ก็จะต้องจดชื่อ อายุ ตำบลบ้านที่อยู่ของช่างทอมาตามพระราชเสาวนีย์ จำยสตาบค์ให้ราคาเดียวกับที่ช่างทอผ้าจะขายได้ในตลาด แล้วก็นัดหมายว่าปีหน้าจะมาใหม่ ขอให้ทอผ้าเตรียมไว้

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดลวดลาย

พื้นบ้านดั้งเดิมมาก เพราะเป็นลายที่สืบทอดจากยายถึงแม่ แม่ถึงลูก เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านซึ่งไม่มีในตำราเล่มไหน ผ้าชีรีบางผืนเก่าจนขาด แต่ลวดลายโบราณสวยงามมาก เราก็เก็บลายพวกนี้มาให้เขาทอใหม่นำกลับมาแล้วก็คลี่ถวายทอดพระเนตรทีละผืน ทรงใช้เวลามาก ทั้งที่ทรงแพ้ฝุ่นโดยเฉพาะฝุ่นไหม แต่ทรงอดทน ภายหลังจึงใช้ถุงพลาสติกใสบรรจุผ้าทอทีละผืน เพื่อพระองค์ทอดพระเนตร

ตอนแรกชาวบ้านก็ไม่ค่อยเชื่อ แต่เราสัญญาไว้แล้ว ทรงสอนว่า สัญญาอะไรไว้แล้วต้องทำ เราก็กลับไปหาเขา บางทีชาวบ้านก็ไม่ได้ทำหรอก เขานึกว่าพูดเล่น เพราะเคยมีคนมาสั่งไว้แล้วก็ไม่กลับมาเอา เมื่อเรากลับไปหาเขาอีก เขาก็บอกว่า “ไม่รู้ว่าจะมา” เราก็บอกว่า “เอาจริงสิ สมเด็จพระราชินีให้มาพระองค์จะใส่” บางทีชาวบ้านก็ถามว่า “พระองค์เป็นถึงพระราชินีจะมาใส่ผ้าของคนบ้านนอกหรือ” เราก็บอกว่า “จริงๆ ทำมาเถอะ พระองค์จะใส่” เขาจึงทำตามให้คะ เขาบอกให้ไปเดือนไหนเราต้องย้อนกลับไปหาเขาตามสัญญาเลยนะคะ พระองค์รับสั่งย้ำเสมอว่า ถ้านัดแล้วห้ามผิดสัญญาเพราะชาวบ้านจะเฝ้ารอ พอถึงเวลาเราก็ไปซื้อผ้ามาถวายพระองค์ พระองค์ก็ทรงใช้ผ้าที่ชาวบ้านทอเรื่อยมา

ครั้งหนึ่งในช่วงปีพุทธศักราช ๒๕๑๘-๒๕๑๙ ที่กิ่งอำเภอคลองหลวง อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม (ปัจจุบันขึ้นกับจังหวัดมุกดาหาร) เป็นพื้นที่ที่มีผู้ก่อการร้าย สมัยนั้นพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นแม่ทัพภาคที่ ๒ วันนั้นจะมีการเสด็จพระราชดำเนินโดยเฮลิคอปเตอร์ ข้าราชการบริพารต้องล่วงหน้าไปก่อน ดิฉันกับท่านผู้หญิงสุประภาดาจึงนั่งรถโดยสารไป แต่ถ้าไปในลักษณะที่เป็นเราก็จะดูแปลกจึงต้องปลอมตัวโดยไม่แต่งหน้าแต่งตา หาซื้อผ้าชิ้นเก่าของชาวบ้านมานุ่ง ส่วนเสื้อเหมือนๆ กับชาวบ้านนั้นแหละ หิ้วตะกร้าแบบที่ชาวบ้านหิ้วไปตลาดด้วย แล้วก็ไปขึ้นรถสองแถวกันที่ตลาดอำเภอนาแก เดินทางไปกันจนถึงหมู่บ้าน แล้วก็กลับมาอย่างปลอดภัย

พระองค์ทรงริเริ่มให้มีโครงการเลี้ยงแกะที่บ้านห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเดิมชาวบ้านมีอาชีพทำการเกษตรอย่างเดียวจะได้มีอาชีพเสริมในการทำ “ผ้าทอขนแกะ” โดยนำขนมาปั่นเป็นเส้นใยทอปนกับไหม เพื่อให้ผ้านั้นมีความอบอุ่นสำหรับให้ชาวเหนือใช้ ขณะนี้ยังไม่ได้ขายเพราะคุณภาพยังไม่ดีเท่าที่ควร ต้องพัฒนาให้นุ่มกว่านี้ สำหรับ

พันธุ์แกะนั้นพระองค์พระราชทานความช่วยเหลือด้านการปรับปรุงพันธุ์ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหน้าที่นำพันธุ์แกะจากต่างประเทศมาผสมกับพันธุ์แกะพื้นเมือง เพื่อให้ได้แกะลูกพันธุ์ที่เหมาะสมกับแม่ฮ่องสอน

ทรงรับผู้ที่ยากจนและเดือดร้อนเข้ามาฝึกศิลปอาชีพในวัง

ทุกครั้งที่เสด็จฯ ไปภาคไหนจะเปิดโรงฝึกชั่วคราวขึ้นที่นั่นในช่วงที่พระองค์ประทับอยู่ ซึ่งบางครั้งประทับนานถึงเดือนครึ่ง แล้วก็ข้าราชการเข้ามาฝึกที่โรงฝึกนั้น จากนั้นจะส่งเข้าไปฝึกต่อที่สวนจิตรลดาในกรุงเทพฯ ซึ่งโรงฝึกในวังมีอยู่ ๒ ตึก ขณะนี้มีอยู่ประมาณ ๖๐๐ คน เท่ากับโรงเรียนย่อยๆ โรงเรียนหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นชาวเขา ชาวไตอยู่รวมกันหมด มีหอพักให้อยู่ หอพักผู้หญิงก็อยู่ที่วังหลวง ในพระบรมมหาราชวัง ส่วนที่พักผู้ชายอยู่ตรงข้ามบ้านราชวิถี

โรงฝึกนี้ พระองค์ทรงควบคุมเอง และพระราชทานแนวพระราชดำริ รวมทั้งทรงตรวจงานด้วยพระองค์เอง ส่วนที่อำเภอบางไทร จังหวัดอยุธยา นั้น ทรงมอบให้ ฯพณฯ องคมนตรี ธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นประธานกรรมการบริหาร

ที่โรงฝึกในสวนจิตรลดามีแผนกฝึกด้านต่างๆ เป็นจำนวน ๒๓ แผนก ทั้งเครื่องถมทอง แผนกเครื่องเงิน แผนกคร่ำ แผนกทอผ้าไหม ฯลฯ มีอยู่ไม่กี่แผนกที่พระองค์ให้แบ่งสมาชิกจากที่นี้ออกไปฝึกที่บางไทร เช่น แผนกย่านลิเภา แผนกจักสานไม้ไผ่ แผนกผ้าไหม เป็นต้น

คนที่เข้ามาฝึกที่โรงฝึกในวังส่วนมากจะเป็นคนจน หรือมีปัญหาครอบครัว เช่น เคยมีที่ดินหลายแปลง แต่ด้วยดินฟ้าอากาศไม่อำนวย ปลูกข้าวไม่ได้ผลอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เขาต้องไป

ภูหนี่ยืมสินมาเลี้ยงครอบครัว ในที่สุดที่นาหลุดไปเลย ไม่มีที่นา ทำกิน พระองค์ก็ทรงช่วยเหลือ ให้มาทำงานศิลปาชีพ

พระองค์ไม่จำกัดอายุ ไม่จำกัด ฐานะ วรรณะ จำกัดอยู่อย่างเดียวคือ “ความยากจนและความเดือดร้อน” พระองค์ทรงรับเขาเข้ามา เพราะ เขามีปัญหาทำให้พระองค์ทรง ช่วยแก้ไข บางครอบครัวก็ทรง ขอลูกหลาน ๑ คนบ้าง ๒ คนบ้าง

มาทำงานที่นี้ หรือบางครั้งถ้าหัวหน้าครอบครัวไม่มีที่ทำมาหากินต้องไปรับจ้าง ก็ทรงให้ หัวหน้าครอบครัวมาบ้าง แม่บ้านมาบ้าง ขึ้นอยู่กับว่าเขามีลูกเล็กไหม หรือถ้าลูกเขาโตและเรียนจบ การศึกษาชั้นบังคับแล้ว แทนที่จะไปวิ่งเล่นหรือไปรับจ้างก็ให้เขามาฝึกที่นี้ ซึ่งมีเงินตอบแทนให้ เขาก็มีเงินส่งไปให้ทางบ้านได้ ขณะเดียวกันก็ทรงดูแลรักษาสมาชิกในครอบครัวของสมาชิกศิลปาชีพ ทั้งหมดในยามเจ็บป่วยด้วยค่ะ

สมาชิกศิลปาชีพที่มาเรียนในวัง เมื่อจบแล้วเราก็จะส่งเขากลับบ้าน เช่น เขามาฝึกทอผ้า ถ้าเขาทอได้ดีแล้ว เขาได้เรียนรู้แล้ว เราก็จะส่งเขากลับไปทำงานที่บ้านแล้วรับผลงานของเขากลับมาขาย ที่ร้านของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ นอกจากนี้ เราจัดขายให้ประชาชนปีละครั้งในเดือนธันวาคม ที่สวนอัมพร หรือที่พระที่นั่งอนันตสมาคม แล้วแต่จะสะดวก ส่วนที่พระที่นั่งอภิเชษฐดุสิตนั้นเป็นพิพิธภัณฑ์ ศิลปาชีพด้วย ประชาชนนิยมเข้ามาซื้อที่มูลนิธิฯ ยิ่งในช่วงใกล้เทศกาลมาซื้อกันมาก ชาวต่างประเทศ เขาก็เข้ามาซื้อที่นี้ บางครั้งก็ขอเข้ามาเป็นกลุ่ม เราก็อนุญาตให้เขาเข้ามาชมและซื้อสินค้าได้

ครูในโรงฝึกศิลปาชีพ สวนจิตรลดา มาจากชาวบ้านที่เชี่ยวชาญ

ครูในโรงฝึกศิลปาชีพ สวนจิตรลดา มาจากชาวบ้านค่ะ โดยเสาะหาผู้ที่ชำนาญการแต่ละสาขา เข้ามาเป็นครู เช่น ประเภทเครื่องเงิน ชาวเขาเก่งมาก ก็ไปชวนชาวเขาผู้ใหญ่มา บางคนอยู่กับเรา มานาน ๓๐ - ๔๐ ปีแล้ว และตอนนี้ก็แก่ไปตามวัย ซึ่งในระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการฝึกลูกศิษย์ขึ้นมา และลูกศิษย์ก็เก่งขึ้นมาเป็นครูได้ จึงเกิดมีการถ่ายทอดวิชากัน อย่างทอผ้าก็เหมือนกัน ไปหาจากชาวบ้าน คนไหนเก่งก็นำมาเป็นครูค่ะ ครูที่มาสอนไม่จำเป็นต้องเล่าเรียนจบสูง เพราะว่างานพวกนี้เป็นงาน

พื้นบ้าน หรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่เรียนมาจากการถ่ายทอดจากปู่ ย่า ตา ยาย มาสู่รุ่นลูกหลาน หลายคนอยู่กับเรามานานมากจนจากเราไปแล้วก็มี

อย่างการทำคร่ำ ตอนนั้นมีลูกสมานเหลืออยู่คนเดียวจริงๆ ก็ได้เชิญมาเป็นครูสอน ตอนนี้อะไรก็จากเราไปแล้ว ไม่เช่นนั้นงานคร่ำก็จะสูญหายไป ทำยากเพราะคร่ำต้องทำบนเหล็ก ซึ่งเหวี่ยงคนจะทำให้เหล็กขึ้นสนิมได้ เพราะฉะนั้นหลายคนซึ่งมีเหวี่ยงไม่เปรี้ยวจะทำไม่ได้

เพราะจะทำให้เหล็กขึ้นสนิม คัดไปคัดมาตอนลูกสมานเสียชีวิต ก็มีเด็กอยู่ ๗ คนเท่านั้นที่เรียนแผนกนี้ได้ ซึ่งฝึกมาเป็นสิบๆ ปีได้ ๗ คนเท่านั้นเอง

งานศิลปาชีพนำสู่การอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

เมื่อทรงทำแล้ว ก็เห็นว่าชาวบ้านมีผ้าหลากหลายแต่ละท้องถิ่นก็ไม่เหมือนกัน ก็เลยทรงเรียกว่า “อนุรักษ์” ซึ่งเป็นงานที่มาทีหลัง งานช่วยเรื่องปากเรื่องท้องมาก่อน พระองค์ทรงให้เขาทำไร่นาตามปกติ ส่วนยามว่างแทนที่จะนั่งอยู่เฉยๆ คอยฟ้า คอยฝน ก็มาทำงานอาชีพเสริมคือ “ศิลปาชีพ” ไม่ได้ให้ทิ้งไร่นา แต่บางคนไม่มีที่ทำมาหากินก็ได้ยึดเป็นอาชีพหลักเป็นจำนวนมาก

งานศิลปาชีพที่ทำงานมากๆ น่าจะเป็นผ้าไหมคะ ทำกันทั่วภาคอีสาน เขามีฝีมือแต่ก็ยังเดือดร้อนและยากจน เพราะแต่ก่อนชาวบ้านมักทำให้ลูกหรือไว้ใช้ในงานบุญ ไม่ได้ทำขาย มักจะใส่ผ้าไหมในงานบุญ งานกุศล และงานมงคล เช่น ให้ลูกใส่ในพิธีแต่งงาน รับไหว้ลูกสะใภ้ ใส่ไปงานบุญ หรือถวายวัด เพราะฉะนั้น **เขาจะใส่ทุกอย่างลงไปในผ้าทั้งความรักและความตั้งใจ** ทำละเอียดยับเยินทีเดียว แล้วพอพระองค์มาส่งเสริมให้เขาทำขาย บางคนบอกว่าเขาต้องรีบทำเพื่อจะได้เงินมาใช้จ่ายในครอบครัวเร็วๆ ซึ่งเราตั้งข้อแม้ว่าทำเร็วได้ แต่ต้องมีคุณภาพดี ทอแน่น ไม่ย้อมด่าง และต้องสวยงาม ในครอบครัวหนึ่งจะมีการถ่ายทอดการทอผ้าแบบไม่มีตำรา เรียนรู้โดยการช่วยกันทำ ยายสอนแม่ แม่สอนลูก ต่อๆ กันมา แต่ละผืนจะมีจุดที่แตกต่างโดยที่ช่างทอผ้าเท่านั้นจะารู้ เพราะนอกจากจะจำลวดลายที่คิดขึ้นขณะทอแล้ว บางคนก็ทำสัญลักษณ์เล็กๆ ไว้ที่ตีนซิ่น

แต่ว่าขณะเดียวกัน พระองค์ก็ทรงมีนโยบายที่จะให้เขาทอผ้าไหมอย่างรักษาของเดิม ให้ทอละเอียดประณีต โดยการจัดประกวดผ้าไหมที่จังหวัดสกลนครทุกปีที่พระองค์เสด็จฯ ไปประทับ ณ ภูพานราชนิเวศน์ ทรงเริ่มมานานกว่า ๑๕ ปีแล้วค่ะ ชาวบ้านจะทอผ้าไหมที่ดีที่สุดมาประกวดกัน ซึ่งความยาวก็ไม่น้อยกว่า ๒ เมตร พระองค์มีพระราชดำริว่าเขาจะขายก็ฝืนก็ช่างเขา แต่จะต้องมีอยู่ ๑ ผืนที่ส่งเข้าประกวด ที่เขาต้องตั้งใจทำอย่างสุดฝีมือ แล้วนั่นแหละ คือการอนุรักษ์ไว้ โดยที่เขาอาจจะให้ลูกเขาช่วย ลูกเขาก็จะได้เรียนรู้กันไปพร้อมๆ กับที่เขาทำประกวด เมื่อเป็นอย่างนี้ ก็จะมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากผู้อาวุโสสู่รุ่นลูกหลาน ไม่ตายไปกับคนๆ นั้น ในเมื่อเขารู้แล้วว่า การประกวดมีเงินรางวัลเติมพันเป็นจำนวนมาก เป็นเงินและสายสร้อยคอทองคำห้อยพระบรมรูป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับพระองค์ เพราะฉะนั้น เขาก็ตั้งอกตั้งใจที่จะทำค่ะ สมาชิกส่วนมากทำมาประกวดกันทั้งนั้น

นอกจากนี้ ที่ภาคใต้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการประกวดผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่พระองค์ทรงส่งเสริมให้ทำในช่วงที่เสด็จฯ ไปประทับ ณ พระตำหนักทักษิณ

ราชนิเวศน์ ทั้งย่านลิเภา กระจุต ผ้าปัก และเซรามิกที่มีการเขียนลวดลายอย่างสวยงาม นอกจากนี้ ชาวไทยมุสลิมทางใต้เขามีเอกลักษณ์คือเรือกอกและก็ทรงมีพระราชดำริว่าให้ทำลำเล็กมีการเขียนลวดลายลงบนเรือ สามารถขายให้ผู้ที่ชื่นชอบนำไปตกแต่งบ้านเป็นเครื่องประดับห้อง หรือใช้ใส่ขนมวางบนโต๊ะก็ได้ พระองค์ก็ทรงส่งเสริมให้มีการประกวดอีกเช่นกัน เพื่อที่จะได้ตั้งใจใช้ฝีมือในการทำอย่างเต็มที่ ไม่เช่นนั้นก็จะสูญหายไป ส่วนชิ้นที่เขาทำมาขายอาจจะไม่ละเอียด ก็แล้วแต่เขาค่ะ

ทรงส่งเสริมการทำย่านลิเภา หนึ่งในศิลปาชีพสำคัญ

สำหรับย่านลิเภา นั้น ชาวภาคใต้ทำกันมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยโบราณเลย ทรงพบว่าในสมัยรัชกาลที่ ๕ ก็มีการทำย่านลิเภาแล้ว โดยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพบกล่องที่ทำจากย่านลิเภาสีน้ำตาลเป็นรูปทรงหนังสือ มีสันหนาและโค้ง และเปิดขึ้นมาได้ ภายในกล่องทำเป็นขอบขึ้นมาสสำหรับเก็บของ ซึ่งเป็นของสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า สวยงามและทำด้วยฝีมือที่ละเอียด

มากที่สุดเดียว ตัวมอดไม่กินเลยแสดงว่าเป็นของ
ที่คงทนมาก

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
ทรงเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีค่ามาก ทรงนำเพชรมา
ประดับและทรงใช้เป็นกระเป๋าทรงถือ และทรงนำ
ไปพระราชทานให้ชาวบ้านภาคใต้ได้ดูซึ่งก่อนหน้านี้
ทางภาคใต้เขาจะใช้ย่านลิเภาทำเป็นของใช้ใน
บ้านเป็นส่วนใหญ่เพราะเป็นวัสดุซึ่งเหนียว โดยทำ
เป็นตะกร้าจ่ายตลาดบ้างตะกร้าหมักบ้าง
เป็นหมวกบ้าง หรือเป็นกรรณกบัง แต่ภายหลัง
จากที่ชาวบ้านได้ดูกระเป๋ที่พระราชทานให้

ดูแล้วช่วยให้ชาวบ้านได้เกิดความคิดสร้างสรรค์ผลิตย่านลิเภาออกมาเป็นกล่อง เป็นกระเป๋
ที่มีรูปร่างต่างๆ กันมากมาย รวมทั้งมีความละเอียดประณีตมากขึ้น

เคล็ดลับในการทำย่านลิเภาขึ้นขึ้นอยู่กับการเลือกเส้นที่แก่พอดี ถ้าเส้นที่แก่เกินไปก็กรอบ
เส้นที่อ่อนเกินไปก็อยู่ไม่ทน เพราะฉะนั้น ต้องรู้ว่าต้องเลือกเส้นแบบไหน แต่ชาวบ้านเขาจะรู้จะกะ
ทรงยกย่องชาวบ้านเสมอ รับสั่งว่าเราไม่ต้องไปสอนชาวบ้านหรอก เพียงแต่เราไปชี้แนะเขาเรื่องรูปแบบ
ว่าถ้าทำอย่างนี้แล้วคนในเมืองเขาจะชอบ ก็จะขายได้

ย่านลิเภา เป็นเถาไม้ยาว ขึ้นตามธรรมชาติในภาคใต้ที่เป็นป่าชุ่มชื้นทุกแห่ง ขึ้นในที่รกๆ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในสวนยางที่เป็นที่ชุ่มชื้น เพราะว่าต้นยางใบปกคลุม แดดส่องลงมาได้น้อย นครนายกก็มี
แต่เป็นคนละพันธุ์กัน เป็นไม้ที่ปลูกขึ้นยาก หรือถ้าขึ้นก็เส้นเล็ก แต่เส้นที่เอามาจักสานจะต้องมีความ
ยาวมากกว่า ๑ เมตร และไม่มีข้อเลย

เมื่อทรงส่งเสริมให้ชาวบ้านจักสานย่านลิเภา ก็รับสั่งว่าต้องรักษาย่านลิเภาไว้ และทรงเช่า
สวนยางที่มีย่านลิเภาขึ้นเอาไว้ให้ชาวบ้านที่ทำอาชีพจักสานย่านลิเภาได้เก็บมาใช้ โดยชาวบ้านที่เป็น
สมาชิกของศิลปาชีพทุกคนที่ทำย่านลิเภาสามารถเข้าไปเก็บได้ค่ะ ปัจจุบันนี้พระองค์ก็ยังทรงเช่าอยู่
หลายร้อยไร่ บ้านใครมีพื้นที่เท่าไรก็เช่าเท่านั้น การที่สีของย่านลิเภาจะเป็นสีดำ สีน้ำตาลอ่อน
หรือน้ำตาลแก่ ขึ้นอยู่กับพื้นที่ๆ ปลูกค่ะ สีที่หายากคือสีน้ำตาล ถ้าอยากได้ย่านลิเภาสีน้ำตาล
เราก็ต้องไปหาเช่าตรงที่นั้นๆ เพื่อจะได้สีน้ำตาลมาสานเป็นดอกค่ะ

ในช่วงแรกๆ ที่ยังไม่ได้ทรงสอนวิธีเก็บย่านลิเภา ชาวบ้านเขาจะถอนย่านลิเภามาหมกเกลือเลย แล้วก็มาเลือกเอาเส้นที่จะใช้ได้ที่บ้าน จึงทรงสอนโดยเสด็จฯ เข้าไปในป่าเอง และทรงพาครูมาสอนการเก็บ ย่านลิเภาให้ชาวบ้านด้วย ครูสอนชาวบ้านว่าให้ตัดเฉพาะเส้นที่ใช้ได้แล้วดึงออกมา ไม่ให้ถอนออกมาทั้งกอ เพราะถ้าถอนทั้งกอต่อไปก็จะหมดเชื้อใหม่คะเมื่อ ๔๐ ปีที่แล้วชาวบ้านหัวเราะบอกว่าย่านลิเภามีเยอะแยะไม่ต้องกลัวว่าจะหมดหรอก เดินไป ๒ ก้าวก็เจอแล้ว จะเอาเท่าไรก็มี พระองค์รับสั่งว่ามีมากก็จริง แต่อีกหน่อยคนจะทำเครื่องใช้ต่างๆ จากย่านลิเภากันมากขึ้น จะทำให้มีเหลือน้อยลงทุกทีๆ เพราะฉะนั้นต้องสงวนและอนุรักษ์เอาไว้ ปรากฏว่าจริงของพระองค์คะ เดียวนี้บ่นกันว่าย่านลิเภาหายาก ต้องเดินเข้าไปในป่าลึก บางทีไม่มีต้องหาลึกเข้าไปอีก เสี่ยงต่อการถูกงูกัด

พระองค์ทรงตระหนักว่าถ้าสนับสนุนอะไรแล้วต้องมีวัตถุดิบ แล้วเมื่อคนทำมากขึ้นก็ต้องอนุรักษ์เอาไว้ สวนยางที่ทรงเช่าเอาไว้เป็นปีๆ เลย ชาวบ้านได้ค่าเช่าสวนยางมากกว่าค่ายางเสียอีกคะ และชาวบ้านบางรายบอกค่ายางไม่คุ้มหรอกที่เขาจะไปกรีดยาง ต้องตื่นตั้งแต่ตี ๓ ตี ๔ บางครั้งก็ขายไม่ได้ราคาดี เลยปล่อยให้มันรกๆอยู่ เราก็บอกกันเราจะเช่า อย่าให้ใครไปถางนะ และช่วยเก็บย่านลิเภาให้ด้วย แต่วิธีการเก็บต้องทำอย่างถูกวิธีตามที่พระองค์ทรงให้ครูมาสอน เดียวนี้ชาวบ้านก็เชื่อเราโดยต้องเก็บบ่อยๆ เลือกเฉพาะเส้นที่แก่พอดี ซึ่งอาจจะเก็บได้วันละไม่กี่เส้น แต่จะช่วยให้เขามีย่านลิเภาไว้ใช้ได้ เดียวนี้เขารู้แล้วว่ากว่าจะยาวขึ้นมา ๑ เมตร ต้องใช้เวลานาน

ทรงพัฒนาผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพด้วยความเต็มใจของผู้สร้างสรรค์

พระองค์ทรงมีวิธีการที่จะให้ชาวบ้านปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ทำเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยค่อยๆ ให้เขาเปลี่ยนแปลงอย่างเต็มใจคะ เช่นในเรื่องผ้าของทางอีสาน ที่ทอผ้าแบบต่อหัวต่อเชิง แล้วนำมานุ่งเป็นชิ้น ต่อมาก็มีการพัฒนาตัดเป็นเสื้อ หรือผลิตภัณฑ์อื่นๆ โปรดให้ทำผ้าหน้ากว้างมากขึ้น และให้เปลี่ยนเครื่องมือที่จะทอผ้าให้กว้างขึ้น แต่เราไม่ได้เปลี่ยนทันทีทันใด พระองค์รับสั่งว่าอย่าเอา

ความยุ่งยากไปให้ชาวบ้าน ชาวบ้าน
เขามีปัญหาและมีทุกข์ในครอบครัว
เขาอยู่แล้ว สารพัดปัญหา อย่าไปสั่ง
แต่ขอให้เขาช่วยทำเพื่อทรงชื่อ เป็น
รายได้เสริมในยามที่ทำนาไม่ได้ผล

เพราะฉะนั้น ถ้าเราไปบอกว่าต้องทำ
หนึ่ง สอง สาม สี่ อย่างนี้นะคะชาวบ้าน
คงบอกโอยปวดหัว แล้วก็ไม่ได้ทำ โดย
ปฏิเสธตั้งแต่ทีแรกเลย เพราะฉะนั้น
พระองค์จึงมีพระราชดำริว่า “เขาทำ
อย่างไรก็ให้เขาทำอย่างนั้น เขาจะได้สบายใจ” พอเขาทำมาแล้วและขายได้เงิน เราช่วยเขา
ระยะหนึ่ง แล้วต่อมาเราถึงบอกเขาว่า “แม่ คนเขายากได้ผ้าที่หน้ากว้างขึ้นนะ เขาจะไปตัดเสื้อ ตัดชุด
ตัดกระโปรงนะ ถ้าหน้าแคบอย่างนี้เขาตัดไม่พอ ขยายออกไปอีกหน่อยดีไหม” ถ้าชาวบ้านตกลงใจ
ที่จะทำผ้าหน้ากว้างขึ้น จากนั้นก็เปลี่ยนเครื่องทอให้โดยที่เราทำไปแจกเขาในนามของมูลนิธิส่งเสริม
ศิลปาชีพฯ เขาก็ทำผ้าหน้ากว้าง เพราะเขารู้แล้วว่าทำแล้วขายได้ เราก็บอกเขาแค่นี้เอง ส่วนกรรมวิธี
การทำยังเป็นของเขาอยู่เหมือนเดิม เพียงแต่เปลี่ยนเครื่องมือให้กว้างขึ้นเท่านั้น เราก็จะได้ผ้าชิ้น
ผืนกว้างที่เป็นมาตรฐานของผ้าทั่วไป คือกว้าง ๔๐ นิ้ว

อย่างย่านลิเภาที่เหมือนกันนะคะ เขาทำอย่างไรอยู่เราก็ให้เขาทำอย่างนั้น แต่เมื่อทำได้เงินแล้ว
ก็แนะเขาว่า “ทำให้ละเอียดหน่อยได้ไหม เส้นที่ทำใหญ่ไป ทำให้ไม่ละเอียด น่าจะผ่าให้เส้นเล็ก
ลงไปอีก ทำเป็นกล่องกลมบ้าง เหลี่ยมบ้าง ห้าเหลี่ยม แปดเหลี่ยม สี่เหลี่ยมตัดมุมบ้าง”
จนถึงเดี๋ยวนี้ไม่ต้องบอกเลย ชาวบ้านเขาจะพัฒนาของเขาไปเอง แล้วเขาคิดได้สวยด้วย อย่างถ้า
ออกแบบเป็นสี่เหลี่ยมแล้วตรงลงมาเขาจะรู้สึกว่ารธรรมดาไปเสียแล้ว เขาจะออกแบบแปลกๆ บางที
ข้างบนมองเป็นสี่เหลี่ยมแต่ข้างล่างมน แปรกลมกลืนนะคะ แล้วเขาก็เอามาถวาย ทรงตื่นเต้นว่าไม่ต้องไป
บอกเขาเลยเขามีความคิดสร้างสรรค์ในตัวแล้ว ตอนนั้นเขาสบายแล้ว ความทุกข์ต่างๆ ได้รับการบรรเทา
เพราะฉะนั้นศิลปะต่างๆ จึงออกมาจากความคิดของเขาเอง

สมาชิกศิลปาชีพมีความผูกพันกับพระองค์

ในสมัยเริ่มแรกที่ทรงส่งเสริมเรื่องศิลปาชีพ ยังไม่ได้ทรงตั้งเป็นมูลนิธิก็ทรงใช้พระราชทรัพย์
ส่วนพระองค์และจากทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ต่อมาเมื่อทรงตั้ง “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ

ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” ขึ้น จึงมีผู้มีจิตศรัทธามากลถวายเงินเข้ามูลนิธิฯ ค่ะ นอกจากนี้ ก็มีรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ของมูลนิธิฯ ที่เกิดจากฝีมือของสมาชิกศิลปาชีพ

สำหรับการส่งผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพไปขายต่างประเทศนั้น เราไม่ได้ส่งออกเอง แต่มีหลายคน ที่เขามาซื้อสินค้าศิลปาชีพ เช่น ดอกไม้ประดิษฐ์หรือผ้าไหมจากเราไป แล้วเขาก็เอาไปทำเป็นสินค้า สำเร็จรูปขายทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น ทำเป็นเสื้อ และเครื่องใช้ต่างๆ

สมาชิกของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ มีความผูกพันกับพระองค์ ถ้าเขาเดือดร้อน และ เขาเขียนจดหมายส่งเข้ามา เราก็ต้องตามไปดูแล เพราะว่าชาวบ้านจะมีความรู้สึกว่าเขาได้ พระองค์ เขาจะรู้สึกว่าเขาเหมือนคนในครอบครัวของพระองค์ เพราะฉะนั้น เขามีทุกข์หรือสุข เขาก็บอกมา ถ้าเขาหายแล้ว เขาก็ส่งจดหมายมากราบบังคมทูลฯ บางรายลูกเขาเจ็บหนัก พระองค์ทรงช่วยไว้ เมื่อหายแล้วเขาสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ก็มาถวายพระพร บางรายส่งจดหมายมา เขียนด้วย ลายมือของเขาเองเพื่อถวายพระพรในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาบ้าง ปีใหม่บ้าง แล้วแต่เทศกาล เขาก็จะติดต่อเข้ามาถึงพระองค์ตลอด

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระเมตตาต่อ สมาชิกศิลปาชีพเป็นอย่างยิ่ง ทรงดูแลทุกอย่างเหมือนเป็นลูก ของพระองค์ อีกทั้งยังทรงดูแล ญาติพี่น้องของเขาด้วย ซึ่งรวมแล้ว มีราษฎรจำนวนมากหลายแสนคน ทั่วประเทศที่พระองค์ทรงดูแลอย่างดี อย่างเช่น เมื่อตอนน้ำท่วมใหญ่ปลายปี ๒๕๕๔ ที่ผ่านมา ก็พระราชทาน เงินช่วยเหลือแก่สมาชิกศิลปาชีพ ที่บ้านถูกน้ำท่วม

ทรงจัดทำฟาร์มตัวอย่างรองรับประชาชนที่ตกงาน

นอกจากงานศิลปาชีพที่เป็นงานศิลปะและงานหัตถกรรมแล้ว พระองค์มีพระราชดำริให้สร้าง งานขึ้นมาในชนบท โดยทรงจัดทำ “โครงการฟาร์มตัวอย่าง” เพื่อให้ประชาชนที่ตกงานจาก

กรุงเทพฯ ได้เข้ามาทำงานรับจ้าง
ในฟาร์ม เนื่องจากในช่วงภาวะ
วิกฤตเศรษฐกิจโรงงานปิดไป
หลายโรง จากเศรษฐกิจอย่างนี้
ชาวบ้านกลับบ้านไปอยู่กับพ่อแม่
และก็ต้องหางานทำ ซึ่งงานก็มีอยู่
จำกัด ไม่พอรองรับสำหรับคนที่
กลับไปจึงทรงตั้งฟาร์มตัวอย่างขึ้น
มาโดยทรงหาที่ดินท้องถื่นนั้นและ
ให้ทำการเกษตร มีการเลี้ยงเปิด
เลี้ยงไก่ ปลูกผัก มีทุกอย่าง โดยที่
รัฐบาลจีนได้ถวายพันธุ์เป็ดอีเหลียง
กับหมูจินหัวมาให้พระองค์เพื่อเลี้ยงในฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ

พระองค์รับสั่งว่า คนตงงานกันมากด้วยภาวะเศรษฐกิจแบบนี้ แม้เทคโนโลยีสมัยใหม่อาจใช้
คนเพียงคนเดียวเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ตั้ง ๒,๐๐๐ ตัว แต่พระองค์ไม่โปรดอย่างนั้น มีพระราชประสงค์
ให้คนเข้ามาจ้างทำงานในฟาร์ม เพื่อเขาจะได้มาเรียนรู้วิธีการทำงานในฟาร์มแล้วเขาก็ได้ค่าจ้างรายวัน
ถ้าสมมุติว่าเขาไม่ยอมอยู่ที่ฟาร์มนี้ อยากจะกลับไปทำงานที่บ้าน ก็จะสามารถกลับไปทำได้โดยมี
ความรู้ติดตัวไป ซึ่งที่ฟาร์มตัวอย่างจะมีนักวิชาการสอนวิชาการสมัยใหม่ให้เขาทราบ เป็นพระราชประสงค์
ว่าการรับคนเข้ามาจ้างทำงานก็เหมือนสอนให้เขาได้รับรู้วิชาการที่จะนำไปทำหากิน ดังพระราชดำรัส
ที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๖ ความตอนหนึ่งว่า

“...ที่ฉันทำฟาร์มตัวอย่างนี้ เพื่อสอนชาวบ้านให้สะสมอาหารเพิ่มขึ้น จะได้
ไม่มีปัญหาเรื่องอาหารการกิน และทำฟาร์มตัวอย่าง อย่างที่ ๒ คือต้องการให้
ทุกๆ คนที่ข้าพเจ้าพบปะได้มีอาชีพ มีทางทำมาหากิน คือรับเขาเข้ามา แล้วจ่ายเงิน
ให้เขาเป็นลูกจ้างในฟาร์ม เวลาเดียวกันเขาก็เห็นวิธีเลี้ยงเป็ด เลี้ยงแกะ เลี้ยงอะไร
ทั้งหลายอย่าง ได้เงินและได้ค่าจ้างทุกวัน ข้าพเจ้าก็บอกว่าต้องการคนงานมากๆ
เพื่อให้เขาเหล่านี้ได้มีงานทำ...”

รับสั่งว่าคนกับป่าอยู่ร่วมกันได้

การศึกษาเล่าเรียน ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจำเป็นต้องพักผ่อนพระวรกาย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจึงทรงรับงานด้านการเกษตร ป่าไม้ แหล่งน้ำ ชลประทาน จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กราบบังคมทูลทางโทรศัพท์เสมอ เหมือนกับถวายรายงาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็จะพระราชทานคำปรึกษา ทั้งสองพระองค์จึงทรงงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนไปในทิศทางเดียวกัน

โครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ และการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของพระองค์จะเชื่อมกันเป็นลูกโซ่ **ที่ทรงให้รักษาป่า ไม่ใช่ว่าจะรักษาไว้ให้สัตว์ป่า หรือจะให้คนได้ไปเที่ยวป่า แต่เป็นเพราะป่าเป็นต้นน้ำ** และที่พระองค์รับสั่งเสมอว่าบ้านเมืองเราไม่ได้มีหิมะละลายจากภูเขาลงมาเป็นน้ำให้เราได้ใช้เหมือนอย่างบางประเทศที่มีหิมะ ของเราต้องพึ่งฝนเพียงอย่างเดียว ถ้าฝนไม่ตกเราก็ไม่มีน้ำใช้ ถ้าเราจะเปลี่ยนน้ำทะเลให้เป็นน้ำจืดก็มีค่าใช้จ่ายสูงมาก ดังนั้นจึงทรงมองการณ์ไกล ให้เรารักษาแหล่งต้นน้ำไว้ รวมถึงแม่น้ำลำคลอง บางที่เสียดๆ ผ่านเข้าไปในหน้าแล้งน้ำแห้งเลย เพราะว่าหนึ่งต้นเงิน และสองป่าต้นน้ำหายไป ตามธรรมชาติรากต้นไม้อุ้มน้ำเอาไว้ให้ แล้วพอถึงเวลาก็คายน้ำออกมา เพราะฉะนั้นป่าสำคัญมาก เมื่อมีป่า สัตว์ก็จะมาเอง แล้วพืชสมุนไพรก็อยู่ในป่า เวลาชาวบ้านถูกงูกัด เขาไม่วิ่งไปหาหมอเอาเซรุ่มหรอกค่ะ เขาใช้สมุนไพรของเขา ชาวบ้านจะรู้ดีมากๆเลย ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๕ ความตอนหนึ่งว่า

“...ข้าพเจ้าขอชี้แจงว่า เพราะเหตุใดเราจึงควรรักษาป่า ไม่ใช่เพียงเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าเท่านั้น แต่เหตุผลสำคัญที่สุดคือแหล่งน้ำ... ควรที่เราทั้งหลายจะบำรุงรักษาแผ่นดินให้คงความอุดมสมบูรณ์ไว้ ถ้าเรามัวแต่ถักตวง

ผลประโยชน์จากผืนดิน เช่น เอาแต่
ตัดไม้ขายจนป่าสูญสิ้นไป ใช้น้ำฆ่า
แมลง และฆ่าวัชพืชจนดินเสียหมด
หากเรากระทำทารุณกรรมต่อแผ่นดิน
โดยไร้ความสำนึกถึงบุญคุณเช่นนี้
สักวันหนึ่งแผ่นดินแม่คงตายจากเราไป...

ขณะนี้เรายังมีเวลาและโอกาส
ที่จะฟื้นฟูรักษาแผ่นดินแม่ ป่าไม้เป็น
เครื่องบำรุงที่ดีของแผ่นดิน ประเทศไทย
นั้นอยู่ปลายเขตรมรสม เมื่อลมพัดเอา
ไอน้ำจากทะเลขึ้นมาได้กระทบกับ
ความชุ่มชื้นจากป่าไม้ ไอน้ำก็จะกลั่นตัวเป็นหยาดฝนตกลงมาให้เราได้อาศัย
น้ำจืดไว้ดื่มใช้ รากของต้นไม้ยังช่วยซับน้ำไว้ใต้ดิน แม้กระทั่งซึมซาบลงไปเป็น
น้ำบาดาล ท่านทราบหรือไม่ว่าผิวดินในป่านั้น มีซากใบไม้และกิ่งไม้ทับถมกันเป็น
ชั้นหน้าดินที่หนาถึงครึ่งเมตร มีความสามารถอุ้มน้ำได้มากกว่าผิวดินธรรมดา ๕ ถึง
๗ เท่า ถ้าฝนตกหนักไม่เกิน ๒๔๐ มิลลิเมตรต่อชั่วโมง ดินในป่าจะดูดซับน้ำไว้ได้หมด
แต่ถ้าตกลงบนผิวดินธรรมดาเพียง ๖๐ ถึง ๘๐ มิลลิเมตรเท่านั้น น้ำก็จะไหลบ่าแล้ว
ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดอุทกภัยขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่าอย่างที่เราเคยทราบกันดี...”

ตอนเสด็จฯ ไปภาคเหนือ เสด็จฯ เข้าไปในป่า ชาวบ้านโดยเฉพาะชาวเขาเก่งมากเลยนะคะ
รู้เรื่องพืชผักเป็นอย่างดี ว่าผักอะไรจะเอามาทำแกงส้ม จิ้ม น้ำพริก รับประทานกับข้าว เขาจะเก็บตัว
อย่างมาถวายให้พระองค์ทอดพระเนตร โดยใส่กระบะเรียงรายกันไว้ ส่วนใหญ่เป็นพืชที่เราไม่รู้จักเลย
เขาก็จะบอกว่าทำอะไรได้บ้าง รับประทานแล้วจะดีต่อสุขภาพอย่างไร สิ่งเหล่านี้ถ้าไม่มีปากก็คือไม่มี

พระองค์รับสั่งเสมอว่าคนกับป่าอยู่ร่วมกันได้ ถ้าเราสอนให้เขาเข้าใจว่าป่ามีความสำคัญอย่างไร
แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไม่ได้
มีพระราชประสงค์ที่จะเอาคนออกจากป่า พระองค์รับสั่งว่าคนกับป่าอยู่ร่วมกันมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์
เมืองต่างหากที่มาทีหลัง เมื่อมีคนเกิดมามากขึ้นพื้นที่ป่าก็หายไป แต่ในขณะเดียวกันคนไม่จำเป็นต้อง
มีที่ ๕๐ ไร่ ๑๐๐ ไร่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงชี้แนะหลัก “ทฤษฎีใหม่” และ
“เศรษฐกิจพอเพียง” ให้เห็นเป็นแบบอย่างว่าคนมีที่ดินเดียวก็สามารถอยู่ได้ ด้วยการทำให้ตรงนั้นให้เกิด
ประโยชน์หลายๆ อย่าง มีที่ดินแค่ ๓ ไร่ ก็พอแล้ว และสามารถทำ ๓ ไร่ ให้เกิดประโยชน์ได้

ดังนั้น จึงรับสั่งอยู่เสมอว่าคนกับป่า
อยู่ร่วมกันได้ โดยคนต้องไม่ทำลายป่า
แต่เราต้องให้ความรู้กับคนว่าเขาจะใช้
ชีวิตอยู่ในป่าอย่างไร คือเก็บพืช ผัก หรือ
แม้แต่รังมดแดงเขาก็เอามารับประทานได้
อย่างน้ำผึ้งก็เหมือนกัน ชาวบ้านก็เก็บมา
จากป่าโดยไม่ต้องไปสอนวิธีการ เขาไม่ต้อง
เอาไฟไปจี้ผึ้งให้แตกรัง นักวิชาการและผู้รู้
ทั้งหลายเขาก็มีวิธีการจะเก็บรังผึ้งได้โดย
ไม่ต้องทำร้ายผึ้ง หรือเอาไฟไปจุดเผา
เมื่อเผาผึ้ง ป่าไม้หมดไปด้วย แต่ก็ต้องให้เขารู้
วิธีการที่ทำแล้วผึ้งก็ยังอยู่และพร้อมที่จะมา
ทำรังได้อีก สิ่งเหล่านี้ผู้รู้ทั้งหลายจะสอน

ชาวบ้านด้วย ชาวบ้านก็จะรับมาและทำอย่างที่เราสอน แต่ทรงสอนแบบง่ายๆ ให้เขาเข้าใจว่า
ถ้าไม่ทำเช่นนั้นเราก็คหาได้เพียงหนเดียว ถ้าป่าหมดก็คือหมดแต่ถ้าเราเก็บอย่างผู้รู้ก็จะเก็บได้
อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

เพราะฉะนั้น เมื่อป่าหมด สิ่งเหล่านี้ก็จะหายไปพร้อมๆ กันกับป่าด้วย ความจริงเราจะได้ด้วย
อีกมาก ถ้าไม่ทำลายป่า รับสั่งว่ายาที่อยู่ในป่า โปรดที่จะรับสั่งกับชาวบ้านในเรื่องที่เป็นภูมิปัญญาของ
ชาวบ้านว่าเวลาที่เขาป่วยเขาทำอย่างไร หนทางไกลอย่างนี้เขามีวิธีหาหูกยาอย่างไร ชาวบ้านก็จะเล่าถวาย
ว่าเขาใช้อะไรบ้าง ซึ่งเป็นความรู้ทั้งนั้น จะทรงจดบันทึกไว้และรับสั่งว่า “**ป่าไม้น่ะสำคัญนะ ต้องเก็บเอาไว้**”
เพราะหนึ่งเป็นน้ำเลี้ยงแผ่นดิน สองเป็นแหล่งอาหารของชาวบ้าน สามเป็นแหล่งพืชสำคัญ สี่เป็น
แหล่งยาของชาวบ้านและของเราด้วย ยาบางอย่างก็ต้องใช้สมุนไพรเหล่านี้มาสกัดทำนะคะ เดียวนี้
ทั่วโลกเขาตื่นตัวกันมากในเรื่องของการใช้ยาสมุนไพร แต่เราตัดไม้ทำลายป่ากันมาก ป่าหายไป
ซึ่งชาวบ้านเองก็จะบอกเสมอว่ามีคนมาลักลอบตัดไม้ทำลายป่ามาก

ทรงตั้งหน่วย “**ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า**”

พระองค์ทรงให้ตั้งหน่วยของชาวบ้านเอง เรียกว่า “**ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า**” ให้มีหน้าที่
ดูแลรักษาป่า ทรงอธิบายให้เขาเข้าใจถึงผลดีของป่า ซึ่งส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านจริงๆ เขาจะรักป่า
เพราะว่าเป็นชีวิตของเขา แต่คนที่รู้มากคือคนที่เขานายทุนนั่นแหละ ที่เข้าไปตัดไม้ทำลายป่า

โดยเอาเงินจำนวนมากไปล่อ ก็น่าเห็นใจเพราะว่าชาวบ้านบางคนรู้เท่าไม่ถึงการณ์เห็นเงินจำนวนมาก ก็ตกเป็นเครื่องมือของนายทุน เพราะฉะนั้น พระองค์จึงทรงให้มีโครงการเรียกว่า “ฟู้ดแบงค์” (Food Bank) ซึ่งก็คือแหล่งอาหารที่มีอยู่ในป่า

ราษฎรหมู่บ้านไหนดูแลรักษาป่าได้ดีมีผลงาน โดยมีกรรมการชุดหนึ่งซึ่งมีทั้งพลเรือน ตำรวจ ทหาร ข้าราชการกรมป่าไม้ และคนในจังหวัดที่มีความเกี่ยวข้องเข้าไปเป็นกรรมการเพื่อตรวจสอบว่าในพื้นที่นี้เขาสามารถดูแลรักษาป่าเอาไว้ได้ ตรวจสอบเป็นปีๆ เลยนะคะ ถ้าเห็นว่าเขาสามารถรักษาป่าไว้ได้จริงๆ ไม่มีการตัดไม้ทำลายป่าก็พามาเข้าเฝ้าฯ พระองค์จะพระราชทาน “ธงพิทักษ์ป่า” ที่มีอักษรพระปรมาภิไธย ส.ก. อันเป็นสัญลักษณ์ว่าหมู่บ้านนี้ช่วยพิทักษ์ป่า เขาจะภาคภูมิใจมาก และจะดูแลรักษาผืนป่านั้นไว้ รวมทั้งรักษาชื่อเสียงของหมู่บ้านตัวเองไว้ด้วย ถ้ามีคนจะแอบเข้ามาลักลอบตัดไม้ เขาก็จะออกมาต่อสู้และไล่ออกไปเลย เมื่อชาวบ้านไล่กันเองก็ไม่มีใครกล้าเข้ามาบุกรุก

พระองค์พระราชทานธงพิทักษ์ป่าไปเป็นจำนวนมากแล้วทั่วประเทศ หลังจากได้พระราชทานไปแล้วก็ต้องไปตรวจสอบอยู่ตลอดนะคะ ไม่ใช่รับธงไปแล้วไม่สนใจ ปล่อยให้ป่าไม้ถูกทำลายลงไป ก็ต้องเอาธงคืน แต่ตอนนี้ยังไม่มีเรียกคืนจากใคร นอกจากนี้ ถ้าบุคคลไหนเป็นผู้นำในการรักษาป่าที่เก่งกล้าสามารถ ก็มีเข็มพิทักษ์ป่าพระราชทานให้เฉพาะบุคคลด้วย

อีกเรื่องหนึ่ง ที่ทรงห่วงใย คือเดี๋ยวนี้ชาวบ้านใช้สารเคมีกันมาก จะทำอะไรให้ชาวบ้านได้รู้ ว่าสารเคมีนั้นเป็นอันตรายอย่างยิ่ง จะทำให้สภาพแวดล้อมเสียไปด้วย ซึ่งเมื่อก่อนชาวบ้านเขาอยู่ของเขา ไม่ได้พึ่งสารเคมีเลย เขาใช้แต่สิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติไม่เป็นอันตราย

ทรงหยุดไร่เลื่อนลอยไว้โดยการทำ “สถานีเกษตร”

การทำไร่เลื่อนลอยโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ป่าเสื่อมโทรม ในอดีตชาวไทยภูเขาอาศัยอยู่ในที่สูงปลูกข้าวแล้วอพยพโยกย้ายไปเรื่อยๆ ทำให้ดินในพื้นที่นั้นจืด กว่าดินจะหายจืด สะสมแร่ธาตุได้มากพอจะปลูกข้าวได้อีกครั้งก็ใช้เวลาถึง ๗ ปี สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ มีพระราช

ประสงค์ไม่อยากจะเคลื่อนย้ายอีก ไม่ต้องทำไร่เลื่อนลอย จึงทรงให้ทำเป็น “สถานีเกษตร” นำวิชาการสมัยใหม่เข้าไปช่วยให้เขาได้ทดลองปลูกพืชที่สถานีเกษตร เพื่อจะได้ไม่ต้องกลับไปถางป่าอีก ขณะเดียวกันชาวบ้านก็จะมีรายได้จากการปลูกผักขาย จากการทำเกษตรสมัยใหม่ ทรงหยุดการถางป่าด้วยสถานีเกษตร ซึ่งพระองค์มีรับสั่งว่า เพราะพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงสามารถทรงงานอย่างนี้ได้

ที่สถานีเกษตรนี้เอง หน่วยงานราชการหลายแห่งได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยกัน กรมชลประทานดูแลเรื่องแหล่งน้ำ กรมพัฒนาที่ดินรับผิดชอบเรื่องดิน กรมส่งเสริมการเกษตรแนะนำเรื่องการปลูกผักให้เหมาะกับสภาพดินและฤดูกาล ทั้งหมดนี้ทำให้ราษฎรสามารถเลือกปลูกพืชผักเมืองหนาวได้หลายชนิด เช่น พืช สตรอว์เบอร์รี เบบีแครอท มันฝรั่ง กาแฟ ฯลฯ

ทรงริเริ่มการสร้าง “ปะการังเทียม” ให้เป็นบ้านของปลา

ชาวบ้านจังหวัดปัตตานีมากราบบังคมทูลว่าเดี๋ยวนี้หาปลายาก มีจำนวนน้อยลง ต้องออกไปไกลในที่น้ำลึกจึงจะมีปลา แล้วเรือของชาวบ้านก็เป็นเรือลำเล็กๆ ออกไปน้ำลึกก็อันตราย นอกจากนี้การทำที่ให้ปลาอยู่ ชาวบ้านก็มีแค่ทางมะพร้าวเอามามัดรวมกันแล้วก็เอาไปปล่อยในทะเล และมีทุ่นลอยไว้พระองค์ทรงปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญกรมประมงว่าจะทำอย่างไรดีกับสิ่งที่ชาวบ้านมาร้องทุกข์ ต่อมาจึงทรงให้จัดทำเป็นโครงการฟื้นฟูสภาพทางทะเล และมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแลการทำ “ปะการังเทียม” เพื่อให้ปลาใช้เป็นที่อยู่และวางไข่ ทรงสอนว่าเมื่อมีปะการังเทียมแล้วไม่ใช่จะให้ชาวบ้านออกไปหาปลาโดยไม่มีการหยุด ชาวบ้านต้องรู้ว่าฤดูที่ปลาวางไข่ควรจะหยุดหาปลา

การทำปะการังเทียม เขาใช้ท่อซีเมนต์ใหญ่ๆ ของกรมทางหลวงที่เอาไว้ทำถนนมาทำ แต่เป็นท่อที่ชำรุดใช้การไม่ได้แล้ว กรมทางหลวงให้ท่อมาเยอะมาก และใช้ตุ้รกลไฟซึ่งขึ้นสนิมใช้ไม่ได้แล้วเอามาล้างให้สะอาด โดยเฉพาะน้ำมันต้องล้างออกให้หมด ไม่เช่นนั้นจะทำให้สัตว์น้ำตาย แล้วหย่อนลงไปในทะเล โดยจะต้องคำนวณว่าความลึกเท่าไรแล้ว

ปล่อยไว้ให้เป็นแนว ปลาก็จะมาอยู่ในนั้นเอง จะเป็นที่อยู่ของปลาที่จะมาหลบพายุ และออกลูกออกหลานมาเป็นปลาให้พวกเราได้มีมากขึ้น เป็นการสร้างบ้านให้ปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ

พระองค์ทรงเป็นประธานเปิดโครงการนี้ เมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินไปภาคใต้เมื่อปี ๒๕๔๔ ปรากฏว่าปะการังเทียมที่ปล่อยไปได้ผลดีมาก ชาวบ้านมาราบั้งคมทูลพระองค์ว่าได้ช่วยพลิกฟื้นชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ชาวประมงพื้นบ้านสามารถหาปลามาขายเพื่อยังชีพได้ดีขึ้น โดยไม่ต้องเสี่ยงชีวิตออกไปหาปลาไกลๆ อีก เพราะออกจากฝั่งไม่ไกลก็สามารถจับปูปลาได้มากมาย ปลาที่เคยหายไปจากท้องทะเลแถบนี้ กลับมาอาศัยอยู่ใหม่มากขึ้น เป็นการช่วยเหลือชาวประมงเรือเล็กในพื้นที่ซึ่งไม่สามารถที่จะออกเดินเรือในระยะไกลได้อย่างแท้จริง จึงมีการวางปะการังเทียมในทะเลหลายจังหวัดเป็นระยะๆ ทั้งปัตตานี นราธิวาส สงขลา และได้ข่าวว่าที่จังหวัดภูเก็ต ก็กำลังจะสร้างปะการังเทียมให้ปลาอยู่เช่นกันค่ะ

“ธนาคารสมอง” แหล่งรวมภูมิปัญญาและประสบการณ์ของผู้เกษียณอายุ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ รับสั่งเมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๓ ว่าในระบบการทำงานมีกำหนดกฎเกณฑ์เรื่องอายุที่จะบอกว่าเกษียณอายุแล้ว แต่พระองค์ทรงเห็นว่าหลายคนยังมีสุขภาพแข็งแรงและมีประสบการณ์ที่จะช่วยแผ่นดินได้ ก็เลยรับสั่งว่าเมืองไทยเราน่าจะมี “ธนาคารสมอง” ทรงเห็นว่าท่านผู้สูงอายุเหล่านี้ผ่านประสบการณ์ชีวิตมามาก ทั้งในสาขาที่เรียนมา หรือจากประสบการณ์ที่ทำงานช่วยให้มีความรู้เฉพาะเรื่องนั้นๆ มาก บางท่านยังแข็งแรง ยังสามารถใช้ความรู้ได้ ก็น่าจะได้รับการยกย่อง แล้วก็ขอความรู้จากท่านเหล่านั้นมาช่วยแผ่นดินต่อไป จึงน่าจะมีธนาคารสมองขึ้นมา ซึ่งเชื่อมั่นว่าทุกคนยังรักแผ่นดินนี้ และเต็มใจทำงานเพื่อส่วนรวม อาจไม่ต้องใช้กำลังกาย แต่ใช้กำลังสมองที่จะชี้แนะคนรุ่นใหม่

พระองค์ทรงยกย่องเสมอว่าคนสมัยก่อนนี้เก่งมาก แต่ก็ไม่ใช่ทรงว่าคนสมัยนี้ไม่เก่ง สมัยนี้ยังได้เรียนวิทยาการแขนงต่างๆ ที่ทันสมัย แต่ในขณะเดียวกันพระองค์มีพระราชดำริว่า ไม่ใช่ว่าเราจะนิยมแต่เทคโนโลยีสมัยใหม่จนเกินไป เราต้องใช้ภูมิปัญญาและประสบการณ์ที่มีอยู่แล้วในบ้านเมืองแต่ละ

ท้องถิ่นก็มีไม่เหมือนกัน บ้านเมืองเราเป็นเมืองเกษตรกรรมเราก็ต้องรักษาไว้ เพราะฉะนั้นพระองค์จึงทรงชี้แนะตลอดเวลา

ทรงห่วงใยประชาชนภาคเหนือประสบปัญหาหมอกควัน

ในปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยพสกนิกรในภาคเหนือเป็นอย่างยิ่ง ที่ประสบทั้งปัญหามลพิษหมอกควันที่รุนแรงมาก และปัญหาภัยแล้งและขาดแคลนอาหาร รับสั่งกับกองงานส่วนพระองค์ฯ ให้ติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด เพื่อพระราชทานความช่วยเหลือ เพราะหมอกควันได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมจนอยู่ในสภาวะวิกฤติ จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้หน่วยงานทหารเร่งแก้ไขปัญหานี้ ซึ่งกองทัพบกภาคที่ ๓ ได้สนองพระราชเสาวนีย์โดยดำเนินการในด้านต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเป็นอย่างดี รวมถึงการสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาในระยะยาวด้วยแล้ว

ส่วนปัญหาภัยแล้งและการขาดแคลนอาหารนั้น มีรับสั่งให้กองมนตรีทหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนด้วยแล้วค่ะ

โครงการอื่นๆ ที่สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงมีพระราชดำริแต่ยังไม่มีใครทราบ

พระองค์มีพระราชดำริการดำเนินงานหลายๆ อย่าง ซึ่งบางครั้งก็ไม่มีใครทราบ อย่างรายการโทรทัศน์ที่ออกมาบอกว่าพืชผักที่ปลอดสารพิษนะ จะมีการดูแลอย่างไร ทดสอบอย่างไร ก็เป็นพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในวงการโทรทัศน์และทางวิทยุ เพราะขณะนี้โทรทัศน์เป็นสื่อที่แพร่หลาย คนดูมาก น่าที่จะสอนหรือบอกกล่าวให้ประชาชนได้ทราบว่าผลร้ายของสารเคมีเป็นอย่างไร และจะต้องสอนว่าเมื่อกินเข้าไปแล้วจะมีผลอย่างไร

เรื่องเกี่ยวกับป่าที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ ก็พระราชทานพระราชดำริเหมือนกัน คือทรงพบใครที่เข้าเฝ้าฯ และสามารถที่จะเผยแพร่บอกกับผู้ที่เกี่ยวข้องได้ ก็จะได้รับส่งเสมอ นะคะ เรื่องให้ช่วยกันดูแลรักษาป่า เพราะว่าป่าคือที่เกิดของน้ำ และหัวใจของบ้านเราคือน้ำ

พระมหากรุณาธิคุณแผ่ไพศาลถึงชาวเขมร

พระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มิได้หยุดอยู่เพียงราษฎรไทย เมื่อครั้งที่ประเทศกัมพูชามีปัญหาทางการเมืองในปี ๒๕๒๒ ชาวเขมรได้อพยพมาอยู่ที่เขาล้าน จังหวัดตราด สมัยนั้นผู้ว่าราชการจังหวัดตราด คือ คุณปัญญา ฤกษ์ไธสง มีจดหมายถึงหม่อมหลวงเกษตร สนิทวงศ์ เลขาธิการสภาการศึกษาว่าเวลานี้ที่จังหวัดตราดตรงริมหาดเขาล้าน มีเขมรอพยพมาเป็นจำนวนแสนเข้ามายึด

ชายหาด บางคนเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บมาจากการที่ต้องเดินทางมาไกล แล้วก็หิวโหย บางคนมีอาวุธ แต่ขุดสืดอาวุธอยู่เต็มชายหาด เขาออกไปหาผลไม้กินตามสวนทั้งเงาะทั้งมะม่วง ชาวบ้านตรงนั้นก็เดือดร้อน ท่านผู้ว่าฯ ต้องการความช่วยเหลือด้านคนเจ็บ ท่านว่าบางคนชืดมากเพราะขาดอาหาร

หม่อมหลวงเกษตร สนิทวงศ์ นำจดหมายฉบับนั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถซึ่งขณะนั้นประทับอยู่ที่วังไกลกังวล หัวหิน มีรับสั่งทันทีว่าจะเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยม ให้เตรียมนม ขวดยนม กระติกน้ำร้อน เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเพื่อให้เขาใช้ประทังชีวิต ทางสวนจิตรลดา มีคลังพัสดุก็ทรงให้เอาของใส่รถบรรทุกสิบล้อไปสมทบด้วย

พระองค์เสด็จฯ โดยเครื่องบินลงที่จันทบุรี แล้วต่อเฮลิคอปเตอร์ไปจังหวัดตราด ทางหน่วยทหารที่เกี่ยวข้องเห็นว่าจะเสด็จฯ ก็จัดพื้นที่โรงเรียนบ้านไม้รูดและนำชาวเขมรอพยพที่พอจะขึ้นรถไถไปเข้าเฝ้าฯ แต่พอเสด็จฯ ไปถึงก็รับสั่งว่าในจดหมายกับที่ทอดพระเนตรไม่เห็นเหมือนกันเลย รับสั่งถามจนกระทั่งได้ความว่าเขาจัดให้อีกที่หนึ่ง พระองค์ก็รับสั่งว่าจะเสด็จฯ ไปตรงที่จุดนั้น แล้วเฮลิคอปเตอร์ก็ไปจนถึง ตอนเฮลิคอปเตอร์จะลงก็ต้องแหวกชาวเขมรออก ตรงนั้นเป็นพื้นที่แฉะ แล้วฝนก็ตกด้วย

ซิ่นก่อนจึงค่อยให้เต็มที

วันนั้น ทรงหิ่งท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์ และพวกเราไว้ให้อยู่ทำงานถวาย โดยหาที่พักเป็นโรงแรมในเมือง แล้วก็ออกมาปฏิบัติงานตรงนี้ พระราชทานตรากาชาดกลมๆ ติดหน้าอก พวกเราจึงตั้งแคมป์ติดสัญลักษณ์กาชาดช่วยเหลือทุกอย่างตามที่พระองค์ทรงสั่งการไว้ ช่วยให้ชาวเขมรอพยุดีและไม่ไปตามไร้สวนของชาวตราด มีรับสั่งว่าด้วยมนุษยธรรมเราต้องช่วย เมืองไทยเองก็เป็นเมืองพุทธศาสนา และพระองค์ทรงเป็น “องค์สถานายิกาสภากาชาดไทย”

แล้วเมื่อเสด็จฯ กลับพระตำหนักที่วังไกลกังวลก็ยังทรงส่งของมาอีกเป็นระลอกๆ ทรงให้เย็บธงกาชาดผืนใหญ่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รับสั่งว่าพระองค์ทรงช่วยเย็บด้วย ตอนหลังสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถยังรับสั่งให้ข้าราชการบริพารผลัดเวรกันมาทำงานถวายอีกหลายคนเป็นเวลาหลายปี

บรรดาข้าราชการบริพารที่ผลัดเวรกันมา ได้ช่วยกันเลี้ยงเด็กกำพร้าเป็นจำนวนมาก ถึงเวลากินอาหารก็จับเด็กๆ มานั่งเรียงแถว มีขนมสังกะสีที่ซื้อมากับช้อน ตักป้อนอาหารให้จนอิ่ม นมที่ซิงป้อนเด็กเล็กก็ทำตามที่พระองค์ทรงทำให้ดู จนเด็กๆ รอดชีวิตในที่สุด

แม้ว่าเวลาจะล่วงเลยมา ๓๐ กว่าปีแล้ว ดิฉันยังจำภาพของชาวเขมรอพยพนับแสนบนแผ่นดินไทยครั้งนั้นได้อย่างชัดเจน เขารอนแรมข้ามภูเขามาตั้งไม่รู้กี่ลูก กว่าจะมาถึงแผ่นดินไทย เห็นเลยว่าเป็นสีดำๆ เคลื่อนไหวลงมาจากภูเขาเพราะแต่งชุดสีดำ กางเกงสีดำ เสื้อสีดำ ผ้าถุงสีดำ มีไถ่สีดำใส่ข้าวสารคาดเอว แล้วก็มီးเสื้อคลุมทับ มีกาน้ำอลูมิเนียม ช้อนส้อมอะลูมิเนียมเสียบกระเป๋า แล้วก็มิดี บางคนก็มีปืน ทั้งเนื้อทั้งตัวมีแค่นี้

บางคนพอบอกว่านี่เมืองไทยแล้ว ล้มตึงขาดใจตายต่อหน้าต่อตา เราก็ได้แต่อธิษฐานอย่าให้เมืองไทยเป็นอย่างนี้ เพราะเรามีองค์พระประมุขคือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

ในระหว่างปฏิบัติงานที่ศูนย์เขาล้านนี้ มีเหตุการณ์สะท้อนใจที่ไม่เคยลืมได้เลย คือเรื่องราวของแม่ลูกที่พลัดพรากกัน วันหนึ่งมีแม่ลูกอ่อนเอาลูกมาป้อนนม เขามองเข้ามาในพื้นที่ที่เราเลี้ยงเด็กกำพร้าแล้วก็ร้องว่า นั่นลูกเขา ลูกคนโต แม่เห็นลูก ลูกเห็นแม่ก็เข้ามากอดกัน เราจับมานั่งซักก็ได้ความว่าเขาเดินเข้ามาเมืองไทย ตอนนั้นอาหารและน้ำมีน้อย เขาเลี้ยงลูกได้แค่คนเดียวต้องทิ้งคนหนึ่งจะทิ้งคนไหนดี คนโตมีความรู้สึกมีชีวิตจิตใจแล้ว คนเล็กคล้ายกับยังไม่รู้เรื่อง จะทิ้งคนเล็กดีไหม คิดอีกทีคนไม่รู้เรื่องอาจช่วยตัวเองไม่ได้ ก็เลยตัดสินใจเลือกคนเล็ก ปล่อยคนโตไปตามยถากรรม พอลูกหลับเขาก็อุ้มคนเล็กเดินหนีมาเลย แล้วก็ผ่านแดนออกมาได้ จนมาเจอกันที่ศูนย์เขาล้านนี้ เป็นเรื่องที่เศร้ามาก

ภายหลังชาวเขมรอพยพจากศูนย์เขาล้าน จังหวัดตราด ได้ย้ายไปที่จังหวัดสระแก้ว เด็กที่กำพร้ามีประเทศที่สามรับไป ในวันเดินทางหลายคนแต่งกายชุดที่ได้รับพระราชทาน โดยมีท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์ นำคณะข้าราชการบริพารที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมากับชาวเขมรไปส่งที่ดอนเมือง ครั้งนั้นได้เสียน้ำตากันมากมาย

ทรงจำราษฎรของพระองค์ได้อย่างแม่นยำ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจำราษฎรที่เคยเข้าเฝ้าฯ ได้ เวลาเสด็จฯ กลับไปอีกครั้งจะรับสั่งถามถึงค่ะ ตอนที่พระองค์เสด็จฯ ไปที่จังหวัดสกลนคร ได้เสด็จฯ ไปที่บ้านของชาวบ้าน ซึ่งเป็นการเสด็จฯ ไปโดยที่ไม่มีอยู่ในกำหนดการ รับสั่งกับท่านผู้หญิงสุประภาดา ว่าอยากจะเสด็จฯ ออกไปเยี่ยมบ้านราษฎรที่ไม่ไกลนัก ท่านผู้หญิงฯ ก็เลยพาประทับรถออกไปบ้านป่าท่ม ป่าไ้ที่หมู่บ้านหนองแซ่ ชาวบ้านรู้จักกันสักระยะหนึ่งได้ค่ะ เมื่อเสด็จฯ ไปถึงชาวบ้านตื่นตื่นดีใจกันใหญ่เลยนะคะ ประทับบนนอกชานบ้านของชาวบ้านโดยประทับไปกับพื้นบนบ้านของป่าท่ม ป่าไ้

จากนั้นเขาก็ยกกระดังงามาถวายทอดพระเนตร ส่วนชาวบ้านมาอยู่กันเต็มลานบ้านเลย ใครรู้ก็วิ่งมาค่ะ แล้วก็รับสั่งให้ชาวบ้านเขาร้องเพลงและร่ำวกัน รวมทั้งทรงให้ข้าราชการลงไปร่วมรำด้วย สนุกสนานกันมากเลย ชาวบ้านยังถามพระองค์ง่าย ๆ ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่มาหรือ รับสั่งว่าไม่ได้มาด้วย ชาวบ้านยังบอกเลยว่าพระองค์แอบหนีมา ต่อมารับสั่งว่าจะให้ป่าทุ่มทอผ้าถวายและพระราชทานฉลองพระองค์ให้ไปเป็นแบบ ซึ่งเป็นฉลองพระองค์ที่ทรงเคยใส่แล้วและตัดมาจากผ้าที่ทรงซื้อมาจากชาวบ้าน ทุกวันนี้ป่าทุ่ม ป่าไ้ ยังเก็บฉลองพระองค์ชุดนั้นไว้ในพานบูชาอยู่เลย

ต่อมาถ้าเสด็จฯ ไปที่บริเวณนั้นอีกก็จะทรงถามถึงป่าทุ่มกับป่าไ้ว่าเป็นอย่างไรบ้างสบายดีหรือเปล่า ป่าทั้งสองคนก็จะมารายงานตัวทุกปีค่ะ และจะบอกว่าสบายดี ซึ่งเราก็จะพยายามจัดให้นั่งข้างหน้า

ทรงช่วยเหลือราษฎรผู้ยากไร้ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี

ทุกครั้งที่ประชาชนที่ประสบความสำเร็งนำลูกมาเข้าเฝ้าฯ หรือเวลาพระองค์เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยม และทรงเห็นว่าสุขภาพอนามัยเขาดีขึ้นพระองค์ทรงปลื้มพระทัยนะค่ะ พระองค์รับสั่งว่าได้ทรงช่วยให้เขามีความสุขแล้วสบายใจตลอดเวลาที่ผ่านมาดิฉันได้พบความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากทีเดียว เดียวนี้เวลาตามเสด็จออกไปในพื้นที่ชนบทต่างๆ

จะพบว่าประชาชนมีสุขภาพดีขึ้น หน้าตาอ้วนแอ้มแจ่มใส เสื้อผ้าสะอาดสะอ้านขึ้น ที่จนมากๆ เด็กมอมแมม เสื้อผ้าของลูกขาด ไม่มีใส่ หรือเสื้อผ้าสกปรก มีน้อยมาก หรือว่าเป็นโรคที่ร้ายแรง ก็ไม่ค่อยมี ไม่เหมือนเมื่อก่อนประเดี๋ยวก็พบคนหนึ่ง เดียวนี้บ้านช่องเรียบร้อย ส่วนลูกก็ได้เล่าเรียนหนังสือสูงขึ้น คนป่วยที่มาตรวจรักษากับหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ก็มีไม่มากเหมือนเมื่อก่อน โรคต่างๆ ทุเลาลงไปมาก

ดิฉันอยากจะพูดว่า พระองค์ทรงช่วยเหลือราษฎรผู้ยากไร้ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเป็นอย่างมาก สิ่งที่เราเห็นคือทรงช่วยเหลือพสกนิกรโดยเฉพาะที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารในทุกๆ เรื่อง จนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น สุขภาพอนามัยดีขึ้น มีเงินสามารถส่งลูกเรียนได้ หนี้สินก็ค่อยๆ หดไป

ไม่เป็นหนี้เป็นสิน ในขณะเดียวกัน บ้านเมืองเราก็มีสวัสดิการที่ดีให้กับประชาชนมากขึ้นอย่างเช่น โรงพยาบาลเมื่อก่อนมีแต่โรงพยาบาลจังหวัด จะไปกันแต่ละครั้งต้องเดินทาง ๕๐-๖๐ กิโลเมตร หรือบางครั้งเป็นร้อยกิโลเมตร เดียวนี้มีโรงพยาบาลขนาดเล็กทุกอำเภอและมีหมออยู่ประจำทุกแห่ง ก็คงช่วยกันทั้งสองทางค่ะ

ดิฉันคิดว่า **การที่พระองค์เสด็จฯ ไปในถิ่นทุรกันดารอยู่เสมอๆ ทางรัฐบาลและฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่ต้องรับผิดชอบในแต่ละส่วน** เขาคงเห็นว่าแม้แต่พระองค์ยังเสด็จฯ ไปช่วยเหลือราษฎร เขาเป็นหน่วยงานที่อยู่ตรงนั้นและมีหน้าที่โดยตรงก็ควรดูแลเอาใจใส่ให้มาก ก็เหมือนพระองค์ไปกระตุ้นให้เขากระตือรือร้นขึ้นนะคะ

ทางด้านถนนหนทางก็ดีขึ้น หลุมบ่อมีน้อยลง แต่ละพระองค์ ไม่โปรดให้ตัดถนนใหญ่มากมาย ไม่โปรดเลยในการขยายถนน ๔ เลน ๘ เลนในชนบท แต่คนส่วนใหญ่ก็ชอบจะไปตัดถนนอย่างนั้น พระองค์รับสั่งว่าในชนบทไม่มีบ้านเมืองไหนที่เขาทำถนนขนาดใหญ่อย่างนั้นนะ เพราะว่าเมื่อทำไปแล้วต้องตัดต้นไม้หมด น่าจะทำถนนแค้ให้ชาวบ้านเขาสามารถเดินทางออกมาขายพืชผักในหน้าฝนได้ หรือเจ็บไข้ได้ป่วยก็ออกมาหาหมอได้ ชาวบ้านบางคนเขาเอาคนเจ็บลงเรือด้วยข้าที่ไหนต้องใช้เรือก็จะพระราชทานเรือมาให้ เช่นที่บ้านห้วยต้าซึ่งอยู่ในเขื่อนสิริกิติ์ที่อุตรดิตถ์ ชาวบ้านต้องเดินทางทางเรือเท่านั้น ไปทางอื่นไม่ได้ พระองค์ทรงห่วงว่าเจ็บไข้ได้ป่วยจะอย่างไร ถ้าแค่เล็กน้อยก็อาจจะรักษากันในหมู่บ้านได้ แต่ถ้าต้องผ่าตัดล่ะจะอย่างไร พระองค์จึงพระราชทานเรือหางยาวให้ชาวบ้าน และยังทรงให้ค่าน้ำมันเรือเขาด้วย จ้างคนมาเป็นคนขับเรือ และให้ไปเรียนช่างยนต์ ถ้าหากเรือเสียจะได้แก้ไขได้ ทรงดูแลในรายละเอียดขนาดนั้นทีเดียวค่ะ ทุกวันนี้มีใครเจ็บไข้ได้ป่วยก็ได้ใช้เรือลำนั้นที่ได้พระราชทานไว้

พระองค์ทรงชื่นชมอยู่เสมอว่าคนไทยเรานี้เก่ง ไปเล่าเรียนที่ไหนก็มีความรู้กลับมาช่วยบ้านเมือง เราต้องช่วยกันคนละไม้ละมือ เทคโนโลยีใหม่ๆ เราได้รับได้แต่ก็ต้องดูว่าบ้านเมืองเราทำได้แค่ไหน อยากรู้ เราทันสมัยได้ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องรักษาความเป็นไทยเอาไว้ด้วย อย่างอาหารไทยนิยมกันทั่วโลก

ทั้งส้มตำ ต้มยำกุ้ง เพราะมีสมุนไพรที่เป็นประโยชน์ทั้งนั้น เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ และมะกรูด ถ้าเรารับประทานอาหารประเภทน้ำพริก ปลาหู เป็นอาหารที่ราคาถูก มีประโยชน์สูง และไขมันน้อย แสดงว่าคนไทยโบราณของเราคิดสูตรอาหารเก่งและมีความรู้ทางโภชนาการดีมาก **พระองค์ทรงยกย่องชาวบ้านเสมอ รับสั่งว่า “เราได้ปัญญาได้ความรู้จากชาวบ้าน”**

พสกนิกรที่ได้รับความช่วยเหลือต่างน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

พระองค์ทรงช่วยเหลือพสกนิกรมาแล้วมากกว่า ๔๐ ปี ตั้งแต่ที่ดิฉันได้มีโอกาสเข้ามาถวายการรับใช้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทก็ทรงเริ่มโครงการศิลปาชีพ **พระองค์ทรงยกย่องอยู่เสมอ และทรงเชื่อมั่นมากๆ ว่า ชาวนา ชาวไร่ และคนไทยทุกคนมีความสามารถทางด้านช่างอยู่ในสายเลือดของความเป็นไทย** แต่เขาไม่มีโอกาสได้บอกให้ใครๆ ได้รู้ นอกจากนี้ ความทุกข์ทำให้เขาต้องทำมาหากินเพื่อปากเพื่อท้อง ถ้าเราชี้แนะให้เขามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ปากท้องเขาอิ่ม เขาจะมีงานดีๆ ออกมาให้เรา แล้วก็จริงของพระองค์ เมื่อเขาสบายอกสบายใจ เพราะลูกเขาที่เจ็บป่วยได้รับการรักษาดูแล จนหายป่วย การเป็นหนี้เป็นสินได้รับการชดใช้ โดยพระองค์ไม่ได้ไปใช้หนี้ให้เขา นะคะ แต่ทรงให้เขามีงานทำและมีรายได้อย่างสม่ำเสมอ เช่น ทอผ้าส่งมาขายให้มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ซึ่งทรงรับซื้อเขาตลอดเวลาที่ทำมา พระองค์ทรงเป็นตลาดให้เขาด้วย เขาก็มีเงินไปผ่อนใช้หนี้ที่เขาเคยสร้างไว้

การเป็นสมาชิกศิลปาชีพช่วยให้เขามีรายได้เป็นกอบเป็นกำพอสมควรที่เขาจะนำไปใช้ในการดูแลตัวเอง ด้านข้าวปลาอาหารเราไม่ค่อยห่วงเขาหรอกนะค่ะ เพราะเมืองไทยเราสามารถออกไปจับปลา เต็ดผักที่ขึ้นอยู่ข้างรั้วก็ได้อาหารมื้อหนึ่งแล้ว ชาวบ้านเขาจะหาสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติมารับประทาน เก่งมากนะค่ะ ผักชี้อะปลูกๆ ที่เราไม่ค่อยรู้จัก เขาก็เก็บมารับประทานได้ ดังเช่นสุภาจิต “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” ก็ยังใช้ได้อยู่ค่ะ

ต่อมาเมื่อเขามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น บางคนส่งให้ลูกเรียนถึงระดับปริญญาตรี และเมื่อลูกเรียนจบแล้วเขาก็ส่งรูปร่างปริญญามาให้ทอดพระเนตร และเขียนจดหมายมากราบบังคมทูลฯ พระองค์ว่า

“ที่พระองค์ทรงช่วยลูกฉัน ตอนนี้อจบแล้ว รับปริญญาแล้ว” เขามีใจมากเลยที่ลูกเขาได้เล่าเรียนถึงระดับปริญญา นอกจากนี้ บางรายก็มาเข้าเฝ้าฯ พระองค์ที่นี้ เขามีความกตัญญูมากค่ะ มีพืชผักอะไรในบ้านก็เก็บเอามาถวายที่ในวังนี้ และหากเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎร เขาก็จะเก็บของมาถวายเช่นกัน มีทั้งผัก มะนาว

ฝรั่ง เงาะ มังคุด แล้วแต่ว่าเขาปลูกอะไรเขาก็ำของนั้นมาถวาย ส่วนพวกเราที่ตามเสด็จฯ ไปด้วย เขาก็เอามาฝาก เราบอกว่า“ไม่ต้องเอามาให้หรอก” เขาก็บอกว่า “ของไม่ได้ซื้อ เป็นของในบ้านจะมาขอบคุณ เจอกันมานานเหมือนคนในบ้านนะ มาถามทุกข์สุขกัน” เราเองก็รู้สึกว่าเขาเหมือนญาติค่ะ บางคนพบกันตั้งแต่เขายังไม่ได้แต่งงาน พอแต่งงานแล้วมาเจอกันเราก็ถามว่ามีลูกกี่คนแล้ว เป็นอย่างไรบ้าง ลูกสบายดีหรือ

ทรงห่วงใยประชาชนทุกเวลา

เวลาที่พระองค์ทรงงานและทรงพบเด็กเล็ก น่าเอ็นดู จะทรงมีพระอารมณ์แจ่มใสและเอ็นดูเด็กๆ เสมอ แต่เวลาทรงพบว่าหมู่บ้านไหนที่มีคนยากจนมากๆ ชาวบ้านเขามาเล่าความทุกข์ให้พระองค์รับฟังก็จะทรงกังวลพระทัยค่ะ ทรงพบปัญหาเรื่องใดพระองค์ก็ทรงรับเอามาและทรงทำทุกอย่างไปพร้อมๆ กันเลย แม้ว่าจะกลับมา

พระตำหนักแล้วยังคงทรงสั่งงานต่อค่ะ อย่างเช่นทรงพบว่าหมู่บ้านคนหนึ่งเป็นวัณโรค ทรงส่งหมอออกไปอีกรอบทันทีเพื่อฉีดวัคซีนป้องกันให้คนทั้งหมู่บ้าน บางบ้านมีปัญหาน้ำไม่พอหรือน้ำดื่ม น้ำบริโภค ขุนก็ทรงนำตัวอย่างของน้ำนั้นมาแล้วส่งให้กรมวิทยาศาสตร์ฯ ตรวจสอบคุณภาพของน้ำและหาทางแก้ไข

ผู้หญิงคนนั้นเป็นใครและติดตามมากrabบังคมทูล

เพราะฉะนั้น เวลาเสด็จฯ ที่ไหนเมื่อกลับมาเราจะต้องทำรายงาน ซึ่งการจดยางานของเราจะไม่เหมือนรายงานเอกสารทั่วไป ต้องเขียนบรรยายอย่างละเอียดเฉพาะเรื่องเลยว่าใครมาเข้าเฝ้าฯ แต่งตัวอย่างไร กราบบังคมทูลเรื่องอะไร บรรยายกาศตอนนั้นเป็นอย่างไร เช่น ตอนเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรที่นี่ มีหญิงสาวเขาซื้อข้าวขึ้นจากจากแถวมากอดพระบาท กราบบังคมทูลขอให้ทรงช่วยเหลือเรื่องใด ใส่วงเล็บด้วยว่าอุ้มลูกมาแล้วร้องไห้ฟูมฟายกับพระองค์ อย่างนี้ จึงจะพบว่าเป็นใคร เพราะเวลาที่พระองค์รับสั่งถึงจะทรงจำเหตุการณ์ได้อย่างแม่นยำมาก

พระองค์ทรงจดบันทึกด้วยพระองค์เองด้วย เมื่อเสด็จฯ กลับพระตำหนักและทรงมีเวลาก็จะทรงเปิดสมุดส่วนพระองค์ (สมุดทอดพระเนตร) ที่ทรงบันทึกด้วยพระองค์เองเพื่อติดตามผล เจ้าหน้าที่ที่กองราชเลขาธุการในพระองค์ฯ กับกองศิลปาชีพ ค่อนข้างจะหนาวๆ ร้อนๆ เมื่อทรงเปิดดูว่าที่เรাজดบันทึกมานั้นละเอียดเพียงพอที่จะตอบคำถามของพระองค์หรือไม่

“ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข” คือพระราชประสงค์ของพระองค์

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นเสมือนพระแม่ของแผ่นดินไทย ปีนี้พระองค์ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษาแล้ว พระองค์ทรงทำทุกอย่างเพื่อประชาชน บางครั้งเสด็จไปเยี่ยมราษฎรโดยใช้เฮลิคอปเตอร์ได้ก็จริง แต่หากกลับก็ต้องเสด็จฯ กลับก่อนมืด แต่พระองค์ทรงเห็นว่าประชาชนที่มาขอให้พระองค์ทรงช่วยในเรื่องต่างๆ ยังไม่หมดเลย มีอีกเป็นจำนวนมาก พระองค์จึงทรงอยู่จนมืดค่ำและประทับกลับทางรถยนต์ ซึ่งใช้เวลานานกว่าทางเฮลิคอปเตอร์มาก

กล่าวได้ว่าพระองค์ทรงเหนื่อยมามาก ทรงทำให้ประชาชนในทุกเรื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น และมีความสุข ไม่ว่าจะเป็นเรื่องข้าวปลาอาหาร อาชีพเสริม เรื่องสุขภาพอนามัย การศึกษา และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเราทั้งหมดแต่ละคนต่างก็มีหน้าที่มีความรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นอยู่ในหน่วยงานใดก็ตาม ถ้าเรา**ซื้อตรงต่อหน้าที่ ทำงานในความรับผิดชอบของเราให้ดีที่สุด เพื่อช่วยบ้านเมือง ช่วยส่วนรวม** ใครที่พอมีก็ช่วยคนที่เขามีน้อย ไม่มีความเห็นแก่ตัวไม่โลภ ถ้าทำได้อย่างนี้จะช่วยให้เราได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ลูกหลานของเราก็จะอยู่ต่อไปในอนาคตข้างหน้าได้อย่างมีความสุข แม้ว่าชีวิตของเราอาจจะไม่มีแล้ว แต่ว่าประเทศชาติบ้านเมืองจะต้องอยู่ต่อไป สิ่งเหล่านี้จะคงอยู่ต่อไปตราบนานเท่านาน และน่าจะเป็นของขวัญ**ที่ดีที่สุดที่จะถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ** พระองค์ไม่ได้ต้องการอะไร พระองค์เพียงมีพระราชประสงค์ให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข ไม่ทะเลาะกัน ประชาชนอยู่ดีกินดี มีสุขภาพอนามัยดี และรักษาความเป็นอยู่แบบไทยๆ

พระมหากษัตริย์คุณด้านการพัฒนาเพื่อความมั่นคง

บทสัมภาษณ์ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
ผู้บัญชาการทหารบก

“...ทรงมีพระเมตตากับทุกคนเท่าเทียมกัน ทุกครั้งที่เสด็จพระราชดำเนินเพื่อทรงเยี่ยมราษฎร จะมีรับสั่งว่า “ลำบากแค่ไหนก็ต้องไป เพราะราษฎรรอความช่วยเหลือจากพวกเราอยู่” ...ประเทศไทยที่มีวันนี้ได้ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงงานอย่างหนักในการเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมประชาชนในทุกพื้นที่ทั่วทั้งประเทศ และทรงศึกษาค้นคว้าหาแนวทางการพัฒนาด้วยพระองค์เอง แล้วทรงนำสิ่งต่างๆ เหล่านั้นมาพัฒนา เพื่อสร้างความอยู่ดีมีสุขแก่พสกนิกร...”

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก เป็นนายทหารท่านหนึ่งที่ได้มีโอกาสถวายงานใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการเสด็จพระราชดำเนินเพื่อทรงเยี่ยมเยียนและดูแลทุกข์สุขของประชาชนทั่วทุกภูมิภาค ตั้งแต่ท่าน

เริ่มรับราชการที่กรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ฯ จวบจนถึงปัจจุบัน ได้ปฏิบัติงานเพื่อสนองพระราชดำริด้านการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเป็นจำนวนมาก ตลอดจนสนับสนุนโครงการตามพระราชดำริทางด้านอื่นๆ อีกมากมาย

ท่านได้กรุณาให้ผู้บริหารและทีมงานจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติ เข้าพบและให้สัมภาษณ์เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการถวายงานของกองทัพบก ทั้งในส่วนของการงานด้านการพัฒนาเพื่อความมั่นคง ตลอดจนโครงการตามแนว

พระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงสานต่องานพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศ โดยใช้กระบวนการพัฒนาเพื่อต่อสู้กับปัญหาต่างๆ เพื่อนำไปสู่ความอยู่ดีกินดีของราษฎร

ปกป้องอธิปไตย สนองแนวพระราชดำริ...ภารกิจสำคัญของกองทัพไทย

กองทัพบกซึ่งเป็นหน่วยงานด้านความมั่นคงของประเทศ มีจุดยืนที่มั่นคงในเรื่องของการปกป้อง รักษา และเทิดทูนต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ภายใต้วิสัยทัศน์ “กองทัพบกเป็นกลไกด้านความมั่นคงของรัฐที่มีความสำคัญและมีศักยภาพในอันที่จะพิทักษ์รักษาเอกราชและความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประชาชน และผลประโยชน์ของชาติ รวมทั้งการพัฒนา

ประเทศให้มีความมั่นคงยั่งยืน และเป็นกองทัพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับ เชื่อมั่น ศรัทธา ตลอดจนสามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้เสมอ” โดยมีนโยบายพัฒนาศักยภาพของกำลังพลเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

หน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งของกองทัพบกคือ การสนองงานตามแนวพระราชดำริการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ โดยกองทัพบกถือว่าโครงการทุกโครงการที่มาจากพระราชดำริ หรือพระราชเสาวนีย์ เป็นภาระหน้าที่และความเร่งด่วนลำดับแรกที่จะปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบที่สำคัญยิ่ง

กองทัพบกได้สนับสนุนงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอย่างเต็มกำลังความสามารถ รวมทั้งพยายามนำสิ่งเหล่านี้ถ่ายทอดไปยังประชาชนในพื้นที่ และสนับสนุนทุกภาคส่วนราชการที่เข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน โดยอัญเชิญหลักการทรงงาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ไปใช้กับประชาชนในทุกพื้นที่ ตลอดจนนำหลัก

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นกรอบแนวทางในการลงไปปฏิบัติงานในชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน

ที่ผ่านมา นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ หลายแห่ง ในอันที่จะเป็นตัวอย่างการวิจัยค้นคว้า แล้วประชาชนโดยรอบนั้นก็จะได้รู้ความรู้อันเนื่องมาจากการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นทางเกษตรกรรม หรือการเลี้ยงสัตว์ พระองค์ได้ทรงงานในเรื่องเหล่านี้มากกว่า ๖๐ ปีแล้ว โดยทรงศึกษาด้วยพระองค์เอง และกองทัพบกก็ได้สนองพระราชดำริ โดยเข้าไปสำรวจพื้นที่ถึงความต้องการของหน่วยงานและประชาชน ว่าประสงค์ให้กองทัพบกเข้าไปดำเนินการหรือให้ความช่วยเหลือในเรื่องใดบ้าง ซึ่งกองทัพบกได้ดำเนินการไปหลายส่วน โดยมีจุดประสงค์สำคัญคือ ต้องการนำพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ไปให้ถึงพสกนิกรอย่างทั่วถึง โดยยึดหลักว่าต้องปฏิบัติภารกิจให้ดีที่สุด ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่พระราชทานแก่กองทัพบกว่า การกระทำในวันนี้คือประวัติศาสตร์ในอนาคต ซึ่งเรียกกลับมาอีกไม่ได้ หากจะทำอะไรในวันนี้ ต้องทำให้ดีที่สุด เพราะพรุ่งนี้จะเรียกกลับมาเพื่อแก้ตัวใหม่ไม่ได้

ยึดแนวพระราชดำริ สร้างความมั่นคงแนวชายแดน

สำหรับการสนองพระราชดำริในการรักษาอธิปไตยของชาตินั้น กองทัพบกได้ยึดแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานว่า ต้องพัฒนาและสร้างความสามัคคีในกองทัพและคนในชาติ โดยยุทธศาสตร์การพัฒนานั้นมีพระราชประสงค์สร้างความมั่นคงให้กับพื้นที่ตามแนว

ชายแดนของประเทศไทย โดยเฉพาะชายแดนด้านตะวันตกและตะวันออกเฉียงเหนือที่ติดกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และกัมพูชา ซึ่งมักจะเกิดปัญหากระทบกระทั่งต่อความมั่นคงของชาติ ดังนั้น หมู่บ้านตามแนวชายแดนต้องมีความเข้มแข็ง เป็นหมู่บ้านเพื่อความมั่นคง โดยให้ทหารกองหนุน หรือประชาชนที่อาสาสมัครทำกินในพื้นที่ชายแดน ป้องกันหมู่บ้านตามแนวชายแดนให้ปลอดภัย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชกระแสรับสั่งให้หน่วยงานราชการต่างๆ ดำเนินการช่วยเหลือราษฎรชาวไทยภูเขาให้มีที่อยู่อาศัยและทำกิน พร้อมกับฝึกและจัดตั้งให้เป็นผู้ดูแลพื้นที่ชายแดน ที่เรียกว่า “หมู่บ้านยามชายแดน” เพื่อสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้กับประเทศ

ด้วยเหตุนี้ พระองค์จึงได้มีพระราชดำริเกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงให้กับพื้นที่ตามแนวชายแดนมากมาย โดยกองทัพบกได้เข้าไปเป็นส่วนสำคัญในการสนองแนวพระราชดำริดังกล่าว เนื่องจากมีกองกำลังและความพร้อมในการปฏิบัติงานในพื้นที่ตามแนวชายแดนทั่วทุกภูมิภาค โดยมีหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมดูแลราษฎรชาวไทยภูเขาในด้านต่างๆ อาทิ ด้านสาธารณสุข การเกษตร การพัฒนาที่ดิน แหล่งน้ำ การคมนาคม การสื่อสาร และการทำบัตรประชาชนไทย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งสามารถดำเนินชีวิตและดำรงประเพณีเดิมที่เขาเหล่านั้นได้ปฏิบัติมา ที่สำคัญที่สุดคือการศึกษาควบคู่ไปกับการปลูกจิตสำนึกในความเป็นไทย

ราษฎรชาวไทยภูเขาเหล่านี้จึงมีส่วนร่วมอย่างมากในการดูแลรักษาและร่วมมือกับทางราชการในการช่วยเหลือด้านความมั่นคงของชาติ ตลอดจนช่วยเสริมสร้างศักยภาพของพื้นที่และประชาชนเพื่อให้มีความพร้อมในการพัฒนา สามารถดำรงชีพได้อย่างยั่งยืน และมีความสามารถในการปกป้องรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเองในระดับหนึ่ง รวมทั้งสามารถแจ้งเตือนหรือให้ข้อมูลข่าวสารแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ ตลอดจนบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในลักษณะคนอยู่ร่วมกับป่า

ในการพัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคงดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมีพระราชประสงค์ให้นายทหารจากทุกหน่วยได้มีโอกาสศึกษางานพัฒนาตามแนวพระราชดำริในหลากหลายพื้นที่ เพื่อจะได้กลับไปพัฒนาในพื้นที่ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ จึงทรงจัดตั้งหน่วยทหารพิเศษขึ้นมาหน่วยหนึ่งเรียกว่า “หน่วยนายทหารเสริมกำลังพิเศษ”

หรือที่รู้จักกันในนาม “ทหารเสือ” โดยรวบรวมนายทหารที่มีประสบการณ์จากการรบและการพัฒนา มาเป็นพี่เลี้ยง เพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในทุกๆ ด้านให้กับนายทหารรุ่นต่อไป

ภารกิจหลักของทหารหน่วยนี้ นอกจากการถวายอารักขาในขณะเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานแล้ว ยังมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือหน่วยงานของพระองค์ในกรณีที่มีราษฎรเข้าเฝ้าฯ จำนวนมาก โดยจะช่วยในการซักประวัติและจัดระเบียบ อันจะทำให้ทหารเหล่านี้มีความคุ้นเคยกับราษฎร และเข้าใจปัญหาความทุกข์ยากของราษฎรอย่างแท้จริง

พระองค์ทรงเห็นว่านายทหารเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญในการป้องกันและพัฒนาประเทศในอนาคตได้ จึงทรงมีรับสั่งว่า งานพัฒนานั้นจะประสบผลสำเร็จต้องเริ่มจากภายในก่อน คือให้ราษฎรมีความคิดร่วมกันที่อยากจะทำ และเริ่มจากการพัฒนาตนเองให้ค่อยๆ เจริญเติบโตขึ้นด้วยความยั่งยืน แข็งแรง ตามลำดับ ไม่ใช่เรานำความเจริญจากภายนอกเข้าไป จนพวกเขาปรับตัวไม่ไหว การพัฒนานั้นก็จะล้มเหลว ไม่ยั่งยืน

จากแนวพระราชดำริ... สูการปฏิบัติของกองทัพบก

จากภารกิจในการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ และการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะนายทหารเสริมกำลังพิเศษ เมื่อมีพระราชดำริ กองทัพบกซึ่งเป็นผู้ถวายงานอารักขาพร้อมกับหน่วยทหารอื่นๆ ที่รับผิดชอบได้ติดตามไปยังพื้นที่ชายแดน จึงมีบทบาทในการสนองพระราชดำริโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งงาน

ด้านความมั่นคง ซึ่งกองทัพบกจะเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก และมีหน่วยงานอื่นร่วมดำเนินการในด้านต่างๆ เช่น การจัดตั้งหมู่บ้านยามชายแดนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และการพัฒนาพื้นที่เพื่อความมั่นคงในจังหวัดแนวชายแดน โครงการธนาคารอาหารชุมชน (Food Bank) เป็นต้น

นอกจากนี้ หากเป็นพระราชดำริด้านอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง กองทัพบกจะเข้าไปช่วยตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยบางโครงการมีหน้าที่ในการประสานอำนวยความสะดวกให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้เข้าร่วมดำเนินการตามแนวพระราชดำริตลอดจนจูงใจ กระตุ้น แนะนำ และเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมโครงการ อาทิ “โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่” ทรงให้จัดตั้งโครงการนี้ขึ้น เพื่อรักษาสภาพป่าไม่ให้ถูกทำลาย โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น มีที่ทำกินถาวร มีอาชีพและรายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงครอบครัว ซึ่งจะทำให้ประชาชนหยุดการบุกรุกทำลายป่าไม้ และช่วยดูแลรักษาป่าไม้ ให้มีสภาพสมบูรณ์ดังเดิม

หากโครงการตามแนวพระราชดำริใดที่มีหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการโดยตรง กองทัพบกก็อาจจะเข้าไปมีบทบาทในการชี้แนะยุทธศาสตร์การดำเนินงานตามแนวพระราชดำริที่สอดคล้องกับพื้นที่เป้าหมายด้านความมั่นคง หรือเป็นหน่วยประสานงานจัดระเบียบวิธีการทำงาน เช่น โครงการส่งเสริมศิลปาชีพ โครงการฟาร์มตัวอย่างในหมู่บ้านต่างๆ เป็นต้น รวมทั้งร่วมมือกันดำเนินงาน หรือให้การส่งเสริมสนับสนุนกำลังพลหรือวัสดุอุปกรณ์ อาทิ “โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด” ซึ่งได้ร่วมมือกับมูลนิธิป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เสื่อมโทรม และปลูกป่าเพื่ออนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร

ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมจากทรัพยากรธรรมชาติ และไม่หวนกลับไปบุกรุกทำลายป่า ตลอดจนสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าให้คงอยู่ตลอดไป

พัฒนาเพื่อความมั่นคง ควบคู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

ด้วยปณิธานที่มุ่งมั่นสนองแนวพระราชดำริเพื่อความมั่นคงของประเทศ และประโยชน์สุขของประชาชน ขณะนี้ กองทัพบกมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ดูแลรับผิดชอบโดยตรง และให้การสนับสนุนหน่วยงานอื่นๆ รวมจำนวน ๑๒๖ โครงการ ซึ่งหากแบ่งประเภทของงานแล้ว จะประกอบด้วยงานพัฒนาเพื่อความมั่นคง งานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม งานส่งเสริมอาชีพ และงานฟาร์มตัวอย่าง

สำหรับงานพัฒนาเพื่อความมั่นคงนั้นค่อนข้างเป็นงานที่เห็นภาพชัดเจน ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น กล่าวคือ กองทัพบกเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มจัดตั้งและดำเนินการ โดยมีหน่วยงานอื่นๆให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี ได้แก่

โครงการหมู่บ้านยามชายแดน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งมีพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้นจำนวน ๕ แห่ง ได้แก่ บ้านมะโอะโคะ จังหวัดตาก บ้านปางคอง บ้านแม่ส่วยอุ บ้านดอยผักกูด และบ้านอาไ้ จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานพระราชเสาวนีย์เรื่องการจัดตั้งบ้านปางคอง เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๔๕ ความตอนหนึ่งว่า

“...ให้พิจารณาหาแนวทาง ในการดำเนินงานจัดตั้งหมู่บ้านในรูปแบบบ้านยามชายแดนด้านทิศตะวันตกของตัวเมืองแม่ฮ่องสอน เพื่อพัฒนารัฐบาลในพื้นที่ให้เข้มแข็ง มีส่วนร่วมรักษาริปไตยของชาติอย่างมีระบบ ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว...”

นอกจากนี้ ยังมีโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ ดอยยาว ดอยผาหม่น ดอยผาจิ บ้านร่มฟ้าทอง จังหวัดเชียงราย โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง ภูซัด ภูเมี่ยง ภูสอยดาว จังหวัดพิษณุโลก และโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ จำนวน ๑๗ โครงการ ซึ่งกระจายอยู่ใน ๖ จังหวัดทางภาคเหนือ คือ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา น่าน พิษณุโลก และกำแพงเพชร

สำหรับงานด้านอื่นๆ ส่วนใหญ่เป็นโครงการที่กองทัพบกได้เข้าไปประสาน หรือให้การสนับสนุนหน่วยงานอื่นๆ ทั้งในส่วน ของงบประมาณและกำลังพล เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยรู้จักการใช้ประโยชน์ และรักษาทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณถิ่นฐานของตนเองอย่างสมดุล ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สร้างความผาสุก สร้างรายได้เลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้อย่างพอเพียง อันจะนำไปสู่ความมั่นคงของชาติในที่สุด

ทรงพัฒนาเพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกับป่าอย่างยั่งยืน

ในปัจจุบันนี้ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนับเป็นปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยเป็นอย่างยิ่ง โดยทรงเล็งเห็นว่า ทรัพยากรธรรมชาติของแผ่นดินเสื่อมโทรมลง ป่าที่สมบูรณ์ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารได้ถูกบุกรุกแผ้วถางเป็นที่อยู่อาศัยและไร่เลื่อนลอย ส่งผลให้ความสามารถดูดซับน้ำฝนลดลงมากกว่าร้อยละ ๔๐ เกิดการชะล้างพังทลายของดิน ทำให้ธรรมชาติเสียสมดุล ความชุ่มชื้นและปริมาณน้ำจากแหล่งต้นน้ำลำธารลดลง ทำให้เกิดความแห้งแล้งอย่างรุนแรงแก่ระบบนิเวศโดยรวม

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงได้พระราชทานพระราชดำริในการอนุรักษ์ป่าไม้ เพื่อให้เป็นการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารให้คงอยู่คู่แผ่นดินไทย ดังกระแสพระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐ ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ความว่า

“...ขอร้องทุกท่านให้ช่วยประเทศไทย ให้ช่วยราษฎรต่อไป ลูกหลานท่านเอง ในอนาคต อย่างข้าพเจ้าขอร้องเรื่องการตัดป่า... มีวิธีใดที่จะรักษาป่า เพราะว่าไม่แต่ละต้น ถ้าเป็นพันธุ์ไม้ใหญ่จะเก็บน้ำจืดไว้มากมาย และปล่อยมาเป็นลำธาร และตลอดจนถึง แม่น้ำ... ธรรมชาติเขาสูงเต็มไปด้วยป่า ซึ่งเวลาฝนตกมากเท่าไร ต้นไม้เหล่านี้ก็จะ โดยอัตโนมัติสูบน้ำลงไปใต้ดินหมด ส่วนน้อยเท่านั้นที่จะลงมา แต่ดินนั้นไม่มีวันถล่มลงมาที่มีต้นไม้และพืชต่างๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านสอนข้าพเจ้าอย่างนี้...”

พระองค์ทรงสืบสานแนวทางการบริหารจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่า และสิ่งแวดล้อม ๓ แนวทาง ตามพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ การอนุรักษ์ป่าและสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูสภาพป่าและการปลูกป่า รวมทั้งการพัฒนาเพื่อให้ชุมชน อยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนการดูแลสัตว์ป่าให้ปลอดภัยอย่างยั่งยืน เช่น ดูแลช้างให้มีพื้นที่ หากินและมีอาหารเพียงพอ อยู่ร่วมกับคนได้อย่างไม่รบกวนซึ่งกันและกัน

กองทัพบกได้สนองพระราชดำริงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และป่าไม้ โดยให้ความสำคัญอย่างสูงในเรื่องของพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร การปลูกป่า การลาดตระเวน การปฏิบัติต่อผู้ลักลอบตัดไม้ การสร้างฝาย และถือเป็นภารกิจสำคัญของกองทัพบก มาอย่างต่อเนื่อง โดยได้ปฏิบัติภารกิจในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อย่างเต็มขีดความสามารถเพื่อทำให้ผืนป่าของประเทศไทยกลับมาสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง อาทิ โครงการพระราชดำริหาดทรายใหญ่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โครงการปลูกป่าเสริมป่าธรรมชาติ รอบอุทยานราชานิเวศน์ ครอบคลุมจังหวัดเลยและสกลนคร โครงการปาร์กน้ำ และโครงการราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า ซึ่งดำเนินการกระจายในหลายจังหวัด

กองทัพบกร่วมสานงานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ... พลิกฟื้นป่าไม้และต้นน้ำ

นอกจากนี้ กองทัพบกได้จัดทำโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลาย โครงการ อาทิ “โครงการพลิกฟื้นผืนป่าด้วยพระบารมี” ดำเนินการตั้งแต่เดือนมีนาคม

๒๕๕๑ ถึงธันวาคม ๒๕๕๔ โดยการประสานความร่วมมือในการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้สามารถปลูกป่าเพิ่มขึ้น ๓๔,๖๑๓ ไร่ สร้างฝาย ๔๕,๖๗๕ ฝาย และปลูกป่าชายเลน ๒๔,๐๗๐ ไร่

“โครงการ ๘,๔๐๐ คูคลอง สนองพระราชปณิธาน” เริ่มดำเนินการเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๓ ถึงธันวาคม ๒๕๕๔ โดยการขุดลอกคูคลองเพื่อการกักเก็บน้ำ การให้ความรู้กับชุมชนในเรื่องของการจัดการน้ำอย่างถูกวิธี และการให้ความรู้ในเรื่องการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุดวิทยากรเศรษฐกิจพอเพียง

“โครงการปลูกต้นไม้ สร้างฝายขยายคูคลอง สนองพระมหากรุณาธิคุณ” เริ่มเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๕๔ ดำเนินการต่อเนื่องจากโครงการพลิกฟื้นผืนป่า ซึ่งหมดวาระลงในเดือนธันวาคม ๒๕๕๔ และเป็นโครงการที่มีเครือข่ายในทุกภาคส่วนรวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชนต่างๆ โดยการจัดกิจกรรม เช่น การเพิ่มปริมาณพื้นที่ต้นไม้วด้วยการปลูกป่าในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ป่าชายเลน ริมถนน และอื่นๆ ที่สามารถกระทำได้ โดยการอนุรักษ์ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้อย่างถูกวิธี

“โครงการแนวทางการดำเนินงานชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste)” กองทัพบกได้จัดกิจกรรมต่างๆ ภายในหน่วยทหารทั่วประเทศอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ อาทิ การคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี และขายเพื่อแปลงเป็นเงินฝากในธนาคารขยะของหน่วย การเพิ่มมูลค่าขยะด้วยการแปรรูปเพื่อการค้า รวมทั้งขยะอินทรีย์ที่นำมาแปรรูปเป็นจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ (EM)

ฟื้นฟูป่าต้นน้ำ... ร่วมเทิดพระเกียรติและถวายความจงรักภักดี

สำหรับโครงการที่ถือว่าเป็นภารกิจสำคัญของกองทัพบกในปีที่ตั้งใจทำถวายคือ **“โครงการฟื้นฟูป่าต้นน้ำเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ”** ระยะเวลาดำเนินการ ๕ ปี โดยเริ่มเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๕๕ ที่ผ่านมา และจะเสร็จสิ้นในเดือนธันวาคม ๒๕๕๙ มีวัตถุประสงค์เพื่อเทิดพระเกียรติและถวายความจงรักภักดี เนื่องในมหามงคลสมัยที่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ จะทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ และ ๘๔ พรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๙

กิจกรรมตามโครงการฯ มีการปลูกและฟื้นฟูป่าในพื้นที่ต้นน้ำที่เสื่อมโทรม ปรับปรุงระบบนิเวศต้นน้ำ และประสานงานกับทุกองค์กรในการร่วมมือกันฟื้นฟูดูแลให้ต่อเนื่อง รวมทั้งแก้ไขปัญหาระบบการป่าต้นน้ำถูกทำลาย ซึ่งทำให้เกิดปัญหาน้ำป่าไหลหลากดินโคลนถล่ม การขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง หรือแม้กระทั่งปัญหาอุทกภัยขนาดใหญ่ ด้วยการฟื้นฟูและพัฒนาป่าต้นน้ำให้อุดมสมบูรณ์ ตลอดจนการสร้างความสมดุลทางธรรมชาติให้กลับคืนมา

การดำเนินงานได้ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และประชาชนทั่วไปร่วมกันฟื้นฟูป่าต้นน้ำ รวมทั้งสิ้น ๔๒ พื้นที่ จำนวน ๖,๔๕๐ ไร่ กระจายไปทั่วประเทศ โครงการทั้งหมดที่กองทัพบกดำเนินการนี้ ล้วนมีวัตถุประสงค์ในการปลูกจิตสำนึกของกำลังพลในกองทัพบก ตลอดจนประชาชนทั่วไป ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

บรรเทาภัยพิบัติ อีกภารกิจสำคัญเพื่อสนองพระราชดำริ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยในเรื่องภัยพิบัติต่างๆ อันเป็นปัญหาความมั่นคงแบบใหม่เช่นกัน ซึ่งนับวันจะเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยทรงคอยให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ อยู่เสมอ และกองทัพบกได้สนองพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ โดยยึดถือแนวทางการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๖ ความตอนหนึ่งว่า

“...การช่วยเหลือผู้ประสบภัยนั้น จะต้องช่วยในระยะสั้น หมายความว่า เป็นเวลาที่ฉุกเฉินต้องช่วยโดยเร็ว และต่อไปก็ต้องช่วยให้ต่อเนื่อง... ส่วนเรื่องการช่วยเหลือในระยะยาวก็มีความจำเป็นเหมือนกัน... เป็นผลว่าเขาได้รับการดูแล เหลียวแลมาจนกระทั่งได้รับการศึกษา ที่สามารถทำมาหากินได้โดยสุจริตและโดยมี ประสิทธิภาพเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ...”

กองทัพบกได้น้อมนำแนวทางดังกล่าวมาใช้ ในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยเสมอมา โดยจะเห็นได้ว่า เมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ ที่มีความยากลำบากในการเข้าถึงเพื่อให้การช่วยเหลือ กองทัพบกซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมทั้ง ทางด้านกำลังพลและยุทโธปกรณ์จะเป็นหน่วยแรกที่เข้าดำเนินการให้ความช่วยเหลือเพื่อรักษาชีวิต และทรัพย์สิน ตลอดจนบรรเทาความเดือดร้อน ต่างๆ ของพี่น้องประชาชนในระยะแรก ก่อนที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ จะมาช่วยเหลือด้านอื่นๆ รวมทั้งยังคงทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือในการ พ้นพายุระยะยาวเพื่อให้พี่น้องประชาชนได้กลับมา ใช้ชีวิตตามปกติต่อไป ดังเช่นการช่วยเหลือพี่น้อง ชาวไทยในคราวประสบมหาอุทกภัยครั้งใหญ่เมื่อ เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม ๒๕๕๔ ที่ผ่านมา ซึ่งภาพความช่วยเหลือของกองทัพบกที่ปรากฏตาม สื่อต่างๆ สามารถยืนยันได้เป็นอย่างดี

สำหรับเรื่องปัญหาหมอกควันในภาคเหนือ ที่ทวีความรุนแรงตั้งแต่ต้นปี ๒๕๕๕ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยพสกนิกรที่ประสบภัย และมีพระราชเสาวนีย์ให้หน่วยงาน ทหารเร่งแก้ไขช่วยเหลือประชาชน กองทัพบก โดยกองทัพบกที่ ๓ ได้สั่งการให้หน่วยทหารในพื้นที่

๙ จังหวัดภาคเหนือตอนบนเร่งสร้างความเข้าใจกับประชาชนในห้วงการเผาทุกชนิด และสร้างความชุ่มชื้นในค่ายทหารและบริเวณรอบๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจังหวัดที่ยังมีค่าฝุ่นละอองสูง เช่น เชียงราย และแม่ฮ่องสอน พร้อมทั้งเตรียมชุดปฏิบัติการควบคุมไฟป่า และรถบรรทุกน้ำขนาด ๖,๐๐๐ ลิตร สนับสนุนการดับไฟตลอด ๒๔ ชั่วโมง ส่วนเวรยามที่ปฏิบัติงานให้เพิ่มความเข้มในการติดตามสถานการณ์การเกิดไฟป่าอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้กองทัพยังได้จัดชุดช่วยเหลือประชาชนเพิ่มเติม ๑ กองร้อย จำนวน ๑๕๐ นาย เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ประสบสาธารณภัยทุกรูปแบบ โดยเฉพาะภัยแล้ง ไฟป่าและหมอกควัน เป็นต้น

นอกจากนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาในระยะยาว กองทัพภาคที่ ๓ ได้ร่วมกับส่วนราชการและเอกชน จัดกิจกรรมรณรงค์แก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควันตามโครงการ “ป้องกันไฟป่า ด้วยพระบารมี” ที่กองพันพัฒนาที่ ๓ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยการจัดนิทรรศการเพื่อให้ประชาชนซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาได้เข้าใจถึงสถานการณ์ ปัญหา สาเหตุ และการแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควัน รวมถึงการสาธิตการดับไฟป่า ประการสำคัญ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวัง และให้ความร่วมมือในการดับไฟในทุกพื้นที่

ชุดปฏิบัติการพร้อมประสาน และคุ้มครอง... เพื่อราษฎรปลอดภัย

การประสานงาน หรือให้ความช่วยเหลือหน่วยงาน ตลอดจนประชาชนในพื้นที่ต่างๆ กองทัพบกได้จัดชุดปฏิบัติการประสานงาน และคุ้มครองป้องกันชุมชนประจำในโครงการ ซึ่งมีกำลังพลกว่า ๑๐๐ ชุดเพื่อเป็นกำลังเสริมและบูรณาการกับทุกหน่วยงานที่เข้ามาดำเนินโครงการในพื้นที่ ให้สามารถดำเนินการตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชุดปฏิบัติการประสานงานและคุ้มครองป้องกันชุมชนดังกล่าว ได้ดำเนินงานอย่างใกล้ชิดกับผู้นำหมู่บ้านและเยาวชน เพื่อสร้างความเข้าใจ อันนำไปสู่ความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตลอดจนแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา และการกำหนดมาตรการต่อต้านภัยคุกคามต่างๆ โดยเฉพาะปัญหายาเสพติด การค้าแรงงานเถื่อน และปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย รวมถึงการติดตามสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ตลอดจนปฏิบัติการจิตวิทยาและประชาสัมพันธ์ ปลุกฝังอุดมการณ์ ให้ราษฎรมีความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยเฉพาะการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นการเทิดพระเกียรติในโอกาสวันสำคัญต่างๆ

นอกจากนั้น ยังจัดการฝึกอบรมราษฎรเรื่องการรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน และการรายงานข่าวสาร เพื่อให้ราษฎรมีความรู้ และตระหนักถึงภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน เป็นการป้องกันรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเองได้ รวมทั้งสามารถแจ้งเตือนภัยให้กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้อย่างทันเวลาและมีประสิทธิภาพ

ขยายผลทั่วทุกภูมิภาค... สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

กองทัพบกได้ขยายผลและพัฒนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่กระจายอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งประสบความสำเร็จหรือเป็นโครงการที่มีความพร้อม โดยขยายเป็น “ศูนย์การเรียนรู้” ขนาดย่อย ช่วยให้มีความรู้ในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น สามารถขยายผลแหล่งเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าถึงประชาชนได้ครอบคลุมทั่วประเทศ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าศึกษาเพิ่มเติม รวมถึงสร้างเครือข่ายกับกลุ่มเยาวชน นักศึกษา มวลชน และประชาชนที่ได้ผ่านการศึกษาดูงานฝึกอบรม รวมถึงผู้ได้รับความช่วยเหลือจากโครงการ ให้มีความเข้มแข็งและขยายผลไปยังเครือข่ายของภาคส่วนอื่นๆ ด้วย

เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และประชาชน... คืออุดมการณ์ของทหาร

ในการปฏิบัติภารกิจเพื่อสนองแนวพระราชดำริดังกล่าวข้างต้นให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กองทัพบกได้ปลุกฝังอุดมการณ์ในหัวใจของทหารทุกคน ให้มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา

และพระมหากษัตริย์ อันเป็นสถาบันหลักของชาติที่เราต้องปกป้องและพิทักษ์ไว้ ในส่วนของประชาชนทหารต้องเข้าไปช่วยเหลือดูแลในทันทีที่เขาได้รับความเดือดร้อน และเป็นที่พักพิงของประชาชนในทุกโอกาส

ผมเน้นย้ำอยู่เสมอว่าเป็นหน้าที่ของทหารทุกคนที่จะต้องยึดถือปฏิบัติ เหมือนที่ผมยึดมั่นและระลึกเสมอมา ไม่ว่าวันเวลาจะเปลี่ยนแปลงไปนาน

แค่ไหน และจะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม เหล่าทหารต้องสละชีพ **“เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และประชาชน”** อันเป็นคำขวัญของกองทัพบกที่ทหารทุกคนยึดมั่นว่าจะทำทุกอย่างเพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และประชาชน ก่อนนี้ถึงตัวเอง สิ่งที่ผมปลูกฝังให้ทหารทุกคนระลึกอยู่เสมอคือ เราคือความหวังของประเทศชาติ ต้องพร้อมเสียสละที่จะทำทุกสิ่งเพื่อแผ่นดินไทยอันเป็นที่รักของเรา

ปัจจุบันเราต้องเผชิญกับภัยคุกคามแบบใหม่ทั้งในเรื่องของยาเสพติด แรงงานต่างด้าว และภัยพิบัติ กองทัพบกจึงต้องเรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ผมให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร **ทหารทุกคนจะต้องเรียนรู้และเข้าใจแนวพระราชดำริ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”** อย่างถ่องแท้ เพื่อสามารถน้อมนำมาปฏิบัติทั้งในการดำรงชีวิต และการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็น **“ทหารมีอาชีพ”** คือไม่ใช่ทหารอาชีพที่ทำหน้าที่สู้รบตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น แต่จะต้องใช้องค์ความรู้ในการปฏิบัติภารกิจในทุกๆ เรื่อง สามารถบริหารจัดการและประสานกับกระทรวงอื่นๆ ได้อย่างมั่นใจ ปฏิบัติงานอย่างมีสติ นำประสบการณ์ที่มีอยู่มาใช้ให้มากที่สุด มีจุดยืน มีอุดมการณ์ที่มั่นคง มีความอ่อนน้อม ทำงานแบบมีเสน่ห์ เข้ากับทุกคนได้ เหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญ

พระเมตตาแผ่ไพศาล... สู่ประชาชนทุกหมู่เหล่า

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ความช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา และพัฒนาความเป็นอยู่ ในด้านต่างๆ แก่ประชาชน ด้วยความเอื้ออาทรประดุจแม่ทวงโยลูก ทรงมีพระเมตตากับทุกคนเท่าเทียมกัน ทุกครั้งที่เสด็จพระราชดำเนินเพื่อทรงเยี่ยมราษฎร จะมีรับสั่งว่า **“ลำบากแค่ไหนก็ต้องไป เพราะราษฎรรอความช่วยเหลือจากพวกเราอยู่”** เมื่อเสด็จฯ ไปในพื้นที่ที่พระราชทานกำลังใจและทุนทรัพย์ ตลอดจนทรงนำราษฎรมา

ฝึกงานเพื่อให้มีอาชีพ มีความหวัง และมีรายได้ไปต่อเติมที่อยู่อาศัย ส่งบุตรเรียนหนังสือ ฯลฯ และทรงดูแล ในด้านการรักษาพยาบาลให้กับราษฎรที่ยากจน พระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อทุกคนนั้นมากมายจริงๆ

สำหรับผม ความประทับใจในพระองค์มีมากมาย ตั้งแต่เมื่อครั้งที่ผมเริ่มรับราชการเป็น นายทหารเสริมกำลังพิเศษคนหนึ่ง ได้มีโอกาสตามเสด็จพระราชดำเนินไปในพื้นที่ทุรกันดารทางไกล ความเจริญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคใต้ มีป่าพรุที่เต็มไปด้วยน้ำซึ่งไม่สะอาด ทุกพระองค์ก็ไม่ทรงย่อท้อ เสด็จพระราชดำเนินผ่านไปได้ ทั้งๆ ที่น้ำลึกเป็นเมตร มีกลิ่น และทรงเปียกพระวรกาย พระองค์ ทรงเป็นแบบอย่างให้กับผู้ตามเสด็จตลอดเวลา

สิ่งที่เป็นการกำลังใจให้เหล่าทหารหาญปฏิบัติภารกิจด้วยความจงรักภักดีตลอดมาคือ **พระองค์ทรงเป็นห่วงข้าราชการบริพารของพระองค์ทุกคน ทุกหน่วย** เช่น จะรับสั่งถามเสมอว่า **“ได้รับประทานหรือยัง” “อิ่มหรือเปล่า”** ซึ่งยังความปลื้มปิติกับนายทหารและข้าราชการบริพารทุกคน เมื่อกลับถึงหน่วยก็มี ความภาคภูมิใจที่ได้มาปฏิบัติหน้าที่อันสำคัญที่สุดในชีวิต

นอกจากนี้ พระองค์ได้เสด็จฯ เยี่ยมทหารตามแนวชายแดนในพื้นที่ที่มีการสู้รบ เพื่อพระราชทานขวัญและกำลังใจให้กับทหาร โดยมีได้ทรงหวาดหวั่นต่อภัยอันตรายใดๆ เลย รวมทั้งทรงจัดตั้ง ศูนย์ฝึกอาชีพพระราชทาน เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพและอาชีพสำหรับทหารที่ได้รับบาดเจ็บหรือพิการ และที่ปลดประจำการอีกด้วย

ในปัจจุบัน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นกองทุนให้กับครอบครัวผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจากการปฏิบัติราชการชายแดนและ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจตลอดมา

พระมหากษัตริย์คุณอนเนกอนันต์... พัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระมหากษัตริย์คุณอนเนกอนันต์ครอบคลุมสาขาต่างๆ ทั้งด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การแพทย์และสาธารณสุข การต่างประเทศ การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และอื่นๆ อีกมากมาย จนไม่สามารถจะกล่าวได้หมด

พระมหากษัตริย์คุณมีได้แก่ปกป้องเฉพาะปวงชนชาวไทยเท่านั้น หากแต่ยังทรงมีพระเมตตาไปถึงประชาชนของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ชาวกัมพูชาอพยพลี้ภัยเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารบริเวณเขตแดนไทยแถบจังหวัดตราด จันทบุรี และสระแก้ว ทรงมีพระราชปณิธานแน่วแน่ที่จะทรงบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แก่ผู้คนที่ตกทุกข์ได้ยาก โดยมีได้ทรงเลือกเชื้อชาติ ศาสนา หรือเผ่าพันธุ์

พระปรีชาสามารถ และพระวิริยะอุตสาหะที่ทรงทุ่มเทอุทิศกำลังพระวรกาย พระสติปัญญา และพระราชทรัพย์ ในพระราชกรณียกิจต่างๆ เพื่อเกื้อกูลประโยชน์สุขของพสกนิกรไทยและผู้ตกทุกข์ได้ยากนั้น ได้สร้างความปลื้มปิติในหัวใจคนไทยทั้งชาติ และหยั่งลึกลงเป็นรากฐานแห่งความจงรักภักดีต่อพระบรมราชจักรีวงศ์ เป็นผลให้เกิดความมั่นคง และนำสันติสุขมาสู่ปวงชนชาวไทย

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ... พระแม่ผู้ประเสริฐของปวงชนชาวไทย

นับได้ว่า เป็นบุญของประเทศและประชาชนชาวไทย ที่มีสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐเพียบพร้อมด้วยคุณลักษณะแห่งรัตนนารีโดยแท้ พระองค์มิได้ทรงเป็นสมเด็จพระบรมราชินีนาถที่มีพระสิริโฉมเป็นเลิศเท่านั้น หากแต่ยังทรงพระปรีชาเชี่ยวชาญในกิจการต่างๆ ซึ่งปรากฏผลเป็นที่ประจักษ์มาโดยตลอด ทรงยึดมั่นในพระบวรพุทธศาสนา พระคุณธรรม พระปัญญาคุณ

และพระเมตตากรุณาคุณ ซึ่งทรงดำรงไว้มั่นคงตลอดมา เป็นปัจจัยส่งเสริมให้พระเกียรติคุณขยายขจรไปทั่วทั้งในประเทศและนานาประเทศทั่วโลก อาจกล่าวได้ว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถของชาติไทย เป็นพระบรมราชินีนาถที่ทรงได้รับการสรรเสริญพระเกียรติคุณจากนานาประเทศอย่างกว้างขวางยิ่ง

ในวันนี้ถึงแม้ว่าคนรุ่นหลังๆ จะเกิดไม่ทันในช่วงที่พระองค์ทรงงานอย่างยากลำบาก ถนนหนทางไม่ดีเท่านี้ ขอให้นึกถึงว่าประเทศไทยที่มีวันนี้ได้ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงงานอย่างหนักในการเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมเยียนประชาชนในทุกพื้นที่ทั่วทั้งประเทศ และทรงศึกษาค้นคว้าหาแนวทางการพัฒนาด้วยพระองค์เอง แล้วทรงนำสิ่งต่างๆ เหล่านั้นมาพัฒนาเพื่อสร้างคามอยู่ดีมีสุขแก่พสกนิกร ด้วยพระองค์ทรงระลึกอยู่เสมอว่า จะทำอย่างไรให้ประชาชนของพระองค์มีความสุข ในวันนี้พวกเรา ก็ควรจะให้พระองค์ทรงมีความสุข เพราะพระองค์ทรงลำบากตรากตรำมาตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์

ในปีมหามงคลนี้ จึงนับเป็นโอกาสอันดีที่ประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า จะได้ร่วมกันจัดกิจกรรมที่แสดงออกถึงความจงรักภักดี การเทิดทูนต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และความกตัญญูต่อบุคคลที่พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจทั้งปวง โดยมีทรงเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อการพัฒนาประเทศ รวมทั้งปัญหาด้านความมั่นคง ซึ่งพระองค์ทรงมีแนวพระราชดำริที่แยบยลในการดำเนินการช่วยเหลือราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรงช่วยเหลือชาวไทยภูเขาในด้านต่างๆ เพื่อให้ได้อาศัยอยู่ในถิ่นฐานเดิม สามารถดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมและประเพณีที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติมา ภายใต้การดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและสามารถควบคุมได้ ด้วยการให้ความรู้ ปลุกจิตสำนึกความเป็นไทย ความรัก ความสามัคคี และให้ความร่วมมือกับทางราชการในการปกป้องแผ่นดินไทย ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าต้นน้ำลำธาร เพื่ออนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติของประเทศให้สมบูรณ์สืบไป

“...ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปพบราษฎรมาทั่วประเทศ
เพราะได้มีโอกาสตามเสด็จพระราชดำเนินทุกหนแห่ง
จึงได้พบความจริงที่ว่า
คนไทยเรานั้นแม้อยู่ห่างไกลความเจริญของเมืองหลวง
ก็มีความสามารถทางด้านศิลปะเป็นอย่างสูง
เช่นผ้าไหมไทย ผ้าไทยต่างๆ ที่เห็นมีสีและลวดลายที่สวยงามนั้น
เกิดมาจากความสามารถของชาวบ้านเองแท้ๆ
ไม่ต้องให้ใครไปออกแบบลวดลายและสีสันทให้
คนไทยเหล่านี้เองที่ข้าพเจ้าขอยกย่องว่า
เป็นผู้สืบทอดศิลปะให้แก่ชาติบ้านเมืองของเขาจริง...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ
ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต

๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๑

๒

จากแนวพระราชดำริ
สู่ความสุขของประชาชนไทย

ส่วนที่ ๒

จากแนวพระราชดำริ... สู่ความสุขของประชาชนไทย

จากการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ไม่เว้นแม้แต่ในถิ่นทุรกันดาร เป็นเวลายาวนาน ต่อเนื่องกันหลายสิบปี ทรงพบเห็นสภาพความเป็นอยู่อันยากจน ความอดอยาก เจ็บไข้ ขาดแคลน และปัญหานานัปการของราษฎร โดยเฉพาะที่อยู่ในชนบทห่างไกล ทั้งสองพระองค์จึงทรงมุ่งมั่น ประกอบพระราชกรณียกิจทางด้านการพัฒนาประเทศในทุกวิถีทาง เพื่อให้พสกนิกรของพระองค์ มีระดับรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยทรงริเริ่มโครงการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาพื้นฐานของราษฎร ส่งเสริมการกินดีอยู่ดี และให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นการช่วยเหลือราษฎรให้สามารถประกอบอาชีพหลัก อย่างมีคุณภาพ อาทิ การเกษตร น้ำ และการพัฒนาชนบท และทรงมอบหมายให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ปฏิบัติพระราชภารกิจในการดูแลทุกข์สุขและสุขภาพอนามัยของราษฎร ดังพระราช ดำรัสพระราชทานเมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๓๔ ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ความตอนหนึ่งว่า

“...การปฏิบัติงานของข้าพเจ้า ไม่ว่าจะเป็นงานด้านสุขภาพอนามัย งานด้าน ศิลปาชีพ และโครงการปาร์กน้ำ ล้วนเกิดมาจากการที่ข้าพเจ้าได้โดยเสด็จพระราช ดำเนินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทรงเยี่ยมราษฎร การทรงเยี่ยมราษฎรนี้คือ พระราชภารกิจหลักของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในอันจะออกไปรับทราบปัญหา ของชาวบ้าน และหาวิธีแก้ไข ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะทรงช่วยชาติบ้านเมืองและรัฐบาล ของพระองค์ท่านได้...

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงทรงมอบหมายให้ข้าพเจ้าดูแลทุกข์สุข รวมทั้งสุขภาพอนามัยของครอบครัวชาวนาชาวไร่ เพราะหากเขาเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ครอบครัวก็จะประสบความทุกข์ยาก ชาวนาชาวไร่ที่ยากจน อยู่แล้วก็จะยิ่งจนลงไปอีก บางรายถึงกับต้องสูญเสียที่ดินไปก็มี... ระหว่างที่พระองค์ท่าน ทรงพระราชดำเนินไปตามไร่นานั้น ข้าพเจ้าก็จะอยู่กับราษฎรที่มารับเสด็จฯ ได้มีโอกาสพูดคุยซักถามเรื่องสุขภาพอนามัยและความเป็นอยู่ต่างๆ ของราษฎร...”

ดังนั้น โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานเพื่อสร้างประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนชาวไทยนั้น ส่วนใหญ่จึงเป็นโครงการที่มุ่งไปสู่ **ความอยู่ดีมีสุขของพสกนิกร ให้สามารถประกอบอาชีพและพึ่งพาตนเองได้ เกิดจิตสำนึกในการ** **หวงแหนถิ่นฐานบ้านเกิด และร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้คงความอุดมสมบูรณ์** เพื่อให้ราษฎรสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด **ตลอดจนการรักษา** **ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ** จนอาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาตามแนวพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

จวบจนถึงปัจจุบันได้พระราชทานโครงการพัฒนาในหลากหลายด้านเป็นจำนวนเกือบ ๙๐๐ โครงการ ที่ได้ช่วยขจัดปัดเป่าปัญหาและบรรเทาความทุกข์ร้อนของราษฎรให้ทุเลาเบาบางลงและหมดสิ้นไป หนังสือเล่มนี้ได้อัญเชิญพระราชกรณียกิจที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทาน **แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศมานำเสนอเป็นตัวอย่าง** เพื่อให้เห็นถึงประโยชน์สุข ที่ประชาชนในภาคส่วนต่างๆ ได้รับอย่างถ้วนหน้า พร้อมทั้งได้นำเสนอบทสัมภาษณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งผู้ประสบ **เคราะห์กรรมที่ได้รับพระราชทานความช่วยเหลือจากพระองค์** รวม ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริม อาชีพ รายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านสาธารณสุขและสังคมสงเคราะห์ ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ด้านการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ และด้านการพัฒนาเพื่อความมั่นคง ซึ่งในแต่ละด้านนั้นประกอบด้วยโครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง หลากหลายโครงการ ซึ่งหนังสือเล่มนี้ได้นำมาเสนอโดยสังเขปเพียงบางโครงการ

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนที่ได้รับประโยชน์สุขจากโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ รวมถึงผู้ประสบเคราะห์กรรมที่ได้รับพระราชทานความช่วยเหลือจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ต่างรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ **ทุกคนบอกว่าปัญหาและความ** **เดือดร้อนต่างๆ ได้รับการแก้ไขจนคลี่คลาย มีชีวิตที่อยู่ดีกินดี และได้พบกับความสุขในชีวิตที่มั่นคง** **ยั่งยืน** และหลายๆ คนบอกว่า **โชคดียิ่งที่ได้เกิดเป็นคนไทยอยู่ภายใต้ร่มพระบารมี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตัวแทน** **สมาชิกศิลปาชีพที่ประสบความสำเร็จอย่างงดงามยิ่ง ได้มีโอกาสตามเสด็จฯ ไปแสดงผ้าไหมในต่างประเทศ** นับเป็นชีวิตที่เหมือนฝัน อีกทั้งสามารถสร้างรายได้ให้ชุมชนอย่างน่าพอใจยิ่ง

ผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนที่มีส่วนร่วมกับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ได้เรียนรู้และประจักษ์ชัดว่า **“คนสามารถอยู่ร่วมกับป่าและสัตว์ป่าได้อย่างเกื้อกูลกัน”** โดย **สามารถใช้ประโยชน์จากผืนป่ามาสร้างอาชีพและรายได้อย่างพอเพียง** ที่เคยตัดไม้ทำลายป่าและล่าสัตว์ ก็กลับใจมาช่วยปกป้องและพิทักษ์รักษาป่า และขยายพันธุ์สัตว์ป่าให้คงอยู่คู่ประเทศไทยต่อไป ช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจอันยิ่งใหญ่แก่ตนเองและชุมชน และเกิดความรักความสามัคคีในชุมชน

คนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ท่านหนึ่งที่ได้รับอุบัติเหตุเพราะช่วยผู้อื่น ถึงกับกล่าวว่า หากไม่ทรงรับเป็นคนไข้ เขาคงไม่มีชีวิตอยู่ถึงวันนี้ พระองค์ทรงเปรียบเหมือน “นางฟ้า” ของครอบครัวเขา ทรงเป็นเสมือน “อากาศ” ที่หล่อเลี้ยงชีวิต หากจะนับพระมหากษัตริย์คุณเหมือนดาวบนฟ้าก็คงนับไม่ถ้วน ส่วนคุณแม่ของคนไข้อีกท่านหนึ่งบอกว่า พระองค์ทรงเป็น “แสงสว่างจากสวรรค์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และพลังอันยิ่งใหญ่” ให้เธอต่อสู้จนสามารถผ่านพ้นเหตุการณ์อันเลวร้ายมาได้ ส่วนแพทย์อาสาท่านหนึ่งกล่าวว่า การได้มีโอกาสถวายงานใกล้ชิดทำให้ได้เห็นถึงพระเมตตาที่ไม่สามารถอธิบายเป็นคำพูดได้

วุฒิสภาธนาคารสมองท่านหนึ่งเล่าว่า การได้เป็นผู้ช่วยเหลือสังคมหลังเกษียณอายุแล้วนั้น ช่วยให้เกิดพลังในการดำรงชีวิต อีกทั้งได้นำความรู้ความสามารถไปช่วยเหลือชุมชนของตนเอง ส่วนผู้รับความช่วยเหลือจากวุฒิสภารายหนึ่ง กล่าวว่า วุฒิสภาได้สร้างประโยชน์ให้แก่หน่วยงานมากมายเหลือเกิน ด้วยภูมิปัญญาและประสบการณ์นั้นต้องสะสมมาจากการทำงาน จึงนับเป็นพระอัจฉริยภาพที่พระราชทานเรื่องธนาคารสมอง

ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของประชาชนที่นำมาเสนอนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของประชาชนที่ได้รับประโยชน์สุขจากการทรงงานของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงมีพระเมตตาทรงรักและดูแลประชาชนประดุจลูกของพระองค์ จนมีบางคนกล่าวว่า “ทรงมีประชาชนอยู่ในพระราชหฤทัยของพระองค์” ตลอดเวลา

ในโอกาสนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งได้รับประโยชน์สุขจากแนวพระราชดำริเช่นเดียวกับประชาชนชาวไทย ขอถวายความจงรักภักดีและจารึกไว้ ณ ที่แห่งนี้ว่า “สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นพระราชินีนักพัฒนาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก”

ด้านการส่งเสริมอาชีพ รายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเพื่อทรงเยี่ยมราษฎรที่ได้รับความทุกข์ยากจากภัยธรรมชาติต่างๆ ในพื้นที่ชนบททางไกลอย่าง มีทรงเคยเห็นเหนื่อย ด้วยทรงห่วงใยในสวัสดิความเป็นอยู่ของอาณาประชาราษฎร์ พร้อมทั้งพระราชทาน สิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน แต่การเสด็จฯ เยี่ยมเพื่อพระราชทานสิ่งของ ในแต่ละครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชปรารภกับสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถว่า การแจกของแก่ผู้ประสบภัยนี้เป็นการช่วยเหลือเฉพาะหน้า ไม่เพียงพอให้เขาได้อยู่รอด ควรจะหาวิธีอื่นที่ช่วยให้ราษฎรพึ่งตนเองได้

ด้วยเหตุนี้ เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทอดพระเนตรเห็นชาวบ้านที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จแต่งตัวด้วยผ้าพื้นเมืองที่สวยงาม จึงทรงตระหนักว่า คนเหล่านี้แม้จะยากจน แต่เขามีความรู้ และฝีมือในการทำงานศิลปหัตถกรรม เช่น การทอผ้าไหม การสานกระเป๋ การปักผ้า การทำเครื่องปั้นดินเผา จึงทรงส่งเสริมให้ราษฎรได้ทำงานฝีมือที่คุ้นเคยเป็นอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้กับครอบครัว จัดทำเป็นโครงการศิลปาชีพ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ในพระบรมราชินูปถัมภ์” และภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” เพื่อช่วยเหลือราษฎรผู้ยากไร้ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในระยะยาว

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพบว่ายังมีราษฎรจำนวนมากที่ขาดความรู้ในการ ประกอบอาชีพ ขาดแหล่งอาหารเพื่อการดำรงชีวิต ประสบปัญหาความยากจน ขาดแคลนที่ดินทำกิน จึงได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้ส่วนราชการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนิน “โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง ตามแนวพระราชดำริ” และ “ธนาคารอาหารชุมชน” ด้วยการให้ความรู้ ที่ถูกต้องในการประกอบอาชีพ รวมถึงให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตในบางส่วน ตลอดจนติดตามให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด เพื่อเป็นการช่วยเหลือให้ราษฎรในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียงได้มีอาหารบริโภคตลอดปี อีกทั้งยังทำให้คนยากจนในชุมชนนั้นๆ มีงานทำ มีรายได้เสริมเลี้ยงครอบครัว ไม่ต้องละทิ้งถิ่นฐานไป ทำงานในต่างถิ่น เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ มากมายเพื่อให้เหล่าพสกนิกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ตลอดจนเป็นขวัญและกำลังใจให้ประชาชนชาวไทยผู้ทุกข์ยากและประสบความเดือดร้อน มีความหวัง และพลังในการดำเนินชีวิตต่อไป นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อปวงชนชาวไทยอย่างหาที่สุดมิได้

๑.๑ ศิลปอาชีพ... ศิลปะเพื่อชีวิตและดำรงมรดกไทย

“...การที่ข้าพเจ้าเริ่มงานศิลปอาชีพขึ้นนั้น
ข้าพเจ้าตั้งใจจะสรรหาอาชีพให้ชาวนาที่ยากจน
เลี้ยงตนเองได้เป็นเบื้องต้น
ทั้งนี้ เนื่องจากข้าพเจ้าได้มีโอกาสตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ไปเยี่ยมราษฎรตามชนบทมาหลายสิบปี
ได้พบว่าราษฎรส่วนใหญ่ เป็นชาวนาชาวไร่ที่ต้องทำงานหนัก
และต้องเผชิญอุปสรรคจากภัยธรรมชาติมากมาย
เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม ศัตรูพืชระบาด เป็นต้น ทำให้ชาวนาชาวไร่ยากจน...
และได้พบด้วยความยินดีว่าชาวนาชาวไร่เหล่านี้
มีฝีมือทางหัตถกรรมสืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษแล้ว
โดยที่หัตถกรรมส่วนใหญ่ เป็นสิ่งที่เขาใช้สอยอยู่ในชีวิตประจำวัน...
สิ่งนี้จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ข้าพเจ้าเริ่มงานส่งเสริมการทอผ้าไหมขึ้น
เพื่อให้ชาวนาชาวไร่นำความสามารถของเขาเองมากระดับความเป็นอยู่
รวมทั้งเพิ่มพูนศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในงานของเขา
จนในที่สุดจึงเกิดเป็นมูลนิธิส่งเสริมศิลปอาชีพ...”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

๓๐ มกราคม ๒๕๓๕

ด้วยสายพระเนตรอันยาวไกลของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงเห็นศักยภาพของคนไทย และคุณประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกับความงดงามของศิลปวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น จึงทรงริเริ่มให้ฟื้นฟูและพัฒนางานฝีมือพื้นบ้านในแต่ละภูมิภาค ขึ้นภายใต้ชื่อ “ศิลปอาชีพ” เพื่อช่วยเหลือราษฎรให้มีรายได้เสริมนอกเหนือจากอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งนอกจากช่วยให้พสกนิกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้ว ยังเป็นการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านทั่วทุกภูมิภาคไม่ให้สูญหาย ทั้งยังเป็นการเผยแพร่ฝีมือช่างของคนไทยให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ผ้าฝ้ายเขาเต่า จุดเริ่มต้นศิลปาชีพเพิ่มรายได้แก่ราษฎร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรที่หมู่บ้านเขาเต่า จังหวัดเพชรบุรี ทอดพระเนตรเห็นว่าราษฎรส่วนใหญ่ยากจน จึงทรงชักชวนหญิงชาวบ้านเขาเต่ามาหัดทอผ้าขาวม้าและผ้าซิ่นขายเป็นอาชีพเสริม และโปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงทอผ้าง่ายๆ ขึ้นที่ท้ายวังไกลกังวล

ต่อมา ราษฎรบ้านเขาเต่าได้น้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินเป็นที่ตั้งโครงการทอผ้าถาวร โดยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรงาน และทรงรับซื้อผ้าของชาวบ้านไว้ จึงนับได้ว่าการทอผ้าฝ้ายของชาวบ้านเขาเต่าเป็นพระราชกรณียกิจแรกด้านการส่งเสริมอาชีพพัฒนากรรมแก่ราษฎร

ผ้าไหมมัดหมี่... ศิลปะบนผืนผ้าแดนอีสาน

ในขณะเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรผู้ประสบอุทกภัยที่จังหวัดนครพนม สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทอดพระเนตรผ้าซิ่นไหมมัดหมี่ที่หญิงชาวบ้านใส่มารับเสด็จด้วยความสนพระราชหฤทัย จึงโปรดเกล้าฯ ให้คณะเจ้าหน้าที่ออกไปติดต่อรับซื้อผ้าไหมจากชาวบ้าน โดยทรงรับซื้อไว้ในราคาสูง เพื่อจูงใจชาวบ้านให้มีความตั้งใจที่จะทอผ้าไหมต่อไป อันเป็นการส่งเสริมการทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นอาชีพเสริม ซึ่งเป็นงานฝีมือที่ชาวบ้านคุ้นเคย ดังพระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๗ ความตอนหนึ่งว่า

“...ข้าพเจ้าบอกเขาว่า ผ้าที่เขาใส่นี้สวยมาก ทอให้พระราชินีได้ไหม ชาวบ้านก็บอกว่า พระราชินีจะเอาไปทำอะไร เพราะว่าผ้าแบบนี้ที่คนเขาจะนุ่งห่ม ก็มีแต่คนยากจนเท่านั้น คนใช้ที่กรุงเทพฯ นั้นแหละเขาใส่กัน พระราชินีจะใส่ไปทำไม ข้าพเจ้าก็ตอบไปว่าทอให้พระราชินีจะใส่ตลอด เขาก็ได้ตกลง มีการเข้าซื้อกันว่า ใครบ้างจะรับอาสาทอผ้าไหมมัดหมี่ถวายแบบที่เขาใส่กันลายแปลกๆ ข้าพเจ้าได้ให้เงินล่วงหน้าไว้กับคนที่จะทอผ้าให้ข้าพเจ้าทุกคน สังเกตเห็นว่าแววตาของเขาทั้งหลายมีความหวังว่าเขามีงานทำ...”

นอกจากนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ยังทรงส่งเสริมศิลปะ การผลิตผ้าแพรวาของชาวภูไท และการผลิต ผ้าขิดหรือผ้ายกดอก จนได้รับฟื้นฟูให้กลับคืน มาสู่ความนิยมของประชาชนอีกครั้งอย่าง กว้างขวาง

ผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา... ศิลปะที่ต้องใช้ความประณีต

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทอดพระเนตรเห็นย่านลิเภาที่อยู่ทั่วไปในป่า จังหวัดนราธิวาส และด้วยทรงตระหนักว่า ย่านลิเภาเป็นงานจักสานชั้นเยี่ยมที่เคยใช้กันอย่างแพร่หลายในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ศิลปะการจักสาน ย่านลิเภา กำลังสูญหายไป เนื่องจากต้องใช้ฝีมือที่มีความประณีตละเอียดอ่อน เป็นงานที่ต้องใช้เวลาและความมานะพยายามสูง พระองค์จึงทรงส่งเสริมอาชีพการจักสานย่านลิเภาที่อำเภอ ยี่งอ อำเภอระแงะ อำเภอบาเจาะ และอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ดังพระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๔ ความตอนหนึ่งว่า

“...ย่านลิเภานี้เป็นศิลปะเก่าแก่ของบรรพบุรุษของเรา แล้ววัตถุดิบก็เกิดขึ้นเอง ภายในประเทศ คือทางภาคใต้ที่ฝนมาก ตัวย่านลิเภานั้นก็ถือเป็นวัชพืชชนิดหนึ่ง ที่ขึ้นเอง รกโดยธรรมชาติได้ต้นยาง ปิดดินให้ชุ่มชื้น และที่ภาคใต้ใช้ได้ดี เพราะว่าฝนตกมากทำให้เกิดความเหนียว ทำให้เส้นเหนียว แล้วก็อยู่ได้เป็นร้อยปี... ถ้าแม้ว่าทิ้งให้แก่ก้นดินแล้วใยของเขาจะเหนียวอยู่ได้เป็นร้อยปี โดยที่ไม่มีตัวแมลง มากัดกินเลย เพราะฉะนั้นพูดได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่ยอดเยี่ยมที่สุดของเมืองไทย...”

พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดครูไปสอนการจักสานย่านลิเภาให้แก่ราษฎรภาคใต้ โดยมีการออกแบบให้เป็นเครื่องใช้หลายชนิด ซึ่งมีราษฎรสนใจสมัครเข้าเรียนเป็นจำนวนมาก ทำให้เครื่องใช้จากย่านลิเภากลับคืนสู่ความนิยมของประชาชนอีกครั้ง ดังที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานไว้ในหนังสือ “สมเด็จพระแม่กับการศึกษา” ความตอนหนึ่งว่า

“...ทางภาคใต้ ในสวนยางมีเถาไม้ชนิดหนึ่งเรียกว่าย่านลิเภา... เมื่อเสด็จภาคใต้ก็ทรงส่งเสริมให้สานกระเป๋านชนิดนี้ เดิมชาวบ้านเขาก็ทำกันบ้างแต่ไม่ละเอียดนัก สมเด็จพระแม่ไปทรงสอนให้ทำให้ละเอียดขึ้น ไปๆ มาๆ ทำได้ละเอียดกว่าของโบราณเสียอีก...”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงฟื้นฟูศิลปหัตถกรรมแขนงต่างๆ ควบคู่ไปด้วย เช่น การถมทอง ถมเงิน คร่ำ การแกะสลัก หนังตะลุง และตุ๊กตาชาววัง รวมถึงโปรดเกล้าฯ

ให้มีการจักสานด้วยหวายและไม้ไผ่ ทอเสื่อ กระจุต การเย็บปักถักร้อย การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม การทอผ้าไหมและผ้าฝ้าย การปักผ้า และการปั้นดินเผา ตลอดจนทรงส่งเสริมให้ กลุ่มสตรีในนิคมสร้างตนเอง ตำบลอ่าวน้อย อำเภอมือ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมี อาชีพปลูกสับปะรดแต่มีรายได้ไม่แน่นอน ให้ทำดอกไม้ประดิษฐ์โดยเฉพาะดอกไม้ ของไทย เช่น ดอกสารภี ดอกอังกาบ ดอกบัว ซึ่งชาวบ้านสามารถประดิษฐ์

ได้เหมือนจริง ทำให้จำหน่ายได้ดี และมีรายได้เพิ่มขึ้น จากนั้นจึงได้ขยายไปสู่ราษฎรที่ตำบลดอนขุนห้วย ตำบลเขาใหญ่ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา และที่อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่นด้วย

มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ... ช่วยเหลือประชาราษฎร์ อารงศิลปหัตถกรรมไทย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ” โดยทรงรับเป็นประธานมูลนิธิ และให้ อยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ รวมทั้ง พระราชทานทุนเริ่มแรกเป็นเงิน ๑ ล้านบาท ต่อมารัฐบาลได้จัดตั้งกองศิลปาชีพ ในสำนักพระราชเลขาธิการ ภายหลัง ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ”

วัตถุประสงค์สำคัญของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ คือ เพื่อหาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้แก่ ประชาชนที่ประสบปัญหาในการเพาะปลูก หรือประชาชนที่ว่างจากฤดูกาลเพาะปลูก ให้ได้มีงานทำ อยู่กับบ้าน ซึ่งจะส่งผลให้ราษฎรไม่ต้องละทิ้งถิ่นฐานของตนเพื่อไปทำงานในเมืองใหญ่ อันจะก่อให้เกิดปัญหาชุมชนแออัดตามมา นับว่าเป็นการช่วยราษฎรผู้มีรายได้น้อยเหล่านี้ได้อีกทางหนึ่ง และสำหรับ ชาวไทยภูเขาซึ่งเคยมีอาชีพปลูกฝิ่น ก็ทรงส่งเสริมให้หันไปประกอบงานฝีมือที่มีความชำนาญอยู่แล้ว

คือการเย็บปักถักร้อย และการเป็นช่างเงินหรือช่างทองแทน นับได้ว่าลดปัญหาเสพติดได้ระดับหนึ่ง

เป้าหมายที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งคือการดำรงรักษาและฟื้นฟูหัตถกรรมแบบไทยโบราณ ซึ่งกำลังจะเสื่อมสูญให้สามารถกลับมาแพร่หลาย เช่น การทอผ้าไหมมัดหมี่ลวดลายโบราณ การทอผ้าแพรวา การจักสานย่านลิเภา การทำเครื่องถมเงินถมทอง และการทำคร่ำ เป็นต้น เนื่องจากศิลปหัตถกรรมประเภทนี้ต้องใช้ฝีมือ เวลา และความอดทน ทำให้หาผู้สนใจจะสืบทอดวิชาเหล่านี้เป็นอาชีพได้ยากยิ่ง

ทรงก่อตั้งโรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา และศูนย์ศิลปาชีพทั่วประเทศ

หลังจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงเริ่มพระราชกรณียกิจด้านการส่งเสริมศิลปาชีพมากกว่า ๑๐ ปี ทรงเห็นเป็นการสมควรที่จะจัดตั้ง **โรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดาขึ้น** ภายในเขตพระราชฐานสวนจิตรลดา เพื่อเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนศิลปาชีพแขนงต่างๆ และเป็นศูนย์กลางการผลิตผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพจากราษฎรทั่วประเทศ โดยสมาชิกรุ่นแรกคัดเลือกมาจากครอบครัวของข้าราชการจำนวน ๑๐ คน มาฝึกหัดการทอจกและจักสานไม้ไผ่ ต่อมา จำนวนสมาชิกได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ปัจจุบันมีสมาชิกกว่า ๗๐๐ คน ส่วนใหญ่มาจากจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ

โรงฝึกศิลปาชีพ เปิดสอนงานศิลปาชีพแขนงต่างๆ หลายแผนก ได้แก่ แผนกถมเงินและถมทอง เครื่องเงินและเครื่องทอง คร่ำเงินและคร่ำทอง จักสานย่านลิเภา จักสานไม้ไผ่ สานเสื่อกระจูด แกะสลักไม้

แกะสลักหิน แกะสลักหนัง ทอผ้าไหม ทอผ้าฝ้าย ทอผ้าจก ทอผ้าไหมแพรวา ปักชวยแบบไทย ตัดเย็บ
ทอพรม งานปั้น ตุ๊กตาไทย เขียนลาย เครื่องปั้นดินเผา ประดับมุก ตกแต่งด้วยปีกแมลงทับ ดอกไม้ประดิษฐ์
ช่างไม้และช่างหวาย และบรรจุภัณฑ์ ซึ่งได้ผลิตผลงานออกมามากมาย

ต่อมาจึงได้มีการตั้งศูนย์ศิลปาชีพในภาคต่างๆทั่วประเทศ อาทิ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร อำเภอบางไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศูนย์ศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร ศูนย์ศิลปาชีพ
บ้านจารย์ อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร ศูนย์ศิลปาชีพบ้านแม่ตำ อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง
ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ศูนย์ศิลปาชีพ
เครื่องปั้นดินเผาทักษิณราชนิเวศน์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และศูนย์ศิลปาชีพบ้านเนินธัมมัง
อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น

ผลงานศิลปาชีพเผยแพร่สู่กลุ่มลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นผู้นำในการใช้ผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพอยู่เสมอ
เพื่อเป็นตัวอย่างแก่คนทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้เห็นคุณค่าและความงดงามของผลิตภัณฑ์
ศิลปาชีพ เช่น ทรงฉลองพระองค์ที่ตัดเย็บจากผ้าไหมแพรวา ผ้าไหมมัดหมี่ และผ้าปักของชาวไทยภูเขา
กระเป๋าลือจากย่านลิเภา หรือทรงใช้เครื่องเงินเครื่องทองฝีมือนักเรียนศิลปาชีพ

ทั้งนี้ในส่วนของการเผยแพร่ผลงานศิลปาชีพออกสู่ประชาชนนั้น ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
สม่ำเสมอ ภายในประเทศดำเนินการโดยการตั้งร้าน “จิตรลดา” ขึ้นจำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ
การจัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปาชีพ และการส่งผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพไปจำหน่ายตาม
ห้างสรรพสินค้า และในงานแสดงสินค้า

พระองค์มีพระราชดำริให้เผยแพร่งานศิลปาชีพแก่ชาวต่างประเทศในรูปแบบที่สำคัญ
คือ การพระราชทานผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพเป็นของขวัญแก่พระราชอาคันตุกะ และบุคคล

ที่เป็นชาวต่างประเทศ โดยจะเลือกผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพทั้งดงาม เพื่อให้ผู้ที่ได้รับพระราชทานเกิดความชื่นชมในศิลปการประดิษฐ์ของไทย และการเผยแพร่โดยการจัดแสดงผลภัณฑ์ศิลปาชีพในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินไปต่างประเทศหลายครั้ง เพื่อให้นักธุรกิจและประชาชนในประเทศนั้นๆ ได้มีโอกาสชื่นชมผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพที่ทำขึ้นด้วยฝีมือของคนไทย ดังพระราชดำรัส วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๕ ความตอนหนึ่งว่า

“...นับเป็นสิ่งน่าปลื้มใจที่ขณะนี้ชาวไทยและชาวต่างประเทศหันมานิยมศิลปหัตถกรรมเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะผ้าที่ทอด้วยมือ ซึ่งหากเราร่วมมือกันศึกษาอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งทอของเราให้มีคุณค่ายิ่งๆ ขึ้น ศิลปหัตถกรรมเหล่านี้ก็จะสืบทอดเป็นมรดกชิ้นงามทางวัฒนธรรมไปจนถึงลูกหลานของเราในอนาคต...”

ปวงประชาเป็นสุขสานต์

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจส่งเสริมเกี่ยวเนื่องกับงานศิลปาชีพอย่างต่อเนื่องด้วยพระวิริยะอุตสาหะ ผลจากการที่ทรงช่วยเหลือราษฎรผู้ยากไร้ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ช่วยให้เขาสามารถใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่มาเสริมสร้างรายได้ให้ครอบครัว สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถพัฒนาตนเองตลอดจนครอบครัวได้อย่างเต็มศักยภาพนั้น นับว่าได้ทรงช่วยยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ช่วยลดช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวย ทรงช่วยให้ประชาชนในชนบทสามารถพึ่งตนเองได้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งทรงช่วยให้มีการสืบทอดศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นมรดกของสังคมไทย จนปัจจุบัน นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อปวงชนชาวไทยอย่างแท้จริง ดังบทสัมภาษณ์ของ **นางประจวบ จันทรวล** สมาชิกศูนย์ศิลปาชีพบ้านนาโพธิ์ บ้านนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ได้รับพระราชทานความช่วยเหลือจนทำให้มีรายได้และมีชีวิตที่ดีขึ้น

นางประจวบ จันทร์นวล

สมาชิกศูนย์ศิลปาชีพบ้านนาโพธิ์
บ้านนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์
จังหวัดบุรีรัมย์

ด้วยความแห้งแล้งกันดาร
ของบ้านนาโพธิ์ ชาวบ้านแทบไม่มี
ข้าวประทังชีวิต ทำให้นางประจวบ
จันทร์นวล และครอบครัว ต้อง
นำผ้าไหมที่ทอไว้ใช้มาขายแลกข้าว
และผ้าทอที่ส่วยงานนี้เอง ที่เป็นสื่อ
ไปถึงสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม

ราชินีนาถ ทรงชื่นชม และทรงเล็งเห็นฝีมือ ภูมิปัญญาของชาวบ้าน จึงทรงสนับสนุนให้ชาวบ้าน
ทอผ้าไหม รวมทั้งปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ตลอดจนรับเป็นสมาชิกศิลปาชีพผ้าไหม ขายผ้าสร้างรายได้
จนสามารถส่งเสียลูกเรียนจบปริญญาทุกคน นางประจวบและชาวบ้านจึงขอถวายความจงรักภักดีต่อ
พระองค์ตลอดไป

ชีวิตดีขึ้นเพราะสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

ต้นตระกูลดิฉันเป็นคนบ้านนาโพธิ์ มีอาชีพ
ทำผ้าไหมตั้งแต่สมัยรุ่นคุณย่า ซึ่งมีชีวิตอยู่สมัยรัชกาล
ที่ ๕ สมัยก่อนในหมู่บ้านและบริเวณใกล้เคียง
เกิดความแห้งแล้งติดต่อกัน ๖-๗ ปี ทำให้ชาวบ้าน
แทบไม่มีข้าวกิน เนื่องจากทำนาไม่ได้และไม่มีอะไรไป
แลกข้าว มีแต่ผ้าไหมที่ทำไว้ใช้เอง จึงนำไปแลกข้าว
ต่างถิ่น บังเอิญมีนักศึกษาได้นำผ้าของพวกเราไปเสนอ
ในวัง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงรับ
ซื้อไว้ และรับชาวบ้านเข้าเป็นสมาชิกมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ หลังจากนั้น พระองค์ทรงนำตัวอย่างผ้า
มาให้ชาวบ้านทอ ตั้งแต่ปี ๒๕๑๖ จนถึงปัจจุบัน พระองค์ทรงรับซื้อและให้ราคาดี กลุ่มผ้าไหมของเรา
จึงทอผ้าไหมส่งให้วังตลอดมา

ทรงสนับสนุนชาวบ้านทอผ้า ปลุกหม่อน เลี้ยงไหม

นอกจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจะทรงรับซื้อผ้าไหม และพระราชทานตัวอย่างแบบผ้ามาให้ดิฉันและสมาชิกกลุ่มผ้าไหมทอแล้ว พระองค์ทรงสนับสนุนให้ชาวบ้านปลุกหม่อนเลี้ยงไหม และให้นำเส้นไหมไปขายให้พระองค์อีกด้วย ซึ่งทรงรับซื้อไว้ในราคาสูง และทรงสนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มต่างๆ ไปได้เลี้ยงไหมด้วย โดยในกลุ่มของเราจะรับผิดชอบใน ๓-๔ หมู่บ้าน ดิฉันรับหน้าที่นำผ้าทอของชาวบ้านไปส่งในสวนจิตรลดาด้วยตัวเองเป็นประจำ

ก่อนที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจะทรงยื่นพระหัตถ์เข้ามาช่วยเหลือนั้น พวกเรายากจนกันมาก ทำแต่นา กันดาร ไฟฟ้าเข้าไม่ถึง ถ้าไม่ได้พระองค์พวกเราคงยังลำบากกันอยู่ และศิลปะการทอผ้าตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายก็คงสูญหายไปแล้ว

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นที่ทรงมีต่อชาวบ้านนาโพธิ์ ทรงช่วยให้การทอผ้ากลายเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านอีกอย่างหนึ่งนอกเหนือจากการทำนา ซึ่งการทอผ้าไหมสามารถสร้างรายได้ให้ดิฉันหมื่นกว่าบาทต่อเดือน จากที่เคยมีรายได้เพียงเดือนละประมาณสองพันบาท ตอนนี้พวกเรามีความสุขสบายด้วยเงินจากการทอผ้านี้เอง มีเงินส่งลูกเรียนจบปริญญาทุกคน เรียนจบแล้วก็เข้ารับราชการเกือบทั้งหมู่บ้าน นอกจากนี้ สิ่งที่ทำให้ดิฉันรู้สึกภูมิใจที่สุดในชีวิตคือ การได้รับเลือกจากสำนักพระราชวังให้เป็นตัวแทนตามเสด็จฯ ไปเผยแพร่วัฒนธรรมเกี่ยวกับการทอผ้าไหม ณ กรุงวอชิงตัน ดีซี ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ๒๕๓๔

ชีวิตนี้ขอถวายความจงรักภักดีตลอดไป

ผลจากการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงช่วยเหลือพวกเรานั้น ช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ของเราดีขึ้นทุกคน ดิฉันและพี่น้องชาวไทยที่เป็นสมาชิกศิลปาชีพกลุ่มผ้าไหม ชาบซึ่งในน้ำพระราชหฤทัยของพระองค์เป็นอย่างยิ่ง ที่ทรงช่วยพวกเราได้ลืมตาอ้าปากมีชีวิตที่สุขสบายขึ้น จึงขอถวายความจงรักภักดีต่อพระองค์ตลอดชีวิต และขอให้

พระองค์ทรงพระเจริญ มีพระชนมพรรษายิ่งยืนนาน เป็นที่พึ่งของพสกนิกรชาวไทยตลอดไป

๑.๒ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง... สร้างอาชีพและแหล่งอาหาร

“...ทราบดีจากทางเพื่อนที่คุ้นเคยอยู่กับสหประชาชาติว่า
ต่อไปโลกเราอาหารอาจจะขาดแคลนก็เป็นได้
เลยคิดว่าถ้าแต่ละประเทศสามารถจะผลิตอาหารมากขึ้น
จะช่วยได้มากในอนาคต ที่จะไม่ให้เกิดมีความอดอยากเกิดขึ้น
ข้าพเจ้าเลยมีโครงการฟาร์มตัวอย่าง
แล้วอีกอย่างราษฎรที่มาหาแล้วพูดว่าไม่มีงานจะทำ
เรียนจบก็ไม่มีงานจะทำ ได้มาอาศัยบรรจู่เป็นคนงานของฟาร์มตัวอย่าง
ในเวลาเดียวกัน เขาได้ดูว่าการเลี้ยงสัตว์ต่างๆ
วิธีไหนบ้าง การเลี้ยงสัตว์ที่ถูกต้อง
แล้วเมื่อเขาออกไปแล้ว เขาสามารถที่จะเลี้ยงสัตว์ของเขาได้โดยถูกต้อง”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ

ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต

๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๕

พระราชทาน “ฟาร์มตัวอย่าง” สร้างอาชีพ และแหล่งอาหาร

เมื่อครั้งที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ทรงเยี่ยมราษฎรในภาคเหนือ ทรงพบเห็นปัญหาความยากลำบากของราษฎร ซึ่งขาดความรู้ในการประกอบอาชีพ ขาดแหล่งอาหารเพื่อการดำรงชีวิต **พระองค์ทรงห่วงใยและมีพระราชประสงค์ช่วยราษฎรให้หลุดพ้นจากความลำบาก โดยเฉพาะชาวเขา พระองค์จึงมีพระราชประสงค์ที่จะช่วยเหลือชาวเขาให้มีอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น จึงมีพระราชดำริ**

ให้จัดตั้ง “ฟาร์มตัวอย่าง” ขึ้น สำหรับฝึกอาชีพทางด้านการเกษตร เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยจัดตั้งเป็นแห่งแรกที่บ้านขุนแตะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ดังพระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๓ ความตอนหนึ่งว่า

“...ข้าพเจ้าพยายามหาซื้อที่ดินเป็นจำนวนมากเพื่อทำฟาร์มตัวอย่างที่บ้านขุนแตะ อำเภोजอมทอง เพราะว่าวันหนึ่งประชาชนชาวกระเหรี่ยงและชาวไทยได้มาหาข้าพเจ้าและบอกว่าเขาเองไม่ตั้งใจที่จะปลูกฝิ่น หรือว่าเสฟฝิ่นอีกต่อไปแล้ว เขาเชื่อฟังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่เขาบอกว่าขอให้แม่กับพ่อช่วยหางานให้เขาทำหน่อย เขาอยากมีงานทำจะได้เลี้ยงครอบครัวได้ ซึ่งข้าพเจ้าทราบดีว่าคนเหล่านี้ไม่ได้ต้องการเงินมากมายเลย ที่จะอยู่โดยมีความสุขสบาย เรียกว่าใช้เศรษฐกิจพอเพียงของเขา เขาอยู่ได้อย่างสบาย แม้จะมีงานทำสม่ำเสมอแต่เป็นงานที่เรียกว่ารายได้ไม่ต้องสูงมาก... สาเหตุที่ว่าเราทำฟาร์มใหญ่เพราะคิดว่าอยากหางานให้กับพวกชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่ยากจนข้นแค้น ก็สมประสงค์ เขามาสมัครงานมาทำงานในฟาร์มตัวอย่างนี้ ซึ่งได้รับความช่วยเหลืออย่างมากมาจากองค์การต่างๆ ของรัฐบาล... มาhrenการเลี้ยงไก่บ้าน เลี้ยงแกะ เลี้ยงสารพัดอย่าง ทำให้เขามีงานทำ เขาบอกมีความสุขแล้วเดี๋ยวนี้...”

การจัดทำโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งจ้างแรงงาน และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร ด้วยการส่งเสริมให้ราษฎรประกอบอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ที่แน่นอนในการเลี้ยงครอบครัว ส่งเสริมให้เลี้ยงสัตว์พื้นเมืองชนิดต่างๆ เพื่อเป็นแหล่งอาหาร ช่วยกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ สัตว์ป่า ต้นน้ำ ลำธาร และรักษาความอุดมสมบูรณ์ให้คงอยู่ เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไปในอนาคต ตลอดจนเป็นแหล่งศึกษาข้อมูลและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรให้สามารถนำไปใช้ในพื้นที่ได้ นอกจากนี้ พระองค์มีพระราชประสงค์ทรงช่วยเหลือประชาชนที่ตกงานจากเหตุการณ์วิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี ๒๕๔๐ พระองค์จึงทรงให้ขยายผลโครงการไปใน

หลายจังหวัดทุกภาคของประเทศกว่า ๕๖ แห่ง อาทิ บ้านแม่ต๋ำ อําเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ บ้านแม่ต้า อําเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง หนองหมากเผ่า อําเภอเมือง จังหวัดสกลนคร โคกปทุมบัวชํา อําเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส และบ้านทุ่งคลองชีพ อําเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เป็นต้น

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จัดสรรที่ทำกิน สร้างอาชีพแก่ราษฎร

เมื่อคราวเสด็จฯ ทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดสกลนครได้มีราษฎรขอพระราชทานความช่วยเหลือเรื่องการจัดที่ดินทำกิน และขอพระราชทานงานทำเป็นจำนวนมาก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยวิธีพระราชทานความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ซึ่งพระองค์มีพระราชดำริว่าควรสอนให้ประชาชนรู้จักการใช้ที่ดินที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีผลผลิตพอเลี้ยงครอบครัวโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงมีพระราชเสาวนีย์ขอใช้ที่ดินว่างเปล่าของกรมปศุสัตว์ จำนวน ๙๒ ไร่ และให้หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา จัดทำโครงการ “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ” ขึ้น ณ บ้านดงยอ ตำบลพังขว้าง อําเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เป็นแห่งแรก โดยสร้างบ้านพักเกษตรกร ๒๐ หลัง และจัดแบ่งที่ดินเพื่อทำการเกษตรครอบครัวละ ๒ ไร่ รวมทั้งจัดสร้างระบบสาธารณูปโภคให้แก่ราษฎรในโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์ใช้ที่ดินที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ช่วยเหลือราษฎรให้มีความเป็นหมู่บ้านตัวอย่างที่ทำการเกษตรโดยไม่ใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง และเป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยสำหรับเลี้ยงคนในหมู่บ้าน และเมื่อเหลือจากการบริโภคสามารถนำไปจำหน่ายเสริมสร้างรายได้อีกทางหนึ่งด้วย

ผลการดำเนินงานโครงการดังกล่าว สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวเกษตรกรเฉลี่ย ๓,๐๐๐ – ๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน และมีอาหารที่ปลอดภัยสำหรับบริโภค และยังช่วยให้ราษฎรรู้จักการปลูกป่าชุมชน ฟื้นฟูสภาพป่าให้มีพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น มีป่าไม้สำหรับใช้สอยในการซ่อมแซมบ้านโดยไม่ต้องทำลายป่าไม้ของชุมชน

ขยายผลโครงการ... เพื่อผู้ประสบภัยจากปัญหาความไม่สงบใน ๓ จังหวัดภาคใต้

นอกจากนี้ ในช่วงที่ประเทศไทยประสบปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นห่วงครอบครัวของเจ้าหน้าที่และประชาชนที่เดือดร้อนจากปัญหาความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลให้ต้องสูญเสียเสาหลักของครอบครัว ซึ่งสร้างความลำบากให้กับ

ครอบครัวผู้สูญเสียเป็นอย่างมาก จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้ง “โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ” ขึ้นที่หมู่บ้านรอตันบาตู หมู่ที่ ๗ ตำบลกะลุวอ อำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาส ในพื้นที่ ๖๓๒ ไร่ ดังพระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๘ ความตอนหนึ่งว่า

“...ต่อไปนี้ก็มีโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่หมู่บ้านรอตันบาตู โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านรอตันบาตูที่จังหวัดนราธิวาสนั้น ข้าพเจ้าได้นำเงินที่ท่านทั้งหลายมอบให้ข้าพเจ้าในโอกาสอายุครบ ๗๒ ปี ไปจัดซื้อที่ดินจำนวน ๗๐๗ ไร่ ที่นราธิวาส และขอให้ทางหน่วยทหาร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ และส่วนราชการต่างๆ ช่วยข้าพเจ้าจัดสร้างบ้าน ๑๕๐ หลัง เพื่อช่วยเหลือครอบครัวของประชาชน ข้าราชการ พลเรือน ทหาร ตำรวจ ทั้งไทยพุทธ และไทยมุสลิม ที่สูญเสียหัวหน้าครอบครัว เนื่องจากเหตุการณ์ที่เรียกว่า โดนฆ่ารายวัน ซึ่งเป็นเวลามา ๒ ปีแล้ว...”

ด้วยน้ำพระราชหฤทัยที่เปี่ยมด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงขยายผลโครงการดังกล่าวไปพื้นที่อื่นๆ เพื่อช่วยเหลือครอบครัวผู้ที่เดือดร้อน และผู้ยากไร้ในชนบทห่างไกลและทุรกันดาร เช่น บ้านจาเราะบูโงะ ตำบลเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลาและในภาคตะวันออก เชียงเหนือ ได้แก่ บ้านทางหลวง หมู่ ๘ ตำบลบ้านแก่ง อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม เป็นต้น

ปวงประชาเป็นสุขสานต์

ด้วยพระราชหฤทัยที่ทรงมุ่งมั่นช่วยเหลือราษฎรผู้ตกทุกข์ได้ยาก ได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อยู่ในแผ่นดินไทยอย่างมีความสุข สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงเสด็จฯ ทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในทุกพื้นที่อย่างไม่ทรงย่อท้อ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ทุรกันดาร หรือพื้นที่มีปัญหาความขัดแย้งและเสี่ยงภัยโดยไม่ทรงหวั่นเกรง **ด้วยทรงถือว่าทุกคนคือคนไทยและเป็นราษฎรของพระองค์ ไม่ทรงเลือกเชื้อชาติ ศาสนา** ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ราษฎรทั่วทุกภูมิภาคมีความกินดีอยู่ดีแล้ว ยังช่วยสร้างขวัญและกำลังใจให้ประชาชนในพื้นที่นั้น เกิดความมั่นคงด้านอาชีพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ดังบทสัมภาษณ์สมาชิกโครงการฟาร์มตัวอย่างตามแนวพระราชดำริฯ ๓ ราย ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ช่วยให้เขาเหล่านั้นมีอาชีพ มีรายได้สามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุขด้วยความพอเพียง ได้แก่ **นายมณฑล พิเชษฐกุลสัมพันธ์** บ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ **นางหนูเย็น ปะมาคะเต** บ้านโนนสวรรค์ ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร และ**นางอาชียะ บินดาโอ๊ะ** บ้านรอตันบาตู ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

นายมณฑล พิเชษฐกุลสัมพันธ์

สมาชิกโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทาน “โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ”

ที่บ้านขุนแตะช่วยให้นายมณฑล พิเชษฐกุลสัมพันธ์

ซึ่งตกงาน ได้มีอาชีพ มีรายได้ จนครอบครัวพ้นจากสภาพความยากจน มีชีวิตสุขสมบูรณ์ขึ้นอย่างมาก เขาจึงตั้งปณิธานไว้ว่า จะทำความดีและจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ตลอดไป

ฟาร์มตัวอย่าง... ให้อาชีพ สร้างประสบการณ์ และชีวิตใหม่

ผมเกิดที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ยินว่าโครงการฟาร์มตัวอย่างฯ บ้านขุนแตะ ซึ่งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน เปิดรับสมัครเจ้าหน้าที่สัตว์บาล จึงไปสมัครและได้ทำงาน ซึ่งช่วยสร้างเสริมประสบการณ์เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์อย่างมาก

ทำงานได้ ๖ เดือน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ทรงเยี่ยมฟาร์มตัวอย่างฯ ตอนนั้นผมรู้สึกตื่นตันทึ่งมากที่มีโอกาสรับเสด็จอย่างใกล้ชิด ผมจำได้อย่างแม่นยำ พระองค์ได้มีพระราชกระแสว่า “ไขนกกกระทามีคอเลสเตอรอลสูงไม่เหมาะกับผู้ใหญ่ เหมาะสำหรับเด็ก” เป็นคำที่ผมจำได้จนทุกวันนี้

พระมหากษัตริย์คุณ สร้างความสุขให้ชีวิตอย่างพอเพียง

ทุกวันนี้ครอบครัวของผมและชาวหมู่บ้านขุนแตะคิดเสมอว่าเป็นเพราะพระบารมีของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ช่วยให้เรามีอาชีพ มีรายได้ และมีความสุขอย่างแท้จริง นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณอย่างใหญ่หลวงต่อชาวบ้านท่ามกลางอย่างผม พระองค์พระราชทานอาชีพให้ช่วยให้ผมและครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมาก จากที่ยากจน ปัจจุบันบ้านผมด้วยกระบี่ มีรถยนต์ใช้ ๑ คัน พ่อแม่และพี่น้องปลูกผักอยู่ในโครงการหลวงบ้านขุนแปะ น้องได้เรียนหนังสือจนจบ ปวส. และกลับมาทำงานอยู่ที่บ้านเป็นสมาชิกของโครงการหลวง ๑ คน และทำงานรับจ้างที่อื่นอีก ๑ คน และผมยังได้รับเหรียญพระราชทานจากพระองค์ ซึ่งเปรียบเสมือนที่พึ่งและกำลังใจของผมตลอดชีวิตนี้ครับ ผมจะมีความจงรักภักดีต่อพระองค์ตลอดไป

นอกจากโครงการฟาร์มตัวอย่างได้ช่วยให้ผมมีอาชีพการงานที่ดีแล้ว ยังทำให้เรา**รู้จักรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้มีความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง** พออยู่พอกิน มีรายได้จากการทำงาน ได้ความรู้กลับมาใช้ที่บ้าน และยังเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปอีกด้วย

รักป่ารักน้ำ... ถวายความจงรักภักดี

ผมขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยอำนวยการให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และทุกๆ พระองค์ ทรงเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของปวงประชา และทรงมีพระพลานามัยที่แข็งแรง มีพระชนมพรรษาที่ยืนนาน

นอกจากนี้ ผมขอเชิญชวนชาวไทยทุกคนร่วมกันปลูกต้นไม้ สร้างฝายชะลอน้ำในต้นน้ำต่างๆ เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ร่วมกันต่อต้านยาเสพติด ร่วมกันจุดเทียนชัยถวายพระพร และปลูกจิตสำนึกความจงรักภักดีต่อพระองค์ ตลอดจนสร้างความสามัคคีในหมู่คณะเพื่อไม่ให้เกิดความแตกแยก และอนุรักษ์ธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรมไทยให้คงอยู่คู่ประเทศไทยต่อไป

นางหนูเย็น ปะมาคะเต

สมาชิกโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดงยอ

บ้านโนนสวรรค์ หมู่ ๘ ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

“โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง” ได้พลิกฟื้นชีวิตใหม่ให้แก่นางหนูเย็น ปะมาคะเต หลังจากได้เป็นสมาชิกโครงการฯ คนในครอบครัวมีอาชีพ มีที่อยู่อาศัย มีเงินออม สามิเล็กอบายมุข ครอบครัวมีความสุข จึงเชิญชวนให้คนไทยทุกคนช่วยกันทำความดี ดำรงชีวิตอย่างพอเพียงเพื่อถวายเป็นความรักภักดีแด่พระแม่ของแผ่นดิน

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานบ้านและที่ดินทำกิน

บ้านเกิดของดิฉันอยู่ที่อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ครอบครัวของเรามีความลำบากมาตลอดจนกระทั่งได้มีโอกาสเข้าเฝ้าฯ และรับเสด็จสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อครั้งเสด็จฯ ทรงประกอบพระราชกรณียกิจ ณ บ้านฮ่องโจด อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดนครพนม **พระองค์ทรงทราบถึงความทุกข์ยากของพสกนิกรในพื้นที่ จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้สำนักพระราชวังให้ความช่วยเหลือ** ซึ่งดิฉันโชคดีที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ ทรงรับดิฉันเข้าเป็นสมาชิกในโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดงยอ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ และได้ย้ายเข้าไปอยู่ในโครงการฯ สร้างความตื่นเต้นใจให้ดิฉันและครอบครัวตราบนานเท่านาน

เมื่อได้เข้ามาเป็นสมาชิกโครงการฯ พระองค์ได้พระราชทานพื้นที่ทำกินให้สมาชิกครอบครัวละ ๒ ไร่ สร้างที่อยู่อาศัยให้ ๑ หลัง พร้อมพระราชทานโครงการเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ปลา พืชผักสวนครัว และปลูกหม่อนเลี้ยงไหม รวมทั้งทรงส่งเสริมให้ใช้ประโยชน์จากที่ดินที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ ๒๖ สำนักงานพัฒนาภาค ๒ เข้ามาช่วยเหลือดูแลสมาชิกในหมู่บ้าน

ชีวิตสุขสบายขึ้นเป็นลำดับ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ

ภายหลังจากได้รับพระมหากรุณาธิคุณดังกล่าว ชีวิตความเป็นอยู่ของดิฉันและครอบครัวดีขึ้นเรื่อย ๆ อยู่ดีกินดี มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพที่พระองค์พระราชทาน ปัจจุบันนี้ดิฉันทำการเกษตร

ปลูกพืชผักสวนครัว เช่น คื่นช่าย บล๊อคโคลี พริก สลัด หอม ฯลฯ ปลูกไม้ผล เช่น มะม่วง ชมพู เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายเป็นรายได้ของครอบครัว ดินนึ่งเลี้ยงวัว ๕ ตัว เพื่อขยายพันธุ์ และนำมูลโคมาใส่พืชผักสวนครัวและผลิตเป็นปุ๋ยชีวภาพเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ไว้กิน เหลือกก็ขาย และปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ นอกจากนี้ยังทอผ้าไหมและผ้าฝ้ายเพื่อส่งขายให้กับมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ รวมแล้วจึงมีรายได้เฉลี่ย ๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน ช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนไปอย่างมาก สามิเลกตี๋มสุรา เลิกเล่นการพนันมีเงินออมสภาพจิตใจดี ไม่เครียด มีเวลาให้กับครอบครัวและชุมชน และได้เรียนรู้การใช้ชีวิตและดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ครอบครัวจึงมีความสุขมาก

ถวายความจงรักภักดี ด้วยการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

ดินนึ่งจึงขอเชิญชาวไทยทุกคนช่วยกันทำความดี ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง บนทางสายกลาง มีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน พร้อมทั้งมีความรู้ควบคู่คุณธรรม รวมถึงมีความรักสามัคคี ร่วมใจกันพัฒนาประเทศไทยให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น ขึ้นไป ถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และขอให้พระองค์ทรงพระเจริญ

นางอาชียะ บินดาโอ๊ะ

สมาชิกโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านรัตนบาตู หมู่ที่ ๗ ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

นางอาชียะ บินดาโอ๊ะ ต้องสูญเสียสามีที่เปรียบเสมือนเสาหลักของครอบครัวจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ๓ จังหวัดภาคใต้ แต่ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่เปรียบเสมือนแม่คนที่สองได้พระราชทานบ้านพักและที่ดินทำกินให้ใน “โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างฯ” ช่วยให้นางอาชียะสามารถดำรงชีวิตและดูแลครอบครัวได้อย่างมีความสุข และตั้งมั่นว่าจะประพฤติตนเป็นคนดี รวมทั้งส่งเสริมให้คนไทย รู้ รัก สามัคคี เพื่อความสงบสุขของประเทศ ตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณพระแม่ผู้ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทย

สูญเสียเสาหลักของครอบครัว... อยู่ได้ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ

ดิฉันเกิดที่อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส สามิซึ่งรับราชการตำรวจ สังกัดสถานีตำรวจภูธรเจาะไอร้อง เสียชีวิตที่ตลาดบ้านยานิง เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้

แม้จะลำบากยากเข็ญ เนื่องจากเสียสามิ ซึ่งเป็นการสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ ขาดผู้นำและเสาหลักของครอบครัว ลูกๆ ต้องกำพร้าพ่อ แต่ในความโชคร้ายก็ยังมีโชคคืออยู่ เมื่อดิฉันและประชาชนที่

ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานที่ดินและจัดตั้งโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่าง บ้านรอตันบาตู พระมหากรุณาธิคุณในครั้งนั้น สร้างความปิติยินดีแก่ดิฉันและสมาชิกทุกคนในโครงการเป็นอย่างมาก

โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ นอกจากจะช่วยเหลือครอบครัวที่ประสบเคราะห์กรรม จากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว ยังสร้างงานให้ราษฎรมีอาชีพ มีรายได้ และมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนสร้างหลักประกันความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ครอบครัวผู้เสียชีวิตด้วย

ทรงเป็นแม่คนที่สอง และศูนย์รวมจิตใจของครอบครัวชาวไทย

เมื่อดิฉันได้เข้าร่วมโครงการฯ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานที่ดิน ๒ ไร่ บ้าน ๑ หลัง ให้อยู่อาศัย รวมถึงพระราชทานของใช้ภายในบ้าน นอกจากนี้ พื้นที่ด้านนอกยังได้จัดทำเป็นแปลงนาข้าว ๒ แปลง เล้าเป็ด เล้าไก่ ๑ หลัง ร่องน้ำสำหรับเลี้ยงปลาปลูกผักรวมถึงแปลงพืชผักสวนครัวด้วย

ดิฉันรู้สึกซาบซึ้งในน้ำพระราชหฤทัยและพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ คำๆ แรกที่คิดคือ ขอบพระคุณจากหัวใจจริง ที่พระองค์ทรงเห็นความสำคัญและให้โอกาสแก่พสกนิกรชาวไทยในทุกศาสนา พระองค์เปรียบเสมือนแม่คนที่สอง ถึงแม้ว่าพระองค์จะต่างศาสนากับดิฉัน แต่พระองค์ทรงให้ความเมตตา ยอมเสียสละพระราชทรัพย์ซื้อที่ดิน เพื่อจัดตั้งโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านรอดันบาตู

พระองค์จึงทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจแก่ครอบครัวราษฎรและข้าราชการที่ได้รับผลกระทบและสูญเสียจากการก่อการร้ายในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ช่วยให้ครอบครัวของดิฉันมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น จนไม่รู้ว่าจะตอบแทนบุญคุณของพระองค์อย่างไร ดิฉันจึงขอเป็นลูกที่ดีของพระองค์ เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ

เชิญชวนคนไทยปฏิบัติตนเป็นคนดี รู้ รัก สามัคคี ถวายความจงรักภักดี

ดิฉันในฐานะประชาชนคนไทย ขอถวายพระพรให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และขอให้พระองค์อัลเลาะห์จงคุ้มครองพระองค์และพระราชวงศ์ทุกพระองค์ ทรงพระเจริญ มีพระชนมพรรษาอย่างยืนนาน พระพลานามัยแข็งแรง เพื่อเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้พสกนิกรชาวไทย ขอเชิญชวนให้พสกนิกรชาวไทยร่วมถวายพระพรเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อพระองค์ และขอให้ประชาชนชาวไทยประพฤติตนเป็นคนดี รู้ รัก สามัคคี ถ้อยทีถ้อยอาศัย การปรองดองของคนในชาติ จะช่วยสร้างความสงบสุขให้ประเทศชาติ

๑.๓ ธนาคารอาหารชุมชน... แหล่งสะสมอาหารตามธรรมชาติ

“...ธนาคารอาหารชุมชน
นอกจากมีพืชผักสวนครัว พืชสมุนไพรอื่นๆ แล้ว
สัตว์ป่า เช่น ไก่ป่า เขียดแลว
ซึ่งเป็นอาหารโปรตีนของชาวบ้านอย่างหนึ่ง
เราควรส่งเสริมขยายพันธุ์สัตว์เหล่านี้ให้มากขึ้น...”

พระราชดำรัส ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
จากหนังสือรัตนราชินีศรีประเทศ
จัดทำโดยสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ เผยแพร่ปี ๒๕๔๙

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีความห่วงใยสภาพแวดล้อมโลก โดยทรงศึกษาข้อมูลจากองค์การสหประชาชาติว่า ในอนาคตโลกจะประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัญหาการขาดแคลนอาหาร ดังนั้นเมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและทรงงานในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ จึงเป็นแรงบันดาลใจให้พระราชดำริเรื่อง “โครงการธนาคารอาหารชุมชน” หรือ Food Bank ขึ้น

จุดเริ่มต้นธนาคารอาหารชุมชน จากป้าสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ด้วยความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติทั้งป่าไม้ สัตว์ป่า โดยเฉพาะแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีน้ำตลอดปี ในหลายพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงมีพระราชประสงค์ให้แม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งสะสมอาหารตามธรรมชาติ เป็นธนาคารอาหารชุมชนที่มีความหลากหลาย ทั้งพืชผักสวนครัว พืชสมุนไพร และสัตว์ป่า ที่รวมอยู่ด้วยกันตามความเหมาะสมของพื้นที่ ภายใต้วรรวมมือของหน่วยงานราชการต่างๆ และชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกันระหว่างคนกับป่า ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน

การดำเนินงานธนาคารอาหารชุมชนนั้น “น้ำ” เป็นสิ่งสำคัญที่สุด แต่น้ำจะอุดมสมบูรณ์ได้ต้องอาศัย “ป่า” ที่สมบูรณ์ เพื่อให้สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ ดังนั้น จึงต้องมีการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างเกื้อกูลกัน ให้ป่าเป็นแหล่งสะสมอาหารตามธรรมชาติที่ราษฎรสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์พร้อมกับร่วมดูแลรักษา และให้เป็นแหล่งน้ำเพื่อหล่อเลี้ยงคนทั้งประเทศต่อไป

องค์ประกอบสำคัญของธนาคารอาหารชุมชน

ด้วยพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่มีพระราชประสงค์ให้ “คน” ได้มีส่วนร่วมในการสร้างความสมบูรณ์ของผืนป่าในทุกๆ ด้าน ในขณะเดียวกันก็มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่สามารถ

พืชพื้นป่าได้ โดยการรักษาหรือเสริมปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของป่า ไม่ว่าจะเป็นพืชหรือสัตว์ ให้เกิดความมั่นคงทางด้านอาหารในลักษณะห่วงโซ่อาหาร

การดำเนินการธนาคารอาหารชุมชนจึงมี องค์ประกอบสำคัญคือ **องค์ประกอบแรก การสร้างแหล่งอาหารในพื้นป่าเพื่อให้เป็น ธนาคารอาหารของชุมชน** โดยการปลูกพืช ที่ใช้เป็นอาหาร ยารักษาโรค ไม่ใช่สอยและพืช ที่เป็นอาหารของสัตว์ป่า รวมถึงพืชที่สร้างความ หลากหลายทางชีวภาพ เพื่อให้เกิดแหล่งพักอาศัย ของสัตว์ต่างๆ เกิดพืชที่อิงอาศัยอยู่ร่วมกันได้ รวมถึงการปลูกพืชเศรษฐกิจร่วมกับป่า

องค์ประกอบที่สอง การสร้างแหล่งอาหารในชุมชนและบ้านเรือนที่อยู่อาศัย โดยการปลูกพืช ที่ใช้เป็นอาหารในชีวิตประจำวันภายใต้หลักการ **“ปลูกที่กิน กินที่ปลูก”** พืชอาหารหลักของคนและสัตว์

ได้แก่ การทำนา การทำไร่ การเลี้ยงสัตว์ที่ใช้เป็นอาหาร รอบบริเวณบ้าน ภายใต้หลักการ **“เลี้ยงสัตว์ที่กิน กินสัตว์ที่เลี้ยง และสัตว์ใหญ่คือแหล่งเงินออม”** การสร้างแหล่งเก็บออมอาหารในครัวเรือนและชุมชน โดยใช้หลัก **“ให้มีกินครบ ๑๒ เดือน”** ได้แก่ การเก็บผลผลิตในยุ้งฉาง การแปรรูป และการถนอมอาหาร การมีธนาคารข้าวประจำชุมชน และการประกอบ กิจกรรมการเกษตรเพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน โดยเน้นการปลูกตามศักยภาพของพื้นที่และสภาพตลาด หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี

ชุมชนบ้านนาป่าแปก ธนาคารอาหารชุมชน แห่งแรก

จากแนวพระราชดำริเรื่องโครงการธนาคารอาหารชุมชน ทำให้หน่วยงานต่างๆ ได้ร่วมกันดำเนิน โครงการถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ณ บ้านนาป่าแปก ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นแห่งแรก บนพื้นที่ ๑๕๐ ไร่

กิจกรรมที่ส่งเสริมให้แก่สมาชิกทุกบ้าน อยู่ในรูปแบบของเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ “พออยู่พอกิน” เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษ ผักริมรั้ว การปลูกไม้ผล พืชสมุนไพร ดอกไม้ การทำน้ำหมักชีวภาพ ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ หมู ไก่ เป็ด ซึ่งสร้างรายได้เป็นที่พอใจของเกษตรกร โดยเฉพาะการเลี้ยงสัตว์ ผู้เลี้ยงสามารถใช้อาหารแบบผสมผสานกันตามวิถีชาวบ้านได้ เช่น หยวก และเผือก เป็นการลดต้นทุนและโรคที่อาจเกิดในสัตว์เหล่านั้นได้ เพราะพืชส่วนใหญ่ที่ใช้เป็นอาหาร มีคุณสมบัติเป็นพืชสมุนไพรด้วย นอกจากนี้ได้ส่งเสริมด้านการประมง ได้แก่ การเลี้ยงปลานิลและปลาดุก เป็นต้น

ขยายผลโครงการสู่ชุมชนใกล้เคียงและจังหวัดต่าง ๆ

โครงการธนาคารอาหารชุมชนแม่แบบที่บ้านนาป่าแปกประสบความสำเร็จด้วยดี จากนั้นจึงได้ขยายผลไปยังพื้นที่ต่างๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ อำเภอเมืองที่บ้านรวมไทย บ้านห้วยมะเขือส้ม บ้านใหม่ป่าหมาก บ้านสันติคีรี อำเภอปางมะผ้าที่บ้านแม่ลัน และในเขตอำเภอแม่ลาน้อย ได้แก่ บ้านแม่ปาง ซึ่งโครงการหลักเป็นการส่งเสริมการปลูกพืชเชิงอนุรักษ์ เน้นการปลูกไม้ผลที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เช่น ลิ้นจี่ ส้มโอ สาลี่ โอวคาโต พลับ ท้อ บัวย กาแฟ และศุภโชค ซึ่งเป็นพืชชนิดใหม่รสชาติคล้ายมะม่วงหิมพานต์ นำเข้าจากบราซิล ส่วนพืชไร่จะปลูกตามฤดูกาล เช่น หน่อปลวกพืชตระกูลถั่ว เป็นต้น

พื้นที่ปลูกผัก แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนหนึ่งปลูกผักสวนครัว จำพวกผักกวางตุ้ง ผักคะน้า และผักกาดแก้ว อีกส่วนหนึ่งปลูกพืชรายได้ เช่น บร็อคโคลี่ กะหล่ำ ผักกาดเขียว โดยเน้นผักปลอดสารพิษ ซึ่งส่วนมากจะมีผู้มาซื้อผักถึงแปลงปลูก และเกษตรกรเองจะแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนผลผลิตกันในหมู่บ้าน เช่น นำมะเขือเทศแลกกับผักกวางตุ้ง เป็นต้น

นอกจากนี้ กรมป่าไม้ได้ดำเนินการจัดสร้างธนาคารอาหารแห่งบ้านปางไคร้ขึ้น ที่หมู่ ๕ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อสนองพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ตลอดจนได้ขยายผลการดำเนินโครงการไปในหลายจังหวัด เช่น บ้านหนองตาตั้ง ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี บ้านปางพริก หมู่ที่ ๓ และบ้านน้ำคะสานก้วย หมู่ที่ ๖ ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา เป็นต้น

ปวงประชาเป็นสุขสานต์

ด้วยพระราชดำริ “ธนาการอาหารชุมชน” ช่วยให้ราษฎรในโครงการได้รับประโยชน์ทั้งในด้านแหล่งอาหาร และสมุนไพรจากธรรมชาติรอบชุมชน ซึ่งได้สร้างความตระหนักแก่ราษฎรให้เกิดความหวงแหนและรักษาป่าไม้ อันนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งต้นน้ำลำธารและสัตว์ป่า ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของอาหารในชุมชน อีกทั้งช่วยลดความขัดแย้งระหว่างชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องการจัดการพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำกิน และพื้นที่ป่าไม้ โดยช่วยให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด ชุมชนได้แหล่งสะสมอาหารชนิดต่างๆ ที่มีประโยชน์และไร้สารพิษ ซึ่งมีปริมาณเพียงพอที่จะไม่ก่อให้เกิดการขาดแคลนอาหาร ตลอดจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การจัดตั้งโครงการธนาการอาหารชุมชนดังกล่าว จึงเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงช่วยให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน ดังบทสัมภาษณ์ **นางกึ่งนาง หนันต์** เกษตรกร สมาชิกโครงการธนาการอาหารชุมชน บ้านนาป่าแปก ที่ปัจจุบันมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ความสำเร็จทั้งหมดนี้ไม่ได้เกิดเฉพาะนางกึ่งนางเพียงคนเดียว แต่ได้แพร่กระจายไปถึงสมาชิกในโครงการอาหารชุมชน และคนอื่นๆ ในพื้นที่โครงการ ซึ่งต่างล้วนปลื้มปิติในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่แผ่ขยายไปทั่วหล้า และมาถึงพื้นที่ชนบทห่างไกลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนด้วย

นางกึ่งนาง หนันต์

เกษตรกร

สมาชิกโครงการธนาการอาหารชุมชน

บ้านนาป่าแปก ตำบลหมอกจำแป่

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โครงการธนาการอาหารชุมชนตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ช่วยให้นางกึ่งนาง หนันต์ ชาวไทยใหญ่ ฐานะยากจน ไม่มีอาชีพ ต้องหาเช้ากินค่ำ สามารถลืมตาอ้าปากได้

ชีวิตกลับพลิกผันให้มีที่ดินทำกิน มีอาชีพ ความรู้ และรายได้พอควรแก่การดำรงชีวิต นางกึ่งนาง จึงขอถวายความจงรักภักดีโดยขอให้ปวงชนชาวไทยร่วมกันอนุรักษ์ป่า น้ำ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่คู่คนไทยตราบนานเท่านาน

ธนาคารอาหารชุมชน... สร้างความหวังใหม่ให้ชีวิต

ดิฉันเกิดที่บ้านหมอกใหม่ รัฐฉานไทยใหญ่ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ปี ๒๕๓๗ ได้เข้ามาทำงานรับจ้างที่โครงการพระราชดำริปางตอง ๒ หรือปางอู้ง และแต่งงานกับคนในชุมชน

ต่อมา ดิฉันและครอบครัวจึงมีโอกาสได้เข้าร่วมโครงการธนาคารอาหารชุมชน เมื่อปี ๒๕๔๔ ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการพระราชดำริจากป้าสู่คนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทาน “บ้านพัก ๑ หลัง” เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย และได้พระราชทานที่ดินทำกินให้ดิฉันและครอบครัวจำนวน ๑ ไร่ สำหรับเป็นพื้นที่ปลูกไม้ดอก เพาะเห็ด ปลูกผักปลอดสารพิษ

สร้างบ่อปลา เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ จึงเป็นความหวังในการเริ่มต้นชีวิตใหม่

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่... พื้นฐานความสำเร็จ

การเริ่มต้นชีวิตเป็นเกษตรกรไม่ใช่ง่ายอย่างที่คิด เพราะดิฉันไม่มีความรู้ด้านเกษตร ไม่รู้แม้กระทั่งวิธีการปรับปรุงบำรุงดิน หรือดูแลที่ถูกต้อง ผลผลิตที่ได้จึงน้อยและเสียหาย แต่เมื่อได้ศึกษาดูงานเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ และหน่วยงานในโครงการพระราชดำริได้เข้ามาช่วยเหลือให้ความรู้ดูแลเป็นอย่างดี อาทิ กรมพัฒนาที่ดิน สถานีเกษตรที่สูงบ้านห้วยมะเขือส้ม กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ศูนย์ศิลปาชีพแม่ฮ่องสอน และอีกหลายๆ หน่วยงาน ช่วยให้ปัจจุบันสามารถเพาะปลูกได้ผลเป็นอย่างดี

ธนาคารอาหารชุมชนนำสู่ความอยู่ดีมีสุขอย่างพอเพียง

ภายหลังจากได้รับพระกรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้เข้าร่วมโครงการธนาคารอาหารชุมชนแล้ว ชีวิตความเป็นอยู่ของดิฉันและครอบครัวดีขึ้นตามลำดับ มีอาหารทุกอย่างบริโภคอย่างพอเพียง ตรงตามหลักการของธนาคารอาหารชุมชนที่ว่า ปลูกที่กิน กินที่ปลูก

ถ้าเหลือจากกินก็นำไปขายเป็นรายได้ให้กับครอบครัว ทำให้ตลอดทั้งปีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ ๕,๐๐๐ บาท จนปัจจุบันมีทั้งบ้าน ที่ดิน อาชีพ และมีเงินเหลือเก็บออมไว้ใช้ส่วนหนึ่งด้วย เพียงเท่านั้นก็สุขใจแล้ว

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานความช่วยเหลือให้แก่ตัวเอง และสมาชิกโครงการธนาคารอาหารชุมชน ช่วยให้สมาชิก

ได้เรียนรู้และเข้าใจถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียงมากยิ่งขึ้น และเมื่อน้อมนำไปใช้แล้วได้ผลจริงตามพระราชดำรินอกจากนี้ ความรู้ที่ได้สามารถนำมาประกอบอาชีพเสริมสร้างรายได้ และเผยแพร่ให้กับคนในชุมชนและญาติพี่น้อง ช่วยให้มีความรู้ที่มั่นคง มีน้ำใจ รู้จักการให้ รักใคร่สามัคคี ช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและกัน

ร่วมกันรักและอนุรักษ์ป่าและน้ำ เพื่อถวายเป็นความรักภักดี

ขอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระสุขภาพอนามัยที่แข็งแรง สมบูรณ์ อยู่คู่คนไทยไปตลอดกาล และขอเชิญชวนประชาชนชาวไทย รักป่า รักน้ำ ช่วยกันอนุรักษ์ธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรมไทยให้คงอยู่คู่ประเทศไทยอย่างยั่งยืนตลอดไป

๒ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเห็นความสำคัญของปัญหาความเสื่อมสภาพของดิน เนื่องจากการใช้ดินอย่างไม่ถูกวิธี อันนำไปสู่ปัญหาความแห้งแล้ง ซึ่งเป็นปัญหาของราษฎรในท้องถิ่นชนบท พระองค์จึงมีพระราชดำริให้ดำเนินโครงการต่างๆ ในหลายๆ พื้นที่ เพื่อช่วยบรรเทาความแห้งแล้งและสร้างความชุ่มชื้นคืนสู่ผืนดิน เริ่มจากทรงเป็นห่วงว่าหากยังปล่อยให้มีการตัดไม้ใหญ่ไปทำประโยชน์ที่ไม่คุ้มค่า ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ อีกไม่นานอีสานจะต้องกลายเป็นทะเลทราย จึงทรงให้ดำเนิน “โครงการป่ารักษน้ำ” ในจังหวัดสกลนคร โดยทรงปลูกฝังให้ราษฎรรู้สึกรักและหวงแหนป่าไม้ และเพื่อให้ราษฎรเห็นความสำคัญของป่าไม่ว่าสามารถรักษาดินน้ำและนำความสมบูรณ์คืนสู่ผืนดินได้ จึงทรงให้ปลูกป่าทดแทนเพื่อ “เสริมป่าธรรมชาติ” ในภาคอีสาน ในพื้นที่รอบพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร รวมทั้งขอพระราชทานพื้นที่ “โครงการฟาร์มส่วนพระองค์หาดทรายใหญ่” ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาดำเนินการ “โครงการพระราชดำริหาดทรายใหญ่” จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อเป็นตัวอย่างให้ราษฎรได้ศึกษาและเห็นว่า หากปลูกป่าอย่างถูกวิธีจะสามารถพลิกผืนดินให้กลับมาชุ่มชื้นและอุดมสมบูรณ์ได้

นอกจากนี้ พระองค์ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งลดน้อยลงทุกขณะ จึงมีแนวพระราชดำริให้การอนุรักษ์ป่าเป็นไปอย่างเกื้อกูลกันระหว่างคนกับป่า ด้วย “โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่” รวมทั้งทรงมีพระราโชบายที่แยบยล โดยการให้ชาวบ้านในพื้นที่ร่วมเป็นผู้ป้องกัน ดูแล และรักษาป่าในชุมชนของตนเอง ภายใต้ “โครงการราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า” รวมถึงทรงรับ “โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด (ภาคตะวันออก)” เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้วยทรงเป็นห่วงว่าป่าผืนใหญ่แห่งนี้กำลังขาดความสมดุลทางธรรมชาติในขั้นวิกฤติ ซึ่งปัจจุบันได้รับการฟื้นฟูกลับคืนสู่สภาพป่าที่สมบูรณ์อีกครั้ง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นห่วงสัตว์ป่าและพรรณไม้ที่สำคัญของไทยกำลังจะสูญหาย จึงมีพระราชดำริให้อนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งพรรณไม้และสัตว์ให้อุดมสมบูรณ์ภายใต้ “โครงการคืนชีวิตสู่ธรรมชาติ” โดยทรงริเริ่มอนุรักษ์สัตว์หลากหลายพันธุ์ ตลอดจนอนุรักษ์พันธุ์ไม้ไทยและไม้หายาก โดยจัดทำเป็น “สวนป่าสิริกิติ์” รวบรวมพรรณไม้ไทยและพันธุ์สัตว์ต่างๆ ในท้องถิ่น รวมทั้ง “ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล” เพื่อให้สัตว์น้ำสามารถอยู่อาศัยและเติบโตในท้องทะเล เป็นแหล่งสร้างรายได้ที่มั่นคงแก่ชาวประมง

โครงการตามแนวพระราชดำริของพระองค์ล้วนเกิดจากน้ำพระทัยที่ทรงมีพระเมตตาต่อทุกชีวิต โดยมีพระราชดำริให้ดำเนินทุกโครงการอย่างรอบคอบในทุกขั้นตอน ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ ตลอดจนให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกแก่ราษฎรในการร่วมกันฟื้นฟูบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงความสมบูรณ์ ซึ่งนอกจากช่วยให้คนอยู่ร่วมกับป่าและสัตว์ป่าอย่างเกื้อกูลกันแล้ว ยังเป็นแบบอย่างของการอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและเพื่อประโยชน์สุขของปวงประชาอย่างแท้จริง

๒.๑ ทรงแก้ปัญหาดินเสื่อมสภาพและแห้งแล้ง คืบความสมบูรณ์แก่ผืนดิน

“...ป่าเป็นจักรกลสำคัญในการผลิตน้ำฝน
ต้นไม้จะรักษาน้ำไว้ในราก ลำต้น และใบ
การทำลายป่ามากขึ้น จะทำให้ฤดูฝนสั้นลงและฝนไม่ตกตามฤดู
และการที่ปล่อยให้มีการทำลายป่าต่อไปเรื่อยๆ
ความชื้นในอากาศก็จะหมดไป
แผ่นดินจะแห้ง แล้วไม่มีต้นไม้ที่จะเก็บน้ำไว้
น้ำใต้ดินก็จะไม่เหลือ
ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องรักษาป่าไว้เป็นแหล่งน้ำที่จะหล่อเลี้ยงคนทั้งประเทศ
ทั้งในปัจจุบันและต่อไปยังลูกหลานของเราในอนาคต...”

พระราชดำรัส ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
จากหนังสือ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
จัดทำโดยกรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม เผยแพร่ปี ๒๕๔๗

ทรงห่วงใยราษฎรไม่มีที่ทำกิน บนผืนดินอันแห้งแล้ง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักถึงปัญหาดินเสื่อมสภาพและความแห้งแล้งของผืนดิน อันเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพของราษฎรในชนบท และทรงเห็นความเหนื่อยยากของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงอุทิศพระองค์ในการแก้ไขปัญหาดินและจัดหาแหล่งน้ำให้ราษฎรในท้องถิ่นห่างไกลและทุรกันดารมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งในภาคอีสาน พระองค์จึงได้มีพระราชดำริให้ดำเนินโครงการในพื้นที่ต่างๆ มากมาย เพื่อแบ่งเบาพระราชภารกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และบรรเทาทุกข์ของราษฎร โดยทรงพยายามทุกวิถีทางที่จะช่วยให้พสกนิกรของพระองค์มีพื้นที่ทำกินอันอุดมสมบูรณ์ ดังโครงการตามแนวพระราชดำริที่ขอยกตัวอย่างมาพอสังเขป จำนวน ๓ โครงการ ได้แก่ โครงการปาร์กน้ำ การปลูกป่าเสริมธรรมชาติ และพระราชดำริหาดทรายใหญ่ โดยแต่ละโครงการมีรายละเอียด ดังนี้

(๑) โครงการปาร์กน้ำ... พระราชปณิธานความชุ่มชื้นสู่ผืนดิน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทอดพระเนตรเห็นความเสื่อมโทรมของป่าไม้ ที่นำไปสู่ความแห้งแล้งของแผ่นดินโดยเฉพาะภาคอีสานหลายพื้นที่ ซึ่งอยู่ใกล้กับแหล่งที่มีการสูบน้ำเกลือจากใต้ดินขึ้นมาเพื่อนำไปต้มและใช้ประโยชน์ บริเวณผิวดินนั้นจะปรากฏเป็นส่าเกลือแผ่กระจายเป็นบริเวณกว้างในขณะที่บางแห่งเป็นดินที่มีแต่ฝุ่นทราย และถูกทิ้งร้างไว้นับเป็นสิบๆ ไร่ โดยไม่มีพืชพรรณเติบโตขึ้นได้ ประกอบกับความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของราษฎร ซึ่งได้ตัดไม้ใหญ่ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ เช่น ไม้แดง และไม้ประดู่ เพียงเพื่อนำไปใช้ในการต้มเกลือเป็นจำนวนมาก

พระองค์ทรงวิตกว่าหากปล่อยไว้เช่นนี้ อีสานต้องกลายเป็นทะเลทรายอย่างแน่นอน จึงทรงศึกษาค้นคว้า และทรงพบว่ารากต้นไม้จะอุ้มน้ำจืดเอาไว้ และน้ำจืดจะโปกดินน้ำเค็มที่อยู่ในพื้นที่ได้รากลงไป ทำให้น้ำเค็มหรือดินเค็มไม่สามารถลอยตัวขึ้นมาข้างบนได้ เมื่อต้นไม้ถูกตัดมากๆ และนานเข้าดินเค็มจะลอยตัวขึ้นมา เมื่อดินมีสภาพเป็นดินเค็ม ราษฎรก็จะมีที่ทำกิน และผืนดินก็จะยิ่งแห้งแล้งขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากต้นไม้ไม่สามารถเจริญเติบโตได้

“โครงการปาร์กน้ำ” ให้คนสร้างป่า เพื่อความชุ่มชื้นแก่แผ่นดิน

ตามแนวพระราชดำริที่ทรงบันทึกไว้ด้วยพระองค์เอง เมื่อครั้งที่ทรงริเริ่มโครงการปาร์กน้ำ เมื่อ ๒๐ ปีที่ผ่านมา ความตอนหนึ่งว่า

“...จำเป็นที่จะพยายามรักษาป่าไม้นั้นไว้ ก็ถูกต้องกับใจที่จะพยายามให้คนที่ไม่มีที่ทำกินทำกินได้อย่างมีความสุข ถ้าเราทำสำเร็จสักราย ก็จะรักษาป่าไม้ทั่วประเทศได้...”

วัตถุประสงค์ของโครงการปาร์กน้ำคือ เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรมให้เป็นบริเวณต้นน้ำลำธาร กักเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์ และอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เดิมไว้ให้ได้ ในเวลาเดียวกันก็ปลูกป่าเสริม เพื่อควบคุมความแปรปรวนของดินฟ้าอากาศและประชาชนมีไม้ไว้ใช้สอยและเพิ่มพูนรายได้ ตลอดจนราษฎรที่ยากจนได้มีที่ดินทำกิน มีอาชีพและรายได้เลี้ยงครอบครัว รวมทั้งเสริมสร้างและปลูกฝังให้ราษฎรเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้มากยิ่งขึ้น

ปลูกป่าเสริม ตามแนวพระราชดำริ

ในการดำเนินโครงการสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานเงินของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ และทรัพย์ส่วนพระมหากษัตริย์จำนวนหนึ่งตั้งเป็นกองทุนอาชีพสำหรับโครงการปาร์กน้ำ ทรงมอบหมายให้กรมทหารราบที่ ๒๓ เตรียมพื้นที่ ๑ ไร่ ณ บริเวณเชิงเขาภูผาเหล็ก เพื่อปลูกป่าอย่างถูกวิธี เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรโดยพันธุ์ไม้ที่ทรงเน้นให้ปลูกในโครงการนั้น เป็นไป

ตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการปลูกไม้ ๓ ประเภท ได้แก่ ไม้ใช้สอย คือไม้ที่ปลูกแล้วราษฎรสามารถตัดมาใช้ประโยชน์ได้ ไม้ผล คือไม้ที่จะให้ผลผลิตได้ในระยะสั้นๆ เป็นพวกไม้โตเร็ว เช่น มะม่วง ขนุน และไม้ยืนต้น คือไม้ที่ปลูกไว้ให้เติบโต เพื่อเป็นป่าให้ความชุ่มชื้นแก่แผ่นดินในอนาคต

สำหรับพันธุ์ไม้ที่ทรงปลูกเป็นตัวอย่างบริเวณเชิงเขาภูผาเหล็กดังกล่าว เป็นพันธุ์ไม้โตเร็ว บำรุงดิน และพันธุ์ไม้ท้องถิ่น เช่น กระถินณรงค์ ประดู่แดง และยูคาลิปตัส จำนวน ๑๐๐ ต้น และทรงมอบหมายให้ราษฎรดูแลรักษาโดยพระราชทานเงินเดือนให้ พร้อมกับโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ปลอ่ยพันธุ์ปลานิล ปลาไน ปลายี่สกเทศ และกุ้งก้ามกราม ลงในอ่างเก็บน้ำหลายหมื่นตัว เพื่อขยายพันธุ์เป็นอาหารแก่ราษฎร และพระราชทานวัว ควาย ไก่ และจัดตั้งธนาคารข้าว เพื่อเก็บรักษาข้าวไว้บริโภคยามขาดแคลน โดยทรงให้จัดตั้งโครงการดังกล่าวในพื้นที่ต่างๆ ทั่วภาคอีสาน เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าไม้ที่เสื่อมโทรมบริเวณต้นน้ำลำธารให้เป็นแหล่งเก็บกักน้ำของราษฎรในท้องถิ่น

“ปาร์กน้ำ” เห็นผลเป็นรูปธรรม... ชาวบ้านร่วมขยายผลโครงการ

เมื่อราษฎรต่างพื้นที่ในหลายอำเภอในจังหวัดสกลนคร ได้ทราบถึงความห่วงใยของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงได้ร่วมแรงร่วมใจกันปลูกป่าถวายเป็นจำนวนหลายพันไร่ และพระองค์ทรงขยายผลโครงการปาร์กน้ำในพื้นที่ต่างๆ อีกหลายแห่ง เช่น บ้านหนองไผ่ บ้านกุดนาขาม บ้านजार และบ้านทรายทอง จังหวัดสกลนคร บ้านห้วยไหล่ จังหวัดนครพนม บ้านจาเลาะสโตร์ จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น ซึ่งปรากฏว่ามีราษฎรเข้าร่วมโครงการกันอย่างพร้อมเพรียง

การขยายผลโครงการปาร์กน้ำนี้ นับได้ว่าบังเกิดผลเป็นรูปธรรม เห็นได้จากราษฎรบ้านหนองไผ่เห็นว่าโครงการดังกล่าวเป็นประโยชน์ จึงน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินจำนวน ๑๓ ไร่ ต่อมาผ่านไปเพียง ๖ เดือน ต้นไม้บางชนิดในพื้นที่โครงการโดยเฉพาะไม้ใช้สอย เช่น ยูคาลิปตัส เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้โครงการปาร์กน้ำเป็นที่สนใจของราษฎรและขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว มีชาวบ้านจำนวนมากน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดิน จำนวนที่ดินในโครงการปาร์กน้ำที่บ้านหนองไผ่จึงเพิ่มขึ้นจากที่พระองค์ทรงเช่าไว้เดิม ๑๐ ไร่ เป็น ๖๐๐ ไร่

ปวงประชาเป็นสุขสานต์

ผลการดำเนินโครงการดังกล่าว นอกจากจะช่วยเปลี่ยนสภาพหมู่บ้านในพื้นที่ต่างๆ จากสภาพป่าเสื่อมโทรม กลายเป็นผืนดินที่ฉ่ำเย็นร่มรื่นด้วยร่มเงาของพรรณไม้ ทั้งไม้ที่ปลูกไว้เป็นไม้ใช้สอย และขายเพื่อเป็นรายได้ของครอบครัว พร้อมกับการปลูกใหม่ทดแทนต้นไม้ที่ถูกตัดไป ได้ช่วยให้ผืนป่าเล็กๆ อุดมด้วยต้นไม้และชุ่มชื้นด้วยแหล่งต้นน้ำ ดังแนวพระราชดำริสำคัญประการหนึ่งว่า การปลูกป่าในโครงการปาร์กน้ำไม่จำเป็นต้องมีพื้นที่ขนาดใหญ่ ทุกหนแห่งที่ว่าง ไม่ว่าจะขนาดเท่าใด ทรงให้ปลูกต้นไม้โดยไม่ทิ้งแผ่นดินให้โล่งว่าง เพื่อสร้างพื้นที่สีเขียวให้กับผืนดินที่แห้งแล้ง ซึ่งได้ช่วยให้ชาวบ้านกลับมามีชีวิตใหม่ท่ามกลางความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ และพร้อมที่จะรักษาป่าอย่างยั่งยืนต่อไป ดังคำบอกเล่าของนางวิราพร ยันตะพันธ์ ราษฎรในพื้นที่โครงการปาร์กน้ำบ้านกุดนาขาม จังหวัดสกลนคร ดังนี้

นางวิราพร ยันตะพันธ์

ราษฎรบ้านกุดนาขาม

ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร

จากเดิมที่คิดทิ้งถิ่นมาหางานทำในกรุงเทพฯ ด้วยความแร้นแค้นในที่ทำงาน เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทาน “โครงการป่่ารกน้ำ” ช่วยให้อบ้านกุดนาขามชุ่มชื้น ชาวบ้านจึงสามารถอยู่ทำกินในบ้านเกิด และศูนย์ศิลปาชีพฯ ที่สร้างอาชีพให้ราษฎรได้ช่วยให้ นางวิราพร ยันตะพันธ์ ได้เป็นช่างเขียนภาพเซรามิก สามารถมีเงินจุนเจือครอบครัว ส่งลูกและตัวเองได้เรียนสูงขึ้น และอยู่พร้อมหน้าครอบครัวอย่างมีความสุข ชาวบ้านและนางวิราพรรู้สึกปลาบปลื้มในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ และขอให้พระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

“โครงการป่่ารกน้ำ”... สร้างความชุ่มชื้น เป็นแหล่งต้นน้ำให้ชาวกุดนาขาม

แต่ก่อนที่อบ้านกุดนาขามแห้งแล้งจนแทบไม่มีน้ำดื่มกิน การเพาะปลูกและการเดินทางแสนจะลำบาก พอเสร็จเก็บเกี่ยวแล้วชาวบ้านจะอพยพไปทำงานในเมืองใหญ่ เหลือแต่คนแก่และเด็ก จนปี ๒๕๒๕ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ มา พระองค์ทรงให้ชาวบ้านช่วยกันปลูกต้นไม้ ซึ่งชาวบ้านก็ได้ถวายที่ดินแด่พระองค์จำนวน ๔๓ ไร่ ๓ งาน ๓๒ ตารางวา สำหรับจัดตั้ง “โครงการป่่ารกน้ำ” โดยพระองค์ ได้จัดให้ชาวบ้านจำนวน ๑๕ ครัวเรือนเป็นผู้ดูแลป่าที่ปลูก และพระราชทานเงินเพื่อเป็นค่าตอบแทนเดือนละ ๑,๕๐๐ บาท ทำให้ชาวบ้านรู้สึกซาบซึ้งในน้ำพระราชหฤทัยมาก

ในปี ๒๕๒๖ พระองค์เสด็จฯ มาอีกและทรงเห็นความทุกข์ยากของชาวบ้าน จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้จัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพขึ้นเพื่อเป็นแหล่งสร้างอาชีพ และต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำริให้กรมชลประทานสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยนกเค้าเป็นแหล่งกักเก็บน้ำให้ชาวบ้านได้ทำเกษตร ซึ่งชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำในการปลูกข้าว และพืชผักสวนครัว

พระราชทานอาชีพ... ราษฎรไม่ทิ้งถิ่น ร่วมพัฒนากบ้านเกิด

หลังจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจัดตั้งโครงการป่่ารกน้ำ ชาวบ้านช่วยกันดูแลรักษาป่าอย่างดี ได้เป็นแหล่งต้นน้ำสร้างความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่รวมถึงพื้นที่ใกล้เคียง และศูนย์ศิลปาชีพของพระองค์

ได้ช่วยให้ชาวบ้านกุดนาขามและบ้านใกล้เคียงมีอาชีพเสริมหลังเก็บเกี่ยว สำหรับดิฉันเองตอนนั้นอายุ ๑๕ ใจหนึ่งอยากไปทำงานที่กรุงเทพฯ เมื่อมีศูนย์ศิลปาชีพฯ จึงตัดสินใจฝึกงานที่ศูนย์ฯ เพื่อยู่กับครอบครัวดูแลพ่อแม่ โดยฝึกเขียนภาพบนเซรามิก ช่วยให้มีรายได้นำไปจุนเจือครอบครัว ส่งเสียให้ลูก รวมทั้งตัวเองได้เรียนหนังสือสูงขึ้น และอยู่กันพร้อมหน้าอย่างมีความสุข

ดิฉันรู้สึกปลาบปลื้มและซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่ได้พระราชทานความช่วยเหลือให้กับบ้านกุดนาขาม ช่วยให้ดิฉันและชาวบ้านคนอื่นๆ ได้มีงานทำ ได้อยู่กับครอบครัวและพัฒนาบ้านเกิดให้เจริญ จึงขอให้พระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้ประชาชนคนไทยตลอดกาลนาน

(๒) เสริมป่าธรรมชาติรอบภูพาน... ตัวอย่างสร้างความอุดมสมบูรณ์แก่ดิน

จากการทรงงานเคียงข้างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และทรงได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาผืนดินแห้งแล้งอย่างยั่งยืนจากพระองค์โดยการปลูกป่าทดแทนป่าที่เสื่อมโทรมและเสริมป่าธรรมชาติ เพื่อให้ผืนดินเกิดความชุ่มชื้นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงมีพระราชหฤทัยและทรงเชื่อว่าหากสร้างป่าให้กับภาคอีสานได้ ความชุ่มชื้นก็จะกลับคืนสู่ผืนดินที่แห้งแล้งได้อย่างแน่นอน อันนำมาสู่พระราชกระแสที่รับสั่งเสมอว่า **“ฉันจะปลูกป่า”** และไม่เพียงแต่จะทรงริเริ่มโครงการปาร์กน้ำในภาคอีสาน เพื่อรวมน้ำใจให้ทุกคนในท้องถิ่นได้เห็นถึงความสำคัญของป่าไม้เท่านั้น ณ ทุกหนแห่งที่แห้งแล้ง จะมีพระราชเสาวนีย์ให้ดำเนินการปลูกป่าทดแทน โดยทรงเริ่มในพื้นที่รอบพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์เป็นแห่งแรก

เพาะกล้าไม้ เสริมพื้นที่ป่าธรรมชาติรอบภูพานอย่างสมบูรณ์

ในการปลูกป่าเสริมพื้นที่ธรรมชาติตามพระราชดำรินั้น ทรงให้ฟื้นฟูสภาพป่าที่แห้งแล้งรอบนอกพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ด้วยการปลูกไม้เนื้อแข็งที่เป็นไม้เศรษฐกิจ เช่น มะค่า ไม้แดง เป็นพื้นที่ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ ไร่ และเลี้ยงลูกไม้ตามธรรมชาติ โดยกรมป่าไม้ใช้ระบบการปลูกทดแทนในพื้นที่ว่างของป่า ในปีแรกสามารถปลูกป่าเสริมได้ในพื้นที่ ๗๔๗ ไร่ เป็นเนื้อที่ในพระตำหนักประมาณ ๒๐๐ ไร่ โดยใช้กล้าไม้จำนวนประมาณ ๗๐,๐๐๐ ต้น

การปลูกป่าเพื่อเสริมป่าธรรมชาตินั้นยังคงดำเนินการต่อเนื่องมาอีกหลายปี โดยได้เพิ่มพันธุ์กล้าไม้เป็นไม้ท้องถิ่นเดิมของป่าในภาคอีสาน และพันธุ์ไม้ให้ผลที่เป็นอาหารแก่สัตว์ป่าได้ ซึ่งอุทยานแห่งชาติภูพานเพาะชำเอง และได้นำไปปลูกเสริมในป่าธรรมชาติ ปีละ ๑๐๐,๐๐๐ ต้น รวมแล้วปลูกไปทั้งสิ้นเกือบ ๕๐๐,๐๐๐ ต้น

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ป่าอุดมสมบูรณ์ เหล่าสรรพสัตว์มีแหล่งอาหาร

เมื่อความชุ่มชื้นเริ่มแผ่กระจายภายในร่มเงาของต้นไม้ทุกต้น ซึ่งบางต้นออกดอกออกผล เป็นอาหารแก่สัตว์ป่าได้แล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ปล่อยสัตว์ป่า อาทิ กวาง ไก่ฟ้า นกยูง ไก่ป่า บริเวณเขตพระตำหนักฯ ตลอดจนทรงนำช้างสำคัญคือ ช้างเผือกจากพระตำหนักสวนจิตรลดา รวม ๔ เชือก มาเลี้ยงไว้ที่โรงช้างและให้ออกหาอาหารตามธรรมชาติ นอกจากนี้ พระองค์ได้มีพระราชเสาวนีย์ให้กรมป่าไม้ปลูกป่าเพื่อเป็นอาหารสัตว์ภายใต้ “โครงการปลูกไม้อาหารสัตว์ป่าและนก” ขณะเดียวกัน ให้ดำเนินการปลูกป่าเสริมในบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารเพื่อสร้างความชุ่มชื้นอีกด้วย

ลานดูลีดา... เสริมภูมิทัศน์ สร้างความสมบูรณ์สู่ธรรมชาติ

ผลจากการปลูกป่าเสริมพื้นที่ธรรมชาติรอบพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ได้ช่วยสร้างความเขียวชอุ่มและชุ่มชื้นให้ป่าด้วยต้นไม้แบบแสนต้น เป็นตัวอย่างให้ประชาชนได้เห็นว่า สามารถคืนพื้นที่แห้งแล้งให้กลับสู่สภาพสมบูรณ์ได้ด้วยการปลูกป่า อีกทั้งได้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าน้อยใหญ่ ที่พระองค์ได้มีพระราชดำริให้ปล่อย จนสภาพป่าบริเวณรอบพระตำหนักฯ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้และสัตว์ป่านานาพันธุ์ จากนั้นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชดำริที่จะเสริมทัศนียภาพให้กับป่า โดยมีพระราชเสาวนีย์ให้ว่าจ้างราษฎรที่ยากจนด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นค่าแรงปลูกดอกไม้ป่าเล็กๆ หลากพรรณที่พระองค์ได้พระราชทานชื่อว่า ดอกดูลีดา มณีเทวา สรัสจันทร และสร้อยสุวรรณาในบริเวณลานกว้างรอบพระตำหนักฯ นี้ ซึ่งช่วยให้เกิดความสวยงามยิ่งนัก

ปวงประชาเป็นสุขสานต์

พระมหากษัตริย์คุณที่มีต่อทรัพยากรป่าส่งผลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ขึ้น ได้ช่วยให้ราษฎรเกิดความตระหนักว่า เมื่อป่ามีความอุดมสมบูรณ์แล้ว จะก่อให้เกิดความร่มรื่น เป็นแหล่งต้นน้ำที่จะช่วยนำพาภาคอีสานให้มีความชุ่มชื้น ลดปัญหาภัยแล้งได้อีกทางหนึ่ง โดยพระองค์ทรงแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่างที่สวนป่ารอบพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ดังกล่าว อันนำมาซึ่งการคืนความสมดุลสู่ธรรมชาติ และได้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สร้างอาชีพให้กับชาวบ้าน ได้มีรายได้นำมาเลี้ยงตนเองและครอบครัวอย่างมีความสุขภายใต้ความร่มเย็นในสวนป่าแห่งนี้สืบไป ดังเช่น **นายสนั่น จันโตยรัตน์** ซึ่งได้ถ่ายทอดประสบการณ์การร่วมปลูกป่า และซาบซึ้งในพระมหากษัตริย์คุณของพระองค์ที่มีต่อป่าไม้อันเป็นทรัพยากรสำคัญยิ่งของภาคอีสาน ดังนี้

นายสนั่น จันโตยรัตน์

ผู้แทนชุมชนบ้านดงยอ ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ด้วยแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการปลูกป่าเสริมธรรมชาติเพื่อสร้างความชุ่มชื้นแก่ผืนดินอีสาน ได้ช่วยให้ นายสนั่น จันโตยรัตน์ ชาวบ้านชุมชนบ้านดงยอ ที่เข้าร่วมโครงการ มีรายได้เสริมจุนเจือครอบครัว รวมทั้งได้เรียนรู้วิถีเพาะกล้าไม้ชนิดต่างๆ เป็นความรู้ติดตัวนำไปประกอบอาชีพเสริม การปลูกป่าเสริมธรรมชาติรอบพระตำหนักภูพานฯ นี้ ได้ช่วยให้ผืนป่าในจังหวัดสกลนครและใกล้เคียง รวมถึงสัตว์ป่าและป่าต้นน้ำที่ทรงให้อนุรักษ์ คืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ สมดังพระราชปณิธานของพระองค์ที่ทรงริเริ่มขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่างและช่วยราษฎรให้มีผืนป่าไว้อยู่อาศัยทำกินสืบไป

ร่วมปลูกป่าเสริมธรรมชาติ... สร้างอาชีพ มีรายได้ พื้นที่ป่าคืนความสมบูรณ์

จากการที่ราษฎรขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ ทำให้สภาพป่าในจังหวัดสกลนครและใกล้เคียงเสื่อมโทรมลง เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงริเริ่มโครงการปลูกป่าเสริมป่าธรรมชาตินี้ ผมและราษฎรในหมู่บ้านที่อยู่รอบๆ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์เห็นพ้องกับแนวพระราชดำริ จึงต้องการเป็นส่วนหนึ่งของโครงการในการร่วมเสริมพื้นที่ป่าต้นน้ำ ประกอบกับต้องการหารายได้เสริมนำมาจุนเจือครอบครัวจึงได้เข้าร่วมโครงการนี้ ผมมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการเพาะพันธุ์กล้าไม้ที่จะนำไปใช้ปลูกป่า โดยเพาะพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆ เช่น มะค่าโมง นนทรี หว้า ประดู่ พยุง เป็นต้น จากนั้นนำกล้าไม้ที่เพาะไว้ไปปลูกเสริมในป่าตามบริเวณที่กำหนดไว้และคอยตายวัชพืช รวมทั้งทำแนวกันไฟรอบๆ แปลงปลูกป่า เพื่อไม่ให้กล้าไม้เหล่านี้เสียหายหากเกิดไฟไหม้

จากการเข้าร่วมโครงการ ช่วยให้ผมได้เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการเพาะพันธุ์ไม้ต่างๆ ซึ่งนอกจากเป็นความรู้นำไปปรับใช้ในอาชีพเกษตรกรกรมได้แล้ว ยังช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น ผมและชาวบ้านได้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้ รวมทั้งโครงการนี้ได้ช่วยให้สภาพป่า

มีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ลดปัญหาภัยแล้ง เพิ่มพื้นที่และแหล่งอาหารของสัตว์ป่า นอกจากนี้ผมยังได้เผยแพร่ความรู้ไปยังชุมชนอื่นๆ ด้วย

ร่วมถวายพระพร ปลุกต้นไม้เสริมสร้างสิ่งแวดล้อม และดำรงตนเป็นคนดี

ผมและชาวบ้านดงยอขอร่วมถวายพระพรชัย โดยจะจัดซุ้มถวายพระพรหน้าหมู่บ้าน ทำความสะอาดสถานที่สาธารณะ เช่น วัด โรงเรียน เป็นต้น จัดกิจกรรมทำบุญตักบาตรเพื่อเป็นพระราชกุศล และขอเชิญชวนให้ประชาชนร่วมกันปลุกต้นไม้ เพื่อเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีโดยไม่จำกัดแค่ว่าต้องเป็นการปลูกป่าเท่านั้น และดำรงตนเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์สุจริต สนองพระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ รวมทั้งร่วมลงนามถวายพระพรตามจุดต่างๆ ที่ได้จัดไว้ขอพระองค์จงทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

(๓) พลิกฟื้นคืนความชุ่มชื้นผืนดินหาดทรายใหญ่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินมา ณ พื้นที่หาดทรายใหญ่ ซึ่งอยู่ในเขตรอยต่อระหว่างอำเภอหัวหิน และอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นความแห้งแล้งของผืนดิน โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชวินิจฉัยว่า “บริเวณนี้แห้งแล้งที่สุดในประเทศไทยภาคกลาง”

ในขณะเดียวกัน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องเร่งปลูกป่าอย่างถูกวิธีให้สอดคล้องกับระบบนิเวศของป่าธรรมชาติ และเพื่อป้องกันภัยธรรมชาติ จึงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตดำเนิน “โครงการพระราชดำริหาดทรายใหญ่” บนพื้นที่ “โครงการฟาร์มส่วนพระองค์หาดทรายใหญ่” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อเป็น

ตัวอย่างให้ราษฎรได้เห็นว่ แม้พื้นดินจะแห้งแล้งเพียงใดก็สามารถที่จะพัฒนาให้ดีขึ้นได้ หากทำอย่างถูกวิธี โดยได้พระราชทานแนวพระราชดำริในการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวไว้ ๕ ประการ ดังนี้ ๑) ให้ปลูกต้นไม้ทดแทนทั้งพื้นราบและบนภูเขา และให้นำสัตว์ป่าที่หายากใกล้สูญพันธุ์มาเลี้ยงเพื่อขยายพันธุ์และปล่อยกลับคืนสู่ธรรมชาติต่อไป ๒) ให้ปรับปรุงพื้นที่ทั้งหมดให้มีความสวยงามตามธรรมชาติ และเสริมด้วยไม้ดอกชนิดต่างๆ ๓) ให้เป็นเขตพระราชฐานที่สามารถรับแขกเมืองได้ ๔) ให้เป็นสถานที่ตัวอย่างเพื่อการศึกษาธรรมชาติในเรื่องของต้นไม้และสัตว์ป่า และ ๕) ให้เป็นสมบัติของชาติที่มีคุณค่าสืบไป

พลิกฟื้นผืนดินทราย คืนสู่ผืนป่าอันอุดมสมบูรณ์

นอกจากนี้ทรงมอบหมายให้ศูนย์การทหารราบ กองทัพบก เป็นหน่วยดำเนินโครงการ และมีคณะทำงานเพื่อปฏิบัติการกิจให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ได้แก่ **งานอนุรักษ์ป่าไม้และธรรมชาติ** ในระยะแรกของการดำเนินงานเป็นไปอย่างยากลำบากเนื่องจากพื้นที่ราบส่วนใหญ่เสื่อมโทรมเกือบเป็นทะเลทรายส่วนบนภูเขาเป็นหิน

มีดินน้อย แต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มิได้ทรงย่อท้อ ได้เสด็จฯ ขึ้นบนภูเขาด้วยพระองค์เอง และพระราชทานคำแนะนำต่างๆ อาทิ บริเวณพื้นที่ตรงไหนควรจะปลูกต้นไม้อะไร และควรสร้างถึงเก็บน้ำฝนไว้ที่ใด

งานอนุรักษ์สัตว์ป่าและสัตว์น้ำ ทรงให้นำสัตว์ป่าที่หายากใกล้สูญพันธุ์แต่ไม่ดุร้ายมาเลี้ยงไว้เพื่อศึกษาและขยายพันธุ์คืนสู่ธรรมชาติ เมื่อขยายพันธุ์ได้แล้วจึงปล่อยให้อยู่ตามธรรมชาติ และบางชนิดเลี้ยงไว้ในสถานที่เพาะเลี้ยงเพื่อขยายพันธุ์ต่อไป ต่อมาได้มีพระราชดำริให้เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์เต่าทะเลเพิ่มขึ้น โดยเมื่อการเพาะเลี้ยงเต่าทะเลเป็นผลสำเร็จ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงปล่อยลูกเต่ารุ่นแรกลงสู่ทะเลที่หาดทรายใหญ่ และได้เสด็จฯ มาทรงปล่อยเต่าทะเล กุ้ง และหอยชนิดต่างๆ อีกหลายครั้งที่โครงการแห่งนี้ **ส่วนงานก่อสร้างบำรุงรักษาและจัดระบบสาธารณูปโภค** ได้มีการดูแลรักษาและซ่อมบำรุงเรือนประทับ สถานที่เลี้ยงสัตว์ป่า ยานพาหนะเครื่องจักรกลต่างๆ ตลอดจนระบบสาธารณูปโภค อาทิ น้ำสำหรับต้นไม้และสัตว์ภายในโครงการ

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ... ทรงให้พสกนิกรเข้าเยี่ยมชมแม้เป็นเขตพระราชฐาน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงวางแผนฟื้นฟูหาดทรายใหญ่ด้วยพระองค์เอง ตั้งแต่แรกเริ่มจวบจนปัจจุบัน เป็นเวลากว่า ๒๙ ปี ทรงพลิกฟื้นผืนดินและธรรมชาติที่ถูกทำลายให้กลับคืนความสมบูรณ์ได้เร็วกว่าที่ธรรมชาติจะฟื้นตัวได้ด้วยตัวเอง ดังจะเห็นได้จากเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ มาทอดพระเนตรการดำเนินงานของโครงการ เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๓๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“...ที่ตรงนี้แห้งแล้งที่สุดของภาคกลางตอนใต้ ทำได้แค่นี้ก็ดีมากแล้ว...”

โครงการพระราชดำริหาดทรายใหญ่ แม้จะเป็นโครงการส่วนพระองค์อยู่ในเขตพระราชฐาน แต่ทรงอนุญาตให้ประชาชนทั่วไปเข้าชมเพื่อศึกษาหาความรู้ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อพสกนิกรชาวไทยที่ได้พระราชทานโครงการพระราชดำริหาดทรายใหญ่ เป็นโครงการตัวอย่างที่พลิกฟื้นคืนสภาพดินที่สมบูรณ์แก่แผ่นดินไทย ให้ราษฎรได้ใช้ประโยชน์และทำมาหาเลี้ยงชีพ สมดังพระราชประสงค์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงพระวิริยะและพระอุตสาหะวางแผนฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่จนประสบผลสำเร็จ และเป็นบทเรียนให้เห็นว่า การปลูกป่านั้นทำได้

แม้ในผืนดินที่แห้งแล้งที่สุด ขอเพียงแต่ทุกคนมีความอดทนและร่วมมือกัน ป่าเสื่อมโทรมก็จะกลับคืนเป็นป่าอันอุดมสมบูรณ์ได้ ดังเช่นพื้นที่หาดทรายใหญ่ ณ ปัจจุบันนี้

๒.๒ ทรงอนุรักษ์ป่า... ให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างเกื้อกูล

“...ข้าพเจ้านึกฝันเสมอว่าจะทำอะไร...
ป่าสำหรับประชาชนอาศัยอยู่ได้
โดยไม่ต้องให้คนกับป่าทะเลาะกัน
แม้มีปากก็ไม่ต้องไล่คนออก...
ซึ่งตอนนี้ก็เห็นทางสำเร็จแล้ว
โดยที่กรมป่าไม้ได้สละพื้นที่ป่าไม้ที่ไม่มีอะไรเลย
แบบว่างเปล่า ไม่โค่นตัดไปหมดแล้ว
ให้ข้าพเจ้าจัดทำหมู่บ้านในป่านั้น
ซึ่งบัดนี้ได้ทำสำเร็จมา ๓ แห่งแล้ว
แล้วก็ได้จัดประชาชนที่ยากไร้ ไม่มีที่อยู่
เข้าไปอยู่ในหมู่บ้านเหล่านั้นหมดแล้ว...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ
ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต
๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๔

ทรงให้ชุมชนร่วมรักษาป่า เพื่อคงสภาพป่าที่สมบูรณ์สืบไป

ในขณะที่ทรงแก้ปัญหาดินเสื่อมสภาพและผืนดิน
แห้งแล้งในพื้นที่ต่างๆ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม
ราชินีนาถ ทรงพบว่าผืนป่าในประเทศถูกแผ้วถางทำลาย
ลงอย่างรวดเร็ว พระองค์จึงทรงคิดหาวิธีที่จะอนุรักษ์ป่า
โดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับราษฎรที่อาศัยและ
ใช้ทรัพยากรในป่าเพื่อการเลี้ยงชีพ พระองค์มีพระราช
ดำริที่แยบยลคือ ให้ราษฎรในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วม
ในการเป็นผู้ป้องกัน ดูแล และรักษาป่าในชุมชน
ของตนเอง โดยมีหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องร่วมกัน
ดำเนินงานอย่างบูรณาการ และมีหน่วยงานทหารเป็นกองอำนวยการเข้าไปดำเนินการ

ในลักษณะให้เป็นไปตามวิถีชีวิตของราษฎรที่อยู่มาแต่เดิม ดังโครงการตามแนวพระราชดำรินในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ขอยกมาเป็นตัวอย่าง จำนวน ๓ โครงการ ได้แก่ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า และโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด (ภาคตะวันออก) โดยแต่ละโครงการมีรายละเอียด ดังนี้

(๑) บ้านเล็กในป่าใหญ่... คนกับป่าอยู่ร่วมกันได้อย่างเกื้อกูล

ขณะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่บ้านห้วยหล่อตูก ตำบลแม่ตั้น อำเภอมวก้อย จังหวัดเชียงใหม่ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทอดพระเนตรเห็นราษฎรในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ยากไร้ พระองค์จึงพระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่ให้ได้อย่างมีความสุข โดยยึดหลัก ๓ ประการ คือ รักษาสภาพป่าไว้มิให้ถูกทำลาย พัฒนาสภาพป่าให้คืนสู่สภาพธรรมชาติ โดยให้มีทั้งป่าธรรมชาติและป่าไม้ใช้สอย และ

พัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรให้มีอาชีพและที่ทำกินถาวร ตามหลักการของพระองค์คือ ให้คนอยู่กับป่าได้อย่างกลมกลืนและเกื้อกูลกัน โดยคนเป็นผู้ดูแลรักษาป่า ในลักษณะของ “บ้านเล็กในป่าใหญ่” รวมทั้งทรงย้ำอยู่เสมอว่า การดำเนินการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าจะต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้เกิดแก่ราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ดังพระราชดำรัสซึ่งคัดจากวารสารเศรษฐกิจและสังคม หน้า ๙๖ ฉบับพิเศษประจำปี ๒๕๔๕ ความตอนหนึ่งว่า

“...ความจริงชาวเขา เขาเดินอยู่ในป่าในเขาก่อนที่พวกเราจะเข้าไปเสียอีก เพราะฉะนั้นต้องเห็นใจเขา เราต้องช่วยเขา จะไปห้ามเขา ไปกวาดต้อนเขาลงมาอยู่พื้นล่างนั้น เขาอาจลำบาก ทำมาหากินยาก ดังนั้น จึงควรหาโครงการอะไรสักอย่างที่จะให้อยู่กับที่ ไม่ขยายตัว... ถ้าเราสามารถร่วมกันจัดระบบได้ดี คนกับป่าก็จะอยู่ร่วมกันได้ โดยไม่ต้องทำลายซึ่งกันและกัน และแผ่นดินที่เสื่อมโทรมผืนนี้ ก็จะกลับมาเป็นประโยชน์อย่างมหาศาลแก่พวกเรา...”

พัฒนาคุณภาพชีวิตและฟื้นฟูสภาพป่า เพื่อให้คนและป่าอยู่ร่วมกันได้

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงมีพระราชดำริให้ “อมก๋อย” เป็นหมู่บ้าน นำร่องในโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ทรงให้ดำเนินการต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาความยากจน เสริมสร้างสภาพแวดล้อม และฟื้นฟูอนุรักษ์ สภาพป่าและต้นน้ำ

ในการรักษาสภาพป่าไม่ให้ถูกทำลาย กองทัพอากาศที่ ๓ และกองอำนวยการรักษา

ความมั่นคงภายในภาค ๓ ได้จัดชุดปฏิบัติการเข้าประจำจุดต่างๆ ในหมู่บ้านที่เป็นแหล่งลักลอบ ล่าสัตว์ป่า พร้อมทั้งลาดตระเวนป่า โดยเฉพาะเส้นทางที่เคยเป็นทางลักลอบล่าเลี้ยงสัตว์ป่า ไม้และผืน และจัดเจ้าหน้าที่อีกส่วนหนึ่งเข้าไปในทุกหมู่บ้าน เพื่ออบรมและสร้างความเข้าใจให้ราษฎรเห็นความสำคัญของป่าไม้และสัตว์ป่า รวมทั้งชักชวนให้ราษฎรยุติการล่าสัตว์และทำลายป่าตามพระราชประสงค์

จากนั้นจึงเริ่มงานฟื้นฟูสภาพป่าโดยการปลูกป่าทดแทนอย่างเร่งด่วน พร้อมกับปลูกป่าใช้สอยชุมชนในหมู่บ้าน โดยพันธุ์ไม้ที่นำมาปลูกเป็นพันธุ์ไม้โตเร็ว เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ใช้ประโยชน์ได้หลายทางและสามารถใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมครัวเรือนของราษฎรได้ด้วย และทำแนวกันไฟในหมู่บ้าน จัดตั้งและฝึกอบรมแกนนำระดับหมู่บ้านเพื่อร่วมกันพัฒนาสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของราษฎรให้ดีขึ้น รวมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทางด้านงานพัฒนาคุณภาพชีวิต สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้พัฒนาแหล่งน้ำ และที่ทำการสำหรับทุกครอบครัว รวมทั้งมีโรงเรียนและสถานอนามัย ตลอดจนให้ชุดตระเวนเพื่อการเลี้ยงปลา ปลูกพืชผักสวนครัว และทรงให้ส่งเสริมอาชีพ เช่น จัดตั้งกลุ่มทอผ้าศิลปาชีพ โดยการอบรมการทอผ้า ตั้งกลุ่มแม่บ้านเพื่อร่วมกันทำงาน และบริหารกองทุนกลางของหมู่บ้านในรูปของสหกรณ์ เพื่อให้ราษฎรมีอาชีพและคุณภาพชีวิตที่ดี

“บ้านเล็กในป่าใหญ่” จากบ้านสู่บ้าน ตามแนวพระราชดำริ

ผลการดำเนินโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ที่อำเภออมก๋อย สามารถสร้างความเข้าใจและจิตสำนึกในการรักษาป่าให้กับราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ อีกทั้งสามารถโน้มน้าวราษฎรให้ยุติการล่าสัตว์และตัดไม้ทำลายป่า โดยมีราษฎรจำนวน ๕,๐๐๐ ราย นำอาวุธปืน ๑,๓๐๐ กระบอก มาเข้าร่วมในพิธีมอบอาวุธและปฏิญาณตนเลิกล่าสัตว์ป่า เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๓๔ พร้อมถวายสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระสาทิสดลัษณ์ว่า จะไม่ล่าสัตว์ และจะหันมาช่วยกันดูแลสภาพป่าให้มีความสมบูรณ์ต่อไป

เมื่อการล่าสัตว์ลดน้อยลง สัตว์ป่าที่เคยหลบหนีภัยเข้าไปอยู่ในป่าลึกก็ค่อยๆ เริ่มปรากฏ ออกมาสู่ป่าโปร่ง โดยสามารถพบเห็นสัตว์ป่าหลากหลายพันธุ์ อาทิ เก้ง ช้าง ไก่ป่า ไก่ฟ้า และนกนานาพันธุ์ ออกมาหาอาหารตามธรรมชาติ นอกจากนี้ จากผืนป่าที่ซับซ้อน และเคยใช้เป็นเส้นทางล่าเลี้ยงยาเสพติด หรือลักลอบขนไม้และสัตว์ป่า เมื่อราษฎรในพื้นที่เข้าใจถึงภัยต่างๆ ที่จะเกิด จึงพร้อมใจกันร่วมปกป้อง สกัดกั้นเส้นทางการลักลอบขนยาเสพติดไม้แปรรูป และสัตว์ป่า สภาพป่าจึงกลับคืนความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและทำกินของราษฎรในพื้นที่ คนกับป่าได้อาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกันสืบไป เมื่อผลการดำเนินโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ประสบผลสำเร็จดังพระราชประสงค์ พระองค์จึงพระราชทานโครงการดังกล่าวในพื้นที่ต่างๆ เกือบทั่วทุกภาคของประเทศ อาทิ บ้านดอยดำ จังหวัดเชียงใหม่ บ้านเข้าหนองห้า จังหวัดพะเยา บ้านตันสมัย จังหวัดนครพนม บ้านผานาง จังหวัดเลย และบ้านน้อมเกล้า จังหวัดยโสธร เป็นต้น

ปวงประชาเป็นสุขสานต์

โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเน้นให้ราษฎรสามารถอยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลกันนั้น ส่งผลให้ราษฎรสามารถดำรงชีวิตได้ด้วยรอยยิ้ม มีความหวัง และความสุขที่ได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามสมควรแก่ฐานะ ในผืนป่าที่กลับมา มีความอุดมสมบูรณ์ และร่มเย็นภายใต้ร่มพระบารมี

ราษฎรในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่ทรงห่วงใยและทรงมีพระเมตตาช่วยเหลือและยกฐานะความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดีขึ้น รวมทั้งทรงพิสูจน์ให้เห็นว่า “คนสามารถอยู่ร่วมกับป่า ได้อย่างเกื้อกูลกัน” โดยสามารถดำรงชีวิตพร้อมทั้งรักษาป่าได้อย่างยั่งยืนถาวร ดังที่ **ดร.เจ สติกรกุลพงศ์** ผู้แทนชุมชนบ้านชีแบร และอดีตผู้ใหญ่บ้านชีแบร (ปี ๒๕๓๑ – ๒๕๔๕) ผู้ที่อยู่ในพื้นที่โครงการ ได้ถ่ายทอดเรื่องราวไว้ ดังนี้

นายตรูเจ สธิรกุลพงศ์

ผู้แทนชุมชนบ้านชีแบร

ตำบลแม่ตั้น อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

จากเดิมที่อยู่กันอย่างลำบากบนผืนดินที่แห้งแล้ง เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทาน “โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่” ผืนดินและผืนป่าบริเวณรอบบ้านชีแบรได้บังเกิดความสุขฉ่ำมีน้ำกินน้ำใช้ตลอดปี นายตรูเจ สธิรกุลพงศ์ และชาวบ้านกลับมาใช้ชีวิตที่สุขสมบูรณ์ มีคุณภาพชีวิตที่เท่าเทียมกับคนไทยทุกคน จึงขอเชิญคนไทยทุกคนตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ โดยการช่วยกันดูแลรักษาสภาพป่า และสัตว์ป่าให้คงอยู่ตลอดไป และขอให้พระองค์ทรงพระเกษมสำราญ มีพระชนมพรรษายั่งยืนนาน เป็นมิ่งขวัญของปวงชนชาวไทยตลอดไป

พระราชทาน “บ้านเล็กในป่าใหญ่” นำความสุขและความสมบูรณ์สู่ชาวบ้านชีแบร

เดิมสภาพพื้นที่ป่าไม้รอบบริเวณบ้านชีแบรถูกบุกรุกแผ้วถางเพื่อทำไร่เลื่อนลอย ทำให้หมู่บ้านและพื้นที่บริเวณโดยรอบแห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำ กระทบต่อการทำเกษตร ได้ผลผลิตไม่เพียงพอบริโภค นอกจากนี้ หมู่บ้านอยู่ในถิ่นทุรกันดาร เส้นทางคมนาคมไม่ดี เวลาเจ็บป่วยไม่สามารถเข้ารับการรักษาได้ทันท่วงที คนในหมู่บ้านไม่สามารถอ่านเขียนภาษาไทยได้ ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพอื่นได้นอกจากทำไร่เลื่อนลอย ชาวบ้านจึงมีฐานะยากจนและมีความยากลำบากในการดำรงชีวิต

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ ทรงเยี่ยมราษฎรที่ศูนย์อนุรักษ์สภาพป่าในพื้นที่ตำบลแม่ตั้น ในปี ๒๕๔๒ ชาวบ้านชีแบรจึงเดินทางไปเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จ เพื่อกราบบังคมทูลถึงความเดือดร้อนและทุกข์ยาก ในครั้งนั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานข้าว จำนวน ๕,๐๐๐

กิโลกรัม ให้ราษฎรบ้านชีแบร หลังจากนั้น ได้เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านชีแบร และมีพระราชเสาวนีย์ให้จัดตั้งโรงเรียน สถานีนอนามัย รวมทั้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการส่งเสริมอาชีพแก่ราษฎร เช่น ทอผ้า แกะสลัก ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ และปล่อยปลาในลำห้วย เพื่อเป็นแหล่งอาหารโปรตีน ตลอดจนให้ดำเนินการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพป่าต้นน้ำ ต่อมากรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้จัดตั้งสถานีวิจัยพัฒนาป่าไม้ขึ้นในปี ๒๕๔๖ และเปลี่ยนชื่อเป็น “โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่บ้านชีแบร” พร้อมทั้งจัดหาแหล่งน้ำให้แก่ราษฎรเพื่อใช้ในการเกษตร

โครงการดังกล่าวนี้ได้นำสิ่งดีๆ มาสู่บ้านชีแบร์ ทั้งชาวบ้านและตัวผมได้สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในโครงการ อาทิ กลุ่มเลี้ยงสัตว์ เกษตร ทอผ้า และแกะสลัก เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ สิ่งเหล่านี้ได้ช่วยให้ชาวบ้านชีแบร์มีอาชีพ มีความมั่นคง และมีชีวิตที่สุขสบายขึ้น รวมทั้งเข้ารับการฝึกอบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า และร่วมกับเจ้าหน้าที่ฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพป่า เช่น ลดพื้นที่ในการทำไร่เลื่อนลอย และร่วมกับหน่วยงานราชการปลูกต้นไม้ในโอกาสต่างๆ

บ้านชีแบร์กลับฟื้นสู่ความสมบูรณ์... พร้อมขยายผลสู่พื้นที่ใกล้เคียง

พื้นที่โดยรอบบ้านชีแบร์ได้กลับฟื้นเป็นสภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งไม้ใช้สอยในครัวเรือน การตัดไม้ทำลายป่าลดลงมาก รวมทั้งมีน้ำเพียงพอในการบริโภคและทำการเกษตรตลอดปี สามารถทำประปาภูเขาให้ทุกครัวเรือน ตลอดจนได้รับการสนับสนุนระบบไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์และพลังน้ำ จากที่อยู่กันอย่าง

ลำบาก จนไม่คิดว่าชีวิตนี้จะสุขสบายขึ้น เดิมนั้นมีคนหนทางช่วยให้การเดินทางสะดวกขึ้น และลูกหลานได้เรียนหนังสือ อ่านและเขียนภาษาไทยได้

นอกจากนี้ ผมยังมีรายได้จากการรับจ้างหน่วยงานราชการในการปลูกป่า บำรุงป่า ฯลฯ และรายได้เสริมจากการทอผ้า แกะสลัก ตลอดจนได้รับการดูแลสุขภาพเมื่อเจ็บป่วยจากสถานีนามัย และการดูแลด้านความปลอดภัยจากหน่วยทหาร รวมทั้งชาวบ้านชีแบร์ได้นำความรู้และประสบการณ์ต่างๆ จากโครงการไปขยายผลสู่หมู่บ้านใกล้เคียง โดยแนะนำความรู้ และวิธีการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยเฉพาะการอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำให้มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ เพื่อมีแหล่งน้ำเพียงพอในการอุปโภคและบริโภค ซึ่งได้ช่วยให้หมู่บ้านต่างๆ บริเวณใกล้เคียงพลอยมีความสมบูรณ์ไปด้วยเช่นกัน

ด้วยพระเมตตา... พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวชีแบร์เท่าเทียมคนไทยทุกคน

พระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ นั้นมากล้นจนเกินจะกล่าวได้หมด ด้วยพระเมตตาของพระองค์ ช่วยให้ชีวิตพวกเรามีความสุขสมบูรณ์ สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ รวมทั้งคืนความชุ่มชื้นแก่ผืนป่า ช่วยให้สภาพแวดล้อมดีขึ้น

รวมถึงได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ดีขึ้นเทียบเท่ากับคนไทยทุกคน จึงขอเชิญชวนให้คนไทยทุกคนได้ตอบแทนพระคุณของพระองค์ โดยการช่วยกันดูแลรักษาสภาพป่า และสัตว์ป่าให้คงอยู่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และเป็นคนดีของพ่อหลวงแม่หลวงสืบไป และราษฎรบ้านชีแบรขอให้ทั้งสองพระองค์ทรงพระเกษมสำราญ มีพระพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง มีพระชนมพรรษาที่ยืนนาน

(๒) ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า... ร่วมคืนป่าสมบูรณ์สู่ธรรมชาติ

นอกจาก “โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่” ดังกล่าวแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทาน “โครงการราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า” (รสทป.) เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าให้อุดมสมบูรณ์ดังอดีต ให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างสันติสุข ด้วยการให้ชุมชนหรือหมู่บ้านจัดตั้งกลุ่มในการช่วยกันดูแลรักษาป่า สภาพแวดล้อม และแหล่งต้นน้ำลำธาร โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ฝึกอบรมราษฎร ให้มีความรู้ความเข้าใจในการรักษา และฟื้นฟูสภาพป่าให้อุดมสมบูรณ์ มีจิตสำนึก ร่วมใจกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในท้องถิ่นของตน และทรงให้จัดตั้งโครงการแห่งแรกขึ้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ พร้อมทั้งพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ในการฝึกอบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า

การฝึกอบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า ดำเนินการโดยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดของฝ่ายปกครอง กรมป่าไม้ กองทัพอากาศ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน และภาคเอกชน โดยราษฎรที่เข้ารับการฝึกมาจากครอบครัวละ ๑ คน รุ่นละ ๒ หมู่บ้าน จำนวน ๑๐๐-๒๐๐ คน ผู้เข้ารับการฝึกอบรม จะได้รับการถ่ายทอดพระราชปณิธานและความห่วงใยในทรัพยากรธรรมชาติของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้มีความรู้ความเข้าใจในระบบนิเวศวิทยา และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกวิธี ขณะเดียวกัน ได้รับการปลูกฝังให้เห็นความสำคัญของป่าไม้และความจำเป็นที่ต้องดูแลรักษา และแนวทางในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้ รวมทั้งคอยสอดส่องดูแลแทนเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ให้มีการบุกรุกและลักลอบตัดไม้ทำลายป่า

ธงและเข็มพระราชทาน “พิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณให้กลุ่มราษฎร หมูบ้าน และชุมชน ที่ได้รับการคัดเลือกว่ามีผลงานดีเด่นเข้าเฝ้าฯ เพื่อรับพระราชทาน “ธงพิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต” และถ้าบุคคลใดเป็นผู้นำในการรักษาป่าก็จะได้รับพระราชทาน “เข็มพิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต” เฉพาะบุคคลนั้นด้วย

“ธงพิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต” จะพระราชทานแก่หมู่บ้านหรือชุมชน ที่ได้ร่วมแรงร่วมใจกันอนุรักษ์ป่าไม้ในหมู่บ้านของตนให้มีสภาพสมบูรณ์ รักษาชีวิตสัตว์ป่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีการตัดไม้ทำลายป่า หรือบุกรุกแผ้วถางเพื่อทำไร่เลื่อนลอย รวมทั้งไม่เข้าไปล่าสัตว์ โดยทำหน้าที่พิทักษ์รักษาป่าจนเป็นที่ยอมรับจากชุมชนระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ และได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการดำเนินงานโครงการกราบบังคมทูลฯ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อขอพระราชทานธง

หลังจากได้รับพระราชทานธงไปแล้วจะมีการติดตามตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ หากราษฎรไม่สนใจดูแลป่า ปลอมให้ป่าถูกทำลาย จะถูกยึดธงคืน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดำเนินโครงการเป็นไปอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้สภาพป่าคงความอุดมสมบูรณ์สืบไป

จากหนึ่งชุมชนพิทักษ์ป่า... ขยายผลสู่ป่าชุมชนทั่วประเทศ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงติดตามผลงานของสมาชิกในโครงการ รสทป. หมู่บ้านใดที่ยังไม่ผ่านการฝึกอบรม จะทรง ให้ดำเนินการฝึกอบรมโดยเร่งด่วน และจะเสด็จฯ ไปพระราชทานธงและเข็ม “พิทักษ์ป่า รักษาชีวิต” ตามภาคต่างๆ ของประเทศอยู่เสมอ รวมทั้ง พระราชทานความช่วยเหลือราษฎรด้านต่างๆ

อีกด้วย หากทรงพบว่าราษฎรประสบปัญหาในการดำรงชีวิตหรือการทำมาหากิน อาทิ ในคราวเสด็จฯ ติดตามความก้าวหน้าโครงการที่จังหวัดกระบี่ เมื่อทรงพบว่าราษฎรบ้านसान ตำบลหน้าเขา อำเภอเขาพนม ฐานะยากจน มีอาชีพทำสวนยางพาราและปาล์มน้ำมัน ได้ผลผลิตไม่เพียงพอ พระองค์ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ให้จัดตั้งธนาคารข้าวขึ้น เพื่อให้ราษฎรสามารถซื้อข้าวบริโภค ได้ในราคาถูก สำหรับผู้ที่ยากจนมากจะได้รับข้าวไปบริโภคโดยไม่คิดมูลค่าคนละ ๕ กิโลกรัม เป็นต้น

จากผลการดำเนินงานโครงการ รสทป. แห่งแรกที่จังหวัดอำนาจเจริญ ได้ขยายผลไปสู่ จังหวัดอุบลราชธานี สกลนคร และภาคต่างๆ อาทิ ภาคใต้เริ่มที่จังหวัดยะลา นราธิวาส กระบี่ และ พังงา ภาคเหนือเริ่มที่จังหวัดเชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน ส่งผลให้โครงการ รสทป. ได้ขยายผลไปสู่ พื้นที่ป่าทั่วประเทศ ตลอดจนได้มีการจัดตั้งกลุ่มราษฎรที่ผ่านการอบรมตามโครงการขึ้นเป็นองค์กร ที่เข้มแข็งในการดำเนินการป้องกันรักษาป่าที่ชัดเจน ภายใต้ความร่วมมือและประสานงานอย่าง ใกล้ชิดของกองทัพบก ป่าไม้เขตทุกเขต และป่าไม้จังหวัดทุกจังหวัด

ปวงประชาเป็นสุขสานต์

นับจากวันที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงริเริ่มโครงการราษฎรอาสาสมัคร พิทักษ์ป่า ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ประสานแรงกายแรงใจในการสนองตอบพระราชดำริ เพื่อให้ราษฎร ในหมู่บ้านช่วยพิทักษ์รักษาทรัพยากรป่า ยับยั้งการตัดไม้ทำลายป่า และสามารถดำรงชีวิต ในลักษณะคนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ ธงและเข็ม “พิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต” ที่ได้รับพระราชทานจากพระองค์นั้น ได้สร้างขวัญ กำลังใจ และความภาคภูมิใจอย่างยิ่ง อันช่วยให้ สมาชิกราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าทุกคนต่างร่วมมือร่วมใจ ในการพิทักษ์รักษาผืนป่าอันเป็น ทรัพยากรธรรมชาติที่ล้ำค่าให้คงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป ดังคำบอกเล่าของนายทองคำ สายสะอาด สมาชิกราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าในจังหวัดอำนาจเจริญ ดังนี้

นายทองคำ สายสะอาด

สมาชิกโครงการราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า

ตำบลสร้างถ่อน้อย อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ

โครงการราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสทป.) เป็นโครงการตามแนวพระราชดำริที่ประสงค์ให้ชาวบ้านร่วมกันฟื้นฟูและดูแลป่าให้อุดมสมบูรณ์พร้อมกับปกป้องไม่ให้ใครมาบุกรุกทำลาย โดยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานความช่วยเหลือด้านต่างๆ และทรงให้ความสำคัญ ติดตามผลการดำเนินงานด้วยพระองค์เอง ดังเช่นได้เสด็จฯ ทรงตรวจงานและพระราชทานธง “พิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต” แก่ราษฎรชุมชนตำบลสร้างถ่อน้อยเป็นแห่งแรก ด้วยพระมหากรุณาธิคุณนี้ได้สร้างขวัญและกำลังใจให้กับนายทองคำ สายสะอาด และชุมชนตำบลสร้างถ่อน้อยที่จะช่วยกันดูแลรักษาป่าอันเป็นทรัพยากรที่มีค่านี้ให้คงความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืนตลอดไป

ป่าดงใหญ่... จุดเริ่มโครงการราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า

แต่เดิมชุมชนตำบลสร้างถ่อน้อยในป่าดงใหญ่ เลี้ยงชีพด้วยการอาศัยแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในป่า ต่อมาชาวบ้านตระหนักว่าหากยังคงมุ่งใช้ทรัพยากรโดยไม่มีการดูแลบำรุงรักษา และป้องกันการลักลอบตัดไม้ อนาคตลูกหลานจะไม่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงชีวิตได้ต่อไป ชาวบ้านจึงได้ร่วมกันดูแลรักษาป่าตามจารีตประเพณีท้องถิ่น โดยไม่มีความรู้วิธีการดูแลรักษาป่าอย่างถูกต้อง

ต่อมา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริ “โครงการราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า” กรมทหารราบที่ ๖ จึงได้แนะนำและอบรมวิธีการดูแลรักษาป่าแก่สมาชิก รสทป. และราษฎรในชุมชน โดยจัดให้มีการดูแลรักษาป่าอย่างเป็นระบบ อาทิ จัดชุดเวรยามออกลาดตระเวนป่า ทั้งกลางวันและกลางคืน จัดชุดเฝ้าระวังไฟป่าและทำแนวป้องกันไฟป่า จัดแบ่งแนวเขตในการรับผิดชอบของแต่ละหมู่บ้าน ออกสำรวจแนวเขตป่าดงใหญ่เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าดงใหญ่ จัดให้มีการปลูกป่าทดแทนและฝึกอบรมทบทวนสมาชิก รสทป. จนสามารถฟื้นฟูและรักษาป่าได้สมบูรณ์

ร่วมดูแลป่าคู่ชุมชน... ขยายผลเป็นป่าต้นแบบ

โครงการดังกล่าวช่วยให้ชุมชนสามารถร่วมกันรักษาป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอาศัยป่าเป็นแหล่งผลิตอาหารจากธรรมชาติ เป็นที่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิดทั้งยังช่วยให้ฝนตกต้อง

ตามฤดูกาล และเป็นการลดภาวะโลกร้อน ที่สำคัญคือราษฎรเกิดความสามัคคีในการดูแลรักษาป่าร่วมกัน

เหล่า รสทป. และราษฎรในชุมชนป่าดงใหญ่ ต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงได้ร่วมมือร่วมใจกันพิทักษ์รักษาพร้อมกับฟื้นฟูสภาพป่าจนป่าอยู่ในสภาพสมบูรณ์เป็นที่ประจักษ์ชัด

แก่ผู้ที่ได้พบเห็น และเป็นชุมชนแห่งแรกที่ได้รับพระราชทานธง “พิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต” ซึ่งพระองค์ได้เสด็จฯ มาพระราชทานให้ราษฎรในชุมชนตำบลสร้างถ่อน้อย เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๘ ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจอย่างยิ่งของเหล่า รสทป. และราษฎร ทั้งได้สร้างขวัญและกำลังใจแก่พวกเราที่จะร่วมกันดูแลรักษาป่าดงใหญ่ให้อยู่คู่กับชุมชนอย่างยั่งยืนตลอดไป รวมทั้งได้ขยายผลไปยังชุมชนอื่นๆ ในรูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยเป็นป่าต้นแบบในการศึกษาดูงานซึ่งได้ร่วมกันออกกฎระเบียบและกติกาในการรักษาป่าชุมชนป่าดงใหญ่ เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่นต่อไป

ร่วมปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ... ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ช่วยให้เกิดผลผลิตจากป่าที่เป็นแหล่งอาหารและสร้างรายได้แก่ชุมชน ได้อยู่ดีกินดีภายใต้ป่าที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งจะคงอยู่คู่กับราษฎรในชุมชนอย่างยั่งยืน เนื่องจากราษฎรได้รับการอบรมจากโครงการให้ร่วมกันรักษาและปกป้องป่าอย่างถูกต้อง อันก่อให้เกิดความรักและความสามัคคีภายในชุมชนยิ่งขึ้น ผมจึงขอเชิญชวนให้พสกนิกรชาวไทยร่วมถวายความจงรักภักดี โดยร่วมปลูกป่าในชุมชน เพื่อปลูกจิตสำนึกให้มีความรัก ห่วงแหนและคงความอุดมสมบูรณ์ของป่าอยู่คู่ชุมชนสืบไป

(๓) อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ๕ จังหวัด (ภาคตะวันออก)... สู่ความยั่งยืน

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทราบสภาพป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด (ภาคตะวันออก) เสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว จึงทรงรับโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด (ภาคตะวันออก) เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อรักษา ฟื้นฟู และปกป้องผืนป่าและสัตว์ป่าให้คงความอุดมสมบูรณ์

ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด
(ภาคตะวันออก) เดิมเรียกว่า
“ป่าพนมสารคาม” อยู่บริเวณ
ตอนกลางของภาคตะวันออก
เป็นป่าผืนใหญ่มากที่สุดของประเทศ
ติดต่อกับป่าในประเทศกัมพูชา
มีอาณาเขต ๕ จังหวัด คือ จังหวัด
ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี
และสระแก้ว ครอบคลุม ๒ เขต
รักษาพันธุ์สัตว์ป่า ๓ เขตอุทยาน
แห่งชาติ ซึ่งเดิมเคยอุดมสมบูรณ์

ด้วยต้นไม้และสัตว์ป่านานาพันธุ์ และเนื่องจากเป็นพื้นที่รอยต่อของระบบนิเวศภาคกลางกับ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมีความหลากหลายทางชีวภาพ แต่ถูกบุกรุกทำลาย พื้นที่ป่าจึงลดลง
อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะบริเวณที่ราบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน ซึ่งเคยมีพื้นที่ป่ามากถึง
๕ ล้านไร่ ลดลงเหลือเพียง ๗ แสนไร่

มูลเหตุสำคัญที่สร้างความเสียหายแก่ผืนป่าแห่งนี้คือ ได้มีการตัดเส้นทางผ่านทางด้านเหนือ
ของป่าจากอำเภพนมสารคามไปจังหวัดนครราชสีมา ประกอบกับมีการตัดถนนสายสระแก้ว
จันทบุรี จึงทำให้มีการบุกรุกแผ้วถางป่า และเมื่อรัฐบาลให้บริษัทสัมปทานทำไม้ในพื้นที่แห่งนี้
เป็นเวลา ๓๐ ปี ความเสียหายจึงยิ่งทวีขึ้น ไม้มีค่าจำนวนมากถูกตัดไปต้นแล้วต้นเล่า ตลอดจน
ราษฎรที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เข้าไปซื้อที่ดินจากผู้มีอิทธิพลหรือรับจ้างนายทุนแผ้วถางป่า
เพื่อทำการเกษตรหรือขายต่อ จึงทำให้ผืนป่าถูกบุกรุกทำลายจนแทบไม่เหลือสภาพป่า ส่งผลให้ขาด
ความสมดุลทางธรรมชาติในขั้นวิกฤต

ทรงห่วงใยผืนป่าและราษฎร... พระราชทานแนวทางอนุรักษ์ร่วมกับพัฒนาอาชีพ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สำนักพระราชเลขาธิการ
แจ้งไปยังกรมป่าไม้ว่า พระองค์มีพระราชดำริอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าให้คืนความ
สมบูรณ์ รวมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎร เพื่อให้พื้นที่เขตรอยต่อ ๕ จังหวัดกลับมา
เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำสำคัญทุกสายที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนใน ๕ จังหวัดดังที่เคยเป็นมา
ในอดีต และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมป่าไม้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการ
เพื่อสนองพระราชดำริ อาทิ ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ปลูกป่าเพื่ออนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร

ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่อพยพมาจากพื้นที่ป่ารวมทั้งชุมชนที่อาศัยอยู่และทำกินใกล้ชิดกับแนวเขตป่าให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมจากทรัพยากรธรรมชาติและไม่หวนกลับไปบุกรุกทำลายป่าอีก ตลอดจนให้พยายามลดจำนวนขบวนการลักลอบทำลายป่าไม้และอิทธิพลและประชาสัมพันธ์ให้ราษฎรมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าผืนนี้ให้คงอยู่ตลอดไป

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ความสำคัญกับการดำเนินโครงการดังกล่าว โดยได้เสด็จฯ ตรวจสอบโครงการด้วยพระองค์เอง ดังเช่นเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๓๗ ได้เสด็จฯ ทรงเยี่ยมราษฎรโครงการที่บ้านเทพประทาน ตำบลคลองตะเกรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

โดยพระองค์ทรงพระกรุณาอธิบายถึงความจำเป็นและประโยชน์ในการอนุรักษ์ป่า พร้อมทั้งทรงรับสมัครราษฎรที่สมัครใจเป็นสมาชิกศิลปาชีพ และทรงชักชวนกลุ่มแม่บ้านให้เดินทางไปดูงานที่โรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา เพื่อให้เห็นตัวอย่างในการนำศิลปาชีพมาเสริมสร้างรายได้โดยไม่ต้องตัดไม้ทำลายป่า ตลอดจนส่งเสริมให้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และผลิตเส้นไหมขายให้มูลนิธิศิลปาชีพฯ ขณะเดียวกันมีพระราชดำริให้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความหลากหลายทางชีวภาพ คำนึงความสมดุลของระบบนิเวศให้ป่าและสัตว์ป่า

จากแนวพระราชดำริ...สู่การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด

การดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ มีทั้งการดำเนินการในเขตพื้นที่อนุรักษ์และนอกเขตพื้นที่อนุรักษ์ ได้แก่ งานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ การปลูกป่าฟื้นฟูระบบนิเวศ การดูแลแปลงปลูกป่า การจัดตั้งหน่วยพิทักษ์ป่าเพื่อป้องกันและปราบปรามการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้และล่าสัตว์ในจุดที่ล่อแหลม งานด้านการสร้างจิตสำนึก อาทิ โครงการราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสป.) โครงการฝึกอบรมเยาวชนอาสาพิทักษ์ป่าและสิ่งแวดล้อม และโครงการฝึกอบรมเครือข่าย

ประชาชน (ประชาอาสาพิทักษ์ป่า) และงานด้านการพัฒนาอาชีพ เน้นการส่งเสริมอาชีพราษฎรเพื่อช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้น อาทิ ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและผลิตเส้นไหมขายให้มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ และทรงมอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ช่วยเหลือราษฎรในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นต้น รวมถึงจัดสร้างสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆ เช่น อ่างเก็บน้ำ ฝาย สระ บ่อบาดาล บ่อน้ำตื้น ถนน สะพาน และโรงเรียน เป็นต้น ตลอดจนปลูกป่าเพื่อบำรุงป่าสงวนแห่งชาติ ป่าไม้ใช้สอยชุมชน ป่าเพื่อการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร และป่าเพื่อการวิจัย เป็นต้น

มูลนิธิอนุรักษ์ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด... ร่วมสานงานอนุรักษ์ป่าอย่างยั่งยืน

แม้ว่าในปัจจุบันปัญหาการบุกรุกป่าดังกล่าวจะไม่รุนแรงเหมือนในอดีตที่ผ่านมา แต่ยังคงพบว่ามี การบุกรุกและครอบครองพื้นที่ป่าเนื่องจากปัญหาความยากจน ความต้องการที่ดินทำกิน การลักลอบล่าสัตว์ป่า และการตกเป็นเครื่องมือของนายทุน อีกทั้งประสบปัญหาช้างป่าออกมาหาอาหารนอกพื้นที่ป่าและทำลายพืชผลเกษตรของราษฎร

กองทัพบกจึงได้จัดตั้ง “กองทุนรอยต่อ ๕ จังหวัด” ขึ้น และต่อมาได้ก่อตั้งเป็น “มูลนิธิอนุรักษ์ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด” เพื่อสนองพระราชดำริ และสนับสนุนโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด ด้วยการดำเนินงานต่างๆ อาทิ ส่งเสริม สนับสนุน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพันธุ์พืชและสัตว์ป่า จัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า สนับสนุนสวัสดิการให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด รวมทั้ง ครอบครัวย เพื่อการอนุรักษ์ป่าผืนสุดท้ายของภาคตะวันออก จนปัจจุบันป่าไม้ในพื้นที่เสื่อมโทรม ได้รับการฟื้นฟูและปลูกเพิ่มเติมเพื่ออนุรักษ์แหล่งต้นน้ำลำธาร และชุมชนที่อพยพมาจากพื้นที่ป่า รวมทั้งชุมชนที่อยู่อาศัยและทำกินใกล้ชิดกับแนวเขตป่ามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่หวนกลับไปบุกรุกทำลายป่าอีก และสามารถจัดอิทธิพล ขบวนการลักลอบทำลายป่าตามกระบวนการยุติธรรมและกฎหมายทางสังคมที่ชาวบ้านได้ร่วมกำหนดขึ้นหลังจากที่ได้รับการสร้างจิตสำนึกให้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้ จนเกิดความรัก ห่วงแหน และพร้อมที่จะร่วมปกป้องและอนุรักษ์ผืนป่าแห่งนี้ให้คงอยู่ตลอดไป

ปวงประชาเป็นสุขสานต์

โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด (ภาคตะวันออก) ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรับไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เปรียบเสมือนดังศูนย์รวมใจให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ประสานแรงกายแรงใจในการสนองตอบพระราชดำริ ช่วยฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าให้ดำรงไว้ซึ่งความสมบูรณ์ กลับมาเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เพิ่มความชุ่มชื้นให้แก่ผืนดิน ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนที่อพยพจากป่าและชุมชนที่อาศัยอยู่ติดแนวเขตป่าอนุรักษ์ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยขอแนะนำอบต.สัมภาษณ์ นายไพบูลย์ เศษอาจ หนึ่งในสมาชิกโครงการที่เข้าร่วมอนุรักษ์ผืนป่าแห่งนี้จนกลับคืนสู่ความสมบูรณ์ให้ลูกหลานใช้เป็นแหล่งอาศัยและเลี้ยงชีพได้ต่อไป ดังนี้

นายไพบูลย์ เศษอาจ

สมาชิกโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

ในพื้นที่ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด (ภาคตะวันออก) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านแสงตะวัน ตำบลทุ่งมหาเจริญ อำเภอน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริให้อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด (ภาคตะวันออก) เพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์ ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎร โดยเฉพาะชุมชนที่อพยพออกจากป่า ด้วยพระมหากรุณาธิคุณนี้ ทำให้ นายไพบูลย์ เศษอาจ ตลอดจนราษฎรอื่นๆ ในชุมชนที่อาศัยและทำกินในป่าและบริเวณใกล้เคียงได้รับจัดสรรที่ทำกิน มีป่าไม้และสัตว์ป่าที่อุดมสมบูรณ์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ และได้รู้ถึงคุณค่าการรักษาทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า รวมถึงความรักและความสามัคคีในชุมชน

อพยพคนออกจากป่า... พร้อมจัดสรรที่ทำกิน และพัฒนาอาชีพ

เมื่อก่อนผมอาศัยและทำมาหากินอยู่ในผืนป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด แรกๆ ป่าอุดมสมบูรณ์ดี นานเข้าถูกบุกรุกและลักลอบตัดไม้เรื่อยมา จนพื้นที่ป่าและสัตว์ป่าลดลงไปมาก ผมและชาวบ้านต้องบุกเบิกเข้าไปอาศัยอยู่ในป่าลึกยิ่งขึ้น เมื่อมี “โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด (ภาคตะวันออก)” ผมจึงอพยพออกจากป่ามาอยู่ในหมู่บ้านที่ทางการจัดตั้งเพื่อรองรับการอพยพของราษฎรจำนวน ๕ แห่ง โดยได้รับการจัดสรรที่อยู่อาศัยรายละ ๑ ไร่ ที่ทำกิน

รายละเอียด ๑๔ ไร่ เงินช่วยเหลือครอบครัวละ ๓,๐๐๐ บาท ตะปู ๕ กิโลกรัม ข้าวสาร ๑ ถัง และผ้าห่ม ๓ ผืน ปลุกสร้างที่อยู่อาศัยให้เป็นเพิงพักพร้อมครัว โดยหน่วยทหารพราน กรมป่าไม้ และเอกชน นำรถมาช่วยขนย้ายข้าวของเครื่องใช้และบ้านเรือนที่รื้อถอน

คนอนุรักษ์ป่า... ป่าคืนประโยชน์สุขสู่คน ขยายผลอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ ผมและชาวบ้านที่อพยพมาด้วยกันได้รับการฝึกอาชีพตลอดจนได้รับพระราชทานความช่วยเหลือด้านต่างๆ ให้สามารถอยู่ได้อย่างมีความสุข มีที่อยู่อาศัยที่ทำกินและโคพระราชทาน เพื่อใช้ในการทำเกษตรกรรม โดยมีหน่วยราชการสนับสนุน รวมทั้งได้รับการส่งเสริมอาชีพตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการทดลองไร่นาสวนผสมตามแนวทฤษฎีใหม่

โครงการถั่วเหลืองและปุยพระราชทานโครงการศูนย์วนเกษตร โครงการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และจักสานไม้ไผ่หุ้มเซรามิก เป็นต้น ชาวบ้านได้รับประโยชน์มากมาย และโครงการดังกล่าวได้ขยายผลสู่หมู่บ้านอื่นๆ จากเดิมที่มีเพียง ๕ หมู่บ้าน ปัจจุบันมีมากถึง ๑๑๒ หมู่บ้าน ๒๓ ตำบล ๑๑ อำเภอ

ร่วมใจถวายความจงรักภักดี... แต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ๕ จังหวัด (ภาคตะวันออก) เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งได้ช่วยให้ผมและชาวบ้านที่เดือดร้อน ได้มีที่อยู่อาศัยและที่ทำกินเป็นหลักแหล่ง มีอาชีพและมีชีวิตอย่างมีความสุข ผมจึงขอเชิญชวนให้พสกนิกรชาวไทยร่วมถวายความจงรักภักดี โดยการร่วมลงนามถวายพระพรทางไปรษณีย์และทางเว็บไซต์ ร่วมกันปลูกต้นไม้ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติฯ และเชิญชวนทุกบ้านระดับธงชาติ ธงตราสัญลักษณ์บริเวณบ้าน หมู่บ้าน ประดับพระบรมฉายาลักษณ์ไว้ที่บ้านพักอาศัยหรือที่ที่เหมาะสม ละ เลิกอบายมุขทุกประเภท และบริจาคโลหิตเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล และถวายความจงรักภักดีแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระมิ่งขวัญของปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าทั่วประเทศ

๒.๓ ทรงอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์... คำนึงความสมดุลสู่ธรรมชาติ

“...เดี๋ยวนี้ เนื่องจากป่าไม้ถูกทำลายมาก
ก็อยากให้ทุกท่านสนับสนุนการรักษาป่า
ไม่ใช่เพื่อรักษาสัตว์ป่าอย่างเดียว
แต่เพื่อป่าจะได้เป็นที่เก็บน้ำ น้ำฝน ป่าจะได้เก็บน้ำไว้ได้ดิน
นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งที่เรียกว่ามีพืชต่างๆ นานา
ซึ่งใช้เป็นยาสมุนไพร อะไรก็ได้ที่เราจะค้นคว้าได้
และเป็นที่พึ่งของพืชเศรษฐกิจต่างๆ...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ชาวไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา
ณ ห้องแกรนด์บอลรูม โรงแรมเดอะพลาซ่า นครนิวยอร์ก
๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๔

ทรงอนุรักษ์พืชและสัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเห็นว่ามนุษย์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลืองโดยมิได้คำนึงว่าพืชและสัตว์หลายชนิดใกล้สูญพันธุ์ พระองค์จึงทรงให้ดำเนินการตามแนวพระราชดำริมากมายทั้งเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าชนิดต่างๆ รวมถึงรวบรวมพันธุ์ไม้และพันธุ์สัตว์ต่างๆ ในท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์และเป็นแหล่งศึกษาของเยาวชนรุ่นหลัง ตลอดจนพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

เพื่อเสริมสร้างรายได้แก่ราษฎร ดังโครงการตามแนวพระราชดำริที่หยิบยกมาเป็นตัวอย่าง จำนวน ๓ โครงการ ได้แก่ โครงการคืนชีวิตสู่ธรรมชาติ โครงการสวนป่าสิริกิติ์ และโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล โดยแต่ละโครงการมีรายละเอียด ดังนี้

(๑) คีนชีวิตสู่ธรรมชาติ

ตลอดระยะเวลาหลายปีที่เสด็จพระราชดำเนินเพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในภูมิภาคต่างๆ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเห็นความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ จึงทรงห่วงใยว่า หากไม่มีการแก้ไขทรัพยากรธรรมชาติย่อมสิ้นสูญไป จึงมีพระราชดำริให้หน่วยราชการและราษฎรร่วมมือกันฟื้นฟูระบบนิเวศอย่างครบวงจร เพื่อให้สรรพชีวิตน้อยใหญ่ ทั้งสัตว์และพืชพรรณ สามารถดำเนินชีวิตและขยายพันธุ์ได้ดังที่เคยเป็นมาในอดีต โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ศึกษาและเสาะหาพันธุ์พืชและสัตว์ที่กำลังจะสูญพันธุ์มาเพาะและอภิบาลเพื่อขยายพันธุ์ ครั้นเติบโตและแข็งแรงจึงปล่อยสู่แหล่งธรรมชาติ โดยมีโครงการเกี่ยวกับการคีนชีวิตสู่ธรรมชาติ แยกได้ ๕ ประเภท ได้แก่ การคีนพรรณไม้สู่ไพรพฤกษ์ การเพาะพันธุ์สัตว์น้ำคีนสู่ธรรมชาติ การคีนสัตว์สู่ป่าชายเลน การคีนสัตว์น้ำเค็มสู่ทะเล และการคีนสัตว์ป่าสู่พงไพร

คีนพรรณไม้สู่ไพรพฤกษ์... อนุรักษ์ดอกไม้และไม้ไทยนานาพรรณ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยว่ากล้วยไม้ป่าหลากหลายพันธุ์ของไทยที่มีความงดงามมากจะสูญพันธุ์ อันเป็นผลมาจากการตัดไม้และบุกรุกทำลายป่าเพื่อใช้เป็นที่ทำกิน รวมทั้งไฟป่าที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและฝีมือมนุษย์ ซึ่งทำให้ระบบนิเวศของป่าเปลี่ยนไป รวมถึงการนำกล้วยไม้ป่า

ส่งออกมีปริมาณมากขึ้น จนทำให้กล้วยไม้บางชนิดที่เคยพบอยู่ทั่วไปกลายเป็นของหายากในประเทศไทย

พระองค์จึงมีพระราชดำริให้ช่วยกันอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้ป่าของไทยไว้ ซึ่งกองทัพบก กรมป่าไม้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และองค์กรเอกชน ได้ร่วมกันสนองพระราชดำริโดยการจัดตั้ง “โครงการคีนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษารวบรวมขยายพันธุ์

และอนุรักษ์สายพันธุ์กล้วยไม้ไทย และเพื่อสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนร่วมรับผิดชอบในการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติสืบไป โดยมีมหาวิทยาลัยแม่โจ้เป็นศูนย์กลางการดำเนินงาน และมีสถานที่ดำเนินการ ๓ แห่งคือ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย บริเวณอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ดอยปุย จังหวัดเชียงใหม่ และบริเวณดอยหัวแม่สุริน ตำบลแม่อุคอ อำเภอนายูง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การดำเนินโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ฯ เริ่มจากการกำหนดพื้นที่ป่าที่เหมาะสมจะนำกล้วยไม้คืนสู่ป่า โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเอกชนดูแลรักษาภายหลังการสำรวจป่าแล้ว ซึ่งตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงปัจจุบันสามารถนำกล้วยไม้คืนสู่ป่าแล้วกว่า

๕๐๐,๐๐๐ ต้น จาก ๒๕ สกุล ๖๐ ชนิด และยังคงดำเนินการขยายพันธุ์อย่างต่อเนื่องต่อไป ขณะเดียวกันได้มีพระราชดำริให้อนุรักษ์กล้วยไม้พันธุ์ต่างๆ ที่ใกล้จะสูญพันธุ์ด้วย เช่น กล้วยไม้พันธุ์เอื้องแซะ รองเท้านารีอินทนนท์ ๑๐ ชนิด เช่น รองเท้านารีเหลืองตรัง รองเท้านารีขาวสตูล รองเท้านารีช่องอ่างทอง เป็นต้น นอกจากนี้สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ศึกษาวิจัยรวบรวมและขยายพันธุ์ดอกไม้พื้นเมืองต่างๆ อาทิ จัดตั้ง “ศูนย์รวมพรรณไม้บ้านร่มเกล้า อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” จังหวัดพิษณุโลก และมีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการอนุรักษ์กล้วยไม้พันธุ์ต่างๆ รวมถึงพันธุ์ไม้พื้นเมืองอีกหลายโครงการ อาทิ “โครงการอนุรักษ์กล้วยไม้พันธุ์เอื้องแซะ จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ซึ่งทรงให้สกัดน้ำหอมจากเอื้องแซะโดยไม่ใช้สารเคมีได้สำเร็จ และเอื้องแซะกลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ “โครงการอนุรักษ์กล้วยไม้รองเท้านารี” พระองค์ทรงห่วงใยว่ารองเท้านารีของไทยจะสูญพันธุ์ จึงทรงให้ขยายพันธุ์กล้วยไม้รองเท้านารี เพื่อเพิ่มจำนวนและปลูกคืนสู่ป่าต่อไป

“โครงการศึกษาวิจัยรวบรวมและขยายพันธุ์ดอกดาหลา” พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริศึกษาวิจัยรวบรวมและขยายพันธุ์ดอกดาหลา ซึ่งปรากฏว่าสามารถขยายพันธุ์และส่งเสริมให้ราษฎรปลูก เพื่อสร้างรายได้ให้ราษฎรได้เป็นอย่างดี “โครงการพัฒนาแหล่งกล้วยไม้เพื่อการอนุรักษ์และท่องเที่ยว” ใช้พื้นที่โครงการอนุรักษ์สภาพป่าไม้ในพื้นที่อำเภอมวกฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่โครงการพัฒนาแหล่งกล้วยไม้ในพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์และการท่องเที่ยว โดยทรงให้ทุกหน่วยงานร่วมกันดูแลปกป้องรักษากล้วยไม้ไทยอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้กล้วยไม้ของไทยที่สวยงามและหายากคงอยู่เป็นสมบัติทางธรรมชาติอันล้ำค่าของประเทศไทยสืบไป

เพาะพันธุ์สัตว์น้ำคินสู่ธรรมชาติ... อนุรักษ์ปลาไทยและแหล่งอาหารราษฎร

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทราบว่าโครงการพัฒนาอาชีพราษฎรของกรม ประมงหลายโครงการใช้พันธุ์ปลาจากต่างประเทศ เป็นหลัก เช่น ปลาจีน จากสาธารณรัฐประชาชนจีน และปลายี่สก จากประเทศอินเดีย เป็นต้น พระองค์ ทรงห่วงใยว่าปลาไทยจะสูญพันธุ์ จึงมีพระราชดำริ ให้มีการเพาะพันธุ์ปลาไทย เนื่องจากทรงเห็นว่า

ปลาไทยเลี้ยงง่าย ด้านทานโรคได้ดีกว่าปลาสายพันธุ์จาก ต่างประเทศ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับแหล่งน้ำตาม ธรรมชาติในประเทศ ประกอบกับในปัจจุบันอนุสัญญาว่าด้วย ความหลากหลายทางชีวภาพกำหนดว่า ไม่ควรนำปลาต่างถิ่น มาปล่อยในธรรมชาติ แสดงให้เห็นถึงสายพระเนตรอันยาวไกล ที่ทรงให้พันธุ์ปลาไทย

กรมประมงจึงได้จัดทำ “โครงการฟื้นฟูปลาไทย” ตามแนวพระราชดำริ โดยเพาะพันธุ์ปลาที่มีความสำคัญทาง เศรษฐกิจ เช่น ปลาตะพัด ปลาม้า และปลาบึก เป็นต้น เพื่อให้ ประชาชนนำไปขยายผลเพาะเลี้ยงในเชิงธุรกิจต่อไป และเพาะพันธุ์ปลาเพื่อปล่อยในแหล่งน้ำ ธรรมชาติและบ่อเลี้ยงปลาของประชาชนที่อยู่ในโครงการต่างๆ ตลอดจนหาวิธีแพร่พันธุ์ปลาดังกล่าว

ให้เป็นแหล่งอาหารโปรตีนของราษฎรในท้องถิ่นตาม พระราชประสงค์ และกำหนดนโยบายไว้ ๔ ประการ คือ **หนึ่ง** ปลาไทยชนิดใดที่สามารถส่งเสริมให้ราษฎร เพาะเลี้ยงได้ ให้ส่งเสริมอย่างกว้างขวาง **สอง** ปลาไทย ที่เหมาะสมปล่อยลงแหล่งน้ำธรรมชาติให้เพาะและ ขยายพันธุ์ต่อไป **สาม** ส่งเสริมเยาวชนได้รู้จักรักสัตว์น้ำ รักธรรมชาติ และมีจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์ และ

สี่ จัดตั้งพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำตามภาคต่างๆ เพื่อให้เยาวชนได้รู้จักพันธุ์ปลาของแต่ละถิ่นให้มากขึ้น การดำเนินโครงการฟื้นฟูปลาไทยประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมาก ซึ่งนอกจากให้ประชาชนนำไป เพาะพันธุ์เป็นปลาเศรษฐกิจ เกิดการเพาะเลี้ยงในเชิงการค้าเพิ่มรายได้แล้ว ยังนำไปปล่อยสู่แหล่งน้ำ ธรรมชาติและในบ่อเลี้ยงของประชาชน เพื่อเป็นแหล่งอาหารโปรตีนของชาวบ้าน ตลอดจนสามารถ คืนความหลากหลายของชนิดปลาอันเป็นการรักษาสภาพความสมดุลตามธรรมชาติ

นอกจากนี้ พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมประมงร่วมกับมูลนิธิกตเวทิน สร้าง “วังปลา” ขึ้นในบริเวณศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นสถานที่แสดงพันธุ์สัตว์น้ำ โดยรวบรวมพันธุ์ปลาไทยไปเลี้ยงไว้เพื่ออนุรักษ์ ไม่ให้สูญพันธุ์ และเยาวชนสามารถศึกษาหาความรู้ โดยพระองค์พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวนหนึ่งในการดำเนินการ ปัจจุบันวังปลาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทรด้วย ตลอดจนมีพระราชดำริให้ราษฎรในศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทรศึกษาการเลี้ยงและการเพาะฟักลูกกุ้งก้ามกรามด้วย โดยพระองค์ทรงรับซื้อกุ้งก้ามกรามด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ และทรงปล่อยลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาหน้าศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทรนั่นเอง เพื่อเป็นแหล่งอาหารของราษฎร ต่อมากรมประมงได้นำพันธุ์กุ้งก้ามกรามปล่อยสมทบติดต่อกัน ๒-๓ ปี ปรากฏว่าแม่น้ำเจ้าพระยาก็กลับมาอุดมด้วยกุ้งก้ามกรามเหมือนดังสมัยก่อน โดยเฉพาะหน้า

บริเวณศูนย์ศิลปาชีพพิเศษบางไทร ราษฎรจึงพากันเรียกกุ้งก้ามกรามเหล่านี้ว่า “กุ้งสมเด็จพระเจ้า” และเมื่อพระองค์เสด็จฯ ทรงเยี่ยมราษฎร ณ ที่ใดนอกจากทรงปล่อยปลาที่เลี้ยงง่ายรวมถึงสัตว์น้ำท้องถิ่นอื่นๆ แล้ว พระองค์ได้ส่งเสริมให้มีการปล่อยกบและกุ้งก้ามกรามเพื่อให้ชาวบ้านทั่วไปได้มีโอกาสบริโภคด้วย

คืนสัตว์สู่ป่าชายเลน... อนุรักษ์แหล่งหลากหลายทางชีวภาพ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล็งเห็นความสำคัญของป่าชายเลนเป็นอย่างยิ่ง และทรงเกรงว่าหากป่าชายเลนถูกทำลายมากไปกว่านี้ จะทำให้ธรรมชาติเสียสมดุล และประเทศสูญเสียทรัพยากรทางเศรษฐกิจ เนื่องจากป่าชายเลนเป็นแหล่งที่ปลาหลายพันธุ์มาวางไข่ เป็นแหล่งอนุบาล และแหล่งอาหารสำคัญของสัตว์น้ำในห่วงโซ่อาหาร สำหรับหอย ปู และหนอนปล้อง รวมถึงสัตว์น้ำที่สำคัญทางเศรษฐกิจ เช่น กุ้งกุลาดำ ปลากระพงขาว และปลาอื่นๆ

พระองค์มีพระราชดำริว่า วิธีที่ดีที่สุดในการคืนสัตว์สู่ป่าชายเลน คือการปกป้องและฟื้นฟูป่าชายเลนให้มีสภาพอุดมสมบูรณ์และรักษาความสมดุลของระบบนิเวศชายฝั่งให้กลับคืนมาเมื่อเป็นเช่นนี้สัตว์ต่างๆ ที่เคยอาศัยอยู่ในป่าชายเลนก็จะกลับคืนมาด้วย พระองค์ทรงใช้วิธีการต่างๆ มากมายในการปกป้องฟื้นฟูให้ป่าชายเลนกลับมา มีสภาพที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ให้มีการฝึกอบรม

ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า การศึกษาวิจัยและขยายพันธุ์สัตว์ทะเล เพื่อให้ราษฎรมีอาชีพเสริมและรายได้พอเพียงจนไม่จำเป็นต้องทำลายป่าชายเลน รวมถึงทรงให้จัดตั้งโครงการต่างๆ เช่น **“โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าทุ่งทะเลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ”** ฟื้นฟูสภาพป่าทุ่งทะเลให้มีสภาพสมบูรณ์เพื่อความสมดุลทางระบบนิเวศ โดยศึกษา ค้นคว้า ทดลอง เกี่ยวกับพืชพรรณ และขยายพันธุ์ปลากะรังหรือปลาเก๋าในกระชัง เพื่อส่งเสริมเป็นอาชีพของราษฎร รวมทั้งสร้างจิตสำนึกให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและป้องกันรักษาพื้นที่ป่าทุ่งทะเลให้มีเสื่อมโทรม **“โครงการศึกษาความหลากหลายและนิเวศวิทยาของหิ่งห้อยในประเทศไทยในพระราชดำริ”** เพื่อสำรวจและทำการศึกษาวิจัยระบบนิเวศของหิ่งห้อย เนื่องจากทรงเห็นว่าหิ่งห้อยไม่เพียงแต่จะให้ความสวยงามในเวลากลางคืน แต่ยังเป็นตัวบ่งชี้ความอุดมสมบูรณ์หรือความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ

จากพระราชดำริอย่างต่อเนื่องของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการฟื้นฟูและรักษาพันธุ์สัตว์ป่าชายเลนให้เป็นระบบนิเวศที่สมบูรณ์เพื่อให้สรรพชีวิตและชุมชนในพื้นที่ได้อาศัยพึ่งพาเช่นในอดีต นับเป็นความสำเร็จของการฟื้นฟูป่าชายเลน ซึ่งเป็นบทพิสูจน์ถึงความมุ่งมั่นการทรงงานของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่สำคัญทรงเป็นหลักให้หน่วยงานต่างๆ ได้ยึดเหนี่ยวเพื่อร่วมกันพลิกฟื้นผืนป่าชายเลนให้กลับมามีสภาพอุดมสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง

คืนชีวิตสัตว์น้ำเค็ม... สู้ท้องทะเลเป็นสมบัติของชาติสืบไป

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยเต่าทะเลที่มีจำนวนลดน้อยลงจนเกือบสูญพันธุ์ จึงพระราชทาน **“โครงการสมเด็จพระเจ้า อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล”** โดยพระราชทานเกาะมันใน ตำบลกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง เป็นพื้นที่ดำเนินการ และพระราชทานพ่อพันธุ์แม่พันธุ์เต่าทะเลใช้ในการแพร่ขยายพันธุ์ต่อไป โดยทางโครงการได้เสนอกระทรวงพาณิชย์ห้ามส่งกระดองเต่าทะเลเป็นสินค้าส่งออก พร้อมทั้งเสนอให้แก้พระราชบัญญัติการประมงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรการอนุรักษ์เต่าทะเล โดยห้ามครอบครองกระดองเต่าทะเลและผลิตภัณฑ์จากเต่าทะเล ต่อมาโครงการดังกล่าวได้เปลี่ยนชื่อเป็น

“สถานีอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล” สังกัดกรมประมง ทำหน้าที่เพิ่มจำนวน เพาะ และขยายพันธุ์เต่าทะเล ในธรรมชาติให้คงอยู่คู่ท้องทะเลไทยสืบไป

นอกจากนี้พระองค์ทรงกังวลว่าหอย ชนิดต่างๆ ของไทยจะสูญพันธุ์ จึงได้มีพระราช ดำริให้อนุรักษ์และเพาะพันธุ์หอยขึ้น อาทิ **“หอยตลับ”** เนื่องจากเป็นหอยที่คนนิยมนำมา

ทำเป็นอาหารและเครื่องประดับ จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้ง **“ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่ง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”** เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีหอยตลับอยู่ชุกชุม แต่ปัจจุบันลดจำนวนลงมาก ซึ่งศูนย์ดังกล่าวสามารถทดลองเพาะพันธุ์และ คั้นหอยตลับสู่ธรรมชาติจนประสบผลสำเร็จ **“หอยมือเสือ”** เป็นหอยที่หายากอีกชนิดหนึ่ง จึงมีพระราชดำริให้อนุรักษ์ไว้ โดยพระองค์ ทรงรับ **“โครงการอุทยานหอยมือเสือ ที่เกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี”** ไว้ใน พระบรมราชินูปถัมภ์ ที่กรมประมงได้สนอง พระราชดำริจัดตั้งขึ้นเพื่อศึกษาวิจัยและ เพาะพันธุ์หอยมือเสือนำไปปล่อยในแนว ปะการังธรรมชาติ ซึ่งช่วยให้หอยมือเสือยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน

“หอยมุกจาน” เป็นหอยอีกชนิดหนึ่งที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใย ด้วยเป็นสัตว์เศรษฐกิจ เนื่องจากถูกนำมา ประดับเพอร์นิเจอร์ส่งออก จนรัฐบาลต้องออกกฎหมายห้าม นอกจากนี้ ยังเป็นหอยที่ใช้ผลิตไข่มุกเลี้ยง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นักวิชาการประมงพยายามเพาะพันธุ์ หอยมุกจานของไทย ซึ่งกรมประมงได้ตั้ง **“โครงการเพาะพันธุ์หอยมุกจาน”** ขึ้น โดยศูนย์เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ดำเนินงาน ซึ่งประสบผลสำเร็จ ได้ลูกหอยมุกจานรุ่นแรกกว่า ๓๐,๐๐๐ ตัว ซึ่งกล่าวได้

ว่าเป็นความสำเร็จครั้งแรกของโลก เนื่องจากแม้จะมีบางประเทศเริ่มเพาะเลี้ยงหอยมุกจานได้แล้ว แต่ยังเป็นเพียงงานทดลองได้ผลไม่แน่นอนเหมือนของประเทศไทย และเมื่อการเพาะพันธุ์หอยมุกจาน ประสบผลสำเร็จ ได้มีภาคเอกชนนำไปเลี้ยงที่เกาะนาคา จังหวัดภูเก็ต ซึ่งได้ผลดีสามารถเลี้ยงไข่มุก

ได้เม็ดเงินขนาดใหญ่และได้ให้ชื่อว่า “Queen of Thailand” เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงอนุรักษ์และสนับสนุนการเพาะเลี้ยงพันธุ์หอยชนิดต่างๆ ในท้องทะเลไทย

นอกเหนือจากการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์สัตว์น้ำเค็มต่างๆ ซึ่งเป็นตัวอย่างเพียงบางส่วนดังกล่าวข้างต้นแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล เพื่อทดแทนสัตว์น้ำชายฝั่งทะเลที่ลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วด้วย

คืนสัตว์ป่าสู่พงไพร... อนุรักษ์ชีวิตสัตว์น้อยใหญ่ สร้างอาชีพให้ราษฎร

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยชีวิตสัตว์ที่มนุษย์ล่าและนำมาใช้งานโดยขาดความระมัดระวังในการดูแล **พระองค์จึงมีพระราชดำริคืนชีวิตสัตว์ป่าสู่พงไพร เพื่อสร้างความสมดุลของธรรมชาติ** โดยมีโครงการตามแนวพระราชดำริที่สำคัญๆ เช่น โครงการคืนช้างสู่ธรรมชาติ และสถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ เป็นต้น ดังมีรายละเอียดโครงการ ดังนี้

“โครงการคืนช้างสู่ธรรมชาติ”

โครงการคืนช้างสู่ธรรมชาติ เป็นหนึ่งในโครงการตามพระราชดำริที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานเพื่อคืนชีวิตสัตว์กลับสู่ธรรมชาติ โดยพระองค์ได้น้อมรับพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงให้พิจารณาถึงหลักการปฏิบัติว่า **หนึ่ง**

ต้องไม่ทำลายสภาพแวดล้อม **สอง** ไม่ทำให้ช้างได้รับอันตราย **สาม** ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ราษฎร และ **สี่** ไม่ปล่อยให้ช้างออกไปทำลายพืชผลราษฎร โดยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงยึดเป็นหลักปฏิบัติตลอดมา ทั้งนี้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความร่วมมือในการดำเนินการ และมีพระราชานุญาตให้จัดตั้งมูลนิธิและพระราชทานชื่อว่า “มูลนิธิคืนช้างสู่ธรรมชาติ” เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนและดูแลโครงการคืนช้างสู่ธรรมชาติต่อไปในระยะยาว

ในการปล่อยช้างคืนสู่ธรรมชาติมีวิธีดำเนินการตามขั้นตอน คือ จัดหาช้างเข้าร่วมโครงการตรวจสุขภาพ ระวังโรค และปรับพฤติกรรมของช้างให้เกิดการอยู่แบบรวมโขลง และนำช้างคืนสู่ป่าภายหลังจากที่พบว่าช้างอยู่ในเกณฑ์พร้อมที่จะปล่อยคืนสู่ป่าได้ จากนั้นจะติดตามผล ซึ่ง**ตลอดการดำเนินโครงการปรากฏว่าประเทศไทยสามารถช่วยรักษาและอนุรักษ์พันธุ์ช้างไว้ได้** เนื่องจากมีการศึกษาและติดตาม และดูแลช้างที่ได้รับการปล่อยสู่ธรรมชาติ โดยสัตวแพทย์ผู้เชี่ยวชาญอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพบว่าช้างสามารถปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ มูลนิธิฯ ได้ปล่อยช้างคืนสู่ป่าแล้ว ๘๔ เชือก ไม่รวมกับที่พระองค์เคยทรงปล่อยไปแล้วกว่า ๑๐ เชือก โดยพื้นที่ดำเนินโครงการมี ๓ แห่งด้วยกัน ได้แก่ **เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยผาเมือง และป่าสงวนแห่งชาติแม่ยาว** ในจังหวัดลำปาง เป็นพื้นที่สำหรับใช้เลี้ยงดูและปรับพฤติกรรมช้างก่อน

ปล่อยคืนสู่ป่าธรรมชาติ **อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน** ในจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ได้ปล่อยลูกช้างป่าชื่อ **“พังทุเรียน”** ให้กลับเข้าไปดำรงชีวิตในป่าแห่งนี้ และ**อุทยานแห่งชาติแม่วะ-แม่มอก** ครอบคลุมจังหวัดลำปางและตาก เป็นพื้นที่สำหรับปล่อยช้างคืนสู่ธรรมชาติ ซึ่งสามารถรองรับช้างได้ประมาณ ๑๕-๒๐ เชือก

“สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า”

นอกจากทรงห่วงใยชีวิตสัตว์ที่ถูกมนุษย์ล่าและนำมาใช้งานแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล็งเห็นว่าการตราพระราชบัญญัติต่างๆ เพื่อคุ้มครองสัตว์ป่าและสงวนแหล่งที่อยู่อาศัยให้สัตว์ป่าเพื่อการป้องกันอย่างเดียวนั้นไม่ทันต่อการไล่ล่า พระองค์จึงทรงหาหนทางที่จะ**อนุรักษ์สัตว์ป่า** ที่หายากใกล้สูญพันธุ์และมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ

ไว้ให้ได้ โดยได้ทรงนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งขณะนั้นพระองค์ทรงทราบข้อมูลเรื่องป่าเทือกเขาภูเขียว จึงทรงศึกษาภูมิประเทศป่าภูเขียวจากแผนที่และเทปบันทึกภาพ รวมทั้งเสด็จฯ ไปทอดพระเนตรด้วยพระองค์เอง และมีพระราชดำริให้พัฒนาป่าภูเขื่อนี้**ให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า** โดยให้จัดเป็น **“สวนสัตว์เปิดธรรมชาติ”** แห่งแรกของประเทศไทย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพิจารณาเห็นว่า งานสวนสัตว์เปิดธรรมชาติภูเขียว จะบรรลุเป้าหมายการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ต่างๆ ไว้ได้ จะต้องยุติการล่าสัตว์ป่ารอบพื้นที่ภูเขียว โดยได้พระราชทานแนวทางการดำเนินงานว่า **ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นที่จะเป็นผู้ดูแลรักษาป่าไม้และชีวิตสัตว์ป่าในป่าที่เขาอาศัยอยู่ แต่จะต้องไม่ทำให้ประชาชนเหล่านั้นเดือดร้อน ด้วยการหาอาชีพเสริมให้ นั่นก็คือการส่งเสริมให้ประชาชนที่เคยล่าสัตว์รู้จักการเลี้ยงสัตว์ป่า เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การป้องกันไม่ให้ประชาชนล่าสัตว์ป่าในธรรมชาติ**

ดังนั้น พระองค์จึงทรงให้จัดตั้ง “ศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า” ขึ้น ควบคู่กับการปลูกพืชเป็นอาหารสัตว์ เพื่อราษฎรท้องถิ่นจะได้เรียนรู้และมีอาชีพในการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า แทนการเข้าไปล่าสัตว์จากป่าธรรมชาติ ด้วยทรงเห็นว่าการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อนำไปปล่อยตามธรรมชาติให้ได้ขยายพันธุ์ต่อไป เป็นการเพิ่มประชากรสัตว์ป่า ซึ่งนับเป็นการอนุรักษ์ที่ถูกต้องวิธีหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นการช่วยขัดเกลาคิดใจให้ผู้คิดล่า ทำลาย เกิดความเมตตาต่อสัตว์

เมื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าในสวนสัตว์เปิดธรรมชาติภูเขียว โดยเฉพาะการจัดตั้งศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าดำเนินงานได้ผลดี พระองค์จึงพระราชทานพระราชดำริให้ขยายงานจัดตั้งศูนย์ดังกล่าวขึ้นในทุกภูมิภาค ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า” โดยแต่ละแห่งมีจุดเด่นที่สามารถเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับภูมิอากาศและแหล่งที่มาของสัตว์ โดยปัจจุบัน มีสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าจำนวนทั้งสิ้น ๒๔ แห่ง กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ดังนี้ ภาคเหนือ ๖ แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓ แห่ง ภาคใต้ ๔ แห่ง ภาคกลาง ๒ แห่ง ภาคตะวันออก ๖ แห่ง และภาคตะวันตก ๓ แห่ง และในแต่ละสถานีได้มีการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ไม่น้อยกว่า ๒๐ ชนิด อาทิ กวางผา เลียงผา ละมั่ง นกปรอดหัวโขน ไก่ป่าตุ้มหูแดง ไก่ป่าตุ้มหูขาว ไก่ฟ้าพญาลอ ไก่ฟ้าหลังขาว นกยูงไทย ไก่ฟ้าหลังเทา เป็นต้น

ปวงประชาเป็นสุขสานต์

ด้วยพระวิริยะอุตสาหะในการทรงงานอย่างหนักของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่ออนุรักษ์ป่าและพันธุ์สัตว์ป่า และพระราชทานให้ราษฎรได้เรียนรู้ถึงวิธีการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ สัตว์แทนการล่าสัตว์ป่าตามธรรมชาติ นอกจากจะช่วยให้ราษฎรมีอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แล้ว ยังได้ช่วยรักษาชีวิตสัตว์ป่าที่กำลังสูญพันธุ์และคืนกลับสู่ถิ่นกำเนิด นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ อันยิ่งใหญ่ที่พระองค์พระราชทานแนวพระราชดำริด้านการอนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์ป่าให้อยู่บนผืน แผ่นดินไทยสืบไป ดังตัวอย่างบทสัมภาษณ์ประชาชนผู้ได้รับประโยชน์จากพระมหากรุณาธิคุณ ได้แก่ **นางโสภา บุญโสภณ** ผู้แทนชุมชนบ้านทุ่งลุยลาย และ**นางสมถวิล วอนแก่น้อย** ผู้แทนชุมชนบ้านโนนศิลา จังหวัดชัยภูมิ ได้บอกเล่าเรื่องราวไว้ ดังนี้

นางโสภา บุญโสภณ

ผู้แทนชุมชนบ้านทุ่งลุยลาย

โครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าภูเขียวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตำบลทุ่งลุยลาย อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ

จากการน้อมนำแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มาใช้ในการดำรงชีวิตของ นางโสภา บุญโสภณ และชุมชน บ้านทุ่งลุยลาย โดยการเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าภูเขียวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับป่าและสัตว์ป่า รวมถึงผู้คนในชุมชนและชุมชนบริเวณใกล้เคียงให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอาชีพและรายได้โดยไม่ต้องบุกรุกป่า หรือเข้าไปล่าสัตว์ป่าเหมือนแต่ก่อน ด้วยพระเมตตาและพระวิสัยทัศน์อันยาวไกลของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ นำมาซึ่งความสุขของชุมชนและสามารถอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าให้อยู่คู่กับประเทศไทยต่อไป

ร่วมปลูกป่า... สร้างความอุดมสมบูรณ์ในบ้านเกิด

เดิมสภาพพื้นที่บริเวณป่าภูเขียวถูกบุกรุกแผ้วถางเป็นที่อยู่อาศัยและทำกิน โดยชาวบ้านในชุมชน ที่อาศัยอยู่โดยรอบ เพื่อทำไร่ข้าวโพด ล่าสัตว์ป่ามาขายและใช้เป็นอาหาร ทำให้ป่าและสัตว์ป่ามีจำนวน ลดน้อยลงไปมาก ลักษณะพื้นที่ป่าจากเดิมที่อุดมสมบูรณ์ได้กลายเป็นภูเขาหัวโล้น

ต่อมาชาวบ้านทุ่งลุยลาย ได้น้อมนำแนวพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าภูเขียวอันเนื่องมาจากพระราชดำรินำมาใช้ในพื้นที่ เพื่อสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้เกิดขึ้นกับป่าและสัตว์ป่า

น้อยใหญ่ในพื้นที่บ้านเกิดของพวกเขาเอง ดินซึ่งมีใจรัก
ในธรรมชาติ จึงอยากปลูกป่าเพื่อสร้างความอุดมสมบูรณ์
ให้พื้นที่ในบ้านเกิดตัวเองจึงเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์
พันธุ์สัตว์ป่าภูเขาเขียว โดยปรับปรุงสภาพพื้นที่ป่าด้วย
การปลูกป่าทดแทนและปลูกพืชสำหรับใช้เป็นอาหารสัตว์ ได้แก่ มะขามป้อม ลูกเหิน ใบมะเดื่อ
เพื่อใช้เป็นอาหารสำหรับตระกูลสัตว์กับ เช่น กวางป่า ละอง ละมั่ง และแก้ง เป็นต้น

ร่วมอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า... เพื่อลูกหลานได้รู้จักและเรียนรู้ชีวิตสัตว์อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ได้เพาะเลี้ยงพันธุ์สัตว์ป่าและปล่อยคืนสู่
ธรรมชาติ เพื่อขยายและอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าที่หายากหรือใกล้
สูญพันธุ์ให้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งจัดแต่งภูมิทัศน์ให้
สวยงามเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว และปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี
ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าให้กับประชาชน
รุ่นหลัง

จากการน้อมนำแนวพระราชดำริของพระองค์มาปรับใช้
ในชุมชน ได้ก่อให้เกิดประโยชน์กับตัวดิฉันและคนในชุมชน ตลอดจนชาวบ้านในพื้นที่ใกล้เคียง
เป็นอย่างมาก คือช่วยสร้างอาชีพและรายได้ให้ครอบครัว ไม่ต้องบุกรุกป่าหรือล่าสัตว์เหมือนแต่ก่อน
และยังสามารถอนุรักษ์ป่าไม้ให้อุดมสมบูรณ์และสัตว์ป่าไม่สูญพันธุ์ อีกทั้งยังใช้เป็นสถานที่พักผ่อน
หย่อนใจและเป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติ ซึ่งช่วยให้ลูกหลานเราได้เห็นสัตว์ป่าในขณะที่ยังมีชีวิตจริงๆ
โดยไม่ต้องอาศัยจากภาพถ่ายอย่างเดียว ดังนั้นเราจึงขยายผลไปสู่ชุมชนใกล้เคียงให้ความรู้กับผู้ที่สนใจ
รวมถึงเผยแพร่ความรู้ในการเพาะเลี้ยงพันธุ์สัตว์ป่าด้วย

ร่วมทำความดี หยุดตัดไม้และไล่ล่าสัตว์... เพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณ

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นตัวอย่างให้เรา
ได้เรียนรู้และปฏิบัติ เราจึงควรหันมาใส่ใจและจริงจังกับการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า โดยงดการล่าสัตว์ป่า
และเผยแพร่ความรู้ในการเพาะเลี้ยงพันธุ์สัตว์ป่า โดยเฉพาะสัตว์ป่าที่หายากหรือใกล้สูญพันธุ์ และ
ขอเชิญชวนให้พสกนิกรชาวไทยร่วมถวายความจงรักภักดี ด้วยการร่วมกันทำความดีโดยการไม่ตัดไม้
ทำลายป่า หยุดการล่าสัตว์ป่าและนำของป่ามาขาย ช่วยกันอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่า เพื่อสนอง
พระมหากรุณาธิคุณพระราชินีผู้ทรงเป็นที่รักของเราคนไทยทุกคน

นางสมถวิล วอนแก่น้อย

ผู้แทนชุมชนบ้านโนนศิลา

โครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าภูเขียวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ตำบลทุ่งลุยลาย อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ

“เมื่อก่อนสภาพป่าไม้แห้งแล้งมาก หน้าแล้งมีไฟป่าเกิดขึ้นทุกปี สัตว์ป่าหายากเหลือน้อยลง” จากคำบอกกล่าวของนางสมถวิล วอนแก่น้อย ชาวบ้านชุมชนบ้านโนนศิลา ที่ปัจจุบันสามารถผ่านพ้นวิกฤตมาได้ ด้วยการน้อมนำแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

มาปฏิบัติ โดยเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าภูเขียวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทุกวันนี้ชาวบ้านโนนศิลาลดอดจนชุมชนใกล้เคียงมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งต่างจากซึ่งในพระเมตตาที่ทรงห่วงใยพสกนิกรตลอดมา จึงขอสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ตราบนานเท่านาน

จากป่าอันแห้งแล้ง... สู่มิ้นป่าที่อุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์ป่านานาพันธุ์

เมื่อก่อนสภาพป่าไม้ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิแห้งแล้งมาก เพราะเกิดจากการตัดไม้ทำลายป่าทำไร่เลื่อนลอย โดยในช่วงหน้าแล้งอากาศจะร้อนมากและมีไฟป่าเกิดขึ้นทุกปี ดิฉันอยากร่วมอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่าจึงเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว สิ่งที่ดีฉันได้ทำเมื่อเข้าร่วมโครงการนี้คือการเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อปล่อยคืนกลับสู่ป่า และปลูกป่าทดแทน รวมทั้งตกแต่งสถานที่ให้สวยงามเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์ป่าแก่ชุมชน

ทรงก่อประโยชน์สู่ชาวประชาและสัตว์ในพนาไพร

โครงการดังกล่าวได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนเป็นอย่างมาก คือ ป่าไม้อุดมสมบูรณ์มากขึ้น ในป่ามีสัตว์ป่ามากขึ้นกว่าแต่ก่อน เช่น ไก่ฟ้า ไก่ป่า เก้ง กวาง ฯลฯ นอกจากนี้ ยังได้ขยายผลการดำเนินงานไปยังชุมชนอื่นๆ คือ การเผยแพร่ความรู้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าแก่ชาวบ้าน และช่วยประชาสัมพันธ์ถึงผลดีต่างๆ ของการอนุรักษ์สัตว์ป่า

เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ดิฉันขอเชิญชวนให้พสกนิกรชาวไทยร่วมถวายความจงรักภักดี ด้วยการร่วมกันทำความดี รักษาดี บ้านเมือง และร่วมกันปลูกป่า เพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระแม่ผู้ทรงเอื้ออารีต่อพสกนิกร ช่วยให้สัตว์ป่ายังคงมีชีวิตอยู่ในป่าที่อุดมสมบูรณ์ ช่วยให้ชาวบ้านมีอาชีพ มีรายได้ โดยไม่จำเป็นต้องเข้าไปล่าสัตว์ในป่าต่อไป

(๒) สวนป่าสิริกิติ์... ศูนย์ศึกษาพรรณไม้ป่า

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปรารภเสมอว่า ทรงมีพระราชประสงค์เห็นพื้นที่สักแห่งหนึ่งเป็นที่รวบรวมพรรณไม้ป่าของไทยในท้องถิ่นต่างๆ ไว้ในที่แห่งเดียวกันให้ได้มากที่สุด เพื่อให้เยาวชนและประชาชนได้ใช้เป็นแหล่งศึกษาพรรณไม้ป่าของไทยในอนาคต อีกทั้งเป็นแหล่ง

ขยายพันธุ์เพื่อมีให้ไม้ไทยสูญพันธุ์ พร้อมทั้งฟื้นฟูและรักษาสภาพป่าที่เป็นไม้ในถิ่นธรรมชาติดั้งเดิมภายใต้หลักการ “การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในเชิงอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่เรียบง่าย” ไม่ขัดกับหลักธรรมชาติ สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของท้องถิ่น

สร้างสวนป่าสิริกิติ์ถวายสมเด็จพระแม่... สสนองพระราชปณิธานการอนุรักษ์ป่า

จากแนวพระราชดำริดังกล่าว เหล่าข้าราชการบริพารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันสร้างสวนไม้ป่าถวายในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบ ในปี ๒๕๓๕ เพื่อสนองพระราชปณิธานที่จะทรงอนุรักษ์ป่าไม้ โดยให้ราษฎรช่วยกันรักษาป่าอันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพของราษฎรเอง ซึ่งได้พระราชทานนามว่า “สวนป่าสิริกิติ์”

ทั้งนี้ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้ร่วมแรงร่วมใจดำเนินโครงการสวนป่าสิริกิติ์ถวายพระองค์อีกหลายแห่งในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ เพื่อเฉลิมพระเกียรติ และแสดงความจงรักภักดีต่อพระแม่ของแผ่นดินโดยมุ่งหวังให้เป็นแหล่งรวบรวมและอนุรักษ์พันธุ์ไม้หายากที่มีค่าในท้องถิ่น และมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ตลอดจนเป็นแหล่งศึกษาทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกทำลาย และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แก่ประชาชน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติตามแนวพระราชดำริของพระองค์

ไม้ป่านานาพันธุ์ เพื่อการอนุรักษ์ ศึกษา และพัฒนา

สวนป่าสนองพระราชปณิธานแห่งแรกคือ **สวนป่าสิริกิติ์บ้านห้วยม่วง** ตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำภาชี บ้านห้วยม่วง ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ในบริเวณป่าสงวนแห่งชาติ เนื่องจากสภาพดินขาดความอุดมสมบูรณ์ สภาพป่าเสื่อมโทรมแห้งแล้ง จึงได้ดำเนินการจัดที่ทำกิน

ให้ราษฎรในพื้นที่ จัดหาแหล่งน้ำ สนับสนุนพันธุ์ไม้ ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์พืชไร่ และจัดงานศิลปาชีพให้เป็นอาชีพเสริม รวมทั้งปลูกป่าเสริม โดยมีงานสำคัญในการอนุรักษ์สวนป่าสิริกิติ์คือ **การฝึกเยาวชนอาสาพิทักษ์ป่า** เพื่อให้เยาวชนในพื้นที่มีน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการดูแลรักษาป่าอันเป็นถิ่นเกิดและที่อยู่อาศัย พร้อมกับดูแลพิทักษ์รักษาป่าไม้และอบรมอาชีพเสริมจากงานศิลปาชีพเพื่อให้เยาวชนมีรายได้

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ เยี่ยมโครงการดังกล่าวหลายครั้ง ซึ่งภายหลังได้พระราชทานพระราชนุญาตให้เปลี่ยนชื่อเป็น **“ศูนย์ศึกษาพรรณไม้ป่าสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์”** เป็นแหล่งศึกษาพรรณไม้ป่าตามพระราชดำริ โดยในพื้นที่สวนป่ามีทั้งพรรณไม้ท้องถิ่นดั้งเดิม ไม้มีค่าหายาก และสมุนไพรในประเทศไทยประมาณ ๓๐๐ ชนิด

ขยายผลเป็นศูนย์ศึกษาพรรณไม้ป่า... ขยายพื้นที่จากเหนือจรดใต้

ต่อมา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานโครงการสวนป่าสิริกิติ์อีกหลายแห่งในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ อาทิ **สวนป่าสิริกิติ์บ้านโม่หลวง** ตำบลคลองแขก พระองค์ทรงกำหนดให้พัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แจ่มเพื่ออนุรักษ์ต้นน้ำ โดยเริ่มจากพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาแหล่งน้ำ อาชีพ สังคมและคุณภาพชีวิต ตลอดจนส่งเสริมหัตถกรรมพื้นบ้าน สำหรับ**สวนป่าสิริกิติ์บ้านขุนแม่่นาย** ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการเผยแพร่กิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น นากล่าไม้ไปส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูก ส่งเสริมให้ทำแนวกันไฟเพื่อป้องกันไฟป่าที่จะเกิดขึ้นในช่วงฤดูแล้ง ส่งเสริมให้แต่ละครัวเรือนมีรายได้เสริมนอกฤดูกาลเกษตรกรรม เช่น การทอผ้าก็กระตุก เป็นต้น

นอกจากนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานสวนป่าสิริกิติ์ในภาคใต้ อาทิ **โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสัตว์ป่า สวนป่าพระนามาภิไธยภาคใต้ (สวนป่าสิริกิติ์)** โดยได้จัดสร้างแหล่งน้ำ พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายให้กลับคืนสู่สภาพความสมบูรณ์ดั้งเดิม สร้างสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกเพื่อการศึกษาวิจัย เพาะพันธุ์ ขยายพันธุ์ และปล่อยคืนสู่ธรรมชาติตามขั้นตอนจัดสร้างและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว และพักผ่อนหย่อนใจของราษฎร ตลอดจนจัดสรรที่ดินที่ถูกบุกรุกให้ราษฎรที่อยู่ลึกเข้าไปในสวนป่าออกมาทำกินในพื้นที่รอบนอก นำไปสู่การจัดตั้ง **“หมู่บ้านรักสวนป่า”** ช่วยดูแลธรรมชาติและสัตว์ป่าด้วย

สวนป่าพระนามาภิไธย ป่าบาลา – ฮาลา เป็นอีกหนึ่งผืนป่าในโครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสัตว์ป่า พระนามาภิไธยภาคใต้ เป็นพื้นที่ใหญ่อุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ ประกอบด้วยผืนป่า ๒ ส่วน คือ ส่วนที่อยู่ในจังหวัดนราธิวาส เรียกว่า **“ป่าบาลา”** และส่วนที่อยู่ในจังหวัดยะลา เรียกว่า **“ป่าฮาลา”** เป็นป่าไม้ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ทั้งพันธุ์ไม้และสัตว์ป่า โดยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินปลูกห้วยชนิดต่างๆ เพื่อธำรงอนุรักษ์พันธุ์ห้วยและศึกษาวิจัยขยายพันธุ์กรรมพืชที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ รวมทั้งให้ความรู้แก่ราษฎรในท้องถิ่นได้รู้จักชนิดของห้วย คุณค่าและประโยชน์ที่จะนำไปใช้เพื่อเป็นการเสริมรายได้แก่ราษฎรอีกทางหนึ่ง

(๓) **ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล... คืนความสมบูรณ์แก่ท้องทะเล**

เมื่อคราวที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านละเวง ตำบลดอนทราย อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี เหล่าราษฎรชาวประมงพื้นบ้านได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานความช่วยเหลือเนื่องจากทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งทะเลถูกเรือประมงขนาดใหญ่ทำลาย ประกอบกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งทะเลที่มีเพิ่มมากขึ้นเกินกำลัง

การผลิตทดแทนของธรรมชาติ และความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศทางทะเล ส่งผลให้สัตว์น้ำมีปริมาณลดลงอย่างรวดเร็ว จนชาวประมงพื้นบ้านเดือดร้อน

ทรงฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล ชี้นำทางทำประมงที่ยั่งยืน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้พระราชทานคำแนะนำให้จัดประชุมหารือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องด้านต่างๆ โดยเร่งด่วน และมีพระบรมราชวินิจฉัยให้จัดตั้ง “โครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดปัตตานี และนราธิวาส” เพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำชายฝั่ง

โดยฟื้นฟูระบบนิเวศ สร้างปะการังเทียม พื้นฟูป่าชายเลน พื้นที่ชุ่มน้ำและแนวหญ้าทะเล มีพื้นที่ดำเนินการบริเวณชายฝั่งทะเลจังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาสในพื้นที่ ๘ อำเภอ ๖๑ หมู่บ้าน เพื่อช่วยเหลือชาวประมงอย่างต่อเนื่องและฟื้นฟูทรัพยากรให้มีความอุดมสมบูรณ์ดังเดิม

นอกจากนี้ พระองค์ทรงห่วงใยในวิถีความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของชาวประมงขนาดเล็กที่มีฐานะยากจน มีรายได้น้อย ขาดพื้นที่ทำการประมง จึงโปรดเกล้าฯ ให้ชาวบ้านที่ทำประมงทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ได้ทำความเข้าใจการแบ่งเขตการประมงที่ชัดเจนและเกิดเป็นสัญญาประชาคมว่า ประมงขนาดใหญ่จะไม่ล้ำเข้าไปทำประมงในบริเวณ ๓ กิโลเมตรรอบชายฝั่งในแนวปะการังเทียม เพื่อให้ประมงขนาดเล็กมีพื้นที่ทำกินและทุกฝ่ายจะประกอบอาชีพประมงโดยไม่ทำลายทรัพยากรทางทะเล

ปะการังเทียม... บ้านใหม่ของสัตว์น้ำ

สำหรับแนวทางการดำเนินโครงการ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้จัดหาพื้นที่ในการจัดตั้งสถานียเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งและการอนุบาลสัตว์น้ำเพื่อปล่อยลงสู่ทะเลในบริเวณจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส โดยเฉพาะในเขตบริเวณที่ทำประมงชายฝั่งของกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านที่มีปัญหา พร้อมทั้งจัดทำปะการังเทียมให้กลายเป็นแหล่งชุมนุมและที่อยู่อาศัยของปลา ตลอดจนฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่งโดยการปลูกป่าชายเลน ป่าชุ่มน้ำ และหญ้าทะเล ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นให้ราษฎร ส่วนราชการ และหน่วยงานต่างๆ ได้สนองพระราชดำริ หาหนทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของราษฎร เช่น การทำปะการังเทียม ซึ่งได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงานให้การสนับสนุน และนับเป็นกิจกรรมที่สามารถฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำ

ให้กลับมาอุดมสมบูรณ์อย่างยิ่ง พระองค์
จึงทรงให้มีการจัดสร้างปะการังเทียม
เพิ่มขึ้น ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ชายฝั่ง
ทะเลทั่วประเทศ รวม ๑๕ แห่ง รวมทั้ง
ชายฝั่งทะเลในพื้นที่พิเศษ ๕ จังหวัด
ชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดสงขลา สตูล
นราธิวาส ยะลา และปัตตานี

นอกจากนี้ ได้มีการจัดสร้างอาคาร
อเนกประสงค์บริเวณบ้านละเวง เพื่อเป็น
แหล่งเผยแพร่ความรู้ให้แก่ราษฎรบริเวณ

ใกล้เคียง รวมทั้งผู้สนใจได้เข้าไปศึกษาหาความรู้จากกิจกรรมต่างๆ ที่กรมประมงได้จัดไว้ เช่น
การปลูกป่าชายเลน การผลิตพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อปล่อยลงสู่ทะเล ตลอดจนส่งเสริมให้สตรีและแม่บ้าน
ชาวประมง รวมกลุ่มกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ประมง โดยนำสัตว์น้ำที่จับได้มาแปรรูป เพื่อช่วย
เพิ่มมูลค่าแก่ผลผลิตและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรประมงอย่างคุ้มค่า ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ

คืนความสมบูรณ์ชายฝั่ง คืนแหล่งประกอบอาชีพชาวประมง

หลังจากมีโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล
ความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำกลับคืนมาอย่าง
รวดเร็ว มีปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ จำนวนมากขึ้น ส่งผลให้
ราษฎรในเขตการทำประมงทะเลชายฝั่งพื้นบ้านใน
จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส ๘ อำเภอ ๗๒ หมู่บ้าน
สามารถจับสัตว์น้ำทะเลได้มากขึ้น ช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้น
เห็นได้จากชาวประมงพื้นบ้านที่จับสัตว์น้ำด้วยการใช้เบ็ด
เป็นหลัก มีรายได้เฉลี่ย ๒๒,๕๐๐ บาทต่อเดือน ส่วนในช่วง

ฤดูมรสุมไม่สามารถออกไปทำประมงไกลฝั่งได้ มีรายได้เฉลี่ย ๑๐,๖๐๐ บาทต่อเดือน นับเป็นการแก้ปัญหา
แก่พสกนิกรอย่างรอบด้านและยั่งยืน ช่วยให้ทุกวันนี้ชาวประมงในพื้นที่ดังกล่าวไม่เดือดร้อนดังเช่น
ที่ผ่านมา สามารถลืมตาอ้าปาก เลี้ยงครอบครัวและส่งลูกหลานเรียนหนังสือได้อย่างไม่ขัดสน
มีความเป็นอยู่ดีขึ้น ช่วยให้ชุมชนแห่งนี้กลับมาดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขอีกครั้ง อีกทั้งยังได้คืน
ความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ท้องทะเล

๓

ด้านสาธารณสุขและสังคมสงเคราะห์

จากการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรทั่วประเทศในทุกภูมิภาค ในระยะแรก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริให้ความช่วยเหลือประชาชนในสิ่งที่จำเป็นที่สุดก่อน คือด้านการแพทย์ สาธารณสุข และสังคมสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่เจ็บไข้ได้ป่วยและยากไร้ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลให้พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ โดยทรงตระหนักว่าการมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์จะนำไปสู่สุขภาพจิตที่ดี และสามารถทำประโยชน์ด้านอื่นๆ ต่อไปได้ จึงเป็นที่มาของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านสาธารณสุขและสังคมสงเคราะห์เป็นจำนวนมาก

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงดำรงตำแหน่ง “องค์สภานายิกาสภาภาษาไทย” และทรงดูแลสภาภาษาไทยซึ่งเป็นองค์กรสาธารณกุศลที่จัดตั้งขึ้น เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติต่างๆ ตลอดจนผู้เจ็บป่วย โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา ทั้งยามปกติและฉุกเฉิน หรือเมื่อเกิดภัยสงคราม รวมถึงการรับบริจาคสิ่งของ โลหิต และอวัยวะในร่างกาย เพื่อนำไปบริจาค รักษา หรือต่อชีวิตผู้ที่รอรับความช่วยเหลือ

ในระหว่างที่พระองค์ทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ทุรกันดารทั่วประเทศ ได้ทรงรับผู้ป่วยไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์เป็นจำนวนมาก เพื่อรักษาเยียวยาให้หายจากโรคและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และทรงรับคนดีหรือผู้บริสุทธิ์ที่ประสบเคราะห์กรรมไว้เป็น “คนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์” ด้วย นอกจากนี้ พระองค์ทรงก่อตั้ง “มูลนิธิสายใจไทยในพระบรมราชูปถัมภ์” ขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงิน และส่งเสริมอาชีพแก่ทหารและผู้อาวุโสสมัครรับใช้ชาติที่บาดเจ็บ พิการ หรือเสียชีวิต รวมถึงครอบครัว เพื่อตอบแทนบุญคุณของเหล่าผู้เสียสละรักษาและปกป้องแผ่นดินไทย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงสานต่อ “โครงการหมอมู่บ้าน” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้จัดตั้งขึ้น โดยคัดเลือกคนในหมู่บ้านที่สมัครใจและมีความพร้อมที่จะทำหน้าที่หมอมู่บ้าน เข้าอบรมและนำความรู้กลับไปช่วยเหลือคนในหมู่บ้านในเบื้องต้น

เมื่อคราวเกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่ในประเทศไทยในปี ๒๕๔๐ ราษฎรจำนวนมากต้องเผชิญกับความยากลำบากจนกระทั่งไม่มีแม้แต่เงินซื้ออาหารเพื่อยังชีพ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงได้พระราชทานเงินจัดตั้งเป็นกองทุนอาหารกลางวันเลี้ยงผู้ตกงาน และผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนรวมทั้งครอบครัว ภายใต้อำนาจ “โครงการน้ำพระทัยพระราชทาน” ซึ่งยังคงให้บริการอาหารและสิ่งจำเป็นอื่นๆ แก่ผู้ยากไร้จนถึงปัจจุบัน

พระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่พสกนิกรของพระองค์ ส่งผลให้สามารถประกอบอาชีพมีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวอย่างมีความสุข ภายใต้อ้อมพระบารมีตลอดไป

๓.๑ องค์สภานายิกาสภาภากาชาดไทย... พระเมตตาแผ่ไพศาล

“...สภาภากาชาดจึงถือเป็นนโยบาย
ที่จะปรับปรุงงานหลักของกาชาด เช่น การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ
โดยแนะนำประชาชนให้รู้จักรักษาสุขภาพอนามัย
การพยาบาลในเคสสถาน และปฐมพยาบาล เป็นต้น ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
การชุมนุมครั้งนี้เป็นโอกาสให้ท่านทั้งหลายได้ศึกษานโยบาย
และหาความรู้เพื่อไปปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้งานของเราก้าวหน้าทันสมัย
เข้าแนวของกาชาดสากลยิ่งขึ้น...”

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ทรงเปิดชุมนุมกาชาด ครั้งที่ ๑

๗ พฤษภาคม ๒๕๐๘

ทรงดำรงตำแหน่ง “องค์สภานายิกาสภาภากาชาดไทย”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงดำรงตำแหน่ง “องค์สภานายิกาสภาภากาชาดไทย” สืบต่อจากสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า และทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในหน้าที่องค์สภานายิกาสภาภากาชาดไทย ซึ่งได้สร้างประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศนานัปการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่วยเหลือ

ผู้เจ็บป่วยโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา ทั้งยามปกติและยามฉุกเฉิน และการส่งเสริมคุณภาพชีวิต อาชีพ ความเป็นอยู่ของบุคคลผู้ยากไร้และประชาชนในชนบทห่างไกล อีกทั้งทรงใส่พระทัยในกิจการด้านสาธารณสุขเป็นอย่างยิ่ง ในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศ ก็มักเสด็จฯ ทอดพระเนตรกิจการกาชาดของประเทศนั้นๆ เพื่อทรงนำมาปรับปรุงภารกิจสภาภากาชาดไทยอยู่เสมอ

ภารกิจเพื่อปวงประชาชนของสมาคมฯ

สมาคมฯ ได้ดำเนินการต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่าร้อยปี โดยปฏิบัติตามหลักกาชาดสากล มีภารกิจหลัก ๔ ด้าน คือ บริการทางการแพทย์และสุขภาพ อนามัย การบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัยพิบัติ การบริจาคโลหิต และการส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยได้แบ่งการดำเนินงานออกเป็นส่วนต่างๆ ได้แก่ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลสมเด็จพระราชเทวี ณ ศรีราชา วิทยาลัยพยาบาลสมาคมฯ โรงเรียนรังสีเทคนิค สถานเสาวภา ศูนย์เวชศาสตร์พื้นฟู ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ ศูนย์ดวงตา และศูนย์รับบริจาคอวัยวะ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงสนับสนุนภารกิจของสมาคมฯ อย่างต่อเนื่อง อาทิ ทรงส่งเสริมให้มีการบริจาคโลหิตในหมู่ประชาชนชาวไทยอย่างแพร่หลาย และทรงยกย่องสรรเสริญผู้บริจาคโลหิตว่าเป็นการเสียสละที่ควรสรรเสริญ เพราะเท่ากับได้ช่วยชีวิตหรือช่วยให้ผู้เจ็บไข้ได้มีสุขภาพที่ดีดังเดิม และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเข็มที่ระลึกแก่ผู้บริจาคโลหิตครบตามที่สมาคมฯ กำหนด จากการทำพระองค์ทรงดูแลอย่างใกล้ชิดช่วยให้งานบริการโลหิตของประเทศไทยก้าวหน้า เป็นที่เชื่อถือและยอมรับของนานาชาติ และเป็นผู้บริจาคโลหิตเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีปริมาณโลหิตเพียงพอปลอดภัย และมีคุณภาพสูงสุด สามารถนำไปใช้รักษาผู้ป่วยได้ทั่วประเทศ

นอกจากนี้ ได้พระราชทานคำขวัญในวันศูนย์ดวงตาสมาคมฯ ไทยมาเป็นเวลาช้านาน อาทิ คำขวัญพระราชทานประจำปี ๒๕๔๐ ที่ว่า “ดวงตาเราคู่นี้แสนมีค่า เกินกว่าจะทิ้งไปให้สูญเปล่า เราไม่อยู่เราไม่ใช้นัยน์ตาเรา ให้คนเขาเก็บไว้ใช้เราได้นะ” พระองค์ทรงยกย่องผู้บริจาคดวงตาและอวัยวะต่างๆ ว่าเป็นผู้ที่มีจิตอันสูงส่งและถือเป็นทานที่ยิ่งใหญ่

พระองค์ได้มีพระราชดำริให้จัดตั้ง “กองอาสาชาด” ขึ้น เพื่อรับสมัครผู้มีจิตอาสาเป็น “อาสาชาด” ช่วยงานกาชาดในยามคับขันและจำเป็น เช่น ยามเกิดภัยพิบัติต่างๆ ในปัจจุบันมีอาสาชาดจำนวนกว่า ๑๐,๐๐๐ ราย

ทรงช่วยเหลือชาวกำพูชาอพยพด้วยน้ำพระราชหทัยที่เปี่ยมคุณธรรม

นอกจากปวงชนชาวไทยแล้ว บรรดาเพื่อนบ้านที่ต้องลี้ภัยอพยพมายังแผ่นดินไทย ก็ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระองค์โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สภากาชาดไทยไปปฏิบัติงานร่วมกับกาชาดสากลในการช่วยเหลือผู้อพยพชาวกำพูชาที่ลี้ภัยสงคราม เข้ามายังประเทศไทยบริเวณเขาล้าน อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ทุกคนต่างอยู่ในสภาพที่ทุกข์ทรมานแสนสาหัส บางคนอดอาหารจนตายอีกจำนวนมากกำลังอดอยากหิวโหย และมีเด็กๆ เจ็บหนักเนื่องจากขาดอาหาร น้ำและยารักษาโรค

เมื่อทรงทราบเรื่องดังกล่าว พระองค์ได้เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรด้วยพระองค์เอง และได้ทรงอำนวยการพระราชทานความช่วยเหลือทันที โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดส่งคณะผู้แทนพิเศษของสภากาชาดไทยและอาสาฬษาคาชาดออกไปช่วยเหลือ จัดหาอาหารให้ผู้อพยพพร้อมน้ำดื่มที่สะอาด ยารักษาโรค และมีพระราชเสาวนีย์ให้จัดตั้งศูนย์สภากาชาดไทยที่เขาล้าน เพื่อสงเคราะห์ผู้อพยพ

ตามหลักการกาชาดด้านมนุษยธรรม นอกจากนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงฝึกอาชีพขึ้นเพื่อสอนวิชาชีพแก่ผู้อพยพ พร้อมทั้งพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวนหนึ่งให้สภากาชาดไทยนำไปปฏิบัติงาน โดยมีพระราชดำรัสว่า

“...ความทุกข์ทรมาน ความเจ็บป่วย และความเดือดร้อนแสนสาหัสนั้น ไม่สามารถที่จะรอนจนกว่าสถานการณ์สงบได้ ฉันทเป็นสภานายิกาของกาชาดไทย จะนั่งดูตายกระไรได้ นอกจากนั้นประชาชนคนไทยที่อยู่อำเภอคลองใหญ่ก็กำลังอพยพหนีกระสุนปืนใหญ่ ถ้าหากฉันไปเยี่ยมก็คงจะทำให้ขวัญดีขึ้น ไม่ต้องอพยพหนี ฉันทไปที่นั่นในฐานะหน่วยกาชาด ชักธงกาชาด ถ้าทหารข้าศึกเขาจะยิงแม้กระทั่งหน่วยงานที่ติดธงเครื่องหมายกาชาดก็ช่างเขาเถอะ...”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์สภากาชาดไทย บ้านเขาล้านอย่างใกล้ชิด และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหน้าที่กองราชเลขาฯ ในการในพระองค์ฯ ผลัดเวรกันไปประจำอยู่อีกหลายเดือน เพื่อดูแลสุขภาพอนามัยและการฝึกอาชีพของผู้อพยพ ให้เป็นไปตามพระราชประสงค์

“ศาลาราชการุณย์” บันทึกประวัติศาสตร์แห่งพระเมตตา

หลังจากสถานการณ์ของประเทศ กัมพูชาสงบลง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อุปนายิกาผู้อำนวยการสภากาชาดไทย มีพระราชดำริให้จัดสร้าง “ศาลาราชการุณย์” ขึ้น เพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยจัดแสดงภาพถ่ายเหตุการณ์ในการเสด็จฯ ไป

ช่วยเหลือผู้อพยพ ทุกภาพแสดงให้เห็นถึงพระมหากรุณาธิคุณด้วยน้ำพระทัยใสสะอาด ความห่วงใยที่รอบคอบละเอียดถี่ถ้วน รวมถึงความห่วงใยผู้ปฏิบัติงานและประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง พระมหากรุณาธิคุณในครั้งนั้น ทำให้ชาวต่างประเทศที่มาเยือนศูนย์ราชการุณย์ต่างยกย่องในพระเมตตากรุณา และน้ำพระราชหทัยที่กล้าหาญเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมอันสูงส่งของพระองค์

ปวงประชาเป็นสุขสานต์

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงพัฒนากิจการของสภากาชาดไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ **ทรงมีพระเมตตาแก่บุคคลทุกชนชั้น พระราชทานความช่วยเหลือเพื่อให้ทุกชีวิตในโลกมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยไม่เลือกว่าเขาเหล่านั้นเป็นใคร** เมื่อยามที่ประชาชนเจ็บป่วยหรือต้องการความช่วยเหลือ สภากาชาดไทยได้ให้ความอนุเคราะห์ในการบริจาคอวัยวะ ดวงตา และโลหิต ช่วยให้ดำเนินชีวิตยืนยาวต่อไปได้อย่างมีความสุข ดังตัวอย่างบทสัมภาษณ์ประชาชนผู้ได้รับความช่วยเหลือจำนวน ๒ ท่าน ได้แก่ **ดร.อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา** และ **นายศวีรพงษ์ เกียรติธำรง** ได้บอกเล่าไว้ ดังนี้

ดร.อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา

ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ

ผู้ได้รับบริจาคดวงตาจากสภากาชาดไทย

ดร.อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในการรับบริจาคดวงตาจากสภากาชาดไทย ทำให้วันนี้เขาสามารถทำงานในหน้าที่และช่วยเหลือสังคมและประเทศชาติได้อย่างเต็มที่ จึงขอเชิญชวนให้ประชาชนร่วมบริจาคอวัยวะแก่สภากาชาดไทย เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล

ได้รับบริจาคดวงตา... กลับมามองเห็นอีกครั้ง

เมื่อปี ๒๕๓๘ ผมเป็นโรคเคราโต โคนัส ทำให้ตาทั้งสองข้างมองเห็นไม่ชัด และไม่สามารถมองเห็นได้ในที่สุด ต้องใส่คอนแทคเลนส์ที่สั่งตัดเป็นพิเศษจึงจะมองเห็น เนื่องจากผมปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ต้องออกพื้นที่และทะเลอยู่เสมอ การใช้คอนแทคเลนส์ทำให้ยุ่งยากมาก ถ้าบำรุงรักษาไม่ดีเลนส์จะหลุดกระเจตาเป็นรอยได้

ในปี ๒๕๔๔ แพทย์ได้แนะนำให้ผมขอรับบริจาคดวงตาที่สภากาชาดไทย ในปี ๒๕๕๑ จึงได้รับบริจาคดวงตาและผ่าตัดเปลี่ยนตาข้างซ้าย ช่วยให้เห็นค่อนข้างปกติ แต่ต้องใช้แว่นสายตาช่วยในการอ่านหนังสือ ต่อมาผมได้ขอรับบริจาคดวงตาอีกครั้งสำหรับตาข้างขวา ซึ่งจะถึงลำดับที่ผมจะได้รับบริจาคในเร็วๆ นี้

แม้ว่าผมมีตาข้างซ้ายเพียงข้างเดียวที่มองเห็น แต่ก็สามารถใช้ชีวิตเป็นปกติ ทำงานได้อย่างเต็มที่และอ่านหนังสือได้ ทุกปีผมได้ไปร่วมทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้มีพระคุณที่ได้บริจาคอวัยวะที่สภากาชาดจัดขึ้น ซึ่งทุกครั้งก็จะอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่บริจาคดวงตาให้ผมเสมอ พร้อมรำลึกถึงพระคุณของท่านที่ช่วยทำให้ผมสามารถมองเห็นโลกใบนี้ได้สดใสยิ่งขึ้น

ร่วมสนับสนุนกาชาดไทย... ถวายเป็นพระราชกุศล

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้การสนับสนุนการบริจาคอวัยวะของสภากาชาดไทย มาโดยตลอด ผมรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ ที่พระองค์มีพระราชดำริให้สภากาชาดไทยรับบริจาคอวัยวะเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วย การบริจาคไม่เป็นการซื้อหรือบังคับ หากแต่ประชาชนผู้มีจิตเมตตา

มีความศรัทธาในองค์กรที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงดำรงตำแหน่งองค์ประธาน ซึ่งได้ทรงช่วยชีวิตผู้ป่วยจำนวนมาก ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ผมตั้งใจที่จะทำงานรับใช้สังคม โดยเฉพาะการช่วยงานของสภาากาชาดไทยที่สร้างประโยชน์ให้แก่สังคมอย่างแท้จริง

ผมขอเชิญชวนพสกนิกรชาวไทยร่วมกันบริจาคอวัยวะให้แก่สภาากาชาดไทย รวมทั้งสนับสนุน กิจกรรมการกุศลของสภาากาชาดไทย ซึ่งสามารถร่วมสนับสนุนได้ทั้งกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ และกำลังปัญญา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล และพร้อมใจกันร่วมถวายพระพรแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ขอพระองค์จงทรงพระเจริญ มีพระชนมพรรษายิ่งยืนนาน เป็นมิ่งขวัญของปวงชนชาวไทยตลอดไป

นายศวีรพงศ์ เกยูรอำรง

รักษาราชการปศุสัตว์อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว

ผู้ได้รับบริจาคหัวใจจากสภาากาชาดไทย

นายศวีรพงศ์ เกยูรอำรง ได้รับการปลูกถ่ายหัวใจจากโรงพยาบาล จุฬาลงกรณ์ สภาากาชาดไทย ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงสนับสนุนให้มีการบริจาค อวัยวะเพื่อรักษาชีวิตคนไข้ ทรงมีพระเมตตาให้ทุกคนได้รับโอกาส อย่างเท่าเทียมกันในการได้รับบริจาคอวัยวะ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณ ที่ทรงช่วยเหลือพสกนิกรให้มีชีวิตยืนยาวต่อไป

ได้รับการปลูกถ่ายหัวใจ... เหมือนได้รับชีวิตใหม่

เมื่อปลายปี ๒๕๕๔ ขณะที่ผมปฏิบัติราชการดูแลสุขภาพสัตว์ที่อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว ผมเกิดอาการแน่นหน้าอก อาเจียน และเหนื่อยหอบอย่างรุนแรง จึงต้องหยุดพักรักษาตัว ๒ สัปดาห์ ต่อมาผมรู้สึกแน่นหน้าอกมากจนหายใจไม่ออก เพื่อนร่วมงานได้นำส่งโรงพยาบาลในตัวเมืองจังหวัดสระแก้ว หลังจากนั้นได้ย้ายไปรักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โดยคณะแพทย์ได้วินิจฉัยว่ากล้ามเนื้อหัวใจของผมทำงานได้น้อยลงและมีเส้นเลือดหัวใจบางส่วนตีบ ไม่มั่นใจว่าจะสามารถเยียวยาได้เนื่องจากอาการรุนแรงมาก ซึ่งสันนิษฐานว่ามีสาเหตุมาจากผมทำงานหนัก และขาดการดูแลรักษาสุขภาพ

คณะแพทย์ได้แนะนำให้ครอบครัวของผมยื่นเรื่องขอรับการปลูกถ่ายอวัยวะกับสภาากาชาดไทย ซึ่งการรอรับการบริจาคหัวใจนั้น ต้องอดทนรอคอยด้วยความทรมานมากและไม่ทราบว่าจะได้รับบริจาคหรือไม่ ในที่สุดเหมือนสวรรค์เป็นใจภายหลังจากนอนโรงพยาบาลได้ ๑ สัปดาห์ ก็ได้รับแจ้งจากสภาากาชาดไทยว่าผมได้รับ “หัวใจ” ที่ผู้มีจิตศรัทธาบริจาคให้แล้ว ผมจึงได้เริ่มต้นชีวิตใหม่

อีกครั้งการได้รับบริจาคอวัยวะนั้นไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใดซึ่งเป็นกุศลอันยิ่งใหญ่จริงๆ

ผมรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของท่านผู้ใจบุญผู้นั้นอย่างที่สุด และเพื่อเป็นการตอบแทนพระคุณของท่าน ผมจะพยายามปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อราชการ จะกระทำความงามความดี และทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้มีพระคุณอย่างต่อเนื่อง

พระมหากรุณาธิคุณ... สภากาชาดไทยรับบริจาคอวัยวะต่อชีวิตผู้ป่วย

นับเป็นพระพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงส่งเสริมให้ สภากาชาดไทยรับบริจาคอวัยวะ และทรงสนับสนุนให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการบริจาคอวัยวะเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยจำนวนมากที่ต้องการเปลี่ยนอวัยวะที่ขาดหายหรือสูญเสียไป ที่สำคัญทรงมีพระเมตตาโดยไม่เลิกลำบากเป็นใคร ยากดีมีจนอย่างไร และผมเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับความช่วยเหลือนั้นเพื่อต่อชีวิตให้ยืนยาวจนถึงทุกวันนี้

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ผมมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่เป็นข้าราชการที่ดีมีคุณภาพ และสร้างคุณงามความดีให้มากที่สุดจนถึงลมหายใจสุดท้าย ผมขอเชิญชวนชาวไทยร่วมถวายความจงรักภักดีและร่วมกันถวายพระพร ขอให้พระองค์มีพระชนมพรรษายิ่งยืนนาน เป็นมิ่งขวัญของปวงชนชาวไทยตลอดกาล

๓.๒ คนใช้ในพระบรมราชานุเคราะห์... หายป่วยด้วยพระบารมี

“ ...เรื่องที่ทำให้ข้าพเจ้าชื่นใจเป็นที่สุด เกี่ยวกับนายคริส เบญจกุล
ข้าพเจ้าเองก็ไม่เคยรู้จักเขา แล้วก็อ่านในหนังสือพิมพ์ว่า
เขาจอดรถลงไปช่วยสามี ภรรยาที่จักรยานคว่ำ
ไม่ใช่ว่าเขาพลีผลามลงจากรถไปช่วย เขาเห็นเลือดเต็มตัว
เขาก็ลงไป หยุดไปช่วย แม้จะตั้งตีสามแล้วก็ตาม
ข้าพเจ้าได้อ่านแล้วรู้สึกชุ่มชื่นใจว่า คริสนี้เป็นตัวอย่างของคนไทยรุ่นใหม่... ”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ
ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๒

ก่อเกิด “หน่วยแพทย์พระราชทาน”

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดาร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทอดพระเนตรเห็นว่าราษฎรที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จเป็นจำนวนมากมีอาการเจ็บป่วย พระองค์จึงได้มีพระราชเสาวนีย์ให้แพทย์ที่ตามเสด็จในขบวนตรวจอาการ จ่ายยา และให้คำแนะนำแก่ราษฎรในการดูแลสุขภาพตนเอง

ต่อมาได้มีราษฎรที่เจ็บไข้มาขอรับพระราชทานความช่วยเหลือเป็นจำนวนมาก แพทย์ที่ตามเสด็จฯ ไม่สามารถจะตรวจ

ได้ในเวลาอันจำกัด พระองค์ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดคณะแพทย์ตามเสด็จเพิ่มเข้ามาประมาณ ๕-๘ ท่าน เรียกว่า “หน่วยแพทย์พระราชทาน” ซึ่งแพทย์คณะนี้จะให้การตรวจรักษาราษฎรโดยเฉพาะเพื่อให้สามารถช่วยเหลือพสกนิกรที่มาขอพึ่งพระบารมีของพระองค์ได้อย่างทั่วถึง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งหน่วย “ศัลยแพทย์อาสา” ขึ้นอีกกลุ่มหนึ่ง เพื่อผ่าตัดให้แก่ราษฎร ณ โรงพยาบาลในท้องถิ่นนั้นๆ ช่วยให้ราษฎรผู้เจ็บป่วยไม่ต้องยากลำบากเดินทางเข้ามาในกรุงเทพฯ

หากแพทย์ตามเสด็จฯ ไม่สามารถที่จะตรวจรักษาคนไข้ได้ทันในช่วงเวลาเสด็จฯ ก็ทรงแก้ไขโดยโปรดเกล้าฯ ให้เดินทางไปตรวจรักษาล่วงหน้า โดยจะให้การรักษากว่าคนไข้จะหมด ซึ่งบางครั้งก็ติดขึ้น นอกจากนี้ทางสาธารณสุขจังหวัดและโรงพยาบาลประจำจังหวัด ก็ได้ร่วมมือจัดแพทย์และผู้ช่วยไปสมทบด้วยอีกคณะหนึ่ง

ทรงรับคนไข้ที่ป่วยหนักและผู้ประสบเคราะห์กรรมไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์

กรณีที่แพทย์ที่ตามเสด็จฯ ไม่สามารถวินิจฉัยโรคได้ในขณะนั้นหรือเป็นโรคที่ร้ายแรงต้องส่งตัวเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ซึ่งคนไข้เหล่านี้มีฐานะยากจน พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับไว้เป็น “คนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์” และมีพระราชเสาวนีย์ให้ส่งไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลซึ่งอยู่ใกล้ท้องถิ่นนั้น โดยพระราชทานหนังสือรับรองพร้อมค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ส่วนค่ารักษาพยาบาลหรือค่ายานั้นจะพระราชทานแก่โรงพยาบาลโดยตรง หากผู้ป่วยไม่สามารถไปเองได้ จะทรงจัดเจ้าหน้าที่นำไปและพระราชทานค่าใช้จ่ายแก่เจ้าหน้าที่ด้วย กรณีที่โรงพยาบาล

ในท้องถิ่นนั้นขาดบุคลากรทางการแพทย์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ ในการรักษาทำให้ส่งไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลในกรุงเทพฯ โดยพระราชทานค่าเดินทางและค่ารักษาพยาบาลทั้งหมด

นอกจากนี้ หากพระองค์ทรงได้รับทราบข่าวสาร ว่ามี บุคคลผู้ซึ่งทำความดีแก่สังคมแต่ต้องประสบเคราะห์กรรม หรือผู้ประสบภัยอันเป็นที่สลดใจ พระองค์ก็จะพระราชทาน ความช่วยเหลือโดยรับบุคคลผู้นั้นไว้เป็นคนไข้ในพระบรม ราชานุเคราะห์ ซึ่งทรงดูแลค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ในทุกขั้นตอนเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้ยึดมั่นกระทำความดีต่อไป

ทรงห่วงใยและทรงดูแลคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ประดุจลูก

เมื่อทรงรับคนไข้ไว้ใน พระบรมราชานุเคราะห์แล้ว กองราชเลขาฯ ในพระองค์ฯ จะรับผิดชอบดูแลผู้ป่วยตั้งแต่ การจัดทำประวัติคนไข้เพื่อใช้ พิจารณาพระราชทานความ ช่วยเหลือด้านการเงินแก่ ครอบครัวผู้ป่วย หากเป็นผู้ป่วย ที่มาจากต่างจังหวัดก็จะนำเข้า

พักในบ้านพักผู้ป่วยที่อยู่ในซอยสุคันธาราม เขตดุสิต กรุงเทพฯ ซึ่งจัดเจ้าหน้าที่คอยดูแลผู้ป่วย ทั้งกลางวันและกลางคืน และพระราชทานอาหารจากห้องเครื่องของสวนจิตรลดาแก่ผู้ป่วย เมื่อถึง ขั้นตอนการพบแพทย์ กองราชเลขาฯ ในพระองค์ฯ จะนัดหมายแพทย์โดยมีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกพาไปพบแพทย์ด้วย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจำได้ว่ามีคนไข้รายใดบ้างที่มีอาการ ไม่ค่อยดี พระองค์ทรงเป็นห่วงมาก ทรงสอบถามถึงอาการอยู่เสมอ โปรดเกล้าฯ ให้จัด นางสนองพระโอษฐ์และอาสาสมัครเวียนกันไปเยี่ยมเยียนคนไข้เหล่านี้ตามโรงพยาบาลต่างๆ ทุกวัน โดยมีพระราชเสาวนีย์ให้ทำตัวประดุจญาติของเขา ที่เขาจะไว้วางใจบอกเล่าทุกข์สุข เพื่อจะสามารถบำบัดเป่า บรรเทาความทุกข์ของเขาได้

พระมหากษัตริย์คุณปกเกล้าฯ ทรงดูแลครอบครัวของคนไข้

การพระราชทานพระบรมราชนุเคราะห์มิได้จำกัดอยู่เฉพาะตัวผู้ป่วยเท่านั้น พระองค์ทรงมีพระเมตตาแผ่ขยายไปถึงครอบครัวของผู้ป่วยอีกด้วย เช่น ผู้ป่วยที่ต้องเข้ามารับการรักษาในกรุงเทพฯ บางรายมีบิดามารดาที่แก่ชราหรือมีลูกเล็กๆ ก็ทรงจัดการให้มีผู้ดูแลบุคคลเหล่านั้นแทนผู้ป่วย โดยส่งเงินพระราชทานค่าเลี้ยงดูไปให้เป็นรายเดือนหรือฝากเจ้าหน้าที่ไปเยี่ยมเยียนดูแล

ที่บ้าน หากผู้ป่วยต้องอยู่ที่โรงพยาบาลนานๆ ก็ทรงจัดให้ญาติเดินทางมาเยี่ยมเป็นครั้งคราว นอกจากนี้หากผู้ป่วยมีบุตรที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนก็ได้รับพระราชทานการศึกษาตามสมควรอีกด้วย

ปวงประชาเป็นสุขสานต์

ด้วยพระเมตตาที่ทรงรับคนไข้เหล่านั้นไว้ในพระบรมราชนุเคราะห์ได้ช่วยให้ราษฎรที่ยากจนได้มีโอกาสหายจากโรคร้าย สามารถกลับไปมีความสุขกับครอบครัว น้ำพระราชหทัยที่ทรงช่วยเหลือราษฎรผู้ไร้ที่พึ่ง นอกจากจะยังความปลาบปลื้มแก่คนไข้ในพระบรมราชนุเคราะห์และครอบครัวของพวกเขาแล้ว หน่วยแพทย์อาสายังเกิดความปิติยินดีและความภาคภูมิใจที่ได้รับใช้เบื้องพระยุคลบาท โดยได้ร่วมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ชาวชนบท

ดังจะขอยกตัวอย่างบทสัมภาษณ์ราษฎรผู้ซาบซึ้งในพระมหากษัตริย์คุณของพระองค์ที่ทรงรับไว้ในพระบรมราชนุเคราะห์ ได้แก่ นายคริสโตเฟอร์ เบญจกุล และเด็กชายพัชรพล เจริญศิลป์ หรือน้องฮ่องเต้ ผู้ประสบเคราะห์ร้ายตั้งแต่วัยเพียง ๔ ขวบ ซึ่งนางวาสนา เจริญศิลป์ ผู้เป็นมารดาได้มาร่วมถ่ายทอดเรื่องราวในครั้งนั้นด้วย รวมทั้งแพทย์อาสาผู้ได้ร่วมถวายงานในหน่วยแพทย์พระราชทาน ได้แก่ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ ปรีญญา สากิยลักษณ์ และ พลเอก สหชาติ พิพิธกุล แต่ละท่านได้เล่าถึงพระมหากษัตริย์คุณไว้ดังนี้

นายคริสโตเฟอร์ เบญจกุล

คนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์

ด้วยจิตสำนึกแห่งการเสียสละ คริสโตเฟอร์ เบญจกุล ได้ลงจากรถเพื่อช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ ตนเองต้องได้รับบาดเจ็บสาหัส คุณงามความดีนั้น ทำให้คริสได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรับเป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ เนื่องจากทรงชื่นชมในความมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้คริสได้รับการดูแล

จากแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญ สามารถกลับมาใช้ชีวิตตามปกติและมีครอบครัวที่อบอุ่น เขากล่าวว่า พระองค์ทรงเปรียบเสมือน “นางฟ้า” ที่เนรมิตให้เขามีวันนี้ พระมหากรุณาธิคุณต่อคนไข้ทุกคนหากจะนับเทียบกับดาวบนท้องฟ้าก็นับไม่ถ้วน น้ำพระราชหฤทัยของพระองค์เปรียบเสมือน “อากาศ” ที่หล่อเลี้ยงชีวิตให้เขายืนหยัดต่อสู้ ทำความดี และช่วยเหลือสังคม ตามรอยเบื้องพระยุคลบาทต่อไป

พระมหากรุณาธิคุณ... ทรงรับเป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์

ผมได้รับการปลูกฝังจากคุณพ่อและคุณแม่ให้เป็นคนมีน้ำใจ มีจิตสาธารณะช่วยเหลือผู้อื่นมาตั้งแต่เด็ก ในวันเกิดเหตุเมื่อเห็นคนถูกรถชนนอนรอความช่วยเหลืออยู่ริมถนน ผมจึงตัดสินใจลงจากรถไปช่วยผู้บาดเจ็บทันที ซึ่งทำให้ผมต้องกลายเป็นเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายจากรถจักรยานยนต์ชนอย่างแรงเพราะคนขับเมา จนต้องนอนเป็นเจ้าขายนิทราอยู่หลายสัปดาห์

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณรับผมไว้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ผมและครอบครัวรู้สึกซาบซึ้งและปลื้มปิติเป็นอย่างมาก ผมฟื้นขึ้นมาด้วยสมองที่ว่างเปล่า และขาที่ถูกกระแทกอย่างรุนแรงเคลื่อนไหวไม่ได้ ต้องได้รับการผ่าตัดถึง ๘ ครั้ง และต้องพยายามฝึกเดิน เรียนรู้และฝึกพูดใหม่ ต้องอยู่โรงพยาบาลนานถึง ๒ ปี ๘ เดือน จึงกลับมารักษาตัวที่บ้านได้

ผมผ่านวันเวลาเลวร้ายมาได้เนื่องจากได้กำลังใจจากคนในครอบครัว แต่สิ่งที่เหนือความคาดหมายกว่านั้น คือกำลังใจจากทั่วโลกที่ส่งมาทางอีเมลรวมทั้งไปสการ์ดและจดหมายกว่า ๗,๐๐๐ ฉบับ บางฉบับเป็นลายมือเด็กๆ เขียนมาให้ผมสู้ชีวิตต่อไป แต่ที่สุดของที่สุดก็คือ น้ำพระราชหฤทัยจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผมได้เข้าเฝ้าฯ พระองค์ตั้งแต่ช่วงรักษาตัวอยู่ที่

โรงพยาบาลศิริราช ปีแรกนั่งรถวีลแชร์ไป ปีที่สองใช้เครื่องช่วยเดินวอล์คเกอร์ปีที่สามใช้ไม้เท้าได้แล้ว ปีต่อมาสามารถเดินเองได้ ทุกครั้งทรงลูบศีรษะผมแล้วตรัสว่า “หายไวๆ นะจ๊ะ” ซึ่งนับเป็นพลังที่อบอุ่นอย่างยิ่ง ถ้าไม่ประสบอุบัติเหตุ ผมคงไม่ได้มีโอกาสนี้

ซาบซึ้งในน้ำพระราชหฤทัย... เสมือนอากาศที่หายใจเพื่อต่อชีวิต

พระองค์ได้พระราชทานค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลให้ผมทั้งหมด และปัจจุบันผมยังเป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ซึ่งใช้อุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ทันสมัย ได้รับการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ณ โรงพยาบาลศิริราช **พระองค์ทรงเปรียบเสมือน “นางฟ้า” ของครอบครัวเรา** เนื่องจากเมื่อผมบาดเจ็บสาหัสและไม่ว่าจะป่วยด้วยโรคใด คุณพ่อป่วยด้วยโรคมะเร็งและคุณแม่ป่วยเป็นนิ่ว ก็ทรงมีพระเมตตาพระราชทานความช่วยเหลือในการรักษาเช่นกัน

ถ้าสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไม่ทรงช่วย ผมคงไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เพราะค่ารักษานั้นสูงเหลือเกิน ผมอาจจะพิการหรือตายไปแล้ว **พระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่ทรงช่วยผมและคนไข้อื่นๆ จำนวนมาก** ถ้านับเป็นจำนวนดวงดาวบนท้องฟ้าว่ากี่ดวง คงนับไม่ถ้วน **พระองค์เปรียบเสมือนอากาศให้ผมและครอบครัวได้หายใจเพื่อต่อชีวิต** ในวันนี้ผมจึงได้มีครอบครัวเล็กๆ ที่อบอุ่น และมีความสุขมากครับ

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ...

ตั้งใจทำความดี

ในวาระคล้ายวันพระราชสมภพเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา **ผมตั้งใจที่จะสนองพระมหากรุณาธิคุณด้วยการทำความดีให้มากที่สุด และจะทำติดต่อกันไป** ผมได้เข้าร่วมโครงการ “**เมาไม่ขับ**” เพื่อช่วยรณรงค์ให้ขับขี้อย่างปลอดภัย โดยไปบรรยายตามโรงเรียน มหาวิทยาลัย และชุมชนต่างๆ อย่างต่อเนื่องเป็นเวลากว่า ๑๓ ปีแล้ว นอกจากนี้ ผมยังร่วมโครงการ “**คิดส์ (เด็ก)...ห่วงหัว**” รณรงค์ให้เด็กสวมหมวกกันน็อก เพราะจากสถิติมีเด็กเสียชีวิตจากอุบัติเหตุรถมอเตอร์ไซด์ปีหนึ่งกว่า ๕,๐๐๐ คน เนื่องจากไม่สวมหมวกกันน็อก

ผมขอเชิญชวนชาวไทยทุกคนร่วมกันทำความดี ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ได้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งมีน้ำใจในการขบถและการดำเนินชีวิตประจำวัน อดทน สู้ชีวิตและมองโลกในแง่ดี พร้อมให้กำลังใจตนเองและคนรอบข้าง เพื่อร่วมกันสร้างสังคมที่ร่มเย็นผาสุกของประเทศไทย

นางวาสนา เจริญศิลป์

คุณแม่ของเด็กชายพัชรพล เจริญศิลป์
(น้องฮ่องเต้) คนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์

เด็กชายพัชรพล เจริญศิลป์ หรือน้องฮ่องเต้ ได้รับบาดเจ็บสาหัสจากเหตุการณ์ระเบิดที่สนามบินหาดใหญ่ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งเปรียบเสมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของครอบครัว ได้ทรงมีพระเมตตารับเป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์

ทำให้น้องฮ่องเต้ได้รับการรักษาพยาบาลและดูแลจากแพทย์ผู้ชำนาญจนมีอาการเป็นปกติ และจากนั้นทรงรับเป็นนักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์ นางวาสนากล่าวว่าพระองค์ทรงเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ให้เธอผ่านวิกฤตของชีวิต และทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจคนไทยให้รักและช่วยเหลือกัน จึงโชคดีที่เกิดเป็นคนไทย อยู่ภายใต้ร่มพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งหาที่เปรียบไม่ได้อีกแล้วในโลกนี้

ทรงรับเป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์... ช่วยให้รอดชีวิต

จากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อปี ๒๕๔๘ ได้เกิดเหตุระเบิดที่สนามบินหาดใหญ่ ทำให้คุณพ่อของน้องฮ่องเต้เสียชีวิต ส่วนน้องฮ่องเต้ได้รับบาดเจ็บสาหัส ซึ่งขณะนั้นอายุเพียง ๔ ขวบ (ปัจจุบันอายุ ๑๑ ขวบ) ช่วงแรกๆ แพทย์ไม่ได้ให้ความหวังว่าน้องฮ่องเต้จะรอดชีวิต ทำให้ดิฉันรู้สึกกังวลและเป็นห่วงลูกมาก ไม่มั่นใจว่าจะสามารถหาแพทย์ที่มีความชำนาญเฉพาะทางมารักษาลูกได้ รวมทั้งเมื่อคำนึงถึงภาระค่าใช้จ่ายจำนวนมหาศาล ทำให้ดิฉันต้องขอพรและความเมตตาจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อรักษาชีวิตของลูก

เมื่อความทราบถึงใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระเมตตาารับน้องฮ่องเต้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ขณะนั้น น้องฮ่องเต้ยังนอนไม่รู้สึกตัวในห้องไอซียูของโรงพยาบาลหาดใหญ่ ช่วยให้ดิฉันหมดความกังวลและรู้สึกปลื้มปิติอย่างยิ่ง มีความหวังที่ลูกจะมีชีวิตรอดอย่างเต็มเปี่ยม ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ด้วยความมั่นใจในพระบารมีของพระองค์ ดิฉันได้กระซิบบอกลูกทุกวันว่า “น้องฮ่องเต้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระราชินี ลูกจะต้องหายแน่นอนนะลูก”

อาการของน้องฮ่องเต้ก็ดีขึ้นเรื่อยๆ ด้วยความช่วยเหลือของคณะแพทย์และพยาบาลโรงพยาบาลหาดใหญ่ ทุกคนในครอบครัวต่างดีใจ มีพลังที่จะยืนหยัดในโลกนี้ต่อไป เสมือนมีแสงส่องสว่างจากสวรรค์ประทานเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และดิฉันมั่นใจว่าสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดิฉันได้ขอความเมตตาไว้

ครอบครัวและญาติของดิฉันได้รับความปลาบปลื้มใจอย่างยิ่งอีกครั้งหนึ่ง เมื่อได้รับแจ้งว่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานพระราชวโรกาสให้ดิฉันและครอบครัวเข้าเฝ้าฯ ในวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๔๘ พระองค์ทรงให้กำลังใจให้เข้มแข็งและมีพระราชดำรัสว่า “ขอให้เลี้ยงดูลูกทั้งสองคนให้ดี” พระสุรเสียงนั้นเปรียบเสมือนเสียงจากสวรรค์ที่ก้องอยู่ในหูของดิฉัน สร้างความอบอุ่นและพลังที่เข้มแข็ง อดทน เพื่อทำหน้าที่ที่พระองค์ได้ทรงแนะนำไว้ ดิฉันปฏิบัติตามที่พระองค์พระราชทานคำแนะนำทุกอย่าง เพื่อตอบแทนที่พระองค์ทรงมีพระเมตตาต่อน้องฮ่องเต้และครอบครัว

ทรงมีพระเมตตา... รับเป็นนักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์

การที่พระองค์ทรงรับน้องฮ่องเต้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ทำให้น้องฮ่องเต้ได้รับการรักษาพยาบาลจนหายเป็นปกติ และทรงมีพระเมตตาารับน้องฮ่องเต้และพี่สาวเป็นนักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์ พระราชทานทุนการศึกษาจนถึงปริญญาตรี หรือเท่าที่จะสามารถเรียนได้

โดยมีธรรมาภิบาลพระราชทานให้ทุกปี พร้อมทั้งทรงสอบถามความเป็นอยู่ และทรงแนะนำให้ใช้จ่ายอย่างประหยัด

ทุกวันนี้ดิฉันคอยดูแล สั่งสอน ให้ความรักความอบอุ่นกับลูกๆ เป็นอย่างดี มีบางครั้งที่น้องฮ้องเต้ดื้อบ้าง ดิฉันก็จะเตือนเขาว่า **“พระราชินี ทรงมีพระเมตตาต่อลูก เพราะฉะนั้นลูกควรเป็นเด็กดี ตั้งใจเรียนเป็นการตอบแทนพระองค์”** ทำให้น้องฮ้องเต้พยายามปรับปรุงตัว ที่บ้านมีพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จำนวนมาก หากลูกๆ ทำอะไรไม่ถูกต้อง ดิฉันก็จะหันไปทางพระบรมฉายาลักษณ์เพื่อเตือนสติพวกเขา และทุกครั้ง ที่พบพระบรมฉายาลักษณ์ตามสถานที่ต่างๆ เราจะแสดงความเคารพด้วยความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้

พระมหากษัตริย์... สร้างชีวิตใหม่ให้น้องฮ้องเต้และครอบครัว

ครอบครัวของเรามีความสุข ถึงแม้ว่าจะขาดพ่อที่เป็นเสาหลักของครอบครัวไป แต่ดิฉันได้พยายามทำหน้าที่ทดแทนให้ดีที่สุด ดิฉันบอกลูกๆ เสมอว่า **“คุณแม่ต้องทำได้ เพราะได้รับพลังอันยิ่งใหญ่จากพระราชินีในวันที่คุณแม่เข้าเฝ้าฯ”** ดิฉันเฝ้าสอนลูกๆ เสมอว่า เราใช้เงินส่วนพระองค์ในการเรียน ขอให้ใช้อย่างคุ้มค่าที่สุด ดิฉันระลึกอยู่เสมอว่า หากดิฉันไม่ได้รับพลังอันยิ่งใหญ่จากพระองค์ ในช่วงที่พบเหตุการณ์สูญเสีย นั้น คงไม่สามารถจะนำพาครอบครัวมาได้อย่างทุกวันนี้ เพราะหากดิฉันท้อแท้ หดหู่ ก็คงไม่มีเรี่ยวแรงที่จะดูแลลูกๆ ได้ อนาคตของลูกๆ ก็คงจะมีดมน

พระมหากษัตริย์อันยิ่งใหญ่ได้เปลี่ยนสีดำเป็นสีขาว จากการตายเป็นไม่ตายได้ เหมือนดังพระราชกรณียกิจมากมายที่มีพระราชดำริเพื่อพวกเราชาวไทย สำหรับโครงการคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ช่วยให้ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บโดยตรงได้รับพลังใจในการรักษาเยียวยาและรู้สึกว่าเขาไม่ถูกทอดทิ้ง รวมทั้งครอบครัวและญาติมีกำลังใจในการดูแลช่วยเหลือ และช่วยให้การรักษาพยาบาลมีประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะเดียวกัน สังคมก็ยื่นมือช่วยเหลือ เปรียบเสมือนพระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย ทำให้เกิดการช่วยเหลือจุนเจือกัน สร้างความรัก ความผูกพัน ห่วงใยซึ่งกันและกัน เกิดความอบอุ่น ปิติแก่ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ได้อย่างยั่งยืน

ทำหน้าที่คนไทยที่ดี... ร่วมถวายความจงรักภักดี

ดิฉันอยากจะบอกคนไทยทุกคนว่าเป็นความโชคดีที่ได้เกิดเป็นคนไทย ไม่เพียงแต่ครอบครัวของดิฉันเท่านั้นที่ได้รับพระมหากษัตริย์จากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ยังมีคนไทยใน

ทุกๆ ภูมิภาคที่ได้รับการดูแลช่วยเหลือจากพระองค์เป็นอย่างดี ทุกคนได้อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทยอย่างผาสุกร่มเย็น ภายใต้การดูแลและห่วงใยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งหาที่เปรียบไม่ได้แล้วในโลกนี้

เนื่องในโอกาสอันเป็นมงคลยิ่งนี้ ดิฉันขอเชิญชวนชาวไทยร่วมถวายพระพรชัยมงคลของพระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน และพวกเราชาวไทยขอพร้อมใจกันร่วมถวายความจงรักภักดีต่อพระองค์ โดยการทำหน้าที่ของคนไทยที่ดี มีความรัก ความสามัคคี ไม่แตกแยก เพื่อเป็นพลังในการปกป้องประเทศชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ให้อยู่คู่ประเทศไทยตลอดไป

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ

นายแพทย์ ปริญญา สาภักย์ลักษณ์

อดีตหัวหน้าสาขาศัลยศาสตร์หัวใจและทรวงอก

ภาควิชาศัลยศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

เป็นเวลาเกือบ ๔๐ ปี ที่ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ ปริญญา สาภักย์ลักษณ์ ได้มีโอกาสถวายงานในฐานะศัลยแพทย์อาสา และแพทย์ประจำพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทำให้ตระหนักถึงพระราช

ปณิธานอันแน่วแน่ของพระองค์ที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยให้อยู่ดีกินดีและมีสุขภาพแข็งแรง ทรงทุ่มเทพระวิริยอุตสาหะอย่างเต็มเปี่ยมในการทรงงานโครงการต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ในฐานะแพทย์ผู้ถวายงานมีความรู้สึกปลาบปลื้ม และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ที่พระราชทานโอกาสให้ได้ตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน และมีส่วนช่วยสนองพระราชปณิธานของพระองค์

โครงการ “ศัลยแพทย์อาสาเพื่อช่วยผู้ป่วยยากไร้”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับยังพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เป็นครั้งแรกในปี ๒๕๐๕ เพื่อทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในท้องถื่นทุรกันดารภาคเหนือ และต่อมาได้เสด็จฯ ณ พระตำหนักทักษิณราชินีนาถและพระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในภาคใต้และภาคอีสาน โดยเสด็จฯ ต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ราษฎรที่ไปเฝ้ารอรับเสด็จยังที่ต่างๆ จะได้รับการตรวจรักษาโดยแพทย์ประจำพระองค์ในขบวนเสด็จฯ ผู้ป่วยที่มีโรคซับซ้อนหรือต้องรับการรักษาโดยวิธีผ่าตัดก็จะได้รับการส่งไปยังโรงพยาบาลประจำจังหวัดเพื่อตรวจรักษาเท่าที่จะทำได้

ในเดือนกันยายน ๒๕๑๗ ผมได้เข้าร่วมในโครงการศัลยแพทย์อาสาของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ซึ่งประกอบด้วยศัลยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางหลายสาขา วิสัญญีแพทย์ และพยาบาลห้องผ่าตัด เดินทางไปปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลนราธิวาสเป็นเวลา ๒ สัปดาห์ ผู้ป่วยจากพื้นที่จะถูกส่งมายังโรงพยาบาลเพื่อคัดแยก

ผู้ที่สามารถรักษาโดยการผ่าตัด เช่น โรคปากแหว่ง เพดานโหว่ คอหอยพอก ฯลฯ ก็จะได้รับ การผ่าตัดโดยศัลยแพทย์อาสาที่โรงพยาบาลนราธิวาส หากเหือบ่ากว่าแรงก็จะส่งต่อไปยังโรงพยาบาลในกรุงเทพฯ

ในแต่ละวันจะมีผู้ป่วยได้รับการผ่าตัดประมาณ ๔๐ – ๕๐ ราย ผู้ป่วยทั้งหมดอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ตลอดระยะเวลาที่อยู่ในโรงพยาบาล รายไหนที่ทรงสนพระราชหฤทัยเป็นพิเศษ แพทย์ก็จะต้องถวายรายงานการรักษาทุกวัน เมื่อหายป่วยก็จะได้รับการส่งตัวกลับภูมิลำเนาพร้อมนัดหมายให้มาติดตามดูแลต่อด้วย **ช่วยให้ราษฎรในท้องถิ่นทุรกันดารได้รับการรักษาอย่างดีและต่อเนื่อง และไม่ต้องจากบ้านไปรับการผ่าตัดถึงในกรุงเทพฯ** ผู้ป่วยที่ต้องรับการผ่าตัดที่ซับซ้อนก็จะส่งตัวไปยังโรงพยาบาลในกรุงเทพฯ โดยกองราชเลขาฯ จะเป็นผู้ประสานงานกับแพทย์ที่โรงพยาบาลต่างๆ เมื่อรับตัวไปรักษาจนหายดีแล้วก็จะส่งตัวกลับภูมิลำเนา ระหว่างพักรักษาในโรงพยาบาลก็จะมีเจ้าหน้าที่จากกองราชเลขาฯ ไปติดตามเยี่ยมเป็นระยะและถวายรายงานให้ทรงทราบตลอด

ต่อมาโครงการนี้ได้ขยายไปที่จังหวัดสกลนครและจังหวัดเชียงใหม่ และราชวิทยาลัยศัลยแพทย์แห่งประเทศไทยได้รับโอนกิจกรรมนี้ไปดำเนินการ มีการจัดทีมศัลยแพทย์อาสาจากโรงพยาบาลต่างๆ เป็นผลัดละ ๒ สัปดาห์ หมุนเวียนปฏิบัติงานตลอดระยะเวลาเสด็จแปรพระราชฐาน ผมได้มีโอกาสปฏิบัติงานในโครงการของศัลยแพทย์อาสาของราชวิทยาลัยฯ เป็นเวลาติดต่อกันกว่า ๑๐ ปี และเคยดำรงตำแหน่งประธานโครงการศัลยแพทย์อาสาของราชวิทยาลัยฯ ระหว่าง ปี ๒๕๔๐-๒๕๔๒

ต่อมาได้มีการจัดทีมแพทย์ในขบวนเสด็จฯ เพิ่มขึ้นให้ครอบคลุมเป็นแพทย์เฉพาะทางหลายสาขา ผมได้มีโอกาสถวายงานในลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิม คือเข้าไปเป็นแพทย์ในขบวนเสด็จฯ **เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จแปรพระราชฐานยังภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคอีสาน รวม ๓ แห่ง เป็นเวลากว่า ๖ เดือน** คณะแพทย์ตามเสด็จฯ ก็จะหมุนเวียนกันไปปฏิบัติงานยังที่ต่างๆ ผลัดละ ๑ สัปดาห์ ผมได้มีโอกาสตามเสด็จฯ ไปถวายงานปีละประมาณ ๑๐ ครั้ง โดยได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นหัวหน้าทีมแพทย์ตามเสด็จตั้งตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ ถึงปัจจุบัน

ภารกิจในหน้าที่นี้แตกต่างไปจากเดิมคือ ออกตรวจผู้ป่วยที่โอพีดี หน้าวัง และส่วนหนึ่งเดินทางล่องหน้าไปยังพื้นที่ที่จะเสด็จฯ ทรงเยี่ยมราษฎร เพื่อตรวจผู้ป่วยก่อนเสด็จฯ ไปถึงอีกส่วนหนึ่งอยู่ประจำขบวนเสด็จฯ และเดินทางไปพร้อมพระองค์ คณะแพทย์ที่ไปตรวจผู้ป่วยล่องหน้าก็จะให้การรักษายาบาล และคัดเลือกผู้ป่วยบางส่วนโดยเฉพาะผู้ที่ปฏิบัติงานในโครงการศิลปาชีพให้เข้าเฝ้าฯ พร้อมกับถวายงาน จักษุแพทย์ต้องทำงานหนักในการตรวจตา และจัดแว่นสายตาพระราชทานให้

ทรงมีพระวิริยะในการช่วยเหลือประชาชน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงงานในศาลาทรงงานเป็นเวลาหลายๆ ชั่วโมง ทรงสัมภาษณ์ราษฎรที่เข้าเฝ้าฯ เพื่อตรวจงานศิลปาชีพที่ประชาชนนำมาถวายอย่างละเอียด พระราชทานข้อแนะนำและพระราชทรัพย์เป็นการตอบแทนตามที่ทรงเห็นสมควร พระองค์ทรงงานอย่างจริงจัง แม้เวลาจะผ่านไปนานเท่าใดก็ไม่ทรงย่อท้อ บางครั้งประทับนั่งทรงงานกับพื้นเป็นเวลาหลายชั่วโมง และเมื่อเสด็จฯ กลับถึงพระตำหนัก บางครั้งยังทรงงานต่อและเตรียมงานในวันต่อไปด้วย

ส่วนมากมักทรงงานเพลินจนราชวงศ์ประจำพระองค์และฝ่ายรักษาความปลอดภัยต้องถวายคำแนะนำให้เสด็จฯ กลับ บางครั้งกว่าจะออกจากพื้นที่ก็เป็นเวลาตีสาม พระองค์ทรงใส่พระราชหฤทัยถึงความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกให้แก่ข้าราชการบริพารในขบวนเสด็จฯ รับสั่งให้วิทยุติดตามตลอดเวลาจนกว่าคณะจะได้เดินทางกลับเข้าที่พักในพระตำหนักเรียบร้อย นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น

ในการตามเสด็จฯ ทรงเยือนประเทศจีนอย่างเป็นทางการเมื่อปี ๒๕๔๕ เมื่อเครื่องบินพระที่นั่งใกล้จะถึงกรุงเทพฯ คณะแพทย์ได้เข้าไปกราบถวายบังคมลา และได้กราบบังคมทูลว่าไม่ได้ปฏิบัติงานถวายการรักษาใดๆ เลย พระองค์รับสั่งว่าการที่หมอตตามเสด็จฯ อยู่ใกล้ๆ ก็ทำให้ทรงมั่นใจพระราชหฤทัยและมีกำลังใจที่จะปฏิบัติพระราชภารกิจต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ คณะแพทย์ตามเสด็จฯ รู้สึกซาบซึ้งในพระราชดำริสและพระเมตตาของพระองค์ และขอกราบถวายบังคมทูลขอบพระคุณด้วยความจงรักภักดี

พลเอก สหชาติ พิพิธกุล

ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษกองทัพบก ในฐานะแพทย์อาสา

พล.อ.สหชาติ พิพิธกุล ถวายงานเป็นคัลยแพทย์อาสาในระหว่างที่เสด็จฯ แปรพระราชฐานเพื่อทรงเยี่ยมราษฎรในชนบทห่างไกลโดยให้การรักษาผู้ป่วยที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จฯ ซึ่งต่างมีความศรัทธาว่าพระองค์ทรงนำแพทย์ที่ดีที่สุดมารักษาราษฎรเพื่อให้มีสุขภาพแข็งแรงสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและ

ครอบครัว พล.อ.สหชาติ กล่าวว่ามีความสุขที่ได้ถวายงานโดยการช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้ พระองค์ทรงสร้างพลังศรัทธา ทรงสร้างขวัญและกำลังใจ ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ และทรงสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติอย่างแท้จริง

สนองพระราชดำริ... ร่วมโครงการคัลยแพทย์อาสาช่วยผู้ยากไร้

ในปี ๒๕๑๙ ผมสำเร็จการอบรมแพทย์ฝึกหัด บรรจุเป็นนายทหารและไปราชการสนามที่กองทัพภาคที่ ๒ ส่วนหน้า จังหวัดสกลนคร ซึ่งนับเป็นความโชคดีและมงคลแก่ชีวิต ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ แปรพระราชฐานไปประทับที่พระราชวังภูพานราชนิเวศน์ ผมปลาบปลื้มมากที่ได้ประจำการที่กองอำนวยการร่วมถวายความปลอดภัย

ต่อมาปี ๒๕๒๕ ผมสำเร็จการศึกษาเฉพาะทางเป็นคัลยแพทย์โรคกระดูก และได้สมัครเข้าร่วมโครงการคัลยแพทย์อาสาเพื่อสนองพระราชดำริในการดูแลสุขภาพของราษฎรในยามที่เสด็จฯ แปรพระราชฐานไปทรงงานในจังหวัดต่างๆ โดยคัลยแพทย์อาสาจะทำหน้าที่ผ่าตัดช่วยเหลือผู้ป่วย เพื่อให้ไม่ต้องเดินทางไปรักษาตัวในกรุงเทพฯ ในการทำงานจะใช้สิ่งอำนวยความสะดวกของโรงพยาบาลประจำจังหวัดเพื่อการรักษา โดยแพทย์ในขบวนเสด็จฯ ตรวจวินิจฉัยและส่งต่อให้ เมื่อผู้ป่วยได้รับการผ่าตัดแล้วก็จะให้โรงพยาบาลประจำจังหวัดดูแลต่อไป หรือถ้าเกินขีดความสามารถ ก็จะแนะนำให้ย้ายเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลส่วนกลาง ครั้งแรกที่ผมได้ร่วมงานคือปี ๒๕๒๖ ขณะเสด็จฯ แปรพระราชฐานไปที่ทักษิณราชนิเวศน์ในสมัยนั้นที่เป็นปัญหากันมาก ได้แก่โรคสมองพิการ โปลิโอ อัมพาต วัณโรค รวมทั้งการผิดรูป แขน ขา กระดูกสันหลัง เป็นต้น ผมจำได้ว่าตรวจรักษาและผ่าตัดผู้ป่วยตั้งแต่เช้ายันค่ำทุกวัน วันละหลายสิบลาย ได้ทั้งกุศลและประสบการณ์

ทรงสร้างพลัง... ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจคนไทยทั้งชาติ

ประชาชนทุกคนที่มารับการ รักษา ดีใจ และภูมิใจที่ได้รับการรักษาจากแพทย์อาสา เพราะเชื่อมั่นว่าพระองค์ทรงนำสิ่งที่ดีที่สุดมามอบให้ ต่างมีความหวังที่จะได้รับการรักษาจากแพทย์อาสาที่มีความชำนาญเฉพาะโรค และที่สำคัญได้เป็นคนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์และได้กินยาพระราชทานซึ่งประชาชนมีความเชื่อถือศรัทธาว่าเป็นยาดี

ในฐานะที่ผมเป็นแพทย์อาสา และแพทย์ในขบวนเสด็จฯ ผมรู้สึกภูมิใจมากที่ได้ถวายงานพระองค์ และได้รับการรักษาประชาชนในชนบทห่างไกล ผมมีความสุขมากทุกครั้งที่ได้ถวายงานโดยการช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้ในท้องถิ่นทุรกันดาร พระองค์ทรงสร้างพลังในการทำงานให้ผม ผมมีความประทับใจในพระราชจริยาวัตรอันงดงาม พระองค์มีความประเสริฐสูงสุด ทรงพระเมตตาคุ้มครองราษฎรทุกหมู่เหล่า ทรงสร้างขวัญ กำลังใจ ความศรัทธาเชื่อมั่นให้แก่ราษฎร ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจคนไทยทั้งชาติ พระองค์ทรงงานเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติอย่างแท้จริง

ทรงเป็นพระแม่แบบแห่งความอดทน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงงานหนักในขณะเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรในพื้นที่ห่างไกลเพื่อทรงดูแลทุกข์สุขของราษฎรด้วยความห่วงใย ในการทรงงานพระองค์ทรงตรวจงานอย่างละเอียดและทรงให้กำลังใจชาวบ้านให้มีการพัฒนา พร้อมให้เงินทุนสำรองเพื่อใช้ในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เพื่อนำงานมาถวายในปีต่อไป โดยทรงใช้เวลาตรวจสอบทุกงานจนหมดแม้จะดึกเพียงใดก็ไม่ทรงย่อท้อ ทรงเป็นต้นแบบแห่งความอดทน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นพระแม่และเป็นครูของพสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ผมขอเชิญชวนคนไทยทุกคนร่วมกันทำหน้าที่เป็นครูที่ดีตามรอยเบื้องพระยุคลบาท ช่วยกันชี้แนะให้ตระหนักถึงสาเหตุของความสำเร็จ ความล้มเหลว ความสุข ความทุกข์ สังคมจะดีขึ้นด้วยการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี เป็นพ่อเป็นแม่ที่ดีของลูก เป็นครูที่ดีของศิษย์ เป็นพี่ที่ดีของน้อง เป็นแพทย์ที่ดีของคนไข้ เป็นต้นแบบที่ดีของสังคม เพื่อถวายพระราชสักการะแด่พระองค์ และขอเชิญร่วมถวายพระพรชัยมงคล ขอพระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

๓.๓ สายใจไทย... ช่วยเหลือผู้เสียสละเพื่อแผ่นดินไทย

“...ผู้สูญเสียทุกคนล้วนอยู่ในวัยที่เป็นกำลังแข็งแกร่งของประเทศไทย
หลายคนมีลูกเล็กๆ ที่ยังไร้เดียงสา ซึ่งจากนี้ผู้เป็นแม่ก็ต้องรับหน้าที่
เป็นทั้งพ่อและแม่ต่อไปให้ดีที่สุด แต่กรณีนี้เข้าใจว่า
ทางราชการคงดูแลครอบครัวของบุคคลเหล่านี้เป็นอย่างดี
เพราะทุกท่านปฏิบัติหน้าที่
อันสืบเนื่องมาแต่ภารกิจปกป้องผืนป่าของประเทศไทย
ชาวไทยทั้งหลาย จึงควรระลึกถึงความดีของท่าน...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคล ที่เข้าเฝ้าฯ
ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิตฯ
๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๔

มูลนิธิสายใจไทยฯ... ช่วยเหลือผู้ปกป้องอธิปไตยของชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ
สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
มีพระราชดำริให้จัดตั้ง “มูลนิธิสายใจไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์” ขึ้นเมื่อวันที่ ๒
เมษายน ๒๕๑๘ ซึ่งเป็นวันคล้ายวัน
พระราชสมภพในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี เพื่อพระราชทานความ

ช่วยเหลือแก่เหล่าสมาชิกของมูลนิธิฯ คือ ทหาร ตำรวจ และราษฎรอาสาสมัคร ที่ได้รับบาดเจ็บ
และพิการ ไม่สามารถกลับไปรับราชการหรือทำงานได้ดังเดิม ให้ได้รับเงินช่วยเหลือเป็นรายเดือน
ตลอดชีพ และส่งเสริมให้มีอาชีพ

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณต่อปวงชนชาวไทย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้
พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวนหนึ่งเป็นทุนแรกเริ่ม และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นองค์ประธานมูลนิธิฯ ดำเนินงานตามแนว
พระราชดำริมาจนถึงปัจจุบัน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริให้ผู้ที่ทุพพลภาพจากการต่อสู้ป้องกันประเทศ มีความภาคภูมิใจในตนเองว่า สามารถดูแลตนเองและครอบครัว รวมทั้งทำประโยชน์ต่อสังคมได้ มูลนิธิฯ จึงได้สนองพระราชดำริด้วยการจัดตั้งหน่วยฝึกอาชีพขึ้นมาอบรมงานฝีมือให้สมาชิกตามกำลังความสามารถ

มูลนิธิฯ ได้จัดสรรให้สมาชิกที่ไม่มีที่ดินทำกินอีกจำนวนหนึ่งได้กลับภูมิลำเนาเดิมหรือไปอยู่ในที่ดินที่จังหวัดสุโขทัยซึ่งมีผู้ทูลเกล้าฯ ถวาย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จำนวน ๑๐๐ แปลงๆ ละ ๖ ไร่ โดยมูลนิธิฯ ได้ขอรับบริจาคพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ต่างๆ จากหน่วยราชการและเอกชนในท้องถิ่นให้สมาชิกนำไปปลูกและเลี้ยงเพื่อการยังชีพและประกอบอาชีพ

ให้สวัสดิการ ดูแลสุขภาพ... สนับสนุนสมาชิกสายใจไทย

นอกจากนี้ มูลนิธิฯ ได้จัดสวัสดิการเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิก ให้กู้เงินโดยไม่เสียดอกเบี้ยถึง ๑๕ เท่าของเงินเดือน และองค์การทหารผ่านศึกได้ให้ความช่วยเหลือ โดยผู้ที่ถือบัตรขององค์การทหารผ่านศึกชั้นที่ ๑ สามารถที่จะเบิกค่าเล่าเรียนบุตรได้เต็มจำนวน ส่วนผู้ที่ถือบัตรชั้นอื่นๆ จะต้องมีการสอบชิงทุนการศึกษา ซึ่งจะได้รับทุนปีละ ๕,๐๐๐ ถึง ๑๖,๐๐๐ บาท ตามระดับการศึกษา และจัดให้มีสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือเมื่อมีความจำเป็นเร่งด่วนสามารถใช้คืนโดยหักจากเงินเดือนในจำนวนที่ไม่ทำให้เดือดร้อน

ด้านสุขภาพ ทางมูลนิธิฯ ได้จัดคณะแพทย์ร่วมกับเจ้าหน้าที่ด้านสมาชิกสัมพันธ์เดินทางไปทั่วประเทศปีละ ๓ - ๔ ครั้งเป็นประจำทุกปี เพื่อตรวจสุขภาพ ฟันฟูสมรรถภาพ ดูความพิการ และสำรวจข้อมูลสภาพความเป็นอยู่ของสมาชิก เพื่อจะได้พิจารณาให้เงินและความช่วยเหลือเพิ่มเติมได้ตามสภาพความเป็นจริง รวมทั้งการมอบทุนการศึกษาเล่าเรียนให้แก่บุตร ธิดาของสมาชิก การช่วยเหลือเหล่านี้ทำให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่อยู่นานวันเกิดความอบอุ่นใจว่ายังมีแนวหลังคอยห่วงใย เมื่อบาดเจ็บล้มตายจะไม่ถูกทอดทิ้งให้เผชิญชีวิตอยู่เพียงลำพัง

ปวงประชาเป็นสุขสานต์

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานกำเนิด มูลนิธิสายใจไทยฯ ขึ้น เพื่อเป็นสื่อกลางให้บุคคลในชาติได้ร่วมกันช่วยเหลือทหาร ตำรวจ และอาสาสมัคร ป้องกันประเทศที่บาดเจ็บจากการต่อสู้ โดยในปัจจุบันได้ให้ความช่วยเหลือครูที่พิการจากเหตุการณ์ ความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งทรงสนับสนุนให้กำลังใจต่อบุคคลที่ไปปฏิบัติหน้าที่ จนเสียชีวิตหรือทุพพลภาพ ดังคำบอกเล่าของ **สิบทิพรธมา พสุนนท์** หนึ่งในสมาชิกสายใจไทยฯ ดังนี้

สิบทิพรธมา พสุนนท์

อายุ ๕๕ ปี สมาชิกสายใจไทย

ด้วยแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้จัดตั้งมูลนิธิสายใจไทยฯ ในพระบรมราชูปถัมภ์ขึ้น **สิบทิพรธมา พสุนนท์** ข้าราชการทหารเกณฑ์ ซึ่งประสบอุบัติเหตุรถทับ กับระเบิดจากการปฏิบัติราชการที่ชายแดน จนทุพพลภาพไม่สามารถกลับไปรับ ราชการได้ดั้งเดิม ทำให้เกิดความท้อแท้สิ้นหวังในชีวิต แต่ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ที่ได้พระราชทานความช่วยเหลือผ่านทางมูลนิธิสายใจไทยฯ มาเกือบตลอด ๓๐ ปี เหมือนพระองค์ทรง ช่วยชุบชีวิตให้ใหม่ จึงรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น และเกิดความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง ว่าได้ใช้ชีวิตและประกอบอาชีพเลี้ยงดูครอบครัวเหมือนคนทั่วไปได้

ประสบอุบัติเหตุรถทับกับระเบิด... มูลนิธิสายใจไทยฯ ให้ความช่วยเหลือ

เมื่อปี ๒๕๖๒ ตอนอายุ ๒๑ ปี ผมเป็นทหารเกณฑ์เดินทางไปปฏิบัติราชการที่ชายแดน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ พวกผมซึ่งเป็นทหารช่างไปขุดคลอง เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้รุกรานข้ามมาได้ ขณะที่เดินทางกลับด้วยรถจักรยานยนต์ ได้ไปเล่นทับกับระเบิดที่ฝังไว้ตรงแนวชายแดน **ผมได้รับบาดเจ็บ อาการหนักมากคือกระดูกขาช่วงบนหัก มูลนิธิสายใจไทยฯ ได้เข้ามาดูแลและสอบถามอาการ** ในขณะที่ผมเข้ามารักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า พร้อมทั้งให้เงินช่วยเหลือในการรักษาจนหายดี แต่ไม่สามารถกลับไปรับราชการทหารได้ดั้งเดิม

ตอนประสบอุบัติเหตุใหม่ๆ ผมมีความรู้สึกท้อแท้สิ้นหวังในชีวิต แต่เมื่อได้รับพระราชทานความช่วยเหลือรู้สึกมีกำลังใจ มีความหวัง และไม่ท้อแล้วครับ เมื่อไม่สามารถกลับไปรับราชการทหารได้ ทางมูลนิธิฯ จึงรับเข้าเป็นสมาชิกชมรมทำงานด้านช่างไม้ตั้งแต่ปี ๒๕๖๕ เป็นต้นมา

จากการที่ผมได้รับบาดเจ็บจนทุพพลภาพทางมูลนิธิฯ ได้ให้เงินบำนาญ รับผิดชอบค่ารักษาพยาบาล เมื่อเจ็บป่วย และให้ทุนการศึกษาแก่ลูกของผมทั้ง ๒ คน จนสำเร็จการศึกษานอกจากนี้ ยังรับภรรยาของ ผมเข้าทำงานที่มูลนิธิฯ ด้วย

เหมือนทรงช่วยชุบชีวิตให้ใหม่

ผมซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณในพระมหากรุณาธิคุณ เทบเปื้องพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมีพระเมตตาให้ความช่วยเหลือรักษาพยาบาลผมรวมถึงทหารที่บาดเจ็บจากการสู้รบต่างๆ ได้พระราชทานความช่วยเหลือให้พวกเรามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และดูแลครอบครัวของผมมาเป็นระยะเวลาเกือบ ๓๐ ปี ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีแม้ว่าจะทุพพลภาพเหมือนพระองค์ทรงช่วยชุบชีวิตใหม่ให้ทำให้มีความรู้สึกว่าได้ใช้ชีวิตและประกอบอาชีพเลี้ยงดูครอบครัวเหมือนคนทั่วไปได้ ทุกวันนี้ผมมีความภาคภูมิใจที่พระองค์ได้พระราชทานความช่วยเหลือซึ่งสมาชิกมูลนิธิสายใจไทยฯ ทุกครอบครัวล้วนแต่มีความรู้สึกเช่นเดียวกัน

เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ผมขอเชิญชวนพสกนิกรชาวไทยร่วมกันถวายความจงรักภักดีแด่พระแม่ของแผ่นดินไทย **ทำความดีอะไรก็ได้ที่เราจะสามารถถวายพระองค์ได้** และร่วมกันถวายพระพรให้พระองค์มีพระชนมพรรษายิ่งยืนนาน มีพระพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง อยู่กับพสกนิกรชาวไทยไปตลอดกาลนานครับ

๓.๔ หมอหมู่บ้าน... ที่พึ่งด้านแรกของชาวบ้าน

“...เราสามารถที่จะฝึกหัดหมอหมู่บ้านเหล่านี้ แล้วพาขึ้นไปดูคนไข้พร้อมกับหมอของโรงพยาบาลประจำจังหวัด ให้เห็นถึงการดูแลคนไข้ แล้วก็หนุ่มๆ สาวที่มาสมัครเรียนหมอหมู่บ้านนั้น เขาก็จะได้เบียดเบียนจากมูลนิธิศิลาชีพฯ เป็นประจำ นับว่าเราได้สร้างคนที่สามารถช่วยตนเองและช่วยหมู่บ้านได้อีกพอใช้... แล้วพอเสด็จฯ คราวหน้า... เราก็จะกลับเอาสมาชิกหมอหมู่บ้านเข้ามาทบทวนเพิ่มวิชาเข้าไปอีก เพราะฉะนั้นที่สถานีอนามัย ก็จะมีคนที่มีความสามารถที่จะช่วยพยาบาลซึ่งมีจำนวนน้อยนิด ตามสถานีอนามัยต่างๆ ขึ้นอีก หรือที่ห่างไกลกันดาร...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต

๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๗

อบรมหมอหมู่บ้าน... สร้างความรู้สาธารณสุขมูลฐาน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดอบรม “หมอหมู่บ้าน” ขึ้น เพื่อให้ราษฎรได้เรียนรู้วิธีการดำเนินชีวิตอย่างถูกสุขอนามัยและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น รู้จักยาและการใช้ยา การรักษาอนามัยแม่และเด็ก การประสานงานเพื่อจัดส่งผู้ป่วยหนักไปโรงพยาบาล และวิธีการติดต่อกับหน่วยราชการ เพื่อสามารถช่วยเหลือ ให้คำแนะนำญาติพี่น้องเพื่อนบ้าน และประชาชนในท้องถิ่นของตนในด้านการสาธารณสุขเบื้องต้น

สำหรับผู้ที่จะเข้ารับการอบรมเป็น “หมอหมู่บ้าน” พระองค์ทรงให้คัดเลือกราษฎรที่อยู่ในหมู่บ้านท้องถิ่นทุรกันดารที่ห่างไกลจากสถานบริการของรัฐที่สนใจและมีความพร้อม ซึ่งจะต้องมีความรู้อ่านออกเขียนได้ และทรงมอบหมายแพทย์และเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทยดำเนินการฝึกอบรมหมอหมู่บ้านรุ่นละประมาณ ๓๐-๔๐ คน ซึ่งจะได้รับพระราชทานอาหาร ที่พัก และเบี้ยเลี้ยง และผู้ที่ผ่านการอบรมจะได้รับกระเป๋ายาสามัญประจำบ้าน และเวชภัณฑ์สำหรับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นนำไปปฏิบัติหน้าที่ ณ หมู่บ้านของตน โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดพื้นที่ส่วนหนึ่งของศาลารวมใจเป็นห้องพยาบาล และพระราชทานยาพื้นฐานไว้ช่วยเหลือชาวบ้าน โดยติดฉลากที่เขียนให้ชาวบ้านอ่านเข้าใจได้ง่าย โครงการหมอหมู่บ้านได้เปิดอบรมขึ้นครั้งแรกที่โรงพยาบาลค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี ๒๕๒๔ ต่อมาเปิดอบรมในจังหวัดสกลนคร นครราชสีมา และขยายไปยังจังหวัดใกล้เคียง เมื่อเข้าอบรมแล้วหมอหมู่บ้านจะได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานและทำความรู้จักกับเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขระดับตำบลและอำเภอ เพื่อการติดต่อขอรับบริการและการประสานงานต่อไป

พื้นที่ที่มีการอบรมหมอหมู่บ้านรุ่นใหม่ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้หมอหมู่บ้านรุ่นเก่าเข้ารับการอบรมทบทวนเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ช่วยให้หมอหมู่บ้านได้รับความรู้ความเข้าใจใหม่ๆ รวมทั้งได้มีโอกาสสอบถามปัญหาความต้องการยาและเวชภัณฑ์ของชาวบ้าน และได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และข้อมูลข่าวสารจากความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งแก่หมอหมู่บ้าน

รุ่นใหม่ และผู้ที่ทำการอบรม นอกจากนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานรางวัลแก่หมอหมู่บ้านรุ่นเก่าที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง ซึ่งได้สร้างกำลังใจให้แก่หมอหมู่บ้านเป็นอย่างดี

พระราชทานหมอหมู่บ้าน... พื้นฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ปัจจุบันมีหมอหมู่บ้านอยู่เป็นจำนวนมากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ สามารถช่วยเหลือชาวบ้านด้านสาธารณสุขมูลฐานได้อย่างทันท่วงที เช่น การทำคลอด ทำแผล การปฐมพยาบาล เป็นต้น ช่วยให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้สะดวกรวดเร็วขึ้น สอดคล้องกับพระราชประสงค์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงเน้นให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างสุขภาพและจัดการปัญหาสุขภาพของตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน พระเมตตาและพระมหากรุณาธิคุณในความห่วงใยราษฎรนี้ได้ช่วยสนับสนุนทางราชการในด้านบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ที่สำคัญยิ่งคือได้ช่วยให้ราษฎรในท้องถิ่นเป็นจำนวนมากมีสุขภาพที่ดีขึ้น

ปวงประชาเป็นสุขคานต์

ประชาชนในท้องถิ่นห่างไกลต่างซาบซึ้งในน้ำพระทัยของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานโครงการหมอหมู่บ้าน เพื่อเป็นแหล่งความรู้และการรักษาพยาบาลเบื้องต้นให้แก่ชาวบ้าน พระมหากรุณาธิคุณดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยแข็งแรง มีความรู้ รัก สามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังบทสัมภาษณ์ นางมะฮาวอ มะสาแม ผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาจากหมอหมู่บ้าน ดังนี้

นางมะฮาวอ มะสาแม

หมู่ที่ ๒ ตำบลเกียร์ อำเภอสู้คริน จังหวัดนราธิวาส
ผู้ป่วยได้รับการรักษาพยาบาลจากหมอหมู่บ้าน

นางมะฮาวอ มะสาแมป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน และโรคไต เมื่อมีอาการเจ็บป่วยฉุกเฉิน ได้พึ่งหมอหมู่บ้านในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ช่วยให้อาการทุเลาและสามารถรักษาโรคที่เป็นอยู่ได้ผลดียิ่งขึ้น จึงซาบซึ้งในน้ำพระราชหฤทัยของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานหมอหมู่บ้านไว้ดูแลรักษาประชาชนในท้องถิ่นที่ห่างไกลและทุรกันดารโดยเฉพาะในพื้นที่

๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากดูแลทางกายด้วยยาแล้ว น้ำพระราชหฤทัยของพระองค์ยังเป็นยาใจที่จะสร้างพลังให้เกิดความเข้มแข็งต่อสู้ทั้งด้านสุขภาพอนามัยและภัยจากสถานการณ์ความไม่สงบอีกด้วย นับเป็นกำลังใจให้พวกเขาได้พึ่งพระบารมีและรับความอบอุ่นเสมือนได้รับการดูแลใกล้ชิดจากพระองค์

ยาพระราชทานเหมือนยาวิเศษ... เป็นกำลังใจให้ผู้ป่วย

ก่อนที่จะมีหมอหมู่บ้าน เมื่อสมาชิกในครอบครัวของดิฉันเจ็บป่วยก็จะไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลสุคริณ ซึ่งไกลจากบ้านพักประมาณ ๘ กิโลเมตร ถ้าเจ็บป่วยช่วงเวลากลางคืนก็ต้องรอให้ถึงเช้าก่อนจึงจะไปโรงพยาบาลได้ เมื่อมีหมอหมู่บ้านแล้วทำให้พวกเราสะดวกขึ้น เวลาเจ็บป่วยเล็กๆ น้อยๆ ส่วนใหญ่พวกเราก็จะไปหาหมอหมู่บ้านก่อน เพราะอยู่ใกล้บ้าน เวลากลางคืนก็สามารถติดต่อและสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว

ดิฉันเองมีโรคประจำตัวหลายอย่างทั้งโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน และโรคไต หากเกิดอาการผิดปกติ หมอหมู่บ้านจะให้การช่วยเหลือรักษาพยาบาลในเบื้องต้น แต่ถ้าดิฉันมีอาการป่วยรุนแรงหรือกินยาที่หมอหมู่บ้านให้แล้วไม่หาย จึงให้ญาติพาไปรับการรักษาที่แพทย์ที่โรงพยาบาล ซึ่งชาวบ้านในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงส่วนใหญ่จะมารับยาจากหมอหมู่บ้านเสมอ เนื่องจากรู้สึกว่ารับประทานยาของหมอหมู่บ้าน ซึ่งเป็นยาพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นเหมือนยาวิเศษ กินแล้วหายไว เพราะมั่นใจว่าดีกว่ายาของที่อื่นแน่นอน และหมอหมู่บ้านจะให้คำแนะนำเรื่องการดูแลสุขภาพเกี่ยวกับโรคที่มีอาการอยู่

พระมหากษัตริย์คุณ... พระราชทานหมอหมู่บ้าน

ดิฉันเห็นว่าโครงการหมอหมู่บ้านนี้เป็นโครงการที่ดีมีประโยชน์มาก เป็นที่พึ่งของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี อำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนเมื่อมีการเจ็บป่วยฉุกเฉิน อีกทั้งช่วยลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปยังสถานบริการสาธารณสุข เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ด้อยโอกาสได้ใช้บริการและขอให้โครงการหมอหมู่บ้านในพื้นที่ต่างๆ มากยิ่งขึ้นค่ะ

หมอหมู่บ้านจึงนับเป็นความหวังของประชาชนในด้านสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ช่วยลดความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สินจากการเดินทางอีกด้วย ที่สำคัญคือสิ่งที่ประชาชนได้รับพระมหากษัตริย์คุณพระราชทานยามารักษา ช่วยให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งนอกจากดูแลทางกายด้วยยาแล้ว น้ำพระราชหฤทัยของพระองค์ยังเป็นยาใจที่จะสร้างพลังให้เกิดความเข้มแข็งต่อสู้ทั้งด้านสุขภาพอนามัยและภัยจากสถานการณ์ความไม่สงบอีกด้วย

ดิฉันรู้สึกภาคภูมิใจและดีใจ ที่ได้เกิดเป็นประชาชน
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้มีโอกาสรับประทาน
ยาพระราชทานและได้รับการรักษาพยาบาลจาก
หมอหมู่บ้าน ซึ่งพระองค์พระราชทานมาให้รักษาพวกเรา
ในโอกาสที่พระองค์มีพระชนมพรรษาครบ ๘๐ พรรษา ดิฉัน
และเพื่อนบ้านขอเชิญชวนประชาชนชาวไทยร่วมกัน
ถวายพระพรชัยมงคล ขอให้พระองค์มีพระพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง มีพระชนมพรรษายืนยาว
เป็นมิ่งขวัญของปวงประชาตลอดไป

๓.๕ น้ำพระทัยพระราชทาน... บรรเทาทุกข์แก่ปวงชน

“...ขอให้ช่วยเป็นแกนกลางจัดเลี้ยงอาหารกลางวันแก่ผู้ตกงาน
และผู้ตกทุกข์ได้ยาก เพราะอาหารมื้อกลางวันถือเป็นมื้อสำคัญ
ที่คนเราต้องใช้พลังงานกันมาก
หากทุกคนมีความอึด ไม่ต้องหิวโหยอาหาร ก็จะมีกำลังใจต่อสู้ชีวิต
เป็นการช่วยลดปัญหาสังคม และปัญหาอาชญากรรมไปได้ทางหนึ่ง...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะกรรมการจัดงานวันแม่แห่งชาติ
สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

๒๐ พฤษภาคม ๒๕๔๑

น้ำพระทัยพระราชทาน... แก่ผู้ตกงานและผู้ทุกข์ยาก

ในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ประชาชนเกือบ ๓ ล้านคน ต้องเผชิญกับภาวะตกงาน
ส่งผลกระทบต่อครอบครัวที่ต้องเดือดร้อนต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมและ
อาชญากรรมตามมา ด้วยน้ำพระราชหฤทัยอันเปี่ยมล้นของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใย
ต่อสถานการณ์ดังกล่าวจึงได้พระราชทานแนวทางบรรเทาปัญหาตามโบราณวิธีเช่นสมัยพุทธกาล
ด้วยการตั้งโรงทานเลี้ยงอาหารแก่ผู้ขัดสนไม่ให้อดอยาก ซึ่งจากพระราชดำรัสที่อัญเชิญมาข้างต้น
พระองค์ได้พระราชทานเงินที่คณะกรรมการจัดงานวันแม่แห่งชาติถวายเงินรายได้จากการขายดอกมะลิ
ในงานวันแม่แห่งชาติจำนวน ๒ ล้านบาท คืนให้แก่สภาสังคมสงเคราะห์ฯ เพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อ
เลี้ยงอาหารกลางวันแก่ราษฎรที่ตกทุกข์ได้ยาก และให้เป็นแกนกลางดำเนินการร่วมกับหน่วยงาน
และองค์กรต่างๆ ต่อไป

สภาสังคมสงเคราะห์ฯ ได้น้อมรับพระราชเสาวนีย์จัดตั้ง “โครงการน้ำพระทัยพระราชทาน” จัดเลี้ยงอาหารกลางวันแก่ผู้ตกงาน และผู้ตกทุกข์ได้ยาก รวมทั้งครอบครัว ณ บริเวณสภาสังคมสงเคราะห์ฯ ทุกวัน เว้นวันหยุดราชการ โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๑ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

บรรเทาทุกข์ราษฎร... พร้อมฟันฝ่าวิกฤต

นอกจากให้บริการอาหารกลางวันแล้ว สภาสังคมสงเคราะห์ฯ ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้บริการและสงเคราะห์ด้านอื่นๆ ด้วย อาทิ แจกถุงยังชีพ บริการตัดผมตรวจสุขภาพและให้การรักษา ให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิต ด้านวิชาชีพด้านกฎหมาย สาธิตอาชีพพร้อมให้ทุนประกอบอาชีพ รับสมัครและจัดหางาน

ให้ทุนการศึกษา และให้บริการสงเคราะห์เฉพาะหน้าแก่ผู้มีภาวะเดือดร้อน ไม่ว่าจะตกงานหรืออื่นใด หากได้เข้ามาใช้บริการโครงการน้ำพระทัยพระราชทานแล้วจะได้รับการบรรเทาทุกข์ให้ผ่อนคลายได้มีชีวิตความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจ พร้อมทั้งต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคต่อไปอย่างไม่ย่อท้อ

อาหารกลางวันที่ประชาชนได้รับพระราชทานนี้ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องประทังความหิวโหยเท่านั้น ประชาชนผู้เดือดร้อนยังถือเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตเนื่องจากเป็น “ข้าของพระราชินี” ทำให้ตระหนักรู้เสมอว่า พระองค์ไม่เคยทรงลืมประชาชนของพระองค์ ทรงห่วงใยทุกข์สุข สภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ที่ทรงถือเสมือนว่าเป็น “ลูก” ของพระองค์

ทรงติดตามช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง... สร้างความผาสุกแก่สังคมไทย

นอกจากนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานเงินเพิ่มเติมให้อีกหลายครั้ง รวมจำนวนทั้งสิ้น ๑๒ ล้านบาท และทรงติดตามการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง ทรงสอบถามปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตลอดจนพระราชทานผลไม้ต่างๆ ตามฤดูกาลมาให้แก่ผู้ตกงานและผู้ตกทุกข์ได้ยากในโครงการฯ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ด้วยพระเมตตาของพระองค์เป็นแรงขับเคลื่อนให้หน่วยงานต่างๆ และประชาชนผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินสมทบกองทุน จนปัจจุบัน (มกราคม ๒๕๕๕) มียอดเงินบริจาครวม ๕๗.๔๐ ล้านบาท

สภาสังคมสงเคราะห์ฯ ยังได้ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกทุกข์ได้ยากตามโครงการน้ำพระทัยพระราชทาน จัดเลี้ยงอาหารกลางวันแก่ผู้ประสบความเดือดร้อนในชุมชนต่างๆ ในโอกาสสำคัญๆ เพื่อเป็นการขยายพื้นที่ให้บริการออกไปอย่างกว้างขวาง

เป็นเวลากว่า ๑๔ ปี ที่โครงการน้ำพระทัยพระราชทาน ยังคงให้บริการประชาชนผู้เดือดร้อนเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน มีผู้ได้รับความช่วยเหลือไปแล้วรวมจำนวนเกือบ ๑ ล้านคน พระเมตตาของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงห่วงใยประชาชนที่ตกทุกข์ได้ยาก จนบางครั้งต้องลักทรัพย์เพื่อดำรงชีวิต เกิดความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณได้ร่วมกันกล่าวคำปฏิญาณต่อหน้าพระบรม

สาทิสลักษณ์ว่าจะไม่ลักทรัพย์หรือประกอบมิฉฉาชีพอื่นใดอีกต่อไป และอีกหลายครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นผลให้เกิดสันติสุขในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักว่า ผ้าไทยมีความงดงามและมีเอกลักษณ์ ควรแก่การอนุรักษ์ พระองค์จึงทรงส่งเสริมและฟื้นฟูการทอผ้า ทั้งผ้าไหมและผ้าพื้นบ้านของภาคต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น จนเป็นที่รู้จักและนิยมอย่างกว้างขวาง รวมทั้งมีพระราชดำริให้จัดตั้ง “พิพิธภัณฑ์ผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” ขึ้น เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผ้าไทย และประวัติศาสตร์เครื่องแต่งกายของคนไทย ซึ่งมีทั้งฉลองพระองค์ชุดไทยเมื่อครั้งที่โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยือนประเทศสหรัฐอเมริกา และยุโรปอย่างเป็นทางการครั้งแรก และ “ชุดไทยพระราชนิยม” ซึ่งเป็นชุดประจำชาติไทยในปัจจุบัน ทำให้ผ้าไหมรวมถึงผ้าไทยที่ทรงนำมาตัดฉลองพระองค์และทรงสวมใส่เป็นแบบอย่าง เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ

นอกจากนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ยังสนพระราชหฤทัยศึกษาด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี โดยทรงเล็งเห็นว่า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์จะช่วยให้คนไทยเข้าใจและเห็นคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ที่บรรพบุรุษได้รักษาไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง พระองค์จึงทรงส่งเสริมให้คนไทยรักชาติ ด้วยการประยุกต์ใช้บทเพลง ละคร และภาพยนตร์ โดยสอดแทรกเนื้อหาให้คนไทยเกิดความภาคภูมิใจที่เกิดเป็นคนไทย ทรงสนับสนุนการบูรณะซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ รวมถึงการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์วีรบุรุษและวีรสตรีของไทย เพื่อทรงเป็นแบบอย่างของการแสดงความกตัญญู และให้ชาวไทยได้ตระหนักและรำลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษที่รักษาแผ่นดินไทยไว้ให้ลูกหลาน จนทุกวันนี้ ตลอดจนทรงบูรณะ “พระที่นั่งวิมานเมฆ” สถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าเพื่อจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และทรงบูรณะ “พระที่นั่งอภิเศกดุสิต” เพื่อจัดเป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปาชีพถาวรแห่งแรกในประเทศไทย

และเมื่อทรงทราบว่าการแสดง “โขน” ขบเซาหลง จึงมีพระราชดำริให้ฟื้นฟูและอนุรักษ์ “โขน” ซึ่งเป็นศิลปะชั้นสูงของไทยไว้ โดยพระราชทานพระราชทรัพย์เพื่อทรงสนับสนุนกรมศิลปากรในการจัดแสดงโขนตามแบบแผนในอดีต และมีพระราชเสาวนีย์ให้จัดแสดง “โขนในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ” และ “โขน ศาลาเฉลิมกรุง” โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้กับการแสดงโขน ตลอดจนทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการแสดงโขน นาฏศิลป์ และดนตรีไทย พระราชทานในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยือนต่างประเทศอย่างเป็นทางการ หรือในโอกาสทรงรับรองพระราชอาคันตุกะ หรือจัดเลี้ยงในโอกาสต่างๆ ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมด้านการแสดงโขน นาฏศิลป์ และดนตรีของไทยให้คงอยู่เป็นมรดกแก่ลูกหลานไทยสืบไป

๔.๑ พิพิธภัณฑผ้าฯ : แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมการทอผ้าและเครื่องแต่งกายไทย

“...ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปพบราษฎรมาทั่วประเทศ
เพราะได้มีโอกาสตามเสด็จพระราชดำเนินทุกหนแห่ง
จึงได้พบความจริงที่ว่า
คนไทยเรานั้นแม้อยู่ห่างไกลความเจริญของเมืองหลวง
ก็มีความสามารถทางด้านศิลปะเป็นอย่างสูง
เช่น ผ้าไหมไทย ผ้าไทยต่างๆ ที่เห็นมีสีและลวดลายที่สวยงามนั้น
เกิดมาจากความสามารถของชาวบ้านเองแท้ๆ
ไม่ต้องให้ใครไปออกแบบลวดลายและสีสันทให้
คนไทยเหล่านี้เองที่ข้าพเจ้าขอยกย่องว่า
เป็นผู้สืบทอดศิลปะให้แก่ชาติบ้านเมืองของเขาจริง...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ
ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต

๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๑

ทรงพัฒนาผ้าไทย นำผ้างาม... สู่พิพิธภัณฑ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดย
เสด็จพระราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เพื่อทรงงานและทรงเยี่ยมราษฎรในทุกภูมิภาค ทรง
พบเห็นและตระหนักในฝีมือทอผ้าไทยของชาวบ้านว่า
เป็นผ้าที่งดงามและมีเอกลักษณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ผ้าไหม ซึ่งพระองค์ทรงตระหนักว่าไม่ใช่แค่การทำเครื่อง
นุ่งห่ม แต่เป็นการทำงานศิลปะตามแบบชาวบ้านที่
ถ่ายทอดความรักมอบให้คนในครอบครัว ตามแบบอย่าง
ประเพณีที่แม่ทอผ้าไหมให้ลูกชายลูกสาวยามมีงานสำคัญๆ พระองค์จึงทรงสนับสนุนและฟื้นฟู
การทอผ้าไหมและผ้าพื้นบ้านของภาคต่างๆ จนกระทั่งผ้าไทยเป็นที่รู้จักและนิยมอย่างแพร่หลายมาเป็น
ระยะเวลากว่า ๔๐ ปี

นอกจากนี้ พระองค์ทรงฉลองพระองค์ชุดไทยโดยใช้ผ้าไทยในการตัดเย็บ ซึ่งไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพในการสร้างสรรค์และสืบสานการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ยังสะท้อนถึงน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงห่วงใยทุกข์สุขของพสกนิกร โดยทรงส่งเสริมการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างรายได้แก่ราษฎร ตลอดจนทรงตระหนักว่าศิลปะบนผืนผ้ากับวัฒนธรรมไทยที่เกี่ยวกับการทอผ้า เป็นสิ่งล้ำค่าที่ต้องอนุรักษ์ไว้ พระองค์จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้ง “พิพิธภัณฑ์ผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผ้าไทยและประวัติศาสตร์เครื่องแต่งกายของคนไทย

พิพิธภัณฑ์ผ้า... แหล่งเรียนรู้คุณค่าวัฒนธรรมการทอผ้าและเครื่องแต่งกายไทย

พิพิธภัณฑ์ผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จึงได้รับการจัดตั้งขึ้นในหอรัษฎากรพิพัฒน์ พระบรมมหาราชวังซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ปรับปรุงเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์ผ้า ภายใต้

การดูแลของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งทรงเป็นองค์ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการบริหารพิพิธภัณฑ์ผ้า และเสด็จฯ เป็นองค์ประธานในพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์ฯ เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๕

ปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์ผ้าเป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เป็นศูนย์กลางการเก็บรักษาและจัดแสดงผ้าประเภทต่างๆ ซึ่งเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติรวมทั้งจัดแสดงฉลองพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงนำความเป็นไทยสู่สากล และก่อให้เกิดรายได้กลับมาสู่ผู้ผลิตในประเทศ มีพื้นที่รวบรวมและจัดแสดงผ้ากว่า ๓,๐๐๐ ตารางเมตร โดยภายในพิพิธภัณฑ์ได้จัดแสดงเป็นห้องนิทรรศการรวม ๔ ห้อง ได้แก่ ห้องที่ ๑ “ราชพัสดุจากผ้าไทย” ห้องที่ ๒ “ไทยพระราชนิยม” และห้องที่ ๓ และ ๔ เป็นห้องที่กำหนดจัดนิทรรศการหมุนเวียนทุกปี โดยครั้งแรกจัดเรื่อง “พระหัตถ์ที่ทรงงานเพื่อแผ่นดิน”

ห้องนิทรรศการ ๑ “ราชพัสดราจากผ้าไทย”

จากการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงส่งเสริม พัฒนา และปรับปรุงการทอผ้าไหมตลอดจน พระราชทานความรู้ในการปลูกหม่อน เลี้ยงไหมและการปักกลดลายของผ้าต่างๆ ซึ่งได้ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ราษฎร เป็นอย่างดี รวมทั้งทรงให้พันธุ์การทอผ้า พื้นบ้านของภาคต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่น เช่น **ภาคใต้** มีผ้าลาย ดอกพิกุล ลายดอกมะลิ **ภาคเหนือ** มีลายปักต่างๆ ของชาวไทยภูเขา **ภาคอีสาน** มีผ้าไหมแพรวา ผ้าไหม

ลายมัดหมี่ และผ้าขิดลายต่างๆ นอกจากนี้ ทรงส่งเสริมการประกวดผ้าแบบโบราณที่ผลิตขึ้นใหม่ **ช่วยให้ การทอผ้าของไทยกลับฟื้นคืนมาเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย และการแต่งกายแบบไทยที่ ดัดเย็บจากผ้าไทยมีความหลากหลายยิ่งขึ้น**

ด้วยสายพระเนตรที่แหลมคม และพระวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงส่งเสริม พัฒนา และปรับปรุง การทอผ้าไทยต่างๆ ของชาวไทย และ เปิดโอกาสให้คนไทยได้แสดงฝีมือ และความสามารถได้นำมาซึ่งผ้าทอ ที่สวยงาม ขณะเดียวกันทรงใช้ผ้าที่ ชาวบ้านทอมาดัดเป็นฉลองพระองค์

ตลอดจนทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดนิทรรศการ และการเดินแบบแสดงเครื่องแต่งกายที่ใช้ ผ้าไหมและผ้าฝ้ายขึ้นในโอกาสต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ ส่งผลให้การทอผ้าของไทยที่ชาวชนบท เคยทอใช้เองภายในครัวเรือนได้กลายเป็นงานศิลปะที่นำรายได้มาสู่ชนบท และวัฒนธรรม การแต่งกายไทยได้เป็นที่ปรากฏแสดงความงดงามโดดเด่น เป็นความพอใจและภูมิใจของผู้สวมใส่ และผู้สร้างสรรค์ ตลอดจนเผยแพร่ชื่อเสียงของประเทศให้ขจรขยายไปทั่วโลก

ตั้งฉลองพระองค์ชุดสากลในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานให้จัดแสดงในห้อง นิทรรศการ ๑ “ราชพัสดราจากผ้าไทย” ซึ่งมีทั้งหมด ๑๖ องค์ โดยเป็นฉลองพระองค์ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำออกแบบชาวไทยและชาวต่างประเทศ นำผ้าไหมและผ้าไทยที่ทอจากฝีมือคนไทยทุกภาค มาตัดเย็บเป็นฉลองพระองค์ในวาระสำคัญต่างๆ อันเป็น

ส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผ้าไทยที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นแนวพระราชดำริ ในการเผยแพร่และส่งเสริมผ้าไทย รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมด้านการแต่งกายของสตรีไทย ช่วยเชิดชู ให้ผ้าไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติและเป็นที่รู้จักในระดับสากล

ห้องนิทรรศการ ๒ “ไทยพระราชนิยม”

เมื่อครั้งที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จะโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ไปทรง เยือนประเทศสหรัฐอเมริกาและยุโรปอย่างเป็นทางการ ครั้งแรก เมื่อปี ๒๕๐๓ เพื่อทรงเจริญทางพระราชไมตรี สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริว่า สตรีไทยในขณะนั้นไม่มีเครื่องแต่งกายที่เป็นชุดไทยหรือชุด ประจำชาติเหมือนสตรีชาติอื่นๆ เช่น สำหรับของสตรีอินเดีย หรือกิโมโนของสตรีญี่ปุ่น ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงสอบถามผู้รู้และมีประสบการณ์ รวมทั้งทรงศึกษาจากประวัติศาสตร์อย่างละเอียดถี่ถ้วน และมีพระราชเสาวนีย์ให้ผู้เชี่ยวชาญ คำนวณประวัติศาสตร์ธรรมเนียมการแต่งกายของสตรีไทยในราชสำนักโบราณ และทรงให้ออกแบบ ฉลองพระองค์ชุดไทยแบบต่างๆ โดยนำรูปแบบการแต่งกายของสตรีไทยในอดีตมาผสมผสานกับ วิธีการตัดเย็บปัจจุบันได้อย่างลงตัว เพื่อให้ง่ายต่อการสวมใส่และเหมาะสมกับยุคสมัย แต่คงความเป็น ไทยไว้อย่างกลมกลืนและสง่างาม สร้างความประทับใจให้แก่ผู้ที่ได้พบเห็น จนกระทั่ง “โว้ก” (Vogue) นิตยสารระดับโลก ซึ่งชื่นชมในพระราชจริยวัตรอันงดงามของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในฉลองพระองค์ชุดไทย จึงได้ส่งช่างภาพมาขอพระราชทานฉายพระฉายาลักษณ์ และเผยแพร่ในโว้ก ฉบับเดือนกรกฎาคม ๒๕๐๕ ส่งผลให้ผ้าไหมไทยมีชื่อเสียงอย่างมาก และเกิดความนิยมสวมใส่ทั้งใน ประเทศและต่างประเทศ

ต่อมาพระองค์ได้พระราชทานพระราชานุญาตให้จัดพิมพ์สมุดภาพ “หญิงไทย” เผยแพร่การแต่งกายชุดไทยพระราชานิยมที่ทรงให้ออกแบบสร้างสรรค์ จำนวน ๕ แบบ และหลังจากชุดไทยพระราชานิยม ๕ แบบดังกล่าวได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สร้างสรรค์ขึ้นอีก ๓ แบบ ดังนี้ **ไทยเรือดั้น** เป็นชุดที่ใช้ได้หลายโอกาส ใช้เป็นชุดลาลองในงานเลี้ยงที่ไม่เป็นพิธีการ **ไทยจิตรลดา** เป็นชุดไทยสำหรับพิธีกลางวัน ใช้ในงานพิธีการมากกว่าชุดไทยเรือดั้น **ไทยอมรินทร์ ไทยบรมพิมาน ไทยจักรพรรดิ และไทยดุสิต** เป็นชุดสำหรับงานพิธีตอนค่ำ งานเลี้ยง

รับรอง โดยไทยจักรพรรดิและไทยดุสิต เป็นชุดสำหรับสตรีสวมสายสะพายในงานพระราชพิธีที่กำหนดให้แต่งกายเต็มยศ **ไทยจักรี** ใช้สำหรับงานกลางคืนที่อากาศไม่เย็นมากนักโดยเป็นชุดไทยห่มสไบ เปิดไหล่ข้างหนึ่ง และ**ไทยศิวาลัย** เป็นชุดที่ใช้ในพิธีการใช้ได้ทั้งกลางวันและกลางคืน เหมาะกับช่วงเวลามีอากาศเย็น

ชุดไทยทั้ง ๘ แบบนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เผยแพร่ให้สตรีไทยทั่วไปสามารถนำไปแต่งกายได้และได้เป็นแบบมาตรฐาน ซึ่งมีการประยุกต์เป็นชุดไทยอีกหลายแบบ ปรากฏเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายและถือเป็นชุดประจำชาติไทยสืบมาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับชุดไทยพระราชานิยมที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงในโอกาสโดยเสด็จไปทรงเจริญสัมพันธไมตรีกับสหรัฐอเมริกาและยุโรปเมื่อปี ๒๕๐๓ พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดแสดงในห้องนิทรรศการ ๒ “**ไทยพระราชานิยม**” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพของพระองค์ในการสร้างสรรค์และประยุกต์ใช้ชุดไทยอย่างเหมาะสมเจาะลงตัว รวมถึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำผ้าและเครื่องแต่งกายในราชสำนักที่มีอายุกว่า ๑๐๐ ปี จากพระคลังในพระบรมมหาราชวัง และพิพิธภัณฑ์ผ้าโบราณ ตำนานพระองค์เจ้าอรไทยเทพกัญญา ในพระราชวังดุสิต มาร่วมจัดแสดงเพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์ไทยที่เป็นต้นแบบชุดประจำชาติของสตรีไทยในปัจจุบัน

ชุดไทยพระราชานิยม... เอกลักษณ์ไทยสู่สากล

อาจกล่าวได้ว่าชุดไทยพระราชานิยมที่ทรงศึกษา ค้นคว้า และสร้างสรรค์ เป็นจุดเริ่มต้นแรงบันดาลใจ และพลังสนับสนุนที่ยิ่งใหญ่ให้นักออกแบบเสื้อผ้าสานสร้างและประยุกต์ชุดไทยที่ใช้ผ้าไหม

เป็นพื้นฐานให้มีความสวยงาม แปลกตา และสามารถใช้แทนชุดสากลได้อย่างสง่างามภูมิ ดังนั้น การทอผ้าของไทยที่ชาวชนบททอใช้เองภายในบ้าน จึงได้กลายเป็นงานศิลปหัตถอุตสาหกรรมที่น่ารายได้มาสู่ชนบทโดยยังคงสืบทอดวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่

นอกจากนี้ ได้มีการนำชุดไทยพระราชนิยมไปใช้อย่างแพร่หลายในองค์กรและโอกาสต่างๆ กัน โดยบางองค์กรนำไปใช้เป็นเครื่องแบบเพื่อเผยแพร่ความเป็นไทย เช่น เป็นชุดพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน และโรงแรมระดับมาตรฐานสากล ชุดผู้เชิญเหรียญรางวัลหรือถ้วยชามประเทศในการแข่งขันกีฬานานาชาติ ตลอดจนสตรีไทยใช้แต่งกายในหน่วยงานไทยที่ตั้งอยู่ต่างประเทศ เช่น สถานเอกอัครราชทูต สำนักงานการพาณิชย์ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยนิยมแต่งกายในงานเลี้ยงที่เป็นทางการ และยังเป็นที่ยอมรับของคู่บ่าวสาวอย่างยิ่ง

จึงเป็นที่ประจักษ์ว่า ชุดไทยพระราชนิยมและการแต่งกายของไทย เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายก็ด้วยพระวิสัยทัศน์และพระราชวิริยะอุตสาหะในการทรงงานมาเป็นระยะเวลาหลายสิบปีของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงสรรค์สร้างและสืบสานมรดกวัฒนธรรมการแต่งกายของไทยให้คงอยู่คู่เมืองไทยสืบไป

ห้องนิทรรศการ ๓ และ ๔ “พระหัตถ์ที่ทรงงานเพื่อแผ่นดิน”

สำหรับส่วนที่ ๓ และ ๔ เป็นการแสดงนิทรรศการซึ่งกำหนดให้หมุนเปลี่ยนทุกปี โดยนิทรรศการครั้งแรกนี้คือ “พระหัตถ์ที่ทรงงานเพื่อแผ่นดิน” บอกเล่าเรื่องราวต้นกำเนิด

แห่งศิลปาชีพ ตั้งแต่ปี ๒๕๑๓ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ทรงเยี่ยมราษฎรที่ประสบอุทกภัย ที่อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม อันเป็นต้นกำเนิดของพระราชดำริการพระราชทานอาชีพเสริมแก่ราษฎร และจุดเริ่มต้นของการสำรวจ ศึกษา และค้นคว้าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาผ้าทอไทย ดังพระราชเสาวนีย์ที่ทรงเคยกำชับว่า “แม่ผ้าฤดูร้อนก็อย่าละเลย” เพราะอาจพบผ้าลายโบราณ ซึ่งจะสืบไปถึงช่างทอและเรื่องราวต่างๆ ได้

นอกจากนี้ ยังมีห้องปฏิบัติการเพื่องานอนุรักษ์ และลงทะเบียนโดยจะสงวนรักษาและจัดเก็บผลของพระองค์ และผ้า รวมถึงวัตถุต่างๆในพิพิธภัณฑ์ผ้าฯ ตามมาตรฐานสากล โดยจะต้องศึกษาประวัติและโครงสร้างของวัตถุร่วมกับ ภัณฑารักษ์ (ผู้ดูแล จัดหา จัดหมวดหมู่และจัดแสดง วัตถุที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ รวมถึงการดูแล ซ่อมแซม และวางแผนจัดการและแผนการให้บริการ) วางแผนกำหนด

แนวทางในการจัดเก็บและป้องกันไม่ให้เกิดการเสื่อมสภาพอย่างรวดเร็วด้วยการปรับอุณหภูมิภายใน ห้องจัดเก็บให้มีความเหมาะสมป้องกันเชื้อรา ควบคุมแสงสว่างไม่ให้ผ้าซีดจางหรือแห้งกรอบ เพื่อให้ คงสภาพเป็นตัวแทนมรดกทางวัฒนธรรมไทยให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของ ผ้าไทย วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ รูปแบบการแต่งกาย และอารยธรรมไทยที่แฝงอยู่ไปพร้อมๆ กัน ตลอดจนได้ตระหนักในฝีมือการทอผ้าของคนไทยที่มีความประณีตงดงามไม่แพ้ชนชาติใดในโลก

๔.๒ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย... สู่ความรักชาติ

“...วินาทีแรกที่ข้าพเจ้าได้พบการต้อนรับของประชาชนตอนที่แต่งงานใหม่ๆ

ได้เห็นเขากอดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว...

ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการพบปะของเราได้กระทำให้สร้างบุญบารมีในฐานะที่ว่า คงจะเป็นที่เป็นคนที่ปกป้องให้ความสุข ให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนเป็นแน่...

ทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้า

รู้สึกว่าการทำอะไรก็ยังไม่คุ้ม

ยังไม่สมกับที่บรรพบุรุษของเผ่าไทยทั้งหลายผู้มีพระคุณ

ผู้ที่ได้ปกป้องยึดผืนแผ่นดินนี้ได้มาตลอด

ดูตามประวัติศาสตร์แล้ว

ท่านทั้งหลายได้ประสบความสำเร็จอย่างมากมาย

แต่ท่านทั้งหลายก็แน่วแน่ในปณิธานที่จะทำนุบำรุงผืนแผ่นดินนี้ไว้

เป็นแผ่นดินที่ร่มเย็น เป็นแผ่นดินที่ทุกคนมีอิสระเสรี...

มีความสงบสุขอยู่ในศาสนาของตนโดยที่ไม่มีการข่มเหงรังแกบีบคั้น

อันนี้เป็นลักษณะประเสริฐของบรรพบุรุษของไทยทั้งหลาย...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ

ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต

๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๒

เรียนรู้ประวัติศาสตร์สานต่อความเจริญรุ่งเรืองของไทย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงสนพระราชหฤทัยและทรงสนับสนุนให้คนไทยศึกษาหาความรู้ด้านประวัติศาสตร์ เนื่องจากช่วยให้คนไทยรู้จักตัวเอง รู้จักความเป็นไทย เข้าใจและเห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ ตลอดจนสำนึกในพระคุณของบรรพบุรุษ โดยเฉพาะบูรพกษัตริย์ของไทย ที่ทรงดำรงรักษาไว้เพื่อคนรุ่นต่อไปได้

สืบต่อความเจริญรุ่งเรือง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงสนับสนุนให้แต่งเพลง จัดแสดงละคร และจัดทำภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังสำนึกในความกล้าหาญของบรรพบุรุษ ที่ปกป้องแผ่นดินให้ลูกหลานไทยได้อยู่กันอย่างมีความสุขราบรื่นทุกวันนี้ รวมถึงทรงสนับสนุนให้บูรณปฏิสังขรณ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ ทรงจัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ของบูรพกษัตริย์ ตลอดจนทรงปรับปรุงพระที่นั่งวิมานเมฆและพระที่นั่งอภิเศกดุสิตให้เป็นแหล่งศึกษาประวัติศาสตร์ และรูปแบบสถาปัตยกรรมที่งดงามประณีต อันบ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทยในอดีต

ส่งเสริมให้คนไทยรักชาติด้วยเพลง ละคร และภาพยนตร์

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชเสาวนีย์ให้แต่งเนื้อและทำนองเพลงประเภทส่งเสริมให้เกิดความรักชาติ รำลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษและชาติบ้านเมืองหลายเพลง โดยพระราชทานแนวคิดของเพลงแต่ละเพลง รวมถึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดแสดงละครและผลักดันให้เกิด

การสร้างละครและภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ที่สำคัญหลายเรื่อง เช่น ละครเรื่องนางเสือง ศรีธรรมมาโศกราช สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และพระสุพรรณกัลยา รวมทั้งภาพยนตร์เรื่องสุริโยไท และตำนานสมเด็จพระนเรศวร เพื่อเตือนใจให้คนไทยรำลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษที่รักษาแผ่นดินให้ชาวไทยมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขความเจริญรุ่งเรืองมาจนถึงทุกวันนี้

บูรณะพระเจดีย์ สร้างพระบรมราชานุสาวรีย์น้อมรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ความสำคัญกับวีรกรรมของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและสมเด็จพระสุริโยไทที่ทรงเสียสละพระองค์เพื่อกอบกู้บ้านเมือง และเพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ ซาบซึ้ง และเกิดความรักชาติ จึงโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะหรือจัดสร้างอนุสรณ์สถาน และพระสถูปเจดีย์ต่างๆ หลายแห่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาทิ มีพระราชดำริให้บูรณะพระเจดีย์ศรีสุริโยทัยที่สมเด็จพระมหาจักรพรรดิทรงสร้างไว้เป็นอนุสรณ์ และทรงสนับสนุนการสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย ณ ทุ่งมะขามหย่อง เพื่อเป็นอนุสรณ์สถานที่สร้างประโยชน์แก่พสกนิกรได้อย่างอนเนกอนันต์ เป็นทั้งสถานที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ และอำนวยความสะดวกแก่พื้นที่เกษตรกรรมโดยรอบ

นอกจากนี้ ทั้งสองพระองค์ทรงตระหนักว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักรบผู้ยิ่งใหญ่ ทรงอุทิศพระองค์กอบกู้เอกราชของชาติในโอกาสครบ ๔๐๐ ปี แห่งการครองราชสมบัติของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ในปี ๒๕๓๓ พระองค์จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราชขึ้น ณ ทุ่งภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นทุ่งประวัติศาสตร์ที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงนำกองกำลังออกรบกับข้าศึกหลายครั้งหลายหน

บูรณะพระที่นั่งวิมานเมฆสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่า

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเห็นคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและศิลปวัตถุของไทยเป็นอย่างยิ่ง พระองค์ทรงสำรวจพบว่า พระที่นั่งวิมานเมฆ เป็นพระที่นั่งที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ประณีตงดงามหาที่เปรียบได้ยาก และภายในพระที่นั่งมีศิลปวัตถุล้ำค่าที่มีอาจประเมินค่าได้เป็นจำนวนมาก พระองค์จึงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตบูรณะซ่อมแซม เพื่อจัดเป็นพิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงเล่าถึงที่มาของการบูรณะซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆ พระราชทานแก่คณะนักข่าวหญิง และคณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ณ พระที่นั่งวิมานเมฆ เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๒๕ ความตอนหนึ่งว่า

“...เหตุที่ฉันคิดขอพระราชทานซ่อมแล้วจะให้เป็นที่พิพิธภัณฑ์สถานส่วนพระองค์ เพราะว่าของของพระพุทธเจ้าหลวงนี้ท่านมีมากมายเหลือเกิน ที่เมื่อได้ไปต่างประเทศ ได้ไปดูตามพิพิธภัณฑ์สถานทั้งหลาย จะเห็นได้ว่าของพระพุทธเจ้าหลวงนี้ไม่แพ้เลย... ตอนนี้ต่างประเทศนิยมไม้มาก เพราะว่าไม้นี้หายากเข้าทุกที แล้วนี่เป็นไม้สักซึ่งเป็น ผลผลิตในเมืองไทยแท้ๆ เป็นของไทยแท้ๆ แล้วใหญ่เป็นที่หนึ่งของโลก ใหญ่มาก ที่เดียว เพราะว่าไม่เคยเห็นพิพิธภัณฑ์หรือตึกอะไรที่ไหนที่รับเสด็จที่จะเป็นไม้ทั้งหลัง แล้วที่ใหญโตมหึมาอย่างนี้ ก็คิดว่าอาจจะนำเงินเข้ามาสู่ประเทศ...”

การบูรณะซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆเป็นงานหนักและยากลำบาก มาก แต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มิได้ทรงย่อท้อ ทรงทุ่มเท เวลาและทรงร่วมเตรียมการด้วยพระองค์เอง โดยมีพระราชเสาวนีย์ ให้รักษาร่องพระที่นั่งในสภาพเดิมมากที่สุด ทรงดูแลการซ่อมแซม และอนุรักษ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิด และ ทรงคัดเลือกสิ่งของสำหรับจัดแสดง ตามห้องต่างๆ ด้วยพระองค์เอง และ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม

ราชกุมารี ทรงรับพระราชภาระในการอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ศึกษา ค้นคว้าจัดหาเครื่องใช้ส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว และทรงให้จัดห้องต่างๆ ภายในพระที่นั่งวิมานเมฆให้เป็น พิพิธภัณฑ์ที่มีบรรยากาศใกล้เคียงกับลักษณะของเดิมในอดีตมากที่สุด

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างยิ่งที่ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงบูรณะซ่อมแซมพระที่นั่งวิมานเมฆ และจัด เป็นพิพิธภัณฑ์เปิดให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าชม ซึ่งนอกจากจะช่วยคืน ชีวิตแก่องค์พระที่นั่งแล้วยังเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูโบราณสถานที่ สำคัญยิ่งองค์หนึ่งให้เป็นที่รู้จัก และเชิดหน้าชูตาให้กับประเทศ นำความภาคภูมิใจสู่ชาวไทย ความประณีตบรรจงในการก่อสร้าง ได้สร้างสรรค์ให้พระที่นั่งวิมานเมฆงดงามจนมีผู้กล่าวขานว่าเป็น “วิมานบนดิน” ชาวไทยและชาวต่างประเทศหลั่งไหลเข้ามาชม ความงดงามขององค์พระที่นั่งจาก ๕๑๘,๔๖๔ คนในปี ๒๕๕๒ เป็น ๗๔๖,๙๓๗ คนในปี ๒๕๕๔ ซึ่งต่างล้วนพึงพอใจและกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า นอกจากจะได้ชม ความงดงามขององค์พระที่นั่งแล้วยังได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์จากศิลปวัตถุล้ำค่าจำนวนมากจาก

ทุกมุมโลกที่ได้รับการจัดแสดงอย่างมีศิลปะ ซึ่งสามารถบอกเล่าเรื่องราวถึงวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมไทยในสมัยก่อน อันควรค่าแก่การศึกษาหาความรู้ในมรดกทางวัฒนธรรมของไทย และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นตลอดไป

พระที่นั่งอภิศเทกดุสิต... สู่การเป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ เมื่อปี ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้บูรณะตกแต่งพระที่นั่งอภิศเทกดุสิต ซึ่งเดิมเคยใช้เป็นห้องท้องพระโรงในสมัยรัชกาลที่ ๕ จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะถาวรแห่งแรกในประเทศไทยโดยพระองค์เสด็จฯ ไปทรงเปิด “พิพิธภัณฑ์ศิลปะ พระที่นั่ง

อภิศเทกดุสิต” เมื่อวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๓๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้กราบบังคมทูลความตอนหนึ่งว่า

“...พิพิธภัณฑ์ศิลปะนี้ จัดแสดงผลงานศิลปะแขนงต่างๆ ของสมาชิกศิลปะ จะเปิดให้ประชาชนทั่วไปชมได้ทุกวัน ผู้เข้าชมจะได้เห็นผลงานศิลปวัตถุ

อันสร้างความประณีตบรรจงของสมาชิกศิลปะ ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เยาวชนลูกหลานชาวไทยมารับการฝึกฝนและผลิตงานเหล่านี้ออกมาตามพระราชประสงค์ทรงอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมไทยและมีพระราชดำริให้ทำขึ้นใหม่ ชาวต่างประเทศที่ไม่เคยเฝ้าฯ สมเด็จพระบรมราชินีนาถเลย ก็จะได้ตระหนักในพระปัญญาบารมีที่ทรงบันดาลให้มีขึ้นเป็นการเล่าปากต่อปากกันเองในนานาประเทศพระเกียรติคุณจะก่อกำจายไปไม่สิ้นสุด..”

ภายในท้องพระโรงใหญ่ได้จัดแสดงผลงานของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ ซึ่งมีทั้งงานจักสาน เช่น กระเป๋าย่านลิเกา เครื่องเงิน และเครื่องทอง ศิลปะการทำคร่ำซึ่งเกือบจะสูญหายไปแล้ว เครื่องถมเงิน ถมทอง ผ้าทอมือ และหุ่นแสดงฉลองพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และยังมีงานปั้นแกะสลักหินสบู่ หนังตะลุง รวมถึงงานไม้แกะสลักเป็นเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์จำลองจากไม้ขนาดใหญ่ที่งดงามยิ่ง

ทรงอนุรักษ์งานศิลป์ไทย... สืบทอดเป็นสมบัติของชาติและลูกหลานไทย

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานแนวพระราชดำริในการบูรณะซ่อมแซมโบราณสถานต่างๆ ได้ช่วยปลุกจิตสำนึกให้ปวงชนชาวไทยโดยเฉพาะเยาวชนไทย ได้มีสถานที่ที่น่าสนใจ สามารถเข้าศึกษาและเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า และภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยที่เหล่าบรรพชนได้สร้างสรรค์งานฝีมือและศิลปหัตถกรรมต่างๆ เพื่อให้ชาวไทยและชาวโลกได้ตระหนักว่า ประเทศไทยเป็นแหล่งที่มีโบราณสถานและโบราณวัตถุอันสวยงามและล้ำค่ามากมาย ไม่แพ้ชาติใดในโลก

๔.๓ สืบสานศิลปะการแสดงของไทย

“...การจัดแสดงโขนไม่ใช่เรื่องง่าย

คณะครูผู้เชี่ยวชาญการโขน ศิลปินแห่งชาติ ผู้แสดง และผู้จัดการแสดง ต่างก็ทุ่มเทฝีมือ ความคิด และแรงกายแรงใจ อย่างสุดกำลัง ทำให้โขนออกมาสนุก ตื่นเต้น และสวยงามมาก มีฉากที่สร้างอย่างยิ่งใหญ่... ทุกครั้งที่จัดการแสดงโขน คณะกรรมการจะคัดเลือกนักแสดงรุ่นใหม่ มาเป็นผู้สร้างร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนได้มาฝึกฝน ศิลปะการแสดงชั้นยอดของไทยจากปรมาจารย์โดยตรง เมืองไทยจะได้มีนักแสดงฝีมือดี สืบทอดวิชาต่อไป ขณะเดียวกัน ต้องมีการจัดสร้างเครื่องแต่งกาย และฉากใหม่ๆ ทำให้ได้ช่างฝีมือที่มีความสามารถเพิ่มขึ้นตามลำดับ รวมทั้งวงดนตรีปี่พาทย์ ผู้ขับร้อง และผู้พากย์บทด้วยเช่นกัน ขณะนี้จึงพอมีความหวังแล้วว่า โขนซึ่งเป็นศิลปะการแสดงขึ้นเอกของไทยคงไม่สูญหายไป...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ

ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต

๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๔

ทรงทำนุบำรุงนาฏศิลป์ชั้นสูงและดนตรีไทย

เผยแพร่อุปกรณ์แสดงให้เห็นถึงเกียรติภูมิของประเทศไทย พระองค์จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมศิลปากรจัดการแสดงโขนในโอกาสต่างๆ และพระราชทานพระราชดำริให้อนุรักษ์ศิลปะการแสดงโขนและเครื่องแต่งกายโขนไว้ ซึ่งต่อมาได้เกิดเป็น “โขนในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ” และ “โขน ศาลาเฉลิมกรุง”

ทรงอนุรักษ์การแสดงโขนและลวดลายบนชุดโขน... ศิลปะชั้นสูงของไทย

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทราบว่านาฏศิลป์ไทยโดยเฉพาะ “โขน” ชบเซาลงจึงมีพระราชดำริให้ฟื้นฟูและอนุรักษ์ “โขน” ซึ่งเป็นศิลปะชั้นสูงของไทย และเครื่องแต่งกายของโขน ด้วยทรงเห็นว่าลวดลายปักมีความประณีตงดงาม ควรแก่การอนุรักษ์หัตถศิลป์ไทยไว้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมศิลปากรจัดการแสดงโขนในโอกาสที่ทรงแปรพระราชฐานไปประทับ ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร โดยได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ให้กรมศิลปากรนำไปปรับปรุงเครื่องแต่งกายโขนตามพระราชดำริ

นอกจากนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรการแสดงของคณะโขนธรรมศาสตร์หลายครั้ง เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่เยาวชนที่มุ่งอนุรักษ์และสืบทอดการแสดงโขนของไทยไว้ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน

โขนในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงสนับสนุนการแสดงโขน โดยมีพระราชเสาวนีย์ให้จัดสร้างเครื่องแต่งกายโขนขึ้นใหม่อย่างประณีตงดงาม พร้อมทั้งให้ปรับปรุงวิธีการแต่งหน้าตัวละครโขนกับตัวแสดงที่สวมหน้ากากที่เปิดให้เห็นใบหน้าให้เหมาะกับเทคโนโลยีการแสดงสมัยใหม่และ

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดแสดงในชุด “พรหมมาศ” ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย และชุด “นางลอย” ในเวลาต่อมา ซึ่งทั้งสองชุดได้รับความนิยมอย่างสูง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการแสดงชุด “ศึกมัยราพณ์” ในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔

การจัดแสดงโขนแต่ละครั้งต้องใช้บุคลากรผู้เชี่ยวชาญ ใช้เวลาเตรียมการยาวนานและใช้กำลังทรัพย์จำนวนมาก แต่เป็นสิ่งที่น่ายินดีและนับว่าคุ้มค่า เนื่องจากการแสดงทุกครั้งสามารถผลิตและสร้างงานให้เยาวชนรุ่นใหม่ ทั้งช่างปัก ช่างเขียนฉาก ช่างทำหัวโขน ช่างทำเครื่องประดับ การร้อง การรำ รวมถึงได้มีการคัดเลือกนักแสดงรุ่นใหม่ซึ่งจะเป็นผู้สืบทอดศิลปะการแสดงโขน เป็นการส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นหลัง ได้ร่วมอนุรักษ์รักษาสืบสานวัฒนธรรมนิยมประเพณีที่ดีงามของไทยสืบไป

นอกจากนี้ สิ่งที่พระองค์ทรงปลอบปล้ำพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่งคือ สังคมไทยให้ความสนใจการแสดงโขน ผู้ชมมีตั้งแต่รุ่นเยาว์จนถึงผู้สูงอายุรวมทั้งมากขึ้นเป็นครอบครัว ดังพระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๒ ความตอนหนึ่งว่า

“...เครื่องแต่งกายโขนเมื่อสร้างเสร็จสมบูรณ์แล้วสวยงามเหลือเกิน... การแสดงโขนครั้งนี้ไม่ใช่จะประสบความสำเร็จเพียงแค่นี้ได้เผยแพร่ศิลปะการแสดงชั้นสูงของไทยเราเท่านั้น แต่ยังเกิดสิ่งที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้นมาอีก คือพวกเราได้สร้างช่างฝีมือรุ่นใหม่เอี่ยมขึ้นมา รุ่นใหม่ที่เข้าใจองค์แท่งถึงศิลปะการสร้างเครื่องแต่งกายโขน และได้เห็นความผูกพันอย่างใกล้ชิดแบบสังคมไทยสมัยโบราณ ลูกหลานจงพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย คนแก่ในบ้าน ไปดูโขนครั้งนี้ ได้เห็นการแสดงความรัก เอื้ออาทรต่อกัน ในครอบครัวก็เป็นภาพที่สร้างความสุขให้แก่ผู้พบเห็นทุกคน...”

โขนเฉลิมกรุง... นาฏกรรมชั้นสูงสู่สายตาประชาคมโลก

แนวพระราชดำริด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยของ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ดังกล่าว ได้จุดประกายให้บุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมฟื้นฟูศิลปการแสดงและวัฒนธรรมไทย อาทิ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มูลนิธิศาลาเฉลิมกรุง และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ร่วมกันจัดทำโครงการ “**โขน ศาลาเฉลิมกรุง**” ขึ้น เพื่อเฉลิมฉลองเนื่องในมหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี และเพื่อร่วมทำนุบำรุงนาฏศิลป์ชั้นสูงของไทยให้เป็นที่ประจักษ์สู่สายตาประชาชนไทยและประชาคมโลก รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติอีกด้วย โดยจัดแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุงซึ่งเป็นโรงมหรสพหลวงที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานกว่าครึ่งศตวรรษ เป็นเหมือนสัญลักษณ์แห่งการนำเสนอศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ ซึ่งยังคงจัดแสดงจนถึงปัจจุบัน

ทรงเผยแพร่วัฒนศิลป์การแสดงของไทยสู่ต่างประเทศ

นอกจากนี้ ในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นผู้แทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปทรงเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นทางการ**ทรงจัดการแสดงพระราชทานแก่ประเทศเจ้าภาพ** ซึ่งเป็นการแสดงที่ยิ่งใหญ่สวยงามตระการตา แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองด้านศิลปวัฒนธรรมของไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

อาทิ การฟ้อนลาวดวงเดือนตามพระราชนิยม การแสดงวิวัฒนาการเครื่องแต่งกายของคนไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน แสดงความประณีตงดงามในการออกแบบพัสดราภรณ์ด้วยผ้าไหมไทยของช่างไทย และการแสดงชุดกวนเกษียรสมุทรหรือ “**การเล่นชักนาคดึกดำบรรพ์**” เนื่องจากทรง

ตระหนักว่า เป็นการแสดงที่เก่าแก่สืบทอดมาช้านาน เทียบเคียงกับจีนได้ และมีความสวยงามไม่ยิ่งหย่อนกว่าศิลปการแสดงเชตสิงโตและการเชตมังกร และได้พระราชทานการแสดงชุดกวนเกษียรสมุทรนี้ให้คนไทยได้ชื่นชมอีก ๒ ครั้ง คือ ในงานประกวดผ้าไหม ณ จังหวัดสกลนคร และงานพระราชทานเลี้ยงลูกเสือชาวบ้าน ณ จังหวัดเชียงใหม่

ปวงประชาเป็นสุขศานต์

พระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่ทรงอุปถัมภ์โขน นาฏศิลป์ และดนตรีไทย นอกจากจะยังความปลื้มปิติแก่เหล่านาฏศิลปินแล้ว ยังได้พระราชทานพระราชดำริให้ปรับปรุง ศิลปะการแสดง เครื่องแต่งกาย และศิลปะแขนงต่างๆ ให้เหมาะสม สวยงาม และทรงคุณค่าอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการทำนุบำรุงรักษาศิลปะการแสดงอันทรงคุณค่า ซึ่งนับเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ชาวไทย ควรอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานไทยได้ภาคภูมิใจดังนายปกรณ์ พรพิสุทธิ์ ผู้อำนวยการสำนักการสังคีต กรมศิลปากร และนักแสดงโขนและนาฏศิลป์ผู้มีชื่อเสียงของประเทศไทยได้ให้สัมภาษณ์ไว้ ดังนี้

นายปกรณ์ พรพิสุทธิ์

ผู้อำนวยการสำนักการสังคีต กรมศิลปากร

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระวิสัยทัศน์กว้างไกล ในการส่งเสริมศิลปะการแสดงของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรงอุปถัมภ์ค้ำจุน “โขน” ให้กลับมาเป็นที่นิยม นายปกรณ์ พรพิสุทธิ์ ศิลปินผู้เทิดทูนสถาบัน พระมหากษัตริย์เหนือสิ่งอื่นใด กล่าวว่า พระองค์ทรงปลุกกำลังใจของศิลปิน ให้พองโต พร้อมเดินทางพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแสดงโขน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกความเป็นไทย เผยแพร่สู่เด็กรุ่นใหม่ให้รู้จักซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรม ไทย และชาวต่างประเทศได้ประจักษ์ในความงดงามของศิลปวัฒนธรรมไทยตราบนานเท่านาน

พระมหากษัตริย์คุณสถาบันพระมหากษัตริย์ช่วยอนุรักษ์โขนไทย

สถาบันพระมหากษัตริย์ได้ให้ความอุปถัมภ์ค้ำชูและทำนุ บำรุงงานด้านศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “โขน” ตลอดมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โขนเป็นจุดศูนย์รวมของศาสตร์และศิลป์ หลากหลายแขนง เช่น วรรณกรรม วรรณศิลป์ นาฏศิลป์ คีตศิลป์ และ ทัศนศิลป์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรักในศิลปวัฒนธรรม จึงเสด็จฯ ไปทอดพระเนตรการแสดงโขนของกรมศิลปากรหลายครั้ง ซึ่งเราภาคภูมิใจมาก เช่น ในโอกาสทรงต้อนรับพระราชอาคันตุกะ นอกจากนี้ พระองค์มีพระราชประสงค์ให้ “โขน” ซึ่งเป็นศิลปะชั้นสูงนี้ ดำรงอยู่ ทั้งเรื่องของท่ารำ เครื่องแต่งกาย รวมทั้งเพลงและดนตรี เพื่อให้ ประชาชนชาวไทยรู้ว่าแผ่นดินไทยเรานี้ดำรงอยู่ได้ส่วนหนึ่งเพราะ ศิลปวัฒนธรรม

เมื่อปี ๒๕๔๗ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้มีโอกาสแสดงถวาย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่ พระองค์ได้พระราชทานราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้สำนักการสังคีต จำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อนำไปสร้างเครื่อง (ชุดโขน) ความรู้สึกที่ยิ่งใหญ่ลึกซึ้งยิ่งกว่าคือ พระองค์ได้ทรงปลุกกำลังใจของเราให้พองโตขึ้นมาว่า เราจะต้องเดินหน้า และคิดว่าเมื่อพระองค์ทรงเป็นห่วงเรา แล้วเราจะอยู่เฉยได้อย่างไร ทุกคนต้องลุกขึ้นมาพัฒนาศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะ การแสดงโขน จุดนี้เองทำให้สำนักการสังคีตมีการพัฒนาการแต่งกาย การแต่งหน้า และการแสดงโขนอย่างต่อเนื่อง

โขนในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และโขนเฉลิมกรุง

นอกจากพระมหากษัตริย์ที่ทรงให้กรมศิลปากรอนุรักษ์และพัฒนาการแสดงโขนแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชประสงค์ให้เด็กรุ่นใหม่มีโอกาสได้ดูโขน จึงมีพระราชดำริให้จัดแสดง “โขนในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ” และ “โขนเฉลิมกรุง” ขึ้น โดยปรับวิธีการเดินเรื่องให้สั้นกระชับ พัฒนาฉากและแสง สี เสียง ให้ดึงดูดใจ ส่วนโขนของกรมศิลปากร ยังคงอนุรักษ์การแสดงส่วนใหญ่ตามแบบแผนในอดีต ซึ่งโขนในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และโขนเฉลิมกรุงนั้น นักแสดงตัวเอกส่วนมากมาจากกรมศิลปากรซึ่งเป็นศิลปินอาชีพ

พระองค์ทรงมีพระวิสัยทัศน์กว้างไกลมาก เพราะนอกจาก “โขนเฉลิมกรุง” จะช่วยให้นักแสดง ต่างๆ ได้มีโอกาสทำงานและแสดงวิชาความรู้ที่ได้ร่ำเรียนมาแล้ว ในขณะเดียวกันโรงละครเฉลิมกรุง จะมีแขกต่างประเทศมาชม นับว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยทำนุบำรุง อนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม การแสดงโขนของไทยเราด้วย

ส่งเสริมการแสดงโขน... พัฒนาศาสตร์และศิลป์หลายแขนง

การอนุรักษ์และส่งเสริมการแสดงโขน ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาศิลปะหลายแขนง ตามมา ทั้งในเรื่องการเย็บปักถักร้อย และการแต่งหน้า ส่วนการแต่งกายยังคงพัฒนา โดยยึดหลักหรือแบบแผนที่มีอยู่ เช่น ทศกัณฐ์ ซึ่งเป็นยักษ์ยังต้องใส่สีเขียว แต่จะพัฒนา

เรื่องลวดลายในการปักชุด โดยผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมประชุมกันนำลายจากช่างสิบหมู่มาเลือกและนำมาสร้างสรรค์ให้ลายสวยงามขึ้น มีความเหมาะสมกับตัวละคร พิจารณาแม้กระทั่งช่องไฟในการปักลาย ความนูน ช่องว่างระหว่างลายกับด้น เป็นต้น ทำให้ต้องใช้ช่างปักที่มีฝีมือทั้งในสำนักการสังคีตและเอกชนจำนวนมากเป็นผู้ปัก เพราะการปักชุดโซน ๑ โรง ต้องทำชุด ๖๐-๗๐ ตัว ใช้เวลาในการทำนานพอสมควร นับเป็นการพัฒนาฝีมือช่างปักด้วย

เผยแพร่วัฒนธรรมสู่ต่างประเทศ แสดงเอกลักษณ์ความเป็นไทย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชประสงค์ให้ชาวต่างชาติได้เห็นศิลปวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์เฉพาะของไทยเรา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำโขนและศิลปะการแสดงอื่นๆ ไปแสดงด้วยหลายครั้ง อาทิ งานฉลองมิตรภาพ ๕๐๐ ปี ความสัมพันธ์ไทย-โปรตุเกส ที่รัฐบาลไทยได้มอบศาลาไทยให้ประเทศโปรตุเกส

ผมอยากให้เยาวชนรุ่นหลังๆ ตระหนักว่าการจะมาเป็นศิลปินอาชีพและมีชื่อเสียงได้ต้องมีความอดทน และขอให้ตระหนักถึงคุณค่ามหาศาลของศิลปวัฒนธรรมของเรา ทั้งนี้เพราะองค์ประกอบของการแสดงมีความหลากหลาย ตั้งแต่กระบวนการทำเครื่องแต่งกาย แสง สี เสียง การแต่งตัว ซึ่งหัวใจสำคัญคือดนตรีและการขับร้อง จะเห็นได้ว่าศิลปวัฒนธรรมของเรามีความละเอียดอ่อนและยากลำบากในการแสดง ต้องผสมผสานไปในทิศทางเดียวกัน เพราะฉะนั้น ถ้าทุกคนให้ความสำคัญ เชื่อว่าสิ่งเหล่านี้จะยังคงอยู่บนผืนแผ่นดินไทยอีกยาวนาน

ภาคภูมิใจที่เกิดมาเป็นข้าแผ่นดิน

ด้วยความจงรักภักดีและเทิดทูนในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในฐานะศิลปินและผู้อำนวยการสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ซึ่งงานหลักของเราคือรับใช้เบื้องพระยุคลบาท ทุกขณะจิตของพวกเรามีความภาคภูมิใจที่เกิดมาเป็นข้าแผ่นดินของพระองค์ ในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ จึงได้จัดการแสดงละครเรื่อง “ขุนช้างขุนแผน” ณ โรงละครแห่งชาติเพื่อสนองพระราชดำริและพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงทำนุบำรุง อนุรักษ์ และเผยแพร่วัฒนธรรม นาฏศิลป์ การขับร้อง และดนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงโขน อันเป็นศิลปะชั้นสูงของไทยที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น บ่งบอกอารยธรรมที่รุ่งเรือง ให้เป็นความภาคภูมิใจของปวงชนชาวไทยตลอดไป

ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งก็คือ “ราษฎร” ของพระองค์ ให้มีศักยภาพในการประกอบอาชีพ และสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จึงทรงมุ่งมั่นสนับสนุนให้คนไทยทุกคนมีความรู้และมีการศึกษาให้มากที่สุด เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความคิด และสติปัญญา นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ให้มีศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม และพระองค์ทรงเห็นถึงคุณค่าของผู้ที่เกษียณอายุ ให้ได้มีโอกาสนำความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญที่สั่งสมมายาวนานมาร่วมพัฒนาสังคม และประเทศชาติ

ด้านการศึกษานั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงส่งเสริมการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน อาทิ ทรงสร้างโรงเรียนให้แก่เด็กด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดาร พระราชทานทุนการศึกษา แก่นักเรียนยากจนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาที่ทรงพบระหว่างเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎร หรือ ทรงทราบจากแหล่งต่างๆ โดยทรงรับเป็น “นักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์” รวมทั้งพระราชทานทุนการศึกษาแก่เด็กพิการ ให้เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ส่วนการศึกษานอกระบบ อาทิ ทรงสร้าง “ศาลารวมใจ” ให้เป็นห้องสมุดอเนกประสงค์ของชุมชน เพื่อใช้ศึกษาหาความรู้ในด้านต่างๆ ได้ตลอดเวลา

นอกจากนี้ พระองค์ทรงตระหนักว่าศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่สำคัญของมนุษย์ให้ประพฤติแต่คุณงามความดี จึงทรงเป็นแบบอย่างของพุทธศาสนิกชนที่ดี โดยทรงนำหลักธรรมเป็นแนวปฏิบัติ ทรงส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างรอบด้าน และทรงส่งเสริมให้ราษฎรนำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามายึดถือปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ตลอดจนทรงให้ความสำคัญในการอุปถัมภ์ศาสนาทุกศาสนา ทั้งยังทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้วยความเคารพในประเพณีของศาสนานั้นๆ อย่างดียิ่ง

และนับเป็นพระอัจฉริยภาพของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่มีพระราชดำริให้จัดตั้ง “ธนาคารสมอง” ให้เป็นศูนย์รวมของผู้เกษียณอายุ เพื่อร่วมพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ซึ่งในปัจจุบัน วุฒิสภาธนาคารสมองกว่า ๔,๐๐๐ คน ได้เป็นพลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ

จึงนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรของชาติให้มีคุณภาพและศักยภาพ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในปัจจุบัน และมีภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็ง พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างรู้เท่าทัน

๕.๑ ส่งเสริมการศึกษาพร้อมพัฒนาจิตใจด้วยหลักธรรม

“...การที่เรียนวิชาธรรมะทุกระดับทุกสาขา
ย่อมเป็นประโยชน์โดยตรงในทางพระศาสนา
คือทำให้ได้ทราบว่พระธรรมนั้นลุ่มลึกกว้างขวางเพียงไร
จะศึกษาทราบได้จากที่ใดโดยวิธีใด
เพื่อจักได้ฝึกฝนตนเองต่อไปให้เหมาะ
แก่อธยาศัยและความประสงค์ตามอัธยาศัย
ส่วนวิชาอื่นนั้นก็เป็ประโยชน์อย่างยิ่ง
สำหรับศึกษาโลก ศึกษาสังคม เพื่อบุคคลสัมพันธ์
และเพื่อสงเคราะห์อนุเคราะห์
ผู้ที่จะต้องเกี่ยวข้องคบหาสมาคมด้วยตลอดชีวิต
จึงขอให้ช่วยกันคิดช่วยกันจัดการศึกษา
ทั้งนี้ให้มีประสิทธิภาพและทั่วถึงยิ่งขึ้น...”

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ในพิธีเปิดการประชุมของมูลนิธิสถาบันแม่ชีไทย
ณ สภาศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย วัดบวรนิเวศวิหาร
๗ เมษายน ๒๕๑๘

พระราชปณิธานมุ่งมั่นส่งเสริมการศึกษา... เพื่อพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล็งเห็นว่าการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและการพัฒนาประเทศ จึงมีพระราชปณิธานที่จะส่งเสริมการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพทั้งในเมืองและในชนบทห่างไกลทุรกันดาร โดยเฉพาะแก่เด็กยากจนและด้อยโอกาส ดังพระราช

ดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๒ ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาคนเป็นสิ่งสำคัญเท่ากับชาติ ถ้าไม่พยายามพัฒนาคนให้อยู่ในสภาพที่อยู่ดีกินดี มีการศึกษาและอาชีพ คนก็ไม่สามารถพัฒนาชาติให้เจริญได้ การพัฒนาคนจึงเท่ากับการพัฒนาประเทศ...”

พระองค์จึงได้พระราชทานพระราชทรัพย์เพื่อสร้างโรงเรียนในท้องถิ่นทุรกันดารหลายแห่ง อาทิ โรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ ๑ เป็นโรงเรียนสำหรับชาวไทยภูเขาเผ่าเย้าที่บ้านห้วยขาน ตำบลแม่งอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ ๒ ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อสร้างอาคารหลังใหม่ให้แก่โรงเรียนชายแดนสงเคราะห์ ๑๔ ของชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ตำบลแม่มิ้ม อำเภอแม่มิ้ม จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้เสด็จฯ ทรงเปิดอาคารและพระราชทานนามว่า “โรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ ๒”

ทรงเป็นครูของแผ่นดิน... ถ่ายทอดความรู้คู่คุณธรรม

นอกจากนี้ พระองค์ทรงโปรดการเป็นครูยิ่งนัก โดยจะทรงสอนให้พระราชโอรสและพระราชธิดาอ่านหนังสือวรรณคดีต่างๆ เช่น พระอภัยมณี อิเหนา รามเกียรติ์ รวมถึงทรงวางแผนการสอนอย่างเป็นระบบ มีวิธีการสอนที่สนุกสนาน โดยมีความสมดุลทั้งหลักวิชาการและหลักปฏิบัติ รวมถึงการพัฒนาจิตใจและสุขภาพอนามัย รวมทั้งเมื่อเสด็จฯ แปรพระราชฐานไปยังต่างจังหวัด หากมีโอกาสจะทรงสอนหนังสือราษฎรด้วยพระองค์เอง ซึ่งนอกจากทรงสอนตามแบบเรียนแล้ว พระองค์จะทรงแทรกความรู้ทางพระพุทธศาสนา จริยธรรม สุขภาพอนามัย และความรักชาติรักแผ่นดินตลอดจนเล่าขานาชีวประวัติพระองค์ก็ทรงส่งเสริมให้มีความรู้ในเรื่องต่างๆ อย่างรอบด้านและทันยุคทันสมัย โดยบทความใดที่ทรงอ่านแล้วเห็นว่ามีประโยชน์ควรรู้ ก็ทรงพิมพ์สำเนาแจกจ่าย หรือที่เป็นภาษาต่างประเทศก็ทรงแปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทยพระราชทาน

“ศาลารวมใจ” ศูนย์รวมเพื่อการเรียนรู้ การศึกษา และพัฒนาคุณภาพชีวิต

ส่วนประชาชนทั่วไป พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้าง “ศาลารวมใจ” ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นศาลาอเนกประสงค์ ด้วยพระองค์มีพระราชประสงค์ให้เป็นสถานที่

ซึ่งชาวบ้านสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากหนังสือประเภทต่างๆ ที่พระองค์ได้พระราชทานไว้ที่ศาลารวมใจ และเป็นที่ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ราษฎรเข้าเฝ้าฯ และทรงบรรยายเรื่องราวที่เป็นความรู้ต่างๆ ด้วยพระองค์เอง รวมถึงทรงให้มีห้องปฐมพยาบาลที่ให้การรักษาพยาบาลเบื้องต้นด้วยยาพระราชทาน และมีเจ้าหน้าที่ผ่านการอบรมหลักสูตร “หมอหมู่บ้าน” เป็นผู้ดูแล

ศาลารวมใจจึงเปรียบเสมือนศูนย์รวมชาวบ้าน เป็นทั้งห้องสมุด ห้องพยาบาล และห้องประชุมในคราวเดียวกัน ศาลารวมใจหลายแห่งจึงสร้างใกล้วัด เพื่อดึงดูดให้ชาวบ้านที่มาวัดสนใจศึกษาหาความรู้จากศาลารวมใจด้วย ปัจจุบันมีศาลารวมใจกระจายอยู่ในภูมิภาคต่างๆ เช่น ภาคเหนือ ศาลารวมใจบ้านกาด บ้านขุนตง บ้านวัดจันทร์ จังหวัดเชียงใหม่ ภาคใต้ ศาลารวมใจวัดพระพุทธ จังหวัดนราธิวาส ศาลารวมใจวัดสารวัน จังหวัดปัตตานี เป็นต้น

พระราชทานทุนการศึกษา... พัฒนาเยาวชนทุกกลุ่มทุกวัย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริว่า การศึกษานั้นไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นการศึกษาตามระบบเสมอไป ดังนั้น หากเด็กคนใดมีมานะพยายามและประสงค์จะศึกษาต่อ พระองค์จะทรงส่งเสียให้เรียนไปตามความสามารถของเด็กคนนั้น แต่หากเด็กคนใดมีอายุมากเกินไปจนจะกลับมาเข้าเรียนชั้นเดียวกับเด็กอื่นๆ ได้ ก็ทรงส่งเสริมให้เรียนวิชาชีพตามความสนใจและความสามารถ โดยพระองค์จะทรงรับนักเรียนยากจนขาดโอกาสทางการศึกษาไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ในโอกาสที่ทรงพบขณะเสด็จฯ ทรงงานตามที่ต่างๆ หรือเมื่อทรงทราบผ่านทางกองราชเลขาการในพระองค์ฯ โดยทรงไม่เลือกว่าต้องเป็นเด็กที่เรียนเก่งเท่านั้น

การพระราชทานทุนนั้นรวมถึงชุดนักเรียน อุปกรณ์การเรียน และค่าใช้จ่ายทั้งหลายระหว่างเรียน พร้อมกับทรงให้กองราชเลขาการในพระองค์ฯ ติดตามดูแลความเป็นอยู่อย่างใกล้ชิด เพื่อให้รู้สึกอบอุ่นและให้ความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา ดังที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงเล่าไว้ในพระราชนิพนธ์ “สมเด็จพระแม่กับการศึกษา” ความตอนหนึ่งว่า

“...เวลาเสด็จพระราชดำเนินไปที่ไหน ก็จะมีพระราชทานทุนการศึกษาแก่คนที่ฐานะไม่ดี ไม่สามารถส่งลูกให้เรียนชั้นสูงได้ ทุนพระราชทานนั้นมีทุกระดับชั้นและทุกภาค จำนวนเงินที่พระราชทานเพียงพอเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษา บางครั้งพอที่จะจนเจือครอบครัวยังในด้านอื่นๆ ด้วย เพราะมีพระราชประสงค์ให้นักเรียนผู้นั้นอยู่ในฐานะที่จะเล่าเรียนต่อได้จริงๆ นักเรียนที่ได้รับทุนพระราชทานจะมีทะเบียนประวัติข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลครอบครัว ข้อมูลในการศึกษาอย่างเป็นระเบียบ เมื่อรับพระราชทานเงินทุกครั้งจะต้องมีจดหมายติดต่อรายงานผลการศึกษา เล่าความทุกข์สุขของตนและครอบครัวมาที่แผนกนักเรียน กองราชเลขาการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทุกๆ ครั้ง...”

นอกจากนี้ พระองค์ทรงห่วงใยในเด็กและประชาชนที่พิการ โดยมีพระราชดำริว่าผู้พิการควรได้รับความเอาใจใส่ดูแลและได้รับการบำบัดรักษาเมื่อเจ็บป่วยเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป และควรได้รับการอบรมให้มีอาชีพตามความถนัด เพื่อสามารถดำรงชีพได้ด้วยตนเอง ไม่เป็นภาระแก่ครอบครัวและสังคม พระองค์จึงได้พระราชทานทุนการศึกษาแก่เด็กพิการให้เข้ารับการศึกษามหาวิทยาลัยพิเศษที่กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค ซึ่งมีทั้งโรงเรียนสอนคนตาบอด โรงเรียนสอนคนหูหนวก-หูตึง โรงเรียนสอนคนปัญญาอ่อน และโรงเรียนสอนคนพิการแขนขาและลำตัว โดยพระองค์มีพระราชเสาวนีย์ให้กองราชเลขาการในพระองค์ฯ ปฏิบัติเช่นเดียวกับนักเรียนสามัญทั่วไปคือ ติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด จนจบการศึกษาและสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ในที่สุด

ทรงนำหลักธรรมพัฒนาจิตใจควบคู่การให้การศึกษา

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักด้วยว่าคนเราแม้จะได้รับการศึกษาที่ดีครบถ้วน หากขาดศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ก็ไม่อาจเรียกว่าได้เป็นผู้ที่มีการศึกษาอย่าง

แท้จริง เนื่องจากยังขาดศีลธรรมและปัญญาที่จะเป็นเครื่องส่องนำทางให้ประพุดติและปฏิบัติชอบ ประกอบกับทรงเล็งเห็นว่าสังคมไทยเริ่มเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เน้นความเจริญด้านวัตถุมากขึ้น ละเลยต่อการพัฒนาทางด้านจิตใจ ศีลธรรมและค่านิยมอันดีงามของไทยที่มีมาแต่อดีต พระองค์จึงมีพระราชดำริว่า **การนำหลักธรรม**

คำสอนในพระพุทธศาสนาให้ราษฎรถือปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จะช่วยให้ราษฎรสามารถเลือกระบบเศรษฐกิจสังคมสมัยใหม่ผสมผสานเข้ากับวิถีชีวิตและค่านิยมอันดีงามของสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม โดยทรงย้ำเรื่องคุณธรรมว่าเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต และการปฏิบัติธรรมจะช่วยให้เป็นผู้มีความอดทน ขยันขันแข็ง รู้จักพึ่งตนเอง รู้จักความพอดี และอยู่ในสังคมร่วมกันได้อย่างสันติสุข

พระองค์จึงทรงพยายามทุกวิถีทางและทุกโอกาสที่จะทรงแนะนำให้พสกนิกรเห็นว่า ความเจริญทางด้านจิตใจเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่สุด ไม่น้อยไปกว่าความเจริญทางด้านวัตถุ เพราะจะช่วยให้ชีวิตมนุษย์สมบูรณ์และมีค่า ซึ่งเท่ากับการพัฒนาประเทศสัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริง ดังพระราชดำรัสในคราวเดียวกับข้างต้น ความตอนหนึ่งว่า

“...เมื่อคนเรามีวิชาความรู้ พร้อมทั้งศีลธรรมจรรยาอันดีงาม ย่อมสามารถทำงานหาเลี้ยงชีพและดำรงชีวิต อยู่ได้โดยสวัสดิและมั่นคง ยังสามารถเผื่อแผ่ความดี ความเจริญของตัวให้เป็นประโยชน์ถึงส่วนรวมได้ด้วย...”

บ้านแม่ตะไคร้... จุดเริ่มต้นโครงการปลูกฝังคุณธรรม

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงริเริ่มโครงการปลูกฝังคุณธรรมขึ้นโดยดำเนินการครั้งแรกที่วัดในหมู่บ้านแม่ตะไคร้ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีพระราชดำริว่าการปลูกฝังคุณธรรมให้ได้ผลนั้น จำเป็นต้องกระทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ จึงทรงให้อบรมสั่งสอนธรรมจัดแต่งวิหารของวัดเพื่อเป็นสถานประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและการปฏิบัติธรรม เป็นต้น ตลอดจนทรงส่งเสริมอาชีพและพัฒนาด้านอื่นๆ ควบคู่ไปด้วย เพื่อเสริมสร้างให้ราษฎรเป็นผู้มีจิตใจ

เปี่ยมไปด้วยคุณธรรม พร้อมกันมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อันจะเป็นแบบอย่างของการพัฒนาที่สมบูรณ์และเป็นรูปธรรมแก่ราษฎรในหมู่บ้านอื่นๆ และขยายผลไปสู่สังคมเมือง ซึ่งจะช่วยให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาสังคมและประเทศไทยยิ่งขึ้น

ทรงส่งเสริมพระพุทธศาสนา และทรงเป็นแบบอย่างพุทธศาสนิกชนที่ดี

นอกจากนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงทำนุบำรุงและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาในหลายด้าน อาทิ ทรงอนุเคราะห์พระภิกษุสงฆ์ที่อาพาธ โดยทรงถวายปัจจัยเป็นค่ารักษาพยาบาล หรือพระราชทานพระราชทรัพย์แก่โรงพยาบาลเป็นทุนในการบริการและอำนวยความสะดวกแก่พระสงฆ์ที่มารับการรักษาทรงรับ “สถาบันแม่ชีไทย” ไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ด้วยทรงเล็งเห็นว่าเป็นสถาบัน

ของสตรีกลุ่มใหญ่ที่มุ่งรักษาศิล บำเพ็ญธรรม เพื่อส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของสังคมและทรงรับ “มูลนิธิส่งเสริมพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” ของสภาการศึกษามหาภูมิบาลราชวิทยาลัยไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์โดยมูลนิธิแห่งนี้ได้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์” ให้การศึกษาอบรมประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนเพื่อความเข้าใจในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน รวมทั้งช่วยสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

ตลอดจนทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในวันสำคัญทางศาสนาเพื่อเป็นแบบอย่างแก่พุทธศาสนิกชน อาทิ ทรงเสด็จฯ วัดต่างๆ เพื่อสดับธรรมเทศนาอยู่เป็นนิตย์ และในโอกาสที่วันวิสาขบูชาในปี ๒๕๕๕ นี้ เป็นปีเฉลิมฉลองพุทธชยันตี ๒,๖๐๐ ปี แห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าพระองค์ได้เสด็จฯ ทรงร่วมพิธี ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวง ท่ามกลางความปลื้มปิติของพุทธศาสนิกชนที่รอเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จกันอย่างล้นหลาม

ทรงอุปถัมภ์ทุกศาสนา... ด้วยทุกศาสนาสอนให้เป็นคนดี

นอกจากพุทธศาสนาแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทำนุบำรุงทุกศาสนาในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นศาสนาคริสต์ อิสลาม พราหมณ์ ฮินดู และซิกข์ ด้วยทรงตระหนักว่า ทุกศาสนาสอนให้ทุกคนเป็นคนดี และเป็นแนวทางให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามเช่นเดียวกัน พระองค์จึงทรงให้ความสำคัญและทรงให้การอุปถัมภ์ศาสนาทุกศาสนา โดยคราวใดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปในงานพิธี หรือทรงประกอบพระราชกรณียกิจเกี่ยวกับศาสนาต่างๆ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จะโดยเสด็จด้วยเสมอ และทรงไม่เลือกว่าจะเป็นพิธีของศาสนาใด ทั้งยังทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้วยความเคารพในประเพณีของศาสนานั้นๆ อย่างยิ่ง

ปวงประชาเป็นสุขศานต์

ด้วยทรงตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาและศาสนาที่สามารถพัฒนาคนให้เป็นผู้มีความพร้อมที่จะร่วมพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงอุปถัมภ์และส่งเสริมสถาบันการศึกษาและพุทธศาสนาควบคู่กันเสมอมา โดยการศึกษาจะเป็นเครื่องมือให้คนได้นำความรู้และวิชาการมาพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติ ในขณะที่หลักธรรมจะช่วยกล่อมเกลাজิตใจ ช่วยให้ประชาชนมีความรัก เอื้ออาทร และเกื้อกูลต่อกัน ตลอดจนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ดังนั้น พระองค์จึงทรงพยายามทุกวิถีทางที่จะให้คนไทยได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ดังกล่าวข้างต้น พร้อมทั้งให้ได้การอบรมบ่มเพาะดูแลอย่างใกล้ชิด เพื่อให้เป็นคนดีและร่วมสร้างสรรค์สังคมไทยต่อไป ดังตัวอย่างที่ได้พระราชทานทุนการศึกษาแก่ **นายันทิศักดิ์ ไตรยสุทธิ์** ช่วยให้ได้การศึกษา สามารถประกอบอาชีพ และสานต่อพระราชปณิธานในการช่วยเหลือสังคมเพื่อความผาสุกของชาวไทยตลอดไป

นายณนทศศักดิ์ ไตรยสุทธิ์

อดีตนักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์

นายณนทศศักดิ์ ไตรยสุทธิ์ เกือบต้องหยุดพักการเรียน เนื่องจากปัญหาครอบครัวและไม่มีทุนทรัพย์ แต่ด้วยพระชนกในพระเมตตาของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงได้ขอพระราชทานความช่วยเหลือ ซึ่งทรงมีพระเมตตาได้รับเป็นนักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์ เขาจึงได้เรียนจนจบและมีงานทำ โดยตั้งใจไว้ว่าจะให้ความช่วยเหลือสังคมและเด็กที่ด้อยโอกาสได้เรียนเหมือนตนตามที่พระองค์ทรง “ให้” แก่ประชาชนจำนวนมากอย่างไม่มีที่สิ้นสุดและไม่หวังสิ่งตอบแทน สมดังทรงเป็น “สมเด็จพระแม่” ของปวงชนชาวไทยอย่างแท้จริง

ครอบครัวแตกแยก... ทรงรับเป็นนักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์

ในช่วงที่ผมเรียนหนังสืออยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เกิดปัญหาครอบครัวแตกแยก ผมและน้องๆ จึงมีปัญหาทางการเงินสำหรับศึกษาต่อ ขณะนั้นเองผมได้มองไปยังพระฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถบนฝาผนังบ้าน เห็นพระพักตร์ที่เปี่ยมด้วยพระเมตตา จึงตัดสินใจเขียนจดหมายกราบบังคมทูลฯ ให้ทรงทราบถึงปัญหาและความมุ่งมั่นของผมที่จะศึกษาต่อ

ภายหลังจากที่ส่งจดหมายไปเพียง ๓ วัน ผมได้รับการติดต่อจากกองราชเลขาธุการในพระองค์ฯ แจ้งว่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงมีพระเมตตาได้รับเป็นนักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์ โดยเจ้าหน้าที่ได้ถ่ายทอดให้ทราบถึงพระราชเสาวนีย์ว่า “ขอให้สบายใจและตั้งใจเรียน” ณ วินาทีนั้นผมดีใจและปลาบปลื้มใจมากที่สุดในชีวิตที่ได้รับพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณ ผมจึงมุ่งมั่นเรียนและสอบเข้าศึกษาต่อที่คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ นอกจากพระราชทานทุนการศึกษาแล้ว พระองค์ได้พระราชทานค่าใช้จ่ายต่างๆ อาทิ ค่าสมุด หนังสือ เครื่องเรียน เสื้อผ้า ตลอดจนค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ผมจึงสัญญากับตัวเองว่าจะตั้งใจเรียน ประพฤติปฏิบัติดี และใช้จ่ายเงินที่ได้รับพระราชทานอย่างมีคุณค่าที่สุด เพื่อให้พระองค์ทรงผิตหวัง

ทรงให้การดูแลเหมือนแม่ดูแลลูก

ในระหว่างศึกษาหากมีปัญหาสามารถเดินเข้าไปในกองราชเลขาธุการในพระองค์ฯ ในเขตพระตำหนักสวนจิตรลดาเพื่อหารือได้ตลอดเวลาและทุกครั้งที่ผมเข้าไปจะมีความรู้สึก

เหมือนได้กลับไปหาพ่อแม่ที่คอยให้ความอบอุ่น และคอยดูแลเกื้อหนุน และในยามป่วยไข้ พระองค์ จะทรงส่งข้าราชการไปเยี่ยมถามทุกข์สุขถึงที่ โรงพยาบาล ทำให้ชีวิตของผมดำเนินต่อไปได้อย่างมีความสุข โดยพระองค์ไม่ทรงกดดันเกี่ยวกับผลการเรียน เพียงแต่ทรงขอให้เรียนจนสำเร็จ จนสามารถ ประกอบอาชีพและพึ่งตนเองได้ในที่สุด

พระองค์จะพระราชทานทุนการศึกษาจนถึงระดับสูงสุดเท่าที่สามารถเรียนได้ แต่ผมไม่ต้องการ เป็นภาระของพระองค์มากเกินไป เพราะคนอื่นที่ลำบากกว่าและต้องการได้รับโอกาสและน้ำพระราชหฤทัยของ พระองค์อีกจำนวนมาก เมื่อสำเร็จปริญญาตรี ผมจึงสมัครทำงานเป็นลูกเรือที่บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) และเมื่อทำงานเก็บเงินได้จำนวนหนึ่งจึงนำไปทูลเกล้าฯ ถวายพระองค์ ด้วยความรู้สึกอยาก ตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณ และรู้สึกเสมือนว่าพระองค์ทรงเป็นแม่ของผม ซึ่งพระองค์ทรงปลื้มปิติ และทรงตอบขอบใจกลับมา

ทรงเป็นที่พึ่งของพสกนิกร... เป็นต้นแบบแห่งการ “ให้”

ผมตั้งใจมั่นที่จะสานต่อพระราชปณิธานแห่งการให้ของพระองค์ที่ไม่ทรงหวังสิ่งตอบแทน ผมจึงวางแผนสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต เพื่อที่จะสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้เมื่อมีโอกาส โดยได้ อุทิศทุนการศึกษาแก่เยาวชนผู้ด้อยโอกาส พร้อมอบรมปลูกฝังให้เป็นคนดีเพื่อช่วยเหลือสังคม ต่อไป ผมเชื่อมั่นว่าผลที่ได้รับจากการ “ให้” คือ ความสุข ดังสายพระเนตรที่ฉายแววแห่งปิติน การให้ของพระองค์ ซึ่งผมยึดเป็นแบบอย่างเสมอมา

ทุกครั้งที่มีมองพระฉายาลักษณ์ของพระองค์ ผมรู้สึกได้ถึงความอบอุ่น ความเอื้ออาทร และพระเมตตา ที่ทรงเป็นที่พึ่งของพสกนิกรทุกหมู่เหล่า พระองค์ทรงเป็นสมเด็จแม่ของชาวไทยอย่างแท้จริง ทรงสร้าง คนจำนวนมากให้มีโอกาสที่ดีในชีวิต ทรงมีพระราชจริยาวัตรอันงดงาม และทรงเสียสละเพื่อประเทศชาติตลอดมา ผมรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นพ้น ความจงรักภักดีต่อพระองค์นั้นเหนือคำบรรยาย ผมรู้แต่ว่าชีวิตนี้ขออุทิศให้กับพระองค์ ที่ผมทั้งเคารพและบูชา และจะขอมีความกตัญญู ต่อพระองค์และประเทศชาติ รวมทั้งจะตอบแทนแผ่นดินเพื่อสร้างสังคมให้เป็นสุขตลอดไป

ผมขอเชิญชวนชาวไทยร่วมสืบทอดพระราชปณิธานแห่งการ “ให้” ด้วยการปลูกต้นไม้คนละ ๑ ต้น ลงในแผ่นดินผืนนี้ และร่วมปลูกฝังให้เยาวชนไทยมีจิตสำนึกแห่งการอดทน มีความกตัญญูทวาทะ เดินสายกลางด้วยวิถีเศรษฐกิจพอเพียง เสียสละเพื่อแผ่นดิน พร้อมใจกันถวายความจงรักภักดี ร่วมกันคิดดี ทำดี มีความสามัคคี เกื้อกูลและจริงใจต่อกัน มอบความรัก ความหวังดี และมีเมตตาธรรมต่อกัน

๕.๒ ธนาкарสมอง... ธนาкарแห่งภูมิปัญญา

“...ความจริงหกลีบแล้ว ถึงแม้จะเป็นเวลาที่สมควร
ที่จะให้ผู้ที่มีอายุน้อยเข้ามาได้ทำหน้าที่ของเขาบ้าง มีโอกาสทำหน้าที่
เราก็ยังเป็นกองหนุนที่คอยปกป้องคุ้มครองบ้านเมือง...
เรียกว่าเบรนแบงก์ (Brain Bank) ธนาкарสมอง...
เรียกว่าคณะกลุ่มที่คอยจ้องดู เพื่อว่าจะทำประโยชน์ให้บ้านเมืองได้อย่างไรบ้าง
คล้ายๆ เป็นผู้ช่วยของคนหนุ่มสาวซึ่งเป็นกำลังของแผ่นดินเรา
ถึงแม้ว่าเราจะหกลีบกว่า แต่เราก็ยังช่วยได้ เราจะคอยเพ่งพิจารณาทุกเรื่อง
ที่ต่อไปจะเป็นปัญหาที่น่าห่วงใยของประเทศ...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ
ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต
๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๓

ทรงเห็นคุณค่าผู้เกษียณอายุ... ร่วมเป็นพลังพัฒนาประเทศ

สืบเนื่องจากพระราชดำรัสในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ได้ัญเชิญ
มาดั่งกล่าวข้างต้น มีประเด็นรับสั่งเกี่ยวกับเรื่อง “**ธนาкарสมอง**” โดยทรงเล็งเห็นถึงคุณค่า
ของผู้เกษียณอายุแล้ว และทรงเปิดโอกาสให้ได้นำความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และ
ประสบการณ์ที่สั่งสมมายาวนานนั้นมาเป็น “พลัง” ในการพัฒนาประเทศอีกพลังหนึ่ง
ด้วยพระวิสัยทัศน์อันกว้างไกลที่ทรงเล็งเห็นว่าประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในเวลาต่อมา

คณะรัฐมนตรีได้ดำเนินการเพื่อสนองพระราชดำรัสในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยมีมติมอบหมายให้หน่วยงานราชการทุกแห่งสำรวจทรัพยากรบุคคลที่เกษียณอายุจากการทำงาน ซึ่งยังมีสุขภาพดีมีความรู้ความสามารถในการประดิษฐ์คิดค้น การวิจัย หรือการพัฒนาประเทศ มีความพร้อมและสมัครใจสมัครเป็น “วุฒิสภาคารสมอง” โดยให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นหน่วยทะเบียนกลางธนาคารสมอง มีหน้าที่รวบรวมข้อมูล และจัดทำบัญชีหรือทำเนียบวุฒิสภาคารสมอง จำแนกเป็นสาขาตามความสามารถและประสานกับเครือข่ายต่างๆ เพื่อจัดให้วุฒิสภาได้นำความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญมาช่วยงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ตลอดจนเสนอแนะมาตรการต่อคณะรัฐมนตรี ในอันที่จะนำวุฒิสภาเหล่านี้มาช่วยงานพัฒนาประเทศต่อไป

แนวคิดเรื่องธนาคารสมองนี้สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมไทยที่ให้ความเคารพนับถือต่อผู้อาวุโสที่เกษียณอายุแล้ว ซึ่งถือเป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพและทรงคุณค่าสำหรับสังคมไทย สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาความรู้ และประสบการณ์สู่คนรุ่นใหม่ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามเป็นประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติในช่วงชีวิตหลังเกษียณอายุได้เป็นอย่างดี

กำหนดวิสัยทัศน์... วางระบบการทำงานอย่างครบวงจร

ธนาคารสมองดำเนินงานภายใต้วิสัยทัศน์ “วุฒิสภาคารสมองเป็นคลังปัญญาของประเทศที่พร้อมอาสาสามารถร่วมพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ในลักษณะการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน ด้วยการมุ่งสร้างความอยู่ดีมีสุขแก่ประชาชน โดยไม่หวังผลตอบแทนส่วนตนแต่มุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน อันเป็นการสนองพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการจัดตั้งธนาคารสมอง”

ดังนั้น เพื่อให้วุฒิสภาคารสมองสามารถช่วยงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างกว้างขวางและสนับสนุนให้ธนาคารสมองทำหน้าที่เป็นคลังปัญญาของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ สศช. จึงได้กำหนดบทบาทและภารกิจการดำเนินงานไว้ ๕ ประการ คือ ด้านการพัฒนาระบบฐานข้อมูลวุฒิสภา ได้จัดเก็บข้อมูลของวุฒิสภาในระบบฐานข้อมูล เพื่อให้ผู้ที่ขอความช่วยเหลือสามารถเรียกใช้ข้อมูลผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ซึ่งในปัจจุบัน (มิถุนายน ๒๕๕๕) มีผู้ที่เกษียณอายุสมัครเป็นวุฒิสภาคารสมอง ๔,๐๕๗ คน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิใน ๒๑ สาขา โดยเผยแพร่ในเว็บไซต์

ของ สศช. ที่ <http://brainbank.nesdb.go.th> และได้จัดพิมพ์ทำเนียบ วุฒิสมาชิกแจกจ่ายให้หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ใช้ประโยชน์ในการขอความช่วยเหลือต่อไป

ด้านการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน เน้นการสร้างเครือข่ายกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน และจัดประชุมวุฒิสมาชิกในภูมิภาคต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาในพื้นที่ต่างๆ นอกจากนี้ ยังมีการรวมกลุ่มของวุฒิสมาชิกที่มีความสนใจในการแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ อาทิ กลุ่มสุขภาพ กลุ่มเสริมสร้างสมรรถนะขององค์กรส่วนท้องถิ่น กลุ่มการศึกษา ฯลฯ

ด้านการนำปัญญาความรู้ของวุฒิสมาชิกมาร่วมในการพัฒนาอย่างกว้างขวาง สศช. มุ่งประสานให้หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งในระดับกระทรวงและระดับพื้นที่ทราบถึงศักยภาพของวุฒิสมาชิกซึ่งสามารถให้ความช่วยเหลือในการเป็นที่ปรึกษา แนะนำ เป็นวิทยากร หรือติดตามประเมินผลในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี **ด้านการเผยแพร่องค์ความรู้และประสบการณ์ของวุฒิสมาชิก** สศช. ได้จัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญของวุฒิสมาชิกอย่างหลากหลาย ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สารคดีเผยแพร่ทางวิทยุและโทรทัศน์

สำหรับด้านการให้ความช่วยเหลือทั้งในลักษณะเชิงรุกและเชิงรับ เพื่อให้การดำเนินงานของธนาคารสมองเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างเต็มประสิทธิภาพนั้น วุฒิสมาชิกได้**ให้ความช่วยเหลือลักษณะ**

เชิงรุก (Proactive) โดยเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาที่หน่วยงาน ชุมชน สังคม และประเทศเผชิญอยู่ เช่น วุฒิสมาชิกกลุ่มสุขภาพได้ให้ความช่วยเหลือโรงเรียนต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กด้วยอาหารและโภชนาการ เป็นต้น **การให้ความช่วยเหลือลักษณะเชิงรับ (Reactive)** ให้ความช่วยเหลือตามคำขอของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ

วุฒิสมาชิกขับเคลื่อนแผนฯ ๑๑... ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สศช. ได้สนับสนุนให้วุฒิสมาชิกที่มีความรู้และประสบการณ์ร่วมเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในช่วงแผนฯ ๑๑ ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยวุฒิสมา

ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ให้ความรู้ และผลักดันแผนฯ ๑๑
สู่การปฏิบัติในจังหวัดของตนเอง ด้วยการนำสาระและแนวทาง
ในแผนฯ ๑๑ ไปประกอบการจัดทำแผนชุมชน ก่อนจะเชื่อมโยง
กับแผนพัฒนาท้องถิ่นและแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด

สำหรับการส่งเสริมบทบาทของวุฒิสภาในการ ขับเคลื่อนการพัฒนาผ่านกระบวนการแผนชุมชน

ที่ผ่านมา สสช. ได้คัดเลือกพื้นที่นำร่องจำนวน ๑๐ หมู่บ้าน ใน ๔ ภูมิภาค ให้วุฒิสภา
และชุมชน/ท้องถิ่นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้องค์ความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์
ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา และความต้องการของแต่ละพื้นที่บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง ซึ่งได้สร้างความเชื่อมโยงการทำงานระหว่างวุฒิสภากับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
และหน่วยงานราชการในจังหวัดเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์กับทุกฝ่ายในการดำเนินงาน
พัฒนาทั้งด้านการเกษตรแหล่งน้ำ สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต และการแก้ไขปัญหาความยากจน
ทำให้ภาคส่วนต่างๆ เห็นความสำคัญและยอมรับในความรู้ ความสามารถของวุฒิสภาและร่วม
เป็นภาคีเครือข่ายในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น นอกจากนี้ วุฒิสภาร่วมขับเคลื่อนแผนฯ ๑๑
ผ่านการชี้แจงสร้างความเข้าใจกับภาคีเครือข่าย อาทิ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ทุกระดับ องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน รวมทั้งปราชญ์ชาวบ้าน

สำหรับการทำงานในระยะต่อไปนั้น
จะมุ่งขับเคลื่อนแผนฯ ๑๑ ไปสู่การปฏิบัติโดย
นำองค์ความรู้และกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
มาใช้ในเวทีประชาคมเพื่อปรับปรุงแผนชุมชน
ให้มีคุณภาพ รวมทั้งส่งเสริมวุฒิสภาที่มีองค์ความรู้
และมีความสนใจในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาฯ
เข้าร่วมในการทำประชาคม และสนับสนุนให้วุฒิสภา

เข้ามามีบทบาทในการทำงานร่วมกับชุมชน ท้องถิ่น รวมทั้งเชื่อมโยงการทำงานกับหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดให้มากขึ้น ตลอดจนเสริมสร้างเครือข่ายการทำงานของวุฒิสาระดับ
จังหวัด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

น้อมนำแนวพระราชดำริ... สร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชน

นับตั้งแต่เริ่มดำเนินการธนาคารสมองเมื่อปี ๒๕๔๓ จวบจนถึงปัจจุบัน เหล่าวุฒิสภาทั้ง
ในส่วนกลางและต่างจังหวัดได้ให้ความช่วยเหลือแก่หน่วยงาน องค์กร โรงเรียน และชุมชนต่างๆ

ด้วยการเป็นวิทยากร ที่ปรึกษา กรรมการ และคณะทำงานต่างๆ รวมทั้งสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ทั้งในระดับพื้นที่ ชุมชน และจังหวัดโดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ อย่างหลากหลายด้าน อาทิ ด้านการเกษตร การปกครอง การศึกษา สาธารณสุข ศิลปวัฒนธรรมและศาสนา การคมนาคมและการสื่อสาร พลังงาน การวางแผนพัฒนา ฯลฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่สร้างประโยชน์สุขให้แก่ปวงชนชาวไทย เพราะ “**ความรู้ไม่มีวันเกษียณ**” ไปกับการเกษียณอายุราชการหรือการทำงาน

ปวงประชาเป็นสุขศานต์

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระวิสัยทัศน์และพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นที่ทรงเล็งเห็นความสำคัญในการเปิดโอกาสให้ผู้เกษียณอายุ ซึ่งยังมีความรู้ ความสามารถมาร่วมเป็นพลังของแผ่นดิน เพื่อพัฒนาประเทศสร้างความอยู่ดีมีสุขแก่ประชาชนชาวไทย ซึ่งในระยะเวลาที่ผ่านมา “**วุฒิสภาคารณการสมอง**” ได้พิสูจน์ให้ประจักษ์แล้วว่าพระราชดำรัสในครั้งนั้น มีคุณูปการต่อประเทศชาติอย่างใหญ่หลวง เพราะวุฒิสภากว่า ๔,๐๐๐ ท่าน ได้อุทิศแรงกายแรงใจนำความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ เพื่อสนองพระราชดำริ สร้างความอยู่ดีกินดีของปวงชนชาวไทย ดังตัวอย่างบทสัมภาษณ์ของวุฒิสภาและผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือจากวุฒิสภาใน ๓ เรื่อง ได้แก่ (๑) **สร้างสุขภาพเด็กไทย... สร้างอนาคตประเทศไทย** ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากวุฒิสภาคารณการสมอง กลุ่มสุขภาพ (๒) **พัฒนามหาวิทยาลัย... สู่ความเจริญของชุมชนและท้องถิ่น** ได้รับความช่วยเหลือจากวุฒิสภาคารณการสมอง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งทำงานในลักษณะปัจเจกบุคคล (๓) **วุฒิสภานนทบุรี... รวมพลังสร้างเมืองนนท์เจริญน่าอยู่** ได้รับความช่วยเหลือจากวุฒิสภาคารณการสมอง กลุ่มจังหวัดนนทบุรี

(๑) สร้างสุขภาพเด็กไทย... สร้างอนาคตประเทศไทย

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ มนตรี ตูจินดา

ประธานวุฒิสภาคารณการสมอง กลุ่มสุขภาพ

ที่ปรึกษาภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

อดีตรองอธิการบดีคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

วุฒิสภาคารณการสมอง กลุ่มสุขภาพได้ร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาสุขภาพของเด็กและเยาวชนไทยอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างอนาคตของชาติสนองพระราชปณิธานอันมุ่งมั่นของสมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงพระวิริยะอุตสาหะทรงงานเพื่อให้ชาวไทยมีสุขภาพสมบูรณ์และแข็งแรง อันเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้มีความพร้อมในการร่วมกันพัฒนาและสร้างสรรค์สังคมไทยให้เจริญก้าวหน้าสืบไป

มุ่งมั่นพัฒนาสุขภาพเด็กไทยด้วยอาหารและโภชนาการ

ขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารในสถานศึกษา โดยได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนหลายแห่งทั่วทุกภูมิภาคร่วมเป็นเครือข่าย และหน่วยงานต่างๆ ร่วมดำเนินการ อาทิ กระทรวงสาธารณสุข ศึกษาธิการ และกรุงเทพมหานคร

เริ่มแรกวุฒิสภาได้จัดทำ “โครงการพัฒนาเด็กไทยให้เต็มศักยภาพด้วยอาหารและโภชนาการ” โดยได้ร่วมมือกับหลายหน่วยงานจัดทำเกณฑ์มาตรฐานด้านโภชนาการและสุขาภิบาลอาหารในสถานศึกษาขึ้นในโรงเรียนที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยเฉพาะในถิ่นทุรกันดาร จากนั้นได้จัดสัมมนาเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗ เพื่อสนับสนุนการดำเนินการด้านอาหารและโภชนาการ และให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นองค์ประธานเปิดการสัมมนา ผลการสัมมนาดังกล่าวได้นำมาซึ่งการสร้างมาตรฐานทางด้านโภชนาการและสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียนและการป้องกันภาวะการขาดสารอาหาร หรือป้องกันภาวะโภชนาการเกิน เด็กอ้วนในวัยเรียน และแนวทางการแก้ไขปัญหาโครงการต่างๆ อาทิ โครงการอาหารกลางวันและนมในโรงเรียน ฯลฯ

เด็กไทยสุขภาพดี ขยายผลต่อในช่วงแผนฯ ๑๑

นอกจากนี้ วุฒิสภาได้ขอความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยในภูมิภาค คือมหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมทั้งวิทยาลัยแพทย์พระมงกุฎเกล้า ไปแนะนำในสถาบันการศึกษา ๘๗ แห่ง รวมนักเรียนที่อยู่ใน

โครงการประมาณกว่าแสนคน เพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจด้านสุขาภิบาลและโภชนาการนำไปสู่การปฏิบัติเกี่ยวกับการรับประทานอาหารที่ครบหมู่ ถูกหลักโภชนาการ ตลอดจนส่งเสริมให้เด็กออกกำลังกายควบคู่ไปด้วย

สำหรับหลักสำคัญคือการให้เยาวชนได้ใช้ความรู้และความคิดของตัวเองในการแก้ปัญหา รวมถึงลงมือทำเอง ซึ่งช่วยส่งผลให้เยาวชนสามารถจดจำเรื่องราวต่างๆ ได้ดี อันเป็นการวางรากฐานช่วยให้เด็กและเยาวชนไทยมีการพัฒนา รู้จักคิด วิเคราะห์ถึงสิ่งที่ดีต่อสุขภาพ เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพด้วยโภชนาการและสุขาภิบาลอาหารที่ดี รวมทั้งมีการออกกำลังกายอย่างเหมาะสม

เมื่อได้ติดตามผลการประเมินภาวะโภชนาการของนักเรียน ๕ โรงเรียนนำร่องในจังหวัดเชียงใหม่ ในระหว่างปี ๒๕๔๗-๒๕๕๑ พบว่านักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ผอมมีจำนวนลดลงจากร้อยละ ๘.๗ เหลือเพียงร้อยละ ๐.๗ และนักเรียนที่ค่อนข้างผอม ลดลงจากร้อยละ ๑๓.๗ เหลือเพียงร้อยละ ๔.๕ เท่านั้น

นอกจากนี้ วุฒิสภาได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ปัจจัยและกระบวนการสู่ความสำเร็จในการพัฒนาเด็กไทยให้เต็มศักยภาพด้วยอาหารและโภชนาการ” เพื่อเผยแพร่และนำเสนอสรุปผลการดำเนินงาน ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ด้วย

ต่อยอดงานพัฒนา สืบสานพระราชปณิธาน

ด้วยพระราชปณิธานอันมุ่งมั่นของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งเปรียบเสมือนแสงสว่างนำทางให้วุฒิสภาธนาคารสมอง กลุ่มสุขภาพ ได้ใช้ประสบการณ์ ความรู้ความสามารถร่วมกันขับเคลื่อนและผลักดันให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสุขภาพด้านอาหารและโภชนาการร่วมเป็นเครือข่ายและดำเนินโครงการต่างๆ จนประสบความสำเร็จ ส่งผลให้ทุกวันนี้เด็กและเยาวชนไทยในหลายภูมิภาคได้รับประทานอาหารอย่างถูกหลักโภชนาการ มีสุขภาพอนามัยที่ดีและร่างกายแข็งแรง นอกจากนี้ ทางกลุ่มยังได้วางโครงการต่อเนื่อง โดยมุ่งขยายผลไปยังกลุ่มผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ความเชี่ยวชาญด้านโภชนาการและสุขาภิบาลอาหารแก่หน่วยงาน องค์กรต่างๆ โดยเฉพาะสถานศึกษาให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพของคนไทยหลายประการที่คนส่วนใหญ่ไม่ได้ตระหนักถึง หรือคิดว่าเป็นปัญหาเล็กน้อย ซึ่งในปัจจุบันได้กลายเป็นปัญหาที่หนักหน่วงยากจะหาทางเยียวยาได้ เช่น โรคหัวใจ โรคอ้วน โรคความดันโลหิต และโรคเบาหวาน จึงจำเป็นต้องสร้างแนวความคิดและค่านิยมใหม่ให้กับคนไทยว่า การแก้ปัญหาที่ดีที่สุดคือการรู้จักป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

ด้วยพระมหากษัตริย์คุณ... ผู้เกษียณอายุร่วมพัฒนาประเทศ

ผมรู้สึกซาบซึ้งในน้ำพระราชนุหทัยและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระองค์ทรงมีสายพระเนตรอันยาวไกล ในการที่จะส่งเสริมสุขภาพของชาวไทยให้สมบูรณ์ แข็งแรง รวมถึงสุขภาพจิตใจที่ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะย่อมช่วยให้ประชาชนมีร่างกายและจิตใจที่พร้อมจะพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มศักยภาพ จึงนับเป็นพระมหากษัตริย์คุณอย่างยิ่งที่ได้มีพระราชดำรัสเรื่องธนาคารสมอง

เนื่องในโอกาสมหามงคลนี้ ผมขอเชิญชวนพสกนิกรชาวไทยร่วมถวายความจงรักภักดี และร่วมกันปฏิบัติตามแนวพระราชดำริ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ซึ่งเกษียณอายุราชการที่ยังมีกำลังแข็งแรง มีความรู้ความสามารถ และมีจิตอาสาอยากช่วยเหลือสังคม ร่วมสมัครเป็นวุฒิสภาธนาคารสมอง อันจะเป็นการระดมพล เพื่อมาช่วยกันพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้มีความเจริญยั่งยืนยิ่งขึ้นต่อไป

นางสาวนุชจริย์ จิรวัดน์จรรยา

ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดประหาระบือธรรม

โรงเรียนวัดประหาระบือธรรมได้รับการพัฒนาด้านสุขภาพโภชนาการจากวุฒิสภาธนาคารสมองกลุ่มสุขภาพ ที่ได้มุ่งมั่นสนองพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการพัฒนาสุขภาพอนามัยของประชาชน โดยเริ่มจากการช่วยให้นักเรียนมีสุขภาพดี และสามารถนำองค์ความรู้เรื่องสุขภาพโภชนาการจากการเรียนรู้แบบบูรณาการไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างต่อเนื่อง เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน และชุมชนให้ปฏิบัติตาม

วุฒิสภาสุขภาพ... เสริมสร้างสุขภาพนักเรียน

ก่อนที่จะได้รับความช่วยเหลือจากวุฒิสภาสุขภาพโรงเรียนวัดประหาระบือธรรมมีปัญหาในเรื่องสุขภาพโภชนาการที่ไม่ถูกสุขอนามัย เครื่องมือ เครื่องใช้ และภาชนะในการประกอบอาหาร

ไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ภาชนะอลูมิเนียม เหยียงและมิดไม่ได้ใช้แยกตามประเภทของอาหารส่วนผู้เตรียมและผู้ปรุงอาหารไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการสุขาภิบาลอาหาร จึงปฏิบัติตนไม่ถูกสุขอนามัยในหลายด้าน อาทิ ไม่สวมถุงมือ ไม้เล็บยาว วางถังแก๊สและเตาโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัย ตลอดจนไม่มีมาตรการควบคุมสัตว์และแมลง ด้านนักเรียนยังไม่ตระหนักในการเตรียมตัวที่ถูกต้องก่อนรับประทานอาหาร เช่น ไม่ล้างมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการรับประทานอาหาร

โรงเรียนได้รับคัดเลือกเข้าร่วม “โครงการพัฒนาโรงเรียนต้นแบบด้านสุขาภิบาลอาหาร” ได้รับความช่วยเหลือจากวุฒิสภาและคำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินการตลอดจนจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และติดตามการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด โดยมีการประเมินผลงานเป็นระยะๆ ทำให้โรงเรียนได้รับการพัฒนาด้านสุขาภิบาลอาหารอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา ๒ ปี ปัจจุบันมีการพัฒนาที่ดีขึ้นมาก สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้ปกครอง อาจารย์ นักเรียนตลอดจนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานต้นสังกัด นอกจากนี้วุฒิสภายังได้จัดทำคู่มือการใช้มาตรฐานงานสุขาภิบาลอาหารในสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้โรงเรียนจัดบริการอาหารให้แก่นักเรียนอย่างมีคุณค่า สะอาด ปลอดภัย

วุฒิสภาได้ให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียนในด้านต่างๆ อาทิ จัดประชุมผู้บริหารเพื่อรับทราบนโยบาย จัดทำแผนปฏิบัติงานด้านสุขาภิบาลอาหาร จัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบ และคณะทำงาน เพื่อกำหนดนโยบาย แผนงาน และกิจกรรม จัดอบรมผู้ประกอบการร้านค้าในโรงเรียน แม่ครัวที่ประกอบอาหารของโรงเรียน และนักเรียนอาสาสมัคร เพื่อให้มีความรู้ด้านสุขาภิบาลอาหารและนำมาปฏิบัติอย่างถูกต้อง

พระมหากรุณาธิคุณ... วุฒิสภาช่วยให้นักเรียนมีสุขภาพจิตและกายที่ดี

จากการช่วยเหลือของวุฒิสภาช่วยให้นักเรียนที่เจ็บป่วยได้รับประทานอาหารกลางวันที่ถูกสุขอนามัย รวมทั้งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการบริโภคอาหารอย่างถูกสุขลักษณะ สะอาด และปลอดภัย และที่เห็นอย่างชัดเจน คือ จำนวนเด็กนักเรียนที่เป็นโรคอ้วนลดลง เนื่องจากการรณรงค์เด็กไทยไร้พุง รวมทั้งรู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีคุณค่าและประโยชน์ในปริมาณที่พอเพียง ช่วยให้นักเรียนมีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง นำสู่การมีสุขภาพจิตที่ดี และสามารถนำองค์ความรู้เรื่องสุขาภิบาลอาหาร

จากการเรียนรู้แบบบูรณาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างต่อเนื่อง เป็นตัวอย่างให้แก่บุคคลในครอบครัวได้เป็นอย่างดี จึงนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่พระราชทานวุฒิสภา ธนาคารสมองมาช่วยพัฒนาเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

ขอเชิญชวนพสกนิกรชาวไทยร่วมถวายพระพร

เนื่องในโอกาสอันเป็นมหามงคลนี้ ดิฉันขอเชิญชวนพสกนิกรชาวไทยร่วมถวายพระพร ขอให้พระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน ซึ่งทางโรงเรียนฯ ได้จัดนิทรรศการเผยแพร่พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ตลอดจนผลงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการพัฒนาโรงเรียนต้นแบบด้านสุขภาพโภชนาการ โดยได้รับความร่วมมือจากวุฒิสภา ธนาคารสมองกลุ่มสุขภาพ ได้มาให้ความรู้และความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง

(๒) พัฒนามหาวิทยาลัย... สู่ความเจริญของชุมชนและท้องถิ่น

นายวารินทร์ บุขบรณ

วุฒิสภาธนาคารสมอง

ภายหลังเกษียณอายุราชการ นายวารินทร์ บุขบรณ ได้สมัครเป็นวุฒิสภาธนาคารสมองทันที ด้วยใจที่มุ่งมั่นเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทในการสร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติและประชาชน โดยเป็นที่ปรึกษาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาการวิจัยโดยประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างบุคลากรพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสนองแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานธนาคารสมองร่วมเป็นพลังพัฒนาประเทศ

สนองพระราชดำริ... อุทิศตนเป็นวุฒิสภาธนาคารสมอง

นับเป็นบุญที่ผมได้ปฏิบัติงานสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทุกครั้งที่พระองค์เสด็จฯ แปรพระราชฐานมาที่พระตำหนักทักษิณ

ราชินี เสด็จมีโอกาสดูงาน
ใกล้ชิดตั้งแต่เป็นเกษตรอำเภอเมือง
ก่อนที่ผมนจะเกษียณอายุราชการ
ได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ พระองค์
มีพระราชดำรัสว่า “คุณวารินทร์
พระเจ้าอยู่หัวรับสั่งถามมาว่า
ราชการเกษียณแล้ว แต่งงานยังไม่
เกษียณฯ ขอให้ช่วยงานกันต่อไปได้
ไหมจ๊ะ”

เมื่อผมเกษียณฯ แล้ว จึงได้สนองพระราชดำริสมัครเป็นวุฒิสภาธนาคารสมองคนแรกของ
จังหวัดนราธิวาสและได้ชักชวนเพื่อนๆ ให้มาร่วมทำงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริในหลายๆ
ด้านโดยเริ่มงานแรกในโครงการเด็กขาดสารอาหารและเป็นพี่ปรึกษาโครงการอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ อาทิ โครงการธนาคารอาหาร โครงการฟาร์ม
ตัวอย่าง และช่วยงานอื่นๆ ของจังหวัดมาโดยตลอด

สำหรับโครงการธนาคารอาหารนั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ มีพระราชประสงค์ให้ประชาชนทุกคน
บริโภคอาหารที่มีประโยชน์ เพื่อจะได้มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์
แข็งแรง และให้ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารของโลกจึงทรง
จัดตั้งธนาคารอาหารขึ้นในประเทศไทย ซึ่งผมและวุฒิสภาธนาคาร
สมองจังหวัดนราธิวาส ได้ร่วมเป็นที่ปรึกษาโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง

ขณะเดียวกัน ผมได้เป็นที่ปรึกษาของมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ กรรมการของสภา
มหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิและกรรมการอื่นๆ อีกจำนวนมาก ซึ่งมีผลให้โครงการวิจัยและหลักสูตรต่างๆ
ได้รับการพัฒนาให้สามารถรองรับความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็น
ผู้รวบรวมข้อมูลของชาวบ้านเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาในการจัดทำหลักสูตรการเรียน
การสอน การทำวิจัยของคณะต่างๆ ตรวจสอบจำนวนนักศึกษาในภาคเกษตรที่เข้ามาเรียน
และประกอบอาชีพในพื้นที่ โดยเน้นให้มีการฝึกอบรมและดูงานที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนา
พิกุลทองฯ เพื่อศึกษาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เป็นวิชาพื้นฐานหลักของ
มหาวิทยาลัยด้วย

ร่วมถวายเป็นความจงรักภักดี... ทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นตัวอย่างของผู้มีความวิริยะเป็นเยี่ยม ทุกครั้งที่เสด็จฯ มาตราธิวาส ผมจะเห็นพระองค์ประทับนั่งทรงงานตั้งแต่เช้าจนค่ำ เสวยพระกระยาหารข้าวกล้องเหมือน กับทุกคนในขบวนเสด็จฯ และ แม้เส้นทางจะทุรกันดาร พระองค์ ไม่ทรงเคยย่อท้อ **พระองค์ทรงเป็น**

ศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทุกคน ไม่ทรงถือชั้นวรรณะ ทรงให้ความเสมอภาคแก่ประชาชนของพระองค์ ทรงมีพระเมตตาต่อพสกนิกรของพระองค์มาโดยตลอด ถ้าใครช่วยเหลือตนเองไม่ได้ พระองค์จะพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนการศึกษาและยังชีพ ผมรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ พระองค์เปรียบเสมือนพระแม่ของปวงชนชาวไทย ทรงดูแลและช่วยเหลือทุกครั้งเมื่อมีเหตุเดือดร้อน

เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ผมขอเชิญชวนชาวไทยร่วมกันจุดเทียนชัยถวายพระพร และร่วมถวายเป็นความจงรักภักดี ด้วยการทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด ช่วยกันทำความดีคนละ ๑ อย่าง เพื่อให้ได้ความดี ๖๓ ล้านอย่าง และร่วมกันปลูกต้นไม้คนละ ๑ ต้น เพื่อให้มีต้นไม้เพิ่มขึ้น ๖๓ ล้านต้น เมื่อได้ทำหน้าที่พสกนิกรของพระองค์ให้ดีที่สุดแล้ว ก็ถือว่าพวกเราได้ตอบแทนบุญคุณของแผ่นดินได้อย่างดียิ่ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จงรัก ปลูกัด

อธิการบดี มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ได้รับความช่วยเหลือในด้านการบริหารงานองค์กรจากนายวารินทร์ บุชบรรณ ที่ได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจ ในฐานะวุฒิสภาสภานาการสมอง ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริขึ้น โดยการนำความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมายาวนานในชีวิตราชการและภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาการเกษตรในพื้นที่ สนองพระราชปณิธานในการพัฒนาอาชีพของประชาชนที่ทรงมุ่งหวังให้พสกนิกรในแผ่นดินของพระองค์มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขอย่างยั่งยืน

มหาวิทยาลัยนราธิวาส... มุ่งพัฒนาพื้นที่

ในช่วงเริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ เมื่อปี ๒๕๔๘ นั้น ต้องพบปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะการบริหารงานบุคลากรที่มาจากต่างสถาบันต่างวัฒนธรรมองค์กร ประกอบกับสถานการณ์ไม่สงบอย่างต่อเนื่องในพื้นที่มหาวิทยาลัยฯ จึงได้เชิญอาจารย์วารินทร์ บุชบรรณวุฒิอาสาซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรและการบริหารงานในจังหวัดนราธิวาสมายาวนานมาเป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิของมหาวิทยาลัยฯ

วุฒิอาสาธนาการสมอง... นำประสบการณ์พัฒนาท้องถิ่น

ต่อมามหาวิทยาลัยฯ ได้แต่งตั้งให้ท่านเป็นประธานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาของชุมชนท้องถิ่น เพื่อร่วมพัฒนาการวิจัย การเรียน การสอน และการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของพื้นที่ ท่านได้ใช้ความเชี่ยวชาญทางด้านการเกษตรให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งจนสามารถพัฒนาเครื่องสีข้าวหอมกระดังงา ซึ่งเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมืองของอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ได้สำเร็จ เนื่องจากเมล็ดข้าวมีขนาดเล็กกว่าข้าวพันธุ์อื่น หากใช้เครื่องสีข้าวทั่วไปจะทำให้เมล็ดแตกหัก ที่ผ่านมาชาวบ้านจึงใช้วิธีตำข้าว ทำให้ได้ผลผลิตน้อย มหาวิทยาลัยฯ ได้นำคำแนะนำของอาจารย์วารินทร์และองค์ความรู้จากการวิจัยและนวัตกรรมมาประกอบกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ช่วยให้สามารถผลิตเครื่องสีข้าวที่มีขนาดเล็กกะทัดรัด และมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับเมล็ดข้าวหอมกระดังงา อีกทั้งช่วยให้เมล็ดข้าวสวยงามผลิตข้าวได้ปริมาณเพิ่มขึ้น ชาวบ้านจึงมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย จากการติดตามประเมินผล พบว่าเป็นที่พึงพอใจของชาวบ้านอย่างมาก มหาวิทยาลัยฯ จึงต้องเพิ่มจำนวนการผลิตเครื่องสีข้าวอย่างต่อเนื่องให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชน

นอกจากนี้ อาจารย์วารินทร์ได้ให้ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะและแนวทางที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบริหารงานของมหาวิทยาลัยฯ โดยเฉพาะด้านการจัดการศึกษาและการดำเนินการเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ส่งผลให้มหาวิทยาลัยเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ส่วนในตำแหน่งคณะกรรมการต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายจากสภามหาวิทยาลัย ท่านได้ทำหน้าที่อย่างดียิ่ง

วุฒิสภาคารสมอง จินนัเป็นทรพยากร
บุคคลที่ทรงคุณค่ายิ่ง แม้อยู่ในวัยเกษียณอายุ
ก็สามารถใช้ความรู้และประสบการณ์มาสร้างประโยชน์
ในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จินนัเป็นพระมหากษัตริย์
อย่างหาที่สุ่มมิได้ ที่พระราชทานวุฒิสภาคารสมอง
มาช่วยสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวม

สำนึกในพระมหากษัตริย์... ร่วมถวายความจงรักภักดี

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงอุทิศพระองค์ปฏิบัติ
พระราชกรณียกิจในโครงการพระราชดำริต่างๆ เป็นจำนวนมาก โดยมุ่งหวังให้พสกนิกรในแผ่นดิน
ของพระองค์มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขอย่างยั่งยืน

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลนี้ ผม คณะอาจารย์ และนักศึกษามหาวิทยาลัยนราธิวาส
ราชนครินทร์ จึงขอเชิญชวนพสกนิกรชาวไทยทุกคนร่วมถวายความจงรักภักดี พร้อมใจกันถวายพระพร
ให้พระองค์ทรงมีพระชนมพรรษาที่ยั่งยืนนาน และร่วมทำความดีถวายเป็นราชสักการะ

(๓) วุฒิสภาคารสมอง... รวมพลังสร้างเมืองนนท์เจริญน่าอยู่

ศาสตราจารย์คลินิก เกียรติคุณ นายแพทย์ อดิศักดิ์ ตันมุกขกุล
ประธานวุฒิสภาคารสมอง กลุ่มจังหวัดนนทบุรี

วุฒิสภาคารสมอง กลุ่มจังหวัดนนทบุรี มุ่งมั่นพัฒนาถิ่น
อาศัยด้วยโครงการอันหลากหลายที่ล้วนสร้างประโยชน์สุขให้แก่ชุมชน
ทั้งการให้ความรู้แก่เยาวชนเพื่อสร้างอาชีพและแก้ไขปัญหาในชุมชน
การแก้ไขปัญหาจราจรอย่างได้ผล รวมทั้งให้แนวคิดป้องกันน้ำท่วมใหญ่เมื่อ
ปลายปี ๒๕๕๔ จนเป็นที่กล่าวขานถึงความสำเร็จ แสดงให้เห็นถึงพระวิสัย
ทัศน์อันกว้างไกลของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงนำประสพ
การณ์และความเชี่ยวชาญของวุฒิสภามาช่วยพัฒนาประเทศและชุมชน

วุฒิสภาคารสมอง... มุ่งส่งเสริมอาชีพแก่เยาวชน

ภายหลังเกษียณอายุราชการจากโรงพยาบาลศิริราชผมได้เข้าร่วมเป็นวุฒิสภาคารสมอง
ตามพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ วุฒิสภาคารสมองกลุ่มจังหวัด
นนทบุรี ได้ร่วมกันจัดทำโครงการที่สำคัญๆ อาทิ “โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบมีส่วนร่วม

ของชุมชน ในการนำชีวิตวิถีมาประยุกต์ใช้เพื่อการ
พัฒนาอย่างยั่งยืน” ในช่วงปี ๒๕๕๑-๒๕๕๓
เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนดำเนินชีวิตบนพื้นฐาน
ของการพึ่งตนเองและการพึ่งพาซึ่งกันและกัน
ในท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนการเสริมสร้างศักยภาพ
ชุมชนให้เข้มแข็งด้วยการเรียนรู้อย่างเป็น
ระบบ เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา
ให้เยาวชนมีจิตสำนึกที่ถูกต้องด้วยการพัฒนาตนเอง

วุฒิสภาได้วางแผนการดำเนินงานโดยวิเคราะห์ถึงปัญหาและอาชีพที่เหมาะสมกับพื้นที่ต่างๆ
ในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งเห็นว่าควรจะสอนการเพาะเห็ดฟางและการเลี้ยงไส้เดือนดิน นอกจากนี้เห็นว่า
น้ำในลำคลองต่างๆ มีไขมันปนเปื้อนอยู่มากจึงควรสอนการประดิษฐ์เครื่องมือดักไขมัน จากนั้นได้
ขอการสนับสนุนงบประมาณในการอบรมเชิงปฏิบัติการจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โดยสำนักงาน
ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนนทบุรี ให้ความร่วมมือคัดเลือกเยาวชน
และดูแลการอบรม ส่วนวิทยากรได้รับความอนุเคราะห์จากปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ
ด้านช่วยเป็นแหล่งเรียนรู้และร่วมเป็นวิทยากรกับวุฒิสภา

ผลปรากฏว่าโครงการนี้ประสบความสำเร็จอย่างดี และมีบทบาทต่อการขยายโอกาสทางการพัฒนา
คุณภาพการศึกษาและการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงของเยาวชนเป็นอย่างมาก จากการประเมินผลพบว่า
เยาวชนมีความพึงพอใจมากที่ได้รับความรู้จากการเข้ารับการอบรม เพราะมีการสอนอาชีพที่เหมาะสม
กับท้องถิ่น รวมทั้งสอนการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นอีกด้วย ซึ่งสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการ
ประกอบอาชีพ เช่น การเพาะเห็ดขาย และส่วนใหญ่ได้เพาะเห็ดไว้กินเองเป็นการลดรายจ่ายในครัวเรือน

จรรยาบรรณตัว... เมืองนนท์ก้าวไกล

นอกจากนี้ วุฒิสภาซึ่งเป็นอดีตรองอธิบดี
กรมทางหลวง ได้เป็นผู้นำในการดำเนินการโครงการต่างๆ
เพื่อแก้ไขปัญหาจราจร อาทิ โครงการแยกแคราย โครงการ
ปรับปรุงถนนแยกจากสายใหญ่เป็นทางลัดการจราจรใน
พื้นที่สี่แยกแคราย โครงการการบริหารจัดการบรรเทา
การจราจรติดขัดบริเวณสี่แยกพงษ์เพชร โครงการสร้าง
ทางเลี้ยวกลับชิดทางด่วนบริเวณถนนงามวงศ์วานและทางด่วน
โครงการสร้างที่จอดรถบริเวณห้างเซ็นทรัลรัตนานิเบศร์

โดยปรับปรุงอาคาร ๔ ชั้น ที่เคยจอดรถได้เพียง ๔๕๐ คัน เป็น ๑๐ ชั้น จอดรถได้ถึง ๑,๑๒๕ คัน ซึ่งโครงการที่กล่าวมานี้ได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้วและได้ช่วยแก้ไขปัญหาการจราจรติดขัดได้อย่างมาก ส่วนโครงการที่อยู่ระหว่างการจัดทำแผนงานคือ โครงการเจาะเส้นทางของโครงการทางรถไฟสายสีชมพู ทวาย-สุวรรณภูมิ ให้มีทางลงที่ตลาดปากเกร็ดหรือชัยพฤกษ์เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณเกาะเกร็ด

ปากเกร็ดโมเดล... ป้องกันน้ำท่วม และโครงการอื่นๆ

ในกรณีเกิดอุทกภัยเมื่อปลายปี ๒๕๕๔ เทศบาลนครนนทบุรี และเทศบาลนครปากเกร็ดสามารถป้องกันภาวน้ำท่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากวุฒิสภาได้จัดทำแผนเสนอให้เทศบาลเสริมคันกันน้ำโดยการก่อกำแพงให้ฐานกว้างมากขึ้นจึงสามารถกันน้ำไว้ได้อย่างดีเยี่ยม ซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางว่า “ปากเกร็ด โมเดล” นอกจากนี้ยังได้หาแนวทางให้ อบต.ทำอิฐทำเขื่อนระหว่าง

วัดเชิงเลนกับวัดท่าอิฐ เพื่อป้องกันน้ำท่วมและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวบริเวณเกาะเกร็ดด้วย

ขณะนี้ ผมกำลังเร่งระดมความคิดและดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาสายพันธุ์ไก่นนทบุรี ซึ่งเป็นสายพันธุ์ที่ผสมขึ้นใหม่ สำหรับเลี้ยงภายในครัวเรือนจังหวัดนนทบุรี โดยได้รับความร่วมมือจากกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนนทบุรี ช่วยพัฒนาเพื่อต่อยอดเพื่อเป็นสินค้า “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ส่งออกไปขายต่างประเทศ

นอกจากนี้ยังมีโครงการอื่นๆ อาทิ “โครงการดักไขมัน” เพื่อแก้ไขน้ำเน่าเสียในคูคลอง โดยวุฒิสภาได้ค้นคิดออกแบบถังดักไขมันนำเสนอแก่ อบต. นำมาใช้แล้วได้ผลดีจึงมีการขยายผลอย่างกว้างขวาง โดยดักไขมันมาทำลายแล้วใส่ฮีเอ็มลงไปช่วยให้ น้ำในคูคลองมีคุณภาพดีขึ้น วุฒิสภายังได้จัด

“โครงการธรรมะ ทามะ ๒,๖๐๐ ปี แห่งการตื่น ๒๖ วันเปลี่ยนชีวิต” โดยได้ดำเนินการนำร่องที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย ให้การอบรมธรรมะแก่เด็กด้อยโอกาสเพื่อเสริมสร้าง

ให้มีคุณธรรม จริยธรรม ฝึกให้ได้ก็มีจิตสาธารณะ มีความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ และช่วยเหลือซึ่งกันและ กันเพื่อร่วมฉลองวาระพุทธชยันตี ๒,๖๐๐ ปี

พระมหากษัตริย์คุณ... ให้ชาวไทยสร้างบุญกุศลร่วมกัน

จากการที่ผู้เกษียณอายุแล้วได้มารวมพลังกันสร้างประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมนี้ นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณที่พระองค์มีพระราชดำรัสให้จัดตั้งธนาคารสมองขึ้น ช่วยให้เกิดการรวมตัวของผู้เกษียณอายุราชการ โดยเฉพาะข้าราชการระดับสูงที่มีฝีมือมาทำงานให้กับสังคม เห็นได้จากผลงานต่างๆ ของวุฒิสภาธนาคารสมอง กลุ่มจังหวัดนนทบุรี ที่ตั้งใจสนองเบื้องพระยุคลบาทมาโดยตลอด

นอกจากนี้ ภายหลังเกษียณอายุราชการ ผมได้สมัครเป็นแพทย์อาสาของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลในขบวนเสด็จสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในโอกาสที่เสด็จฯ แปรพระราชฐาน ณ วังไกลกังวล ผมรู้สึกประทับใจในพระราชจริยวัตรอันงดงามของพระองค์เป็นอย่างยิ่ง ทรงเป็นเหมือน “แม่พระที่ให้ความอบอุ่นแก่มวลมนุษย์” ทรงให้เกียรติทุกคนว่ามีความสำคัญเท่ากัน พระองค์ให้การยอมรับในความสามารถที่แตกต่างของแต่ละคน ทรงให้ความช่วยเหลือประชาชนทุกหมู่เหล่า ด้วยพระทัยที่เปี่ยมล้นด้วยพระเมตตา

ในโอกาสสมหามงคลนี้ ผมขอเชิญชวนประชาชนชาวไทยร่วมกันถวายพระพร ขอให้พระองค์ทรงพระเจริญ และขอให้ปวงชนชาวไทยโดยเฉพาะผู้ที่เกษียณอายุราชการ ร่วมทำความดีเพื่อแผ่นดิน และถวายเป็นพระราชกุศล และโดยการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่ชุมชน ใช้ชีวิตให้เกิดประโยชน์แก่สังคม

ดร.ดิศกุล เกษมสวัสดิ์

ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) จังหวัดนนทบุรี

กศน. จังหวัดนนทบุรี ได้ร่วมมือกับวุฒิสภาธนาคารสมอง กลุ่มจังหวัดนนทบุรี จัดโครงการอบรมอาชีพเพื่อพัฒนาเยาวชนและประชาชนผู้ด้อยโอกาส นำไปสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงให้วุฒิสภาธนาคารสมองนำความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมาจากการทำงานก่อนวัยเกษียณฯ

ร่วมกันเป็นพลังพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ช่วยให้ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพ และลดรายจ่ายในครอบครัวสร้างความอยู่ดีมีสุขแก่ชาวนนทบุรี

ร่วมมือวุฒิสภา... จัดนักเรียน กศน. อบรมแกนนำฝึกออาชีพ

วุฒิสภาธนาคารสมอง กลุ่มจังหวัดนนทบุรี ได้ขอความร่วมมือจาก กศน. จังหวัดนนทบุรีให้เข้าร่วม “โครงการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ในการนำชีวิตวิถีมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” โดยการคัดเลือกนักศึกษา กศน. ในพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นผู้นำ ว่างงาน หรือยังไม่มีอาชีพ ที่มั่นคงให้เข้ารับการฝึกอาชีพเพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

ในการประกอบอาชีพและขยายผลให้เครือข่ายในพื้นที่ของตนต่อไป ซึ่ง กศน. จังหวัดนนทบุรี ได้ให้ความร่วมมือคัดเลือกนักศึกษา กศน. ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มาเข้ารับการอบรมรุ่นละ ๑๒๐ คน โดยได้จัดไปแล้ว ๓ รุ่น ในช่วงปี ๒๕๕๑ และ ๒๕๕๓

จากการอบรมปรากฏว่า นักศึกษาจากอำเภอบางใหญ่ และอำเภอบางกรวย ส่วนใหญ่เลือกเรียนเพาะเลี้ยงไส้เดือนดิน เนื่องจากเหมาะสมกับพื้นที่เกษตรกรรมส่วนนักศึกษาอำเภอเมืองสนใจเรียนเพาะเห็ดฟางภายหลังการอบรม แกนนำจากอำเภอบางใหญ่และอำเภอบางกรวยได้กลับมาขยายผลโดยการตั้งศูนย์เพาะเลี้ยงไส้เดือนดิน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้สนใจ และสามารถถ่ายทอดและสร้างเครือข่ายต่อไป ส่วนแกนนำจากอำเภอเมืองบางราย ได้นำความรู้จากการเพาะเห็ดฟางมายึดเป็นอาชีพ สร้างรายได้ที่น่าพอใจ รวมทั้งมีการถ่ายทอดความรู้แก่คนในชุมชนจนเป็นที่นิยมเพาะเห็ดฟางกันอย่างแพร่หลายจึงเห็นได้ว่าโครงการของวุฒิสภาธนาคารสมองเป็นโครงการที่มีคุณภาพมาก เนื่องจากวิทยากรมีความรู้และประสบการณ์สูง

พระมหากษัตริย์คุณ... ทรงนำพาวุฒิสภาพัฒนานนทบุรี

นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณอย่างยิ่ง ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระวิสัยทัศน์อันกว้างไกลในการมีพระราชดำริให้จัดตั้งธนาคารสมองขึ้น เพื่อเป็นศูนย์รวมของผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการบ่มเพาะประสบการณ์จนเชี่ยวชาญ มาร่วมกันทำงานเพื่อสังคม ทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้

ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประเทศชาติและประชาชน ซึ่งวุฒิสภาธนาคารสมอกลุ่มจังหวัดนนทบุรีนับเป็นบุคลากรที่สำคัญของจังหวัดที่ได้พยายามหาแนวทางพัฒนาและแก้ไขปัญหาของจังหวัดนนทบุรี

ในฐานะที่ กศน. ปฏิบัติงานด้านการศึกษา ได้น้อมนำแนวพระราชดำริมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน โดยได้ยึดพระองค์เป็นต้น

แบบในการเป็นครูที่ดีตลอดมา พระองค์ทรงเป็นครูของแผ่นดิน และทรงเป็นแม่แบบแห่งความเพียรพยายามในการพัฒนาประเทศ เพื่อเสริมสร้างความผาสุกของพสกนิกรของพระองค์ในทุกๆ ด้าน

เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ผมขอเชิญทุกท่านร่วมกันถวายพระพรขอให้พระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน และขอให้พวกเรา ร่วมกันทำความดีถวายสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ด้วยความศรัทธาและความจงรักภักดี ใช้ความรู้ความสามารถ ช่วยกันสร้างสังคมอุดมปัญญาสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สำหรับ กศน. จังหวัดนนทบุรี ได้จัดโครงการเฉลิมพระเกียรติส่งเสริมการอ่านและเผยแพร่พระราชกรณียกิจในห้องสมุดประชาชนทุกแห่งในจังหวัดนนทบุรี และจัดโครงการปลูกต้นไม้เทิดพระเกียรติ ๑๒ สิงหาคม ด้วย

๖ ด้านการพัฒนาเพื่อความมั่นคง

เมื่อ ๔๐ กว่าปีก่อน ประเทศไทยแวดล้อมด้วยภัยสงครามกลางเมืองของประเทศเพื่อนบ้าน และภัยคุกคามจากผู้ก่อการร้ายในประเทศ กองทัพบกจึงได้จัดตั้งหมู่บ้านยุทธศาสตร์ตามแนวชายแดนขึ้นเพื่อเตรียมพร้อมในการป้องกันประเทศ ต่อมาเมื่อสถานการณ์คลี่คลาย จึงได้**เปลี่ยนจากการปราบปรามด้วยอาวุธมาเป็นการพัฒนาเพื่อความมั่นคง** ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงให้ดำเนินโครงการพัฒนาด้านต่างๆ เช่น จัดตั้งหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง ปรับปรุงเส้นทางคมนาคม พัฒนาแหล่งน้ำ เป็นต้น เพื่อให้ราษฎรในพื้นที่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและร่วมสร้างความมั่นคงให้แผ่นดินไทย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของราษฎรชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตามแนวชายแดนว่า จะเป็นผู้มีส่วนสำคัญยิ่งในการร่วมปกป้องแผ่นดินไทย จึงทรงสืบทอดเจตนารมณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการพัฒนาราชกรรในพื้นที่ โดยเมื่อเสด็จฯ ทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ชายแดนแห่งใด จะพระราชทานโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงแก่ราษฎรในพื้นที่เสมอ ซึ่งส่วนใหญ่มีกองทัพบกและหน่วยทหารอื่นๆ เป็นผู้สนองแนวพระราชดำริ เนื่องจากเป็นหน่วยงานถวายความอารักขาและมีภารกิจในการรักษาความมั่นคงของประเทศ ตลอดจนมีกองกำลังและความพร้อมในพื้นที่ตามแนวชายแดนทั่วทุกภูมิภาค ดังเช่น ทรงรับโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ตามโครงการยุทธศาสตร์พัฒนาของกองทัพบก เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๒ โครงการ คือ โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ดอยยาว ดอยผาหม่น ดอยผาจิ จังหวัดเชียงราย และโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ภูซัด ภูเมี่ยง ภูสอยดาว ซึ่งครอบคลุมจังหวัดพิษณุโลก อุตรดิตถ์ และเลย

นอกจากนี้ เพื่อความมั่นคงของพื้นที่ชายแดน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการหมู่บ้านยามชายแดนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๕ แห่ง ได้แก่ บ้านมะโอะโคะ จังหวัดตาก บ้านปางคอง บ้านแม่ส่วยอุ บ้านดอยผักกูด และบ้านอาไ้ จังหวัดแม่ฮ่องสอน และโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ จำนวน ๑๗ โครงการ กระจายอยู่ใน ๖ จังหวัดทางภาคเหนือ ได้แก่ พิษณุโลก เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา กำแพงเพชร และน่าน

โครงการต่างๆ ดังกล่าวเป็นโครงการพัฒนาเพื่อความกินดีอยู่ดีของราษฎร โดยในแต่ละโครงการจะดำเนินโครงการย่อยหรือกิจกรรมต่างๆ อาทิ โครงการฟาร์มตัวอย่าง การส่งเสริมอาชีพ โครงการธนาคารอาหารชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยเหลือราษฎรชาวไทยภูเขาให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข พร้อมทั้งปลูกจิตสำนึกความเป็นไทย โดยให้มีส่วนร่วมกับทางราชการในการดูแลรักษาและปกป้องแผ่นดินไทยสืบไป

๖.๑ พัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ชายแดน

“...ให้หน่วยราชการต่างๆ ดำเนินการช่วยเหลือราษฎรชาวไทยภูเขา
ด้วยการให้ที่อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่เดิม
โดยไม่ต้องอพยพมายังพื้นที่ราบ
เพื่อให้ราษฎรได้อาศัยอยู่ในถิ่นฐานเดิม
สามารถดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม
ที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติมา...
ด้วยการให้ความรู้ ด้วยการปลูกจิตสำนึกความเป็นไทย
และปฏิบัติตามกฎหมายไทย
ตลอดจนการให้ราษฎรชาวไทยภูเขา
ได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าต้นน้ำลำธาร
และให้ความร่วมมือกับทางราชการในการช่วยเหลือด้านความมั่นคง...”

พระราชกระแสรับสั่งกับผู้บัญชาการทหารบก และคณะที่ปรึกษาส่วนพระองค์

ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์

๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒

การพัฒนาเพื่อความมั่นคง... สร้างความกินดีอยู่ดีแก่ราษฎรตามแนวชายแดน

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ “โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงดอยยาว ดอยผาหม่น ดอยผาจิ บ้านร่มฟ้าไทย” และ “โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ภูซัด ภูเมียง ภูสอยดาว” ซึ่งจัดตั้งขึ้นด้วย

เหตุผลทางด้านความมั่นคงตามแผนยุทธศาสตร์พัฒนาตามแนวชายแดนไทย เนื่องจากเป็นดินแดนที่อยู่บริเวณรอยตะเข็บที่ฝ่ายตรงข้ามอาจใช้เป็นแนวทางการเคลื่อนที่คุกคามประเทศไทย พระองค์ทรงทราบถึงปัญหาต่างๆ ของโครงการ อาทิ พื้นที่ทำกินที่มีสภาพเป็นหินและมีความลาดชัน

ไม่เหมาะสมกับการทำเกษตร มีการบุกรุกแผ้วถางป่าอยู่เนืองๆ จนพื้นที่เสื่อมสภาพลง ทำให้ประสบปัญหามีผลผลิตไม่เพียงพอ พระองค์จึงทรงรับโครงการ ทั้ง ๒ เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กองทัพอากาศที่ ๓ จึงร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานพัฒนาในด้านต่างๆ สนองพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการช่วยเหลือราษฎรให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่เป้าหมายให้เกิดประโยชน์สูงสุด แบ่งแยกที่ทำกิน ที่อยู่อาศัยของราษฎรในโครงการออกจากพื้นที่ป่าสงวน จัดหาแหล่งน้ำ เพื่อใช้อุปโภคบริโภค แนะนำ ส่งเสริม สาธิต ถ่ายทอดความรู้ให้กับราษฎรในพื้นที่ตามโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก และเยาวชนได้รับการศึกษา ตลอดจนอนุรักษ์สภาพป่าเพื่อให้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สมบูรณ์ยั่งยืน

พื้นที่ดอยยาว ดอยผาหม่น ดอยผาจิ... ตั้งโรงทอผ้า ส่งเสริมเลี้ยงแกะและสัตว์ปีก

ระหว่างเสด็จฯ ทรงเยี่ยมราษฎรอาสาสมัคร (รอส.) ในพื้นที่บ้านร่มฟ้าไทย ในพื้นที่ดอยยาวฯ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ความช่วยเหลือราษฎรเพื่อให้มีอาชีพและรายได้ โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ให้แก่ภรรยาของ รอส. ชาวเขาที่มีฝีมือในการปักผ้าลายชาวเขา เพื่อเป็นเงินทุนเบื้องต้นในการดำเนินการ และทรงให้ก่อสร้างโรงทอผ้าจำนวน ๒ โรง พร้อมทั้งคัดเลือกภรรยา รอส. เข้าร่วม

โครงการ และพระราชทานก็ จำนวน ๒๐ หลัง โดยใช้ชื่อโครงการว่า “โครงการศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านร่มฟ้าทอง” และทรงจัดตั้งกลุ่มเพื่อส่งเสริมอาชีพขึ้น ได้แก่ กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มผ้าทอชนแกะ กลุ่มทอผ้าใยกล้วย กลุ่มผ้าปักชาวเขา และกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงิน

ต่อมา ในระหว่างเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรและสมาชิกโครงการศิลปาชีพดังกล่าว ได้มีพระราชเสาวนีย์ให้ นางอะตอ แลเซอ ซึ่งมีฐานะยากจน ทดลองเลี้ยงแกะเพื่อนำขนแกะมาทอผ้าคลุมไหล่ และทรงให้เจ้าหน้าที่สอนวิธีเลี้ยงไก่อย่างถูกวิธีแก่นางมอ แซ่ย่าง ซึ่งศูนย์ประสานงานโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ดอยยาวฯ กองทัพภาคที่ ๓

ได้ประสานส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจัดหาพื้นที่ในการดำเนินงานและจัดตั้งเป็น “โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ” ขึ้น และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “โครงการทดลองเลี้ยงแกะและสัตว์ปีกบ้านร่มฟ้าทอง อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย” ส่งเสริมสนับสนุนให้ราษฎรมีทักษะในการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ มีแหล่งอาหารและรายได้อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

พื้นที่ภูซัด ภูเมียง ภูสอยดาว... จัดตั้งหมู่บ้าน ส่งเสริมอาชีพ เน้นเกษตรแผนใหม่

ส่วน “โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ภูซัด ภูเมียง ภูสอยดาว” กองทัพภาคที่ ๓ และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมดำเนินการจัดตั้งหมู่บ้าน ๑๘ หมู่บ้าน รวมทั้งร่วมดำเนินการตามแผนพัฒนาพื้นที่ตามพระราชดำริ ๓ แผนงานหลัก คือ หนึ่ง แผนงานพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน โดยพัฒนาและจัดหาแหล่งน้ำให้กับราษฎรในพื้นที่ อาทิ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรบ้านร่มเกล้า และที่บ้านรักไทย สอง แผนงานพัฒนาอาชีพและการตลาด โดยพัฒนาการเกษตรแบบขั้นบันได และโครงการฟาร์มตัวอย่าง ที่บ้านร่มเกล้า และส่งเสริมการผลิตผ้าใยกล้วย สาม แผนงานส่งเสริมและพัฒนาป่าไม้ โดยการปลูกป่าไม้ใช้สอยสำหรับชุมชน เป็นต้น

นอกจากนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้มีพระราชดำริให้ดำเนินงานโครงการในลักษณะเช่นเดียวกับพื้นที่ดอยยาวฯ คือ ส่งเสริมอาชีพด้วยการเป็นสมาชิกศิลปาชีพกลุ่มทอผ้าหรือกลุ่มปักผ้าชาวเขา โดยพระองค์ได้พระราชทานพระราชทรัพย์เพื่อใช้ในการก่อสร้างอาคารทรงงาน โรงฝึกงาน และอาคารสำนักงาน รวมทั้งทรงมุ่งเน้นให้ราษฎรได้เรียนรู้การทำเกษตรแผนใหม่ที่ถูกต้อง ควบคู่กับการอนุรักษ์ดินและระบบนิเวศป่าไม้บนพื้นที่สูง อาทิ พืชผัก ไม้ดอก และไม้ผลเมืองหนาว

รวมถึงอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชผักและสัตว์ในท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้ราษฎรได้เรียนรู้ด้วยตนเองและนำไปพัฒนาเป็นอาชีพ เป็นต้น

ปวงประชาเป็นสุขสานต์

ตั้งแต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรับโครงการพัฒนาพื้นที่ทั้ง ๒ แห่งดังกล่าว เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย ซึ่งล้วนช่วยให้ราษฎรชาวไทยภูเขาในพื้นที่มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีความสุข ด้วยได้รับการดูแลเอาใจใส่ในทุกข์สุขอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงสามารถแก้ปัญหาเสียดิน ทำให้ลดน้อยลงและหมดไปในที่สุด ตลอดจนมีความมั่นคงด้านต่างๆ ทั้งธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ป่าไม้ แหล่งต้นน้ำ อันช่วยให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านต่างมีรายได้จากการได้รับการส่งเสริมอาชีพต่างๆ ที่พระราชทาน

ด้วยพระเมตตาที่ทรงมีต่อราษฎรผู้ยากไร้ ซึ่งแม้จะอยู่ห่างไกลเพียงใดก็ทรงไม่ทอดทิ้ง ทรงห่วงใยและทรงให้ความช่วยเหลือ จนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและอุ่นใจที่มีแม่หลวงเป็นที่พึ่งพิง เหล่าพสกนิกรในพื้นที่ทั้ง ๒ โครงการ ล้วนซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ และได้ถ่ายทอดเรื่องราวที่ได้รับความช่วยเหลือจนมีชีวิตที่สุขสบายขึ้น ดังนี้

เสียงจากราษฎร “โครงการศิลปาชีพ บ้านร่มฟ้าทอง”

โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงดอยยาว ดอยผาหม่น ดอยผาจิ

จากการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรับโครงการพัฒนาความมั่นคงพื้นที่ ดอยยาว ดอยผาหม่น ดอยผาจิ เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และได้พระราชทานความช่วยเหลือในด้านต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมการประกอบอาชีพทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม ได้ช่วยให้ราษฎรมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ไม่ต้องเหนื่อยยากออกจากพื้นที่หางานทำต่างถิ่น ซึ่งต่างซาบซึ้งในพระเมตตาของพระองค์ที่ทรงมีต่อราษฎรทุกคน และแม้อยู่ห่างไกลถึงริมขอบประเทศที่มีอันตรายรอบด้าน ก็เสด็จมาทรงดูแลทุกข์สุขอย่างทั่วถึง จึงขอถวายความจงรักภักดีต่อพระองค์ตลอดไป

นายบุญชู แช่ว่าง สมาชิกกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงิน
บ้านห้วยหาน ตำบลปอ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

เดิมผมมีความเป็นอยู่ลำบากมาก เมื่อแม่หลวงเสด็จ มาที่นี้ นอกจากพระราชทานสิ่งของแล้ว ทรงให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ ยังพระราชทานโครงการศิลปาชีพ ซึ่งผมได้สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มทำเครื่องเงิน พอฝึกได้ระยะหนึ่งก็สามารถทำเครื่องเงินขายได้ ช่วยให้ผมมีอาชีพ มีรายได้ คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก กลุ่มสมาชิกเครื่องเงินจึงขยายผลการดำเนินงานไปยังหมู่บ้านใกล้เคียง และได้

ร่วมกันผลิตเครื่องเงินไว้สำหรับทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เวลาพระองค์เสด็จ มา เพื่อขอบคุณที่พระองค์ทรงช่วยเหลือพวกเรา ให้มีกินมีใช้ จึงขอเชิญชวนคนไทยทุกคน ร่วมกันถวายความจงรักภักดีและถวายพระพรแด่พระองค์ให้พระองค์ทรงมีสุขภาพแข็งแรง และเป็นแม่หลวงของแผ่นดินตลอดไป

นายเฉลิม อนุชิตวารการ สมาชิกกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงิน
บ้านห้วยหาน ตำบลปอ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

ที่ผ่านมาผมและคนในชุมชนมีรายได้ไม่พอเลี้ยงครอบครัว จนเมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จ มาที่บ้านร่มฟ้าทอง และทรงแนะนำชาวบ้านทำอาชีพเสริม ผมจึงสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงิน จนการทำเครื่องเงินได้กลายมาเป็นอาชีพของผม ช่วยให้เรามีเงินมาจุนเจือครอบครัว และไม่คิดจะไปทำไร่หรือทำอย่างอื่นที่ไม่ดี โครงการของแม่หลวงช่วยให้ความเป็นอยู่ในชุมชนดีขึ้น

มีโรงเรียนให้ลูก มีครู มีหมอ ที่สำคัญช่วยให้ครอบครัวผมรักกันมากยิ่งขึ้น เวลาผมพบใครได้บอกเล่าให้ฟังเสมอว่า แม่หลวงทรงมีพระเมตตามาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับราษฎรที่ยากไร้ จึงขอให้มีความจงรักภักดีต่อพระองค์ และร่วมถวายพระพรให้พระองค์มีพระพลานามัยและสุขภาพแข็งแรง และพระชนมพรรษาที่ยืนนาน

นางอิสราพร กวินตารกา สมาชิกกลุ่มผ้าปักชาวเข
บ้านร่มฟ้าทอง ตำบลปอ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

เมื่อก่อนนี้ดิฉันอยู่บ้านไม่ไผ่ทุ่งหญ้าคา ไม่มีอาชีพ อยากมีรายได้เพื่ออนาคตของครอบครัว จึงสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มผ้าปักชาวเขา ได้รับอบรมวิธีการทำผ้าปัก จนดิฉันและกลุ่มสมาชิกสามารถผลิตผ้าปักชาวเขาขาย และส่งให้กับกองศิลปาชีพ สอนจิตรดา ช่วยให้มีรายได้เสริมมาใช้จ่ายในครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง ช่วยให้มีชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถส่งลูกหลานเข้าโรงเรียน ได้รับการอบรม ช่วยให้ไม่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด แม่หลวงทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อชาวบ้านร่มฟ้าทองมาก ช่วยให้ได้รับบริการต่างๆ ที่ช่วยให้ชีวิตสุขสบายขึ้น จึงขอเชิญชวนทุกคนร่วมถวายความจงรักภักดีโดยการติดธงและตราสัญลักษณ์ ๘๐ พรรษาไว้ที่หน้าบ้าน และร่วมพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาทุกๆ ปี

นางนุชรินทร์ อาทรประชาขิต สมาชิกกลุ่มผ้าปักชาวเข
บ้านร่มฟ้าทอง ตำบลปอ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

ที่ผ่านมาดิฉันต้องทำงานหนัก เดินทางไกลเพื่อไปทำไร่ ไม่มีข้าวของเครื่องใช้ช่วยอำนวยความสะดวก หลังจากเป็นสมาชิกกลุ่มผ้าปักชาวเขาได้ช่วยให้ดิฉันมีรายได้เสริมจากรายได้หลัก สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวจึงดีขึ้น ได้นำความรู้ที่ได้ไปสอนลูกๆ และชักชวนเพื่อนๆ หมู่บ้านใกล้เคียงเข้ามารวมกลุ่มผลิตผ้าปักชาวเขาเพื่อถวายพระองค์ด้วยโครงการของพระองค์ได้ช่วยให้ชีวิตของดิฉันและชาวบ้านมีอยู่มีกินอย่างสุขสบายตามฐานะ พระเมตตาของพระองค์ที่มีต่อดิฉันและชาวบ้านมีมากมาย รู้สึกซาบซึ้งมากที่พระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยชาวบ้านที่อยู่ห่างไกลเช่นนี้ จึงขอเชิญชวนให้พสกนิกรชาวไทยร่วมถวายความจงรักภักดี และทำความดีถวายพระองค์

เสียงจากราษฎร “โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ ภูซัด ภูเมียง ภูสอยดาว”

บ้านนุขเทียน ตำบลบ่อภาค อำเภอน้ำหนาว จังหวัดพิษณุโลก

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับโครงการพัฒนาความมั่นคงพื้นที่ภูซัด ภูเมียง ภูสอยดาว เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ช่วยให้เหล่าราษฎรในพื้นที่ได้รับการจัดตั้งหมู่บ้าน พร้อมมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การเกษตรแผนใหม่ และอาชีพเสริม ซึ่งได้พลิกชีวิตให้มีที่อยู่และที่ทำกิน โดยทำการเกษตรอย่างถูกแบบแผน ได้ผลผลิตเป็นที่น่าพอใจ มีความรู้ความสามารถ และมีมือในการประกอบอาชีพเสริม ช่วยให้ไม่มีรายได้ใช้จ่ายสิ่งจำเป็น และมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบายจากสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการพื้นฐานต่างๆ

นายคำณ พัดเย็น

ราษฎรในพื้นที่โครงการ

ผมได้รับการฝึกอบรมเรื่องเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรแผนใหม่ ผมจึงนำความรู้มาพัฒนาและประยุกต์ใช้จนสามารถเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้น ช่วยให้ครอบครัวมีรายได้พอที่จะใช้จ่ายสิ่งของอื่นๆ ที่จำเป็นซึ่งไม่เคยมีโอกาสดำเนินได้ซื้อไว้ใช้สอย ครอบครัวผมจึงสุขสบายขึ้น ไม่อดขัดขัดสนต่อไป เมื่อมีโครงการของพระองค์เหมือนเดิมมีชีวิตใหม่ ผมและชาวบ้านรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงช่วยให้เราทุกคนได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

มีความกินดีอยู่ดี จึงขอให้ทุกท่านร่วมปฏิบัติภารกิจอย่างเต็มที่และเสียสละดังเช่นที่ปฏิบัติมาตลอดไป เพื่อช่วยกันดำเนินโครงการพระราชดำริต่างๆ มาพัฒนาให้ราษฎรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ตามพระราชประสงค์ของพระองค์

นางสาวสุพิน สรรพการ

สมาชิกศูนย์ศิลปาชีพภูซัดฯ

ก่อนหน้านี้สภาพครอบครัวของดิฉันขัดสนมาก อยากให้ครอบครัวมีอาชีพที่มั่นคง ต่อมาเมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ มาทรงเยี่ยมราษฎร และทรงชักชวนให้สมัครเป็นสมาชิกศูนย์ศิลปาชีพภูซัดฯ ดิฉันพอจะทอผ้าเป็นอยู่บ้างแล้ว จึงเลือกสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้า ได้รับการฝึกอบรมพัฒนาทักษะและมีมือ ช่วยให้ทอผ้าได้สวยงามและมีคุณภาพ รวมทั้งสามารถทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากผ้าทอที่เหลือจากการส่งไปขายให้กองศิลปาชีพ สวนจิตรลดา โดยนำไปขายตามงานเทศกาลต่างๆ ช่วยสร้างรายได้มากยิ่งขึ้น โครงการของแม่หลวงช่วยสร้างอาชีพเสริมที่มี

ความมั่นคง ไม่ต้องเดินทางไปหางานทำในที่ไกลๆ ดิฉันรู้สึกซาบซึ้งและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ จึงขอให้พวกเราคนไทยทุกคนมีความจงรักภักดี ไม่ตัดไม้ทำลายป่า และร่วมกันเป็นคนดีเพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์

นางสมบัติ มีเพชร

สมาชิกกลุ่มทำนาขั้นบันได

สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวดิฉันและคนในชุมชนก่อนมีโครงการลำบากมาก จนสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้หน่วยงานราชการมาร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านในพื้นที่ บ้านนุชเทียนจึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านสะดวกสบาย รวมทั้งทรงให้เจ้าหน้าที่มาให้ความรู้เรื่องเกษตรแผนใหม่ ช่วยให้ชาวบ้านได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น มีคุณภาพ ขายได้ราคา เมื่อการทำเกษตรแผนใหม่ได้ผลดี จึงมีการขยายผลจัดตั้งเป็นสมาชิกกลุ่มทำนาขั้นบันได วิธีดังกล่าวช่วยให้ชาวบ้านได้ผลผลิตต่อพื้นที่สูงขึ้น จนมีคนมารับซื้อถึงหมู่บ้าน ดิฉันและชาวบ้านรู้สึกซาบซึ้งและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่ทรงช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเหล่าราษฎรให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น จึงขอเชิญชวนชาวไทยทุกท่านร่วมกันน้อมนำแนวพระราชดำริและหลักการทรงงานของพระองค์มาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งหากได้ปฏิบัติแล้วจะพบว่าชีวิตสามารถมีความสุขได้อย่างแท้จริง ดังเช่นที่พระองค์ทรงปฏิบัติและทรงสอนคนไทยทุกคนเสมอมา

๖.๒ หมู่บ้านยามชายแดน... เพื่อความมั่นคงของประเทศ

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นห่วงความมั่นคงตามแนวชายแดน
ทรงเป็นห่วงว่าราษฎรชาวเขาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล
ฝ่ายตรงข้ามที่เขาไม่หวังดีต่อประเทศ
เขาจะกลั้ชิตคนเหล่านี้มากกว่าเรา... จะต้องรักษาคนเหล่านี้ไว้...
ทหารก็ดี ตำรวจชายแดนก็ดี หรือกรมป่าไม้ก็ดี
ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ตลอดเวลา
ถ้าราษฎรที่เขาอยู่ตลอดเวลา เขามีความสำนึกเป็นไทย
เขารักประเทศไทย เขาหวงแหนแผ่นดิน
เขาก็จะเป็น “ยาม” ที่ดี...”

พระราชกระแสรับสั่งกับผู้บัญชาการทหารบก และที่ปรึกษาส่วนพระองค์

ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์

๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒

หมู่บ้านยามชายแดน... พัฒนาราชภูมรร่วมปกป้องแผ่นดิน

ด้วยสภาพพื้นที่บริเวณแนวชายแดนโดยเฉพาะบริเวณทิศตะวันตกของประเทศไทยที่ติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ด้านจังหวัดตากและแม่ฮ่องสอน เป็นป่ารกทึบ มีภูเขาสูงสลับซับซ้อนและทุรกันดาร ส่วนใหญ่เป็นที่อาศัยและทำกินของราษฎรชาวไทยภูเขา และแหล่งพักพิงของผู้หนีภัยจากการสู้รบในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่ไม่มีชุมชนตั้งอยู่ ซึ่งเอื้อต่อการกระทำที่ผิดกฎหมาย อาทิ การค้ายาเสพติด แรงงานเถื่อน และลักลอบขนสิ่งของหนีภาษี รวมถึงความเสี่ยงจากโรคติดต่อร้ายแรงต่างๆ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้กองทัพภาคที่ ๓ นำราษฎรชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่กระจัดกระจายให้มารวมกันจัดตั้งเป็นหมู่บ้านและเรียกว่า “หมู่บ้านยามชายแดน” ตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยพระองค์ได้มีพระราชกระแสรับสั่งกับกองทัพบกและคณะที่ปรึกษาส่วนพระองค์ ให้หน่วยงานราชการต่างๆ ดำเนินการช่วยเหลือราษฎรชาวไทยภูเขาด้วยการให้อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่เดิม ไม่ต้องอพยพมายังพื้นที่ราบเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตตามประเพณีของตน ภายใต้การดูแลให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด และปลูกจิตสำนึกความเป็นไทย ตลอดจนให้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าต้นน้ำลำธาร และร่วมมือกับทางราชการช่วยเหลือด้านความมั่นคงสืบไป

แนวทางการจัดตั้งหมู่บ้านยามชายแดนตามแนวพระราชดำริ

กองทัพบกในฐานะหน่วยงานหลักได้ขอความร่วมมือจากส่วนราชการในจังหวัดตากและแม่ฮ่องสอน แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการตามพระราชกระแสของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งได้รับสั่งเพิ่มเติมแก่กองทัพบกในการจัดตั้งหมู่บ้านยามชายแดนดังกล่าวว่า จะต้อง **หนึ่ง** เป็นหมู่บ้านจัดตั้งใหม่บนพื้นที่สูง เนื่องจากราษฎรมีความคุ้นเคย และเป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัยพอสมควร **สอง** เป็นพื้นที่ที่สามารถทำการเกษตรได้ มีแหล่งน้ำและพื้นที่เพียงพอสำหรับราษฎร ๔๐-๕๐ ครอบครัว **สาม** ให้ทหารจัดอบรมระบบป้องกันภัยและฝึกแรงงานข่าว เพื่อให้ราษฎรช่วยเป็นหูเป็นตาหรือเป็นยามชายแดนให้กับทางราชการ สร้างความมั่นคงให้กับประเทศ และ **สี่** มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สนับสนุนฝึกอบรมและพัฒนาด้านอาชีพ

ในขั้นต้นได้มีการจัดตั้งหมู่บ้าน
ยามชายแดนตามแนวพระราชดำริ
ใน ๒ พื้นที่ คือบ้านมะโอโคะ
ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง
จังหวัดตาก และบ้านปางคอง
ตำบลนาปู่ป้อม อำเภอปางมะผ้า
จังหวัดแม่ฮ่องสอน ต่อมาขณะ
เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่
หมู่บ้านยามชายแดน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชดำริให้จัดตั้งเพิ่มเติม อีก ๓ แห่งในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตามลำดับ ได้แก่ บ้านแม่ส่วยอุ ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง บ้านปางคาม ตำบลปางมะผ้า
อำเภอปางมะผ้า และบ้านปายสองแ่ง ตำบลเวียงเหนือ อำเภอปาย เนื่องจากสถานการณ์ต่างๆ
ขณะนั้น เช่น ความไม่ชัดเจนของเส้นแบ่งเขตแดน ประกอบกับมีการสู้รบกันระหว่างกองกำลัง
กลุ่มต่างๆ เป็นเหตุให้ราษฎรทั้งบ้านเรือนอพยพเข้ามาอยู่พื้นที่เขตภายใน ปล่อยให้พื้นที่เป็นช่องว่าง
ล่อแหลมต่อการเป็นภัยคุกคามประเทศ

ฝึกฝนราษฎรเป็น “ยามชายแดน” ร่วมรักษาป่าไม้และอธิปไตยของชาติ

ในการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริดังกล่าว กองทัพบกที่ ๓ ได้รับสมัคร สรรหา และคัดเลือก
เมื่อได้ราษฎรที่สมัครใจร่วมเป็นยามชายแดนแล้ว จึงปลูกจิตสำนึกความเป็นไทย ให้รักและเคารพ
ในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ จัดอบรมให้เรียนรู้การทำหน้าที่เป็น “ยามชายแดน”
โดยการเฝ้าระวัง รายงานข่าว และแจ้งเตือนการรุกล้ำอธิปไตยของกองกำลังต่างชาติ
ตลอดจนติดตามเฝ้าดูพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ และเป็นภัยคุกคามต่อ
ความมั่นคงของชาติ อาทิ กลุ่มผู้ค้ายาเสพติด กลุ่มนายทุนผู้ค้าไม้

รวมถึงฝึกอบรมให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าต้นไม้อาหาร ด้วยการให้ความรู้ ปลูกจิตสำนึก
ให้เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ ตลอดจนฝึกยุทธวิธีทางทหาร เพื่อนำไปใช้ในการ
ป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและคนในชุมชน โดยแต่งตั้งให้ตัวแทนจากครอบครัวละ ๑ คน
เป็นชุดรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน

“หมู่บ้านยามชายแดน”... สร้างความผาสุก และความมั่นคงแก่ราษฎรในพื้นที่

หมู่บ้านยามชายแดนตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ช่วย
สร้างความผาสุกให้แก่ราษฎรในพื้นที่ในทุกด้าน อาทิ ด้านเศรษฐกิจ ช่วยให้ราษฎรได้ทำเกษตรแบบ

ถาวร ไม่ต้องเร่งร้อนแผ้วถางป่าทำอะไรเลื่อนลอย ได้ดำรงชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีรายได้ที่แน่นอนและเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นยังมีอาชีพเสริมเป็นรายได้เพิ่มเติมให้กับครอบครัว ได้แก่ หัตถกรรม ทอผ้า แกะสลักเครื่องเงิน ส่วนทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมได้รับการพัฒนาอย่างมาก แต่ยังคงรักษาวัฒนธรรมของชนเผ่าไว้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ราษฎรยังได้รับการบริการด้านต่างๆ ทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐาน และแหล่งเก็บน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคช่วยให้ชาวไทยภูเขาได้รับสัญชาติไทย มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง สามารถอยู่กับป่าและดูแลรักษาป่าไม่ให้ถูกทำลาย โดยส่วนราชการต่างๆ ได้เข้ามาพัฒนาจนช่วยให้ราษฎรชาวไทยภูเขาเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นหูเป็นตาให้กับทางราชการในการแจ้งเบาะแสข่าวสารที่เป็นภัยต่อสังคม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการช่วยปกป้องรักษาแผ่นดินไทยตามแนวชายแดนได้เป็นอย่างดี

ปวงประชาเป็นสุขศานต์

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้ดำเนินโครงการต่างๆ ในการขจัดปัดเป่าทุกข์ของประชาชนและปัญหาของชาติโดยรวม เป็นผลให้ปัญหาวิกฤติการณ์ในพื้นที่ชายแดนได้รับการบรรเทาและสามารถสร้างความมั่นคงให้ประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งส่งผลให้เกิดความผาสุกแก่ราษฎรอย่างยั่งยืน สมดังพระราชสมัญญานาม “พ่อหลวงและแม่หลวงของแผ่นดิน” ที่ทรงมีพระเมตตาแผ่ไพศาลสู่ราษฎรทั่วหล้า รวมถึงราษฎรในหมู่บ้านยามชายแดนในจังหวัดตาก ซึ่งได้ร่วมถ่ายทอดพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ไว้ ดังนี้

เสียงจากราษฎร “หมู่บ้านยามชายแดน”

“โครงการหมู่บ้านยามชายแดน” ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ช่วยชุบชีวิตเหล่าราษฎรผู้ไม่มีที่ทำกิน อยู่อย่างยากลำบากและกระจัดกระจายตามพื้นที่แนวชายแดน ได้มามีชีวิตใหม่ในหมู่บ้านที่พระองค์ได้พระราชทานอาชีพ พร้อมสาธารณูปโภคสาธารณูปการต่างๆ ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปลอดภัยและมั่นคง เหล่าราษฎรต่างสำนึกและซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงให้ความรักและความช่วยเหลือที่เท่าเทียมกันระหว่างชาวเมืองกับชาวเขา จึงขอร่วมเป็น “ยามชายแดน” คอยเฝ้าปกป้องและระวังภัยให้กับหมู่บ้านและประเทศไทยตลอดไป

นายสุชาติ ดลใจคณาทรัพย์

บ้านมะโอโคะ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

การจัดตั้งหมู่บ้านยามชายแดน ได้ช่วยให้ราษฎรที่ยากไร้ ไม่มีที่ทำกิน ได้รับการจัดสรรที่ดินได้อยู่อาศัยและทำกิน พร้อมทั้งได้จัดสร้างและจัดหาสิ่งต่างๆ พัฒนาให้ชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น เช่น มีโรงเรียน มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” มีสุขศาลา มีการป้องกันภัยคุกคาม เช่น ยาเสพติด และสิ่งผิดกฎหมาย และได้รับ

ความรู้ในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งช่วยให้ผมและชาวบ้านอยู่กันอย่างมีความสุข มีรายได้เสริมที่มั่นคงจากการเป็นสมาชิกศิลปาชีพ ผมรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมาก ที่ได้ช่วยให้ผมซึ่งก่อนหน้านี้ขายพืชผลไม่ได้ราคา ถูกเอารัดเอาเปรียบ มีชีวิตที่ดีขึ้น จากที่เคยอดอยากแร้นแค้นไม่มีที่ทำกิน กลับได้มีที่อยู่อาศัยและที่ทำกินเป็นถาวร ได้รับความรู้ ให้รู้จักพัฒนาตนเอง ผมจึงขอเชิญชวนให้คนไทยทุกคนสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ด้วยการน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยผมได้ตั้งปณิธานไว้ว่าจะเป็นคนดี ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่เพื่อถวายแด่พระองค์ และขอให้พระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

นายพงษ์สิทธิ์ ธรรมปรากฏ

บ้านปางคอง ตำบลนาปู่ป้อม อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เมื่อมี “โครงการหมู่บ้านยามชายแดน บ้านปางคอง” ผมเห็นว่า เป็นโครงการของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งเคยได้ยินว่าสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแก่ราษฎร จึงสนใจและสมัครเป็นยามชายแดน หลังจากเข้าร่วมโครงการ ผมพบว่าที่ผมคิดและได้ยินนั้นเป็นความจริง ผมและชาวบ้านปางคองมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ได้มีที่อยู่อาศัยและที่ทำกินเป็นหลักแหล่ง มีรายได้แน่นอนจากการทำการเกษตรอย่างถูกวิธี รวมทั้งได้รับการฝึกและส่งเสริมอาชีพอย่างต่อเนื่องช่วยให้ชาวบ้านสุขสบายขึ้นมาก พระมหากรุณาธิคุณของพระองค์มากล้นจนผมซาบซึ้งและไม้อาจอธิบายได้ ผมจึงอยากเชิญชวนให้คนไทยทุกคนแสดงความจงรักภักดี ไม่ตัดไม้ทำลายป่า ไม่ค้าและเสพยาเสพติด โดยตัวผมเองขอปฏิบัติหน้าที่รายงานความเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ไม่หวังดีต่อชาติบ้านเมืองให้กับเจ้าหน้าที่ เพื่อปกป้องแผ่นดินไทยถวายพระองค์

ปฏิพัทธ์ พัฒนากายา

บ้านดอยผักกูด ตำบลเวียงเหนือ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผมและราษฎรในบ้านดอยผักกูดส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรแต่ไม่ค่อยได้ผล ทำให้ชาวบ้านอพยพออกจากหมู่บ้าน เมื่อมีการจัดตั้งหมู่บ้านยามชายแดนตามแนวพระราชดำริของแม่หลวง ผมและกลุ่มราษฎรที่มีที่ทำกินจำกัดจึงสมัครร่วมโครงการ ซึ่งได้รับจัดสรรที่ดินให้อยู่อาศัยและทำกิน รวมทั้งอบรมเรื่องการเกษตร โดยเฉพาะส่งเสริม

ให้ปลูกพืชเศรษฐกิจ ช่วยให้ราษฎรทุกคนมีอาชีพเสริม มีรายได้เลี้ยงตนเองได้ ส่งผลให้ชุมชนรักถิ่นฐาน ไม่อพยพไปอยู่ที่อื่น ตลอดจนได้เป็นต้นแบบการพัฒนาหลายๆ อย่าง อาทิ การปลูกกาแฟ การดูแลรักษาป่า ฯลฯ และได้ขยายผลไปยังหมู่บ้านใกล้เคียงอื่นๆ อาทิ บ้านปายสองแ่ง หัวปาย แอโก้ และห้วยแห้งละหมซาบซึ่งในน้ำพระราชหฤทัยของแม่หลวงที่ทรงมีความรักให้อย่างเท่าเทียมกันระหว่างชาวเมืองกับชาวเขา จึงขอเชิญชวนให้พสกนิกรชาวไทยร่วมใจกันปลูกไม้ยืนต้นคนละต้นสองต้นถวายเป็นพระราชกุศล และร่วมกันถวายพระพรให้พระองค์มีพระชนมพรรษายั่งยืนนาน

นางนาหอ แสงทิพย์

บ้านอาไ้ ตำบลนาปู่ป้อม อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เดิมขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้ เมื่อได้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านยามชายแดนของพ่อหลวงและแม่หลวง ดิฉันได้รับการจัดสรรที่ทำกินและสร้างบ้านให้อยู่อาศัย รวมทั้งได้รับความช่วยเหลือในการประกอบอาชีพหลักและเสริม มีแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคและบริโภค ได้รับการรักษาเมื่อเจ็บป่วยและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น ไฟฟ้าโซล่าโฮม ประปาภูเขา ตลอดจนได้รับการดูแลอย่างดีจากทหารที่ประจำอยู่ในหมู่บ้าน ปัจจุบันนี้ดิฉันและชาวบ้านได้อยู่ดีกินดี มีความสุขในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง โดยดิฉันได้บอกเล่าให้ญาติและเพื่อนบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น บ้านห้วยเสือเฒ่า ได้ทราบถึงการพัฒนาของบ้านอาไ้ เพื่อให้ชาวบ้านในหมู่บ้านอื่นได้มีชีวิตที่ดีขึ้นด้วย ดิฉันดีใจและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่ทรงเห็นความสำคัญของพสกนิกรชาวไทยภูเขาไม่ทอดทิ้งให้อยู่อย่างยากลำบาก จึงขอเชิญชวนให้ร่วมกันทำความดีเพื่อถวายพระองค์ ร่วมสร้างฝาย ปลูกต้นไม้ และจุดเทียนชัยถวายพระพร ขอให้พระองค์อยู่กับประชาชนชาวไทยตลอดไป

นายสุรพล สร้างแผ่นผา

บ้านแม่ส่วยอุ ตำบลผาป่อง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เมื่อผมได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านยามชายแดน ได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย มีไฟฟ้า และน้ำประปาใช้ ได้รับการฝึกอบรมทั้งทางด้านการเกษตรและการประกอบอาชีพเสริม อาทิ การทำหมวก ไม้กวาด ตะกร้า การทอผ้า ช่วยให้มีความรู้มาจนเจือจรรอบครัว มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ช่วยให้ราษฎรในโครงการมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นตามวิถีชีวิตชนเผ่า มีรายได้จากการทอผ้าส่งไปกองศัลปาชีพสวนจิตรลดา บุตรหลานได้รับการศึกษาใกล้บ้าน จึงขอเชิญชวนให้พสกนิกรชาวไทยถวายความจงรักภักดี โดยการจุดเทียนชัยถวายพระพร ร่วมกันทำบุญตักบาตรเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล และทำความดีถวายแด่พระองค์

๖.๓ พัฒนาเกษตรที่สูง... พัฒนาอาชีพราษฎรตามชายแดน

“...ให้ส่งเสริมด้านการศึกษาแก่ชาวเขาเผ่ามูเซอดำ
และชาวเขาเผ่าปะหล่อง
เพื่อพัฒนาวิถีชีวิตให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น
โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้รับประสบการณ์
และแนวทางการเกษตรไร้สารพิษ
เพื่อจักได้นำไปใช้การประกอบอาชีพที่บ้านของตนเองได้...”

พระราชดำรัส ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒

สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง... แหล่งเรียนรู้การใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่า

ช่วงระหว่างปี ๒๕๔๕-๒๕๔๗ ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎร ทรงพบว่าพื้นที่ป่าไม้ทางภาคเหนือถูกบุกรุกแผ้วถางและเสื่อมโทรมลงเนื่องจากการทำไร่เลื่อนลอย รวมทั้งปัญหาอื่นๆ เช่น แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและผลผลิตตกต่ำ พระองค์จึงได้มีพระราชดำริให้เจ้าหน้าที่ด้านการเกษตรไปสอนราษฎรให้รู้จักการเกษตรอย่างถูกวิธี เพื่อให้ราษฎรสามารถใช้พื้นที่ดินจำนวนน้อยให้เกิดผลผลิตสูงสุด โดยทรงทำให้ดูเป็นตัวอย่างว่าพื้นที่ ๕๐๐ ไร่สามารถให้ผลผลิตได้เท่ากับที่ดินที่ถูกแผ้วถาง ๕,๐๐๐ - ๖,๐๐๐ ไร่ จึงเกิดเป็น “โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง” ขึ้น ทั้งนี้ พระองค์ทรงให้เลือกพื้นที่ที่อยู่ตามยอดเขาและติดชายแดนเพื่อให้ราษฎรได้ร่วมฟื้นฟูสภาพป่า รวมทั้งทำหน้าที่ช่วยดูแลปกป้องพื้นที่แนวชายแดนด้วย

กองทัพบกและหน่วยงานราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจึงร่วมสนองพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พัฒนาให้ราษฎรชาวไทยภูเขาได้มีอาชีพเกษตรตามหลักวิชาการ แผนใหม่ ทดแทนการทำไร่เลื่อนลอย สร้างงานให้ราษฎรมีอาชีพ มีรายได้ ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ตลอดจนสร้างจิตสำนึกราษฎรชาวไทยภูเขาให้มีส่วนร่วมในการฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่มีคุณภาพและป่าไม้ที่สมบูรณ์ตลอดไป รวมทั้งพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเป็นสถานตัวอย่างในการขยายผลไปสู่พื้นที่อื่นในลักษณะเดียวกัน

พระราชทานแนวทางพัฒนา... เสริมสร้างการมีส่วนร่วมปกป้องผืนป่าและแผ่นดินไทย

นอกจากนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้จัดตั้งสหกรณ์การเกษตรด้วย เพื่อให้ราษฎรรวมกลุ่มและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวางแผนการผลิต ไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อน เช่น ไม่ปลูกพืชผักชนิดเดียวกันจนผลผลิตล้นตลาด ขายได้ในราคาที่ไม่เพียงพอกับค่าปุ๋ยและค่าขนส่ง เป็นต้น วางแผนการตลาดการ

แปรรูปผลผลิตให้เป็นเกษตรอุตสาหกรรม เช่น การนำกาแฟพันธุ์อาราบิก้าที่ปลูกมาควมบรรจุของวางขายในสถานี เพื่อเพิ่มมูลค่าและเก็บรักษาผลผลิตไว้ได้นาน รวมทั้งรวมกลุ่มกันจำหน่ายผลผลิต ไม่ให้ถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง ตลอดจนทรงให้จัดทำโครงการเกษตรที่ปลอดสารเคมีและยาฆ่าแมลง โดยใช้พืชตามธรรมชาติ รวมถึงจ้างแรงงานราษฎรเพื่อยกระดับรายได้ ส่งเสริมให้ราษฎรมีอาชีพเสริมตามที่ตนถนัด เช่น ทอผ้า จักสาน ทำเครื่องเรือนจากไม้ไผ่ นอกเหนือจากการทำการเกษตร

ขยายผลสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง... สู่อีก ๖ จังหวัดในภาคเหนือ

เมื่อสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงดำเนินการได้ผลดี พระองค์ได้มีพระราชดำริให้ดำเนินโครงการดังกล่าวในพื้นที่ต่างๆ อีกหลายแห่ง โดยขณะนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๗ แห่ง กระจายอยู่ใน ๖ จังหวัดทางภาคเหนือ คือ พิชณุโลก เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา กำแพงเพชร และน่าน อาทิ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริภูพยัคฆ์ ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน โดยนำพื้นที่ที่ถูกแผ้วถางมาฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพที่สมบูรณ์ และจัดระเบียบพื้นที่ชายแดนให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง อันเป็นการช่วยสกัดกั้นการแพร่กระจายของยาเสพติด สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงบ้านห้วยหยวกป่าโซ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยส่งเสริมการปลูกไม้เพื่อใช้ในงานศิลปาชีพ ฟื้นฟูสภาพป่า จัดสร้างฝายต้นน้ำสร้างโรงเรือนเพาะชำไม้ดอก ปลูกไม้ดอก และพืชผักเมืองหนาวแบบขั้นบันได เป็นต้น

สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง บ้านนาเกวียน ตำบลนาเกียน อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงขาดความรู้การทำเกษตรอย่างถูกวิธี ทำให้ดินเสื่อมสภาพอย่างรวดเร็ว รวมทั้งขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค ราษฎรจึงได้รวมตัวกันขอพระราชทานความช่วยเหลือจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อขอให้ทรงจัดตั้งสถานีพัฒนาการ

เกษตรที่สูง พร้อมให้คำมั่นสัญญาว่าจะเลิกตัดไม้ทำลายป่า เลิกล่าสัตว์ และให้ใช้พื้นที่ดินที่เคยบุกรุกจับจองไว้จำนวน ๓๘๓ ไร่ จัดตั้งเป็นสถานีพัฒนาการเกษตรพื้นที่สูง และมอบพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมคืนให้กับทางราชการ เพื่อดำเนินการฟื้นฟู โดยไม่เรียกร้องค่าตอบแทนใดๆ

ปวงประชาเป็นสุขสานต์

การจัดตั้งสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง นอกจากเป็นแปลงสาธิตตัวอย่างในการปลูกพืชผักเมืองหนาว และนาขั้นบันไดทดแทนการทำไร่เลื่อนลอย ให้ราษฎรได้เรียนรู้การใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยสามารถให้ผลผลิตข้าวจาก ๑๕ ถึงต่อไร่ เป็น ๔๓ ถึงต่อไร่ และจะพัฒนาให้ผลิตได้ ๕๐ ถึงต่อไร่ต่อไป ยังได้ช่วยส่งเสริมอาชีพและรายได้แก่ราษฎรให้มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยพืชผักผลไม้ที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกนั้นทางสถานีรับซื้อและนำไปแปรรูปส่งขาย นำรายได้มาหล่อเลี้ยงชาวบ้าน จึงนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันใหญ่หลวงของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงช่วยให้ชาวบ้านมีอาชีพที่ยั่งยืน มีอาหาร มีน้ำใช้ มีรายได้เพิ่มขึ้น ๓,๐๐๐ – ๔,๐๐๐ บาทต่อเดือน อาจไม่มากนักหากเทียบกับคนในเมือง แต่สามารถมีชีวิตความเป็นอยู่แบบพอเพียง ซึ่งช่วยให้คนที่มีความสุขได้ไม่ต่างกัน ดังคำบอกเล่าของราษฎรในพื้นที่โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง ดังนี้

เสียงจากราษฎร “โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพบว่าราษฎรในพื้นที่สูงมักประสบปัญหาการทำเกษตรไม่ถูกวิธีและพื้นที่ทำกินเสื่อมสภาพ จึงมีพระราชดำริให้ตั้งสถานีทดลองเกษตรที่สูงขึ้นเพื่อให้ราษฎรได้ทำการเกษตรที่ถูกวิธีตามหลักวิชา ปลูกพืชได้เหมาะสมกับสภาพดินและภูมิอากาศ ตลอดจนใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งได้ผลดียิ่ง ช่วยให้ราษฎรในพื้นที่โครงการที่ขยายผลการดำเนินงานไปถึง ๑๗ แห่งใน ๖ จังหวัดของภาคเหนือ ได้รับการพัฒนาทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมที่ได้พระราชทานพร้อมกันไป ไม่ต้องเร่ร่อนหาที่ทำกินใหม่ และได้ใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุข

นายหม่อ แซ่ม้า ผู้ใหญ่บ้านป่าคา

ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ในอดีตหมู่บ้านป่าคามีความยากลำบาก ไม่สามารถสัญจรไปมาได้ ในฤดูฝน ไม่มีสถานพยาบาล และเจ้าหน้าที่ไม่สามารถเดินทางเข้ามาได้ การเข้าร่วมโครงการของผมและราษฎรส่วนใหญ่คาดหวังว่าจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นซึ่งเมื่อได้เข้าร่วมโครงการแล้วปรากฏว่า ทุกคนต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงช่วยให้หมู่บ้านได้รับบริการต่างๆ เทียบเท่ากับคนในเมือง โดยบางรายได้ยกพื้นที่ทำกินให้กับโครงการ เพื่อแสดงเจตนาถึงความรัก ศรัทธา และจงรักภักดี ผมจึงขอร่วมถวายความจงรักภักดี และขอเชิญชวนให้ทุกคนทำความดีถวายพระองค์ เพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อพสกนิกรและประเทศไทย

นางตา บัวเหล็ก

บ้านสะจุก ตำบลขุนน่าน อำเภอนครหลวง จังหวัดน่าน

เมื่อได้รับการอบรมด้านการเกษตร จึงนำมาประยุกต์ใช้กับพื้นที่ตนเอง ช่วยให้ได้ผลผลิตและมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ความเป็นอยู่จึงดีขึ้นเป็นลำดับ เมื่อเพื่อนบ้านเห็นทำแล้วได้ผลดีก็ทำตาม จนขณะนี้หมู่บ้านใกล้เคียงอยู่กันอย่างสุขสบายตามอัตภาพ ไม่อดมื้อกินมื้ออย่างแต่ก่อน พระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ช่วยให้มีความรู้ด้านการเกษตรแบบพอเพียง ช่วยให้ชาวบ้านไม่หลงทางไปกับความฟุ้งเฟ้อและกระแสวัตถุนิยม จึงขอเชิญชวนให้ทุกคนสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ ซึ่งทรงช่วยให้ประชาชนไทยทุกคนแม้อยู่ห่างไกล ก็ได้รับพระราชทานความช่วยเหลือ ขอพระองค์ทรงพระเจริญ และขอเชิญชวนให้พี่น้องประชาชนชาวไทยทำความดีถวายพระองค์ รวมทั้งร่วมถวายพระพรแด่พระองค์ให้ทรงมีพระพลานามัยแข็งแรงนานเท่านาน

นางวะ อัคระจินดาพล

บ้านสันติสุข ตำบลขุนควร อำเภอบง จังหวัดพะเยา

ดิฉันอยากเข้าเฝ้าฯ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ อยากทำงานและเรียนรู้งานด้านเกษตร จึงเข้าร่วมโครงการและสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มสมุนไพรชาเจียวภู่อัน ทำให้เป็นสมุนไพรชาย ช่วยให้มีความรู้และนำเงินมาจับจ่ายใช้สอยในสิ่งจำเป็นอื่นๆ

การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ได้ช่วยให้มีความรู้ นำมาเลี้ยงชีพได้ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสมุนไพร และเมื่อกลุ่มเหล่านี้ได้ผล ได้เพิ่มกลุ่มต่างๆ อีก เช่น กลุ่มนวดแผนไทยและกลุ่มฝังเข็ม เป็นต้น โครงการของแม่หลวงช่วยให้พวกเราอยู่สุขสบายขึ้นมากไม่ต้องดิ้นรนไปหางานทำไกลๆ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ จึงขอเชิญชวนให้ชุมชนต่างๆ ร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้เฉลิมพระเกียรติ และลงนามถวายพระพรที่โรงเรียนในหมู่บ้านของตัวเอง เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อพระองค์

นายอาผำ มาเยอะ

บ้านห้วยหวกป่าโซ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

เมื่อผมกับชาวบ้านได้เข้าร่วมโครงการพบว่าดีมาก เปรียบเทียบสมัยก่อนกับปัจจุบันแตกต่างกันมาก อย่างเช่นพื้นที่แถบนี้อยู่ใกล้ชายแดน เป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติด จึงมีปัญหาเกี่ยวกับการค้ายา เดิมนั้นเบาบางมากจนแทบจะไม่มี บ้านราษฎรซึ่งเมื่อก่อนมุ่งหน้าค้า เดิมนั้นมุ่งกระเบื้องกันหมด ชาวบ้านสามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัว

ให้อยู่ดีมีสุข มีบ้านอยู่อาศัยที่ถาวร ผมจึงขอเป็นตัวแทนถ่ายทอดเสียงจากชาวบ้านห้วยหวกป่าโซที่ต่างอยากให้พ่อหลวงทรงหายประชวร มีพระวรกายแข็งแรง และขอถวายพระพรให้พ่อหลวงและแม่หลวงของชาวไทย มีพระชนมพรรษายืนนาน และอยู่กับประชาชนตลอดไป

นายภูมิชัย ประเสริฐ

บ้านนาเกียน ตำบลนาเกียน อำเภอมวกก่อ จังหวัดเชียงใหม่

สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวขัดสนมาก เมื่อร่วมโครงการแล้ว นอกจากจะช่วยให้มีอาชีพ มีที่ทำกินแล้ว ยังได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นจากหน่วยงานราชการที่เข้าร่วมดำเนินโครงการ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต ๕ ได้เข้ามาพัฒนาด้านการศึกษา เป็นต้น ผมรู้สึกสำนึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นอย่างยิ่ง จึงขอเชิญชวนประชาชนทุกคนร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่และเสียสละเพื่อถวายแด่พระองค์

“...ขอให้ทุกท่านตระหนักว่าที่ข้าพเจ้าได้รับเหรียญ เขมเรตีกิติ
ที่ได้รับการยกย่องกิติ
ก็เพราะว่าความร่วมมือ ความช่วยเหลือ
สนับสนุนจากท่านทั้งหลายทุกคน
มีฉะนั้นแล้วถ้าฟังคนเดียวจะทำอะไร
ให้สำเร็จหมดทุกอย่างนี้เป็นไปไม่ได้...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ
ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต

๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๒

๓

นานาประเทศเทิดพระเกียรติคุณ

ส่วนที่ ๓

นานาประเทศเทิดพระเกียรติคุณ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทุ่มเทพระวรกาย และพระราชหฤทัยในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ราษฎรชาวไทย พระราชทานความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้ ด้วยโอกาส เคียงข้างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดมา พระองค์ทรงงานทุกวันอย่างมีทรงเหน็ดเหนื่อย ด้วยทรงเห็นว่าทุกข์ของราษฎร นั้นรอไม่ได้ แม้จะต้องเสด็จพระราชดำเนินลุยน้ำ บุกป่าฝ่าดงในระยะทางไกล อันตรายเป็นด้าน ก็มีทรงเกรงกลัวและย่อท้อต่อความยากลำบาก ด้วยมีพระราชประสงค์รับทราบปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร เพื่อหาแนวทางจัดทุกข์บำรุงสุขแก่อาณาประชาราษฎร์ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จึงมีพระราชดำริริเริ่มโครงการพัฒนาอันหลากหลายทั้งด้านการพัฒนาสังคม ชนบท คุณภาพชีวิต เกษตรกรรม สาธารณสุข การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระจายไปในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ เพื่อให้คนไทยมีอาชีพ มีรายได้ มีสุขภาพ และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี

ผลของการทรงงานอย่างหนักยิ่งตลอดมา ทำให้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระองค์ สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตแก่ผู้ยากไร้ สร้างงาน อาชีพ รายได้ ทั้งยังเป็นการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมไทย ให้แพร่หลายไปทั่วโลก รวมทั้งการส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ สัตว์ป่า ให้ทุกชีวิตสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเกื้อกูลซึ่งกันและกันนำสู่ความสุขอย่างยั่งยืน จนได้รับพระราชสมัญญานาม “พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ”

นอกจากนี้ ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงเป็นดัง “พระแม่แห่งแผ่นดิน” ศูนย์รวมใจของประชาชนชาวไทยเคียงคู่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำให้หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ พร้อมใจกันขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายประกาศนียบัตรและปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ รวมถึงรางวัลเกียรติคุณแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมากมาย อาทิ ปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขามนุษยธรรม ทูลเกล้าฯ ถวายโดย มหาวิทยาลัยทัฟต์ แห่งรัฐแมสซาชูเซต สหรัฐอเมริกา ประกาศนียบัตรเทิดพระเกียรติ “นักอนุรักษ์ดีเด่นด้านการอนุรักษ์ ป่าไม้และสัตว์ป่า” (Award as an Outstanding Conserver of Forests and Wildlife) ทูลเกล้าฯ ถวายโดย กองทุนอนุรักษ์สัตว์ป่าแห่งโลก (World Wildlife Fund) สหรัฐอเมริกา เจริญเชเรส ทูลเกล้าฯ ถวายโดย องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) และ รางวัลหลุยส์ ปาสเตอร์ (Louis Pasteur) ทูลเกล้าฯ ถวายโดยคณะกรรมการหม่อนไหมสากล (ISC)

นานาประเทศเทิดพระเกียรติคุณ

ตลอดระยะเวลากว่า ๖๐ ปี ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้และด้อยโอกาส เคียงข้างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสมอมาเป็นที่ประจักษ์ว่าทรงทุ่มเทและตรากตรำพระวรกายอย่างมิทรงเห็นแก่เหน็ดเหนื่อย เพื่อส่งเสริมให้พสกนิกรอยู่ดีมีสุข ทุกพระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติได้นำความเจริญและประโยชน์สุขสู่ปวงประชาและชาติบ้านเมือง หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ จึงพร้อมใจกันขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายประกาศนียบัตรและปริญญารวมถึงรางวัลประกาศเกียรติคุณแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเป็นจำนวนมาก

พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักและเข้าพระราชหฤทัยอย่างลึกซึ้งถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหลายโครงการจึงเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยเสมอ โดยทรงดูแลและทรงงานอย่างหนักเพื่อความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อพิทักษ์รักษาความหลากหลายทางชีวภาพอันนำมาซึ่งความอยู่ดีกินดีของพสกนิกร

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงทูลเกล้าฯ ถวายพระราชสมัญญานาม **“พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ”** แต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในปีสากล

แห่งความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๓) ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ ด้วยพระปรีชาสามารถ และพระวิริยะอุตสาหะมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน เป็นแบบอย่างแก่พสกนิกรไทยให้ร่วมมือร่วมใจอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ

ของประเทศให้ยั่งยืน เพื่อเป็นมรดกแก่อนุชนรุ่นหลัง จนเป็นที่ประจักษ์แก่สากล

ขอพระราชทานพระนามตั้งชื่อดอกไม้

นอกจากนี้ หลายหน่วยงานในต่างประเทศหลายประเทศต่างซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงได้ขอพระราชทานพระนามควีนสิริกิติ์ตั้งชื่อดอกไม้พันธุ์ใหม่ที่ค้นพบ ได้แก่ รัฐบาลฟิลิปปินส์ ได้ขอพระราชทาน พระนามตั้งชื่อดอกคอนญ่าพันธุ์ที่พบใหม่ว่า **“คอนญ่าควีนสิริกิติ์”** นายองเดส อองดริก ชาวเบลเยียม ได้ตั้งชื่อพันธุ์กุหลาบสีเหลืองดอกใหญ่งดงามมากกว่า **“กุหลาบควีนสิริกิติ์”** และบริษัทแบล็กแอตดน์ฟลอริชของอังกฤษได้ขอพระราชทานพระราชานุญาตตั้งชื่อดอกกล้วยไม้พันธุ์แคทลียาสีขาว ซึ่งได้รับรางวัลระดับสูงจากพันธุ์ไม้แห่งชาติว่า **“แคทลียาควีนสิริกิติ์”** โดยได้จดทะเบียนเมื่อปี ๒๕๐๑

ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาและประกาศนียบัตรเทิดพระเกียรติ

ด้วยพระปรีชาสามารถในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดีขึ้น ทรงดูแลสุขภาพของประชาชน ส่งเสริมอาชีพ และถ่ายทอดวิชาความรู้หลายด้านแก่ประชาชนชาวไทยที่ด้อยโอกาสอย่างต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศหลายแห่ง จึงได้ขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายปริญญา **ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์**แด่พระองค์มากมาย หลากหลายด้าน ที่สำคัญ อาทิ

ด้านพัฒนาสังคมและมนุษยธรรม
ทูลเกล้าฯ ถวายโดยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์
ราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยนเรศวร และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

รวมถึงมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเซนโตรเอสโคลาร์ (Centro Escolar University) ประเทศฟิลิปปินส์ มหาวิทยาลัยทัฟต์ (Tufts University) รัฐแมสซาชูเซตส์ วิทยาลัยคองคอร์ด (Concord College) มหาวิทยาลัยจอร์จทาวน์ (Georgetown University) มหาวิทยาลัยจอห์น ฮอปกินส์ (Johns Hopkins University) แห่งมลรัฐแมรีแลนด์ มหาวิทยาลัยซิลเลอร์อินเตอร์เนชันแนล (Shiller International University) สหรัฐอเมริกา และมหาวิทยาลัยโตไก (Tokai University) ประเทศญี่ปุ่น

ด้านรัฐศาสตร์ ทูลเกล้าฯ ถวายโดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ด้านพัฒนาการเกษตร ทูลเกล้าฯ ถวายโดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้

ด้านการพัฒนาการศึกษา ทูลเกล้าฯ ถวายโดยวิทยาลัยวิชาการศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ด้านสาธารณสุขและการแพทย์ ทูลเกล้าฯ ถวายโดยมหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ด้านการบริหารและพัฒนาเศรษฐกิจ ทูลเกล้าฯ ถวายโดยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ด้านการออกแบบและศิลปวัฒนธรรม ทูลเกล้าฯ ถวายโดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ด้านภาษาและการสื่อสาร ทูลเกล้าฯ ถวายโดยมหาวิทยาลัยแห่งนครเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยทักษิณ

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทูลเกล้าฯ ถวายโดยมหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

นานาประเทศสรรเสริญพระบารมี

ด้วยพระราชหฤทัยที่งดงามยิ่ง และทรงห่วงใยพสกนิกรของพระองค์อยู่ตลอดเวลา สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นดัง “**พระแม่ของแผ่นดิน**” จึงมิได้มีแต่เพียงคนไทยเท่านั้นที่ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่เปรียบมิได้ แต่ยังเป็นທີ່ประจักษ์แก่มานานาประเทศทั่วโลก ต่างยกย่องสรรเสริญพระเกียรติคุณและได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ดังนี้

ด้านการพัฒนาประเทศ และการพัฒนาชนบท ที่สำคัญ อาทิ

เหรียญเซเรส (Ceres Medal) พร้อมแผ่นสลักคำจารึกประกาศเกียรติคุณ มีอักษรจารึกว่า

“To give without discrimination” องค์การอาหารและเกษตรแห่ง

สหประชาชาติ (FAO) ทูลเกล้าฯ ถวายเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๒ เพื่อเทิดพระเกียรติในฐานะที่ทรงอุทิศพระองค์เพื่อพัฒนาสตรีและประชาชนในชนบท เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งทรงส่งเสริมและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาติ

รางวัลเกียรติคุณ “First Distinguished Service Award” สหพันธ์พิทักษ์เด็ก (Save the Children Federation) ทูลเกล้าฯ ถวายเมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๔ เพื่อเทิดพระเกียรติเนื่องในพระราชกรณียกิจที่พระองค์ทรงช่วยเหลือผู้ยากไร้ในชนบท ผู้ลี้ภัย และเด็กพิการ

รางวัลสตูดิโอเฉลิมพระเกียรติคุณสูงสุดจากงาน Brussels Eureka 2001 : 50th Anniversary of the World Exhibition of Innovation, Research and New Technology ณ กรุงบรัสเซลส์ ราชอาณาจักรเบลเยียม โดย Bulgarian American Chamber of Commerce and Industry (BACCI) ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล จำนวน ๓ รางวัล จากผลงานของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ และศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในฐานะที่ทรงได้พัฒนาชนบทไทย โดยส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มสูงขึ้นจากการสร้างสรรค์งานศิลปาชีพ

ด้านการพัฒนาเกษตร อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญ อาทิ

ประกาศนียบัตรเทิดพระเกียรติ “นักอนุรักษ์ดีเด่นด้านการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่า”

(Award as an Outstanding Conserver of Forests and Wildlife) กองทุนอนุรักษ์สัตว์ป่าแห่งโลก (World Wildlife Fund) สหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวายเมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๙

เหรียญ UNEF Gold Medal of Distinction โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ ทูลเกล้าฯ ถวายเมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ เพื่อเฉลิมพระเกียรติที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจดีเด่นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ

รางวัลหลุยส์ ปาสเตอร์

(Louis Pasteur) คณะกรรมการ หม่อนไหมสากล (ISC) ทูลเกล้าฯ ถวาย เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๕ เพื่อเฉลิมพระเกียรติในพระราชกรณียกิจด้านการอนุรักษ์และพัฒนาการผลิตไหมไทยจนเป็นที่รู้จักของทั่วโลก รวมทั้งทรงช่วยให้ราษฎรผู้ผลิตไหมไทยมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

เหรียญ IUCN Gold Medal สหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโลกทูลเกล้าฯ ถวาย เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ เพื่อเฉลิมพระเกียรติคุณในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการประชุมใหญ่ สมัชชาสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโลก ครั้งที่ ๓ ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร

ด้านการพัฒนามนุษย์ สาธารณสุข และการพัฒนาสังคม ที่สำคัญ อาทิ

รางวัลความช่วยเหลือแก่ผู้ลี้ภัย ประจำปี ๑๙๙๐ (The Center for Migration Studies Immigration and Refugee Policy Award 1990) ศูนย์ศึกษาการอพยพ (CMS) องค์การสหประชาชาติ ทูลเกล้าฯ ถวายเมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๓๓ เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงเป็นผู้นำดีเด่น ด้านมนุษยธรรมในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ลี้ภัยนับล้านคนที่หลบภัยเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่ปี ๒๕๑๘

รางวัลด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ประจำปี ๒๕๓๔ (International Humanitarian Award) กลุ่มผู้สนับสนุนพิพธิภัณฑ์เด็กแห่งกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. สหรัฐอเมริกาทูลเกล้าฯ ถวายเมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๔ เพื่อเทิดพระเกียรติที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ เพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยชาติ มาโดยตลอด พร้อมทั้งประกาศว่า วันที่ ๑ พฤศจิกายน ของทุกปีเป็นวัน Queen Sirikit Day

เหรียญโบโรพุทโธทองคำ (UNESCO Borobudur Gold Medal) องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ทูลเกล้าฯ ถวายเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๕ ในฐานะที่พระองค์ทรงอนุรักษ์และพัฒนา งานศิลปหัตถกรรม รวมทั้งยกระดับความเป็นอยู่ ของประชาชนให้มีอาชีพและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

เหรียญ UNICEF Special Recognition Award องค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ทูลเกล้าฯ ถวายเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๓๕ ในฐานะที่ทรงเสียสละและมุ่งมั่นในการ

พัฒนาคุณภาพชีวิตของแม่และเด็กในประเทศไทย ซึ่งเป็นเหรียญที่มอบให้แก่องค์กรกาชาดสากล และไม่เคยมอบแก่บุคคลมาก่อน

รางวัลสตรีแห่งปี ๑๙๙๓ (The 1993 Woman of the Year Award) มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford University) สหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวายเมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๓๖ เพื่อเฉลิมพระเกียรติที่ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเสมอมา

รางวัล MLI Annual International Award ประจำปี ๒๐๐๓ องค์กร The Marshall Legacy Institute (MLI) แห่งสหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวายเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๗ เนื่องจากทรงมีผลงานที่โดดเด่นในด้านการบรรเทาทุกข์ของประชาชน โดยเฉพาะผู้ยากไร้ในชนบทของประเทศไทย ซึ่งเป็นผลงานทางด้านมนุษยธรรมที่น่ายกย่อง และทรงมีความห่วงใยต่อประชาชนชาวไทยอย่างแท้จริง

รางวัลพิเศษในการส่งเสริมสาขาอาชีพ สมาพันธ์นักประดิษฐ์หญิงเกาหลีใต้ หรือเคเวีย (Korea Women Inventors Association : KWIA) ทูลเกล้าฯ ถวายเมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๕๒ เนื่องจากทรงให้การส่งเสริมงานด้านศิลปาชีพที่ก่อให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้นผลงานอันมีเอกลักษณ์จากภูมิปัญญาของไทยอย่างต่อเนื่องมายาวนาน

พระเกียรติคุณเกริกไกร... เพื่อปวงประชาเป็นสุขสันต์

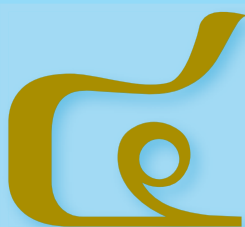
พระราชสมัญญานาม ปรีญญาตุษฏีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และรางวัลเกียรติยศมากมายดังกล่าว ที่หลายองค์กรทั้งในและต่างประเทศทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อสดุดีพระเกียรติคุณในการพัฒนาด้านต่างๆ เป็นสิ่งเน้นย้ำถึงพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อประชาชน โดยไม่ทรงเลือกว่าเขาเหล่านั้นเป็นใคร ด้วยน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงมุ่งมั่นในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการ ในการอุปถัมภ์บำรุงพสกนิกรชาวไทยที่อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทยให้มีชีวิตที่มีความสุข มีสุขภาพแข็งแรง มีการศึกษา และมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ไม่เว้นแม้แต่ชนต่างชาติที่ลี้ภัยเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร พระองค์ได้พระราชทานความช่วยเหลือและทรงดูแลด้วยพระองค์เองอย่างอบอุ่นยิ่ง พระราชกรณียกิจทั้งปวงนี้ เป็นที่ประจักษ์ชัดแก่พสกนิกรชาวไทยและนานาชาติทั่วโลก จึงนับเป็นความโชคดีของปวงชนชาวไทยที่ได้อยู่ใต้พระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระผู้เป็นดัง “พ่อ” และ “แม่” ของแผ่นดิน

“...ชาวไทยทุกคนจะต้องเข้าใจว่า
การอนุรักษ์น้ำมีใช้จะไปขัดขวางการพัฒนา
แท้ที่จริงแล้วการพัฒนาระยะยาวกลับจะล้ำเร็วได้
ก็ด้วยการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง
เราทั้งหลายคงไม่เต็มตัวอย่างที่พลโลกบางประเทศ
ต้องอดอยากล้มตายไปเป็นจำนวนมาก
ซึ่งเป็นผลมาจากการไม่สงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาตินั่นเอง...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ
ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต
๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๒

บทสรุป : สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
ผู้ทรงพระคุณอันใหญ่หลวง

ส่วนที่ ๔

บทสรุป

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันใหญ่หลวง

ตลอดระยะเวลากว่า ๖๐ ปี ที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมุ่งมั่นปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการเคียงคู่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อนำพาประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้าและประชาชนมีความสุข ร่มเย็น ทรงรักและห่วงใยประเทศชาติและประชาชนเหมือน “แม่ที่รักและห่วงใยลูกอยู่ตลอดเวลา”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปทรงงานในทุกหนแห่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทุรกันดาร ซึ่งแม้แต่ประชาชนทั่วไปก็ยังไม่เคยเข้าไปถึง พระองค์ทรงงานด้วยพระวิริยะอุตสาหะอย่างไม่ทรงเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย และได้ทรงย่อท้อต่อความยากลำบาก ทรงทุ่มเทพระราชหฤทัยและทรงตรากตรำพระวรกายเสด็จพระราชดำเนินไปทรงดูแลและให้ความช่วยเหลือบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่พสกนิกร โดยเฉพาะผู้ที่ยากไร้

และด้อยโอกาสอย่างต่อเนื่องตลอดมา ผู้ถวายงานใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทต่างเห็นเป็นภาพเจนตาว่าในการเสด็จฯ ทรงเยี่ยมราษฎร หากงานไม่เสร็จ พระองค์จะไม่ทรงหยุดพัก ทรงมีพระสมาธิที่มั่นคงและมีพระราชหฤทัยจดจ่ออยู่กับงานและประชาชนเป็นอย่างยิ่ง งานต้องเสร็จก่อนจึงจะทรงพัก

ทรงดำเนินตามรอยพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงยึดแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการช่วยเหลือพสกนิกรให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยมีหลักการว่า จะทำอย่างไรที่จะช่วยประชาชนได้ในระยะยาว คือให้ประชาชนยืนหยัดได้ด้วยตัวเองจึงจะเป็นการช่วยเหลือที่แท้จริง พระองค์ทรงเริ่มจากโครงการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาพื้นฐาน สุขภาพอนามัย ส่งเสริมให้ราษฎรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีรายได้ และพึ่งพาตนเองได้ ดังพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๐ ความตอนหนึ่งว่า

“...ข้าพเจ้าซาบซึ้งในพระราชปณิธาน และได้ตั้งใจปฏิบัติงานที่ทรงมอบหมายมาอย่างสุดความสามารถคือ งานด้านสังคมสงเคราะห์ต่างๆ ได้แก่การช่วยเหลือประชาชนที่เจ็บไข้ได้ป่วย ช่วยเหลือทางด้านสวัสดิการครอบครัว และส่งเสริมอาชีพทางด้านหัตถกรรม เป็นต้น...”

นอกจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาค้นหาพื้นฐานทางด้านสังคม ทั้งการแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุขและสังคมสงเคราะห์ และการส่งเสริมอาชีพ รายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนแล้ว ทรงมุ่งมั่นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของชาติไทย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ ซึ่งพระราชกรณียกิจเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพราะนอกจากจะช่วยให้เกิดความสมดุลในการพัฒนาแล้ว ยังช่วยลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย

ทั้งสองพระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวพันกัน ขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงงานพัฒนาด้านการชลประทาน การเกษตร และการพัฒนาชนบท สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงดูแลในเรื่องสุขภาพอนามัย สังคมสงเคราะห์ พระราชทานอาชีพเสริมแก่ราษฎร และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้ลูกหลานไทย

ในช่วงหลังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯไปทรงงานในต่างจังหวัดน้อยลง ดังนั้น เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯไปทรงงานและเยี่ยมเยียนราษฎรในต่างจังหวัด ก็จะถวายรายงานให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบ และรับพระราชทานแนวพระราชดำริในการช่วยเหลือราษฎรมาทรงดำเนินการต่อไป

ทุกแห่งที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯไปทรงเยี่ยมราษฎร พระองค์จะทรงสังเกต ศึกษา วิเคราะห์ ถึงสภาพปัญหาที่แท้จริง แล้วจึงทรงหาแนวทางที่เหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้ พระองค์ทรงงานหนักเพื่อประชาชนทุกวัน โดยไม่มีวันหยุด ด้วยทรงตระหนักในพระปณิธานบรมราชโองการ ความว่า

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

ทรงแก้ไขปัญหาค้นพื้นฐานของราษฎร... ดูแลสุขภาพอนามัยและงานสังคมสงเคราะห์

การทรงงานของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นการดำเนินงานที่เสริมและสนับสนุนการพัฒนาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และรัฐบาล โดยทรงให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหในระดับพื้นฐานของราษฎร

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักถึงพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า การพัฒนานั้นจะต้อง “ทำตามลำดับขั้น” โดยเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นที่สุดของประชาชนก่อน คือการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง แล้วจึงพัฒนาในเรื่องอื่นๆ ที่จำเป็นต่อไป ในระยะเริ่มแรกพระองค์จึงทรงดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยของราษฎร ดำเนินการด้านการพัฒนาสาธารณสุข โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ “แพทย์อาสา” ที่ตามเสด็จฯ ตรวจรักษาผู้ป่วย ซึ่งต่อมาทรงตั้งเป็น “หน่วยแพทย์พระราชทาน”

นอกจากนี้ ทรงเล็งเห็นว่าในท้องถิ่นทุรกันดารหลายแห่งขาดแคลนสถานพยาบาล จึงมีพระราชดำริโครงการ “หมอหมู่บ้าน” โดยทรงคัดเลือกคนในหมู่บ้านมาฝึกอบรมให้มีความรู้ความสามารถในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ทรงดูแลผู้ที่มีปัญหาสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ทรงให้ความช่วยเหลืออย่าง “ครบวงจร” โดยทรงให้ส่งต่อผู้ป่วยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล และดูแลเยี่ยมเยียนให้ความอบอุ่นจนกระทั่งออกจากโรงพยาบาลพระองค์ทรงมีพระเมตตาสูงส่ง ทรงรับคนดีหรือผู้บริสุทธิ์ที่ประสบเคราะห์กรรม

ไว้เป็น “คนไข้ในพระบรมราชานุเคราะห์” ด้วย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงดำรงตำแหน่ง “องค์สภานายิกาสภาภาษาไทย” เพื่อทรงช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยและผู้ประสบภัยธรรมชาติ โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา ทั้งยามปกติ และฉุกเฉิน หรือเมื่อเกิดภัยสงคราม รวมถึงการรับบริจาคสิ่งของ โลหิต และอวัยวะ เพื่อนำไปบริจาค รักษา หรือต่อชีวิตผู้ที่รอรับความช่วยเหลือ และพระองค์ทรงก่อตั้ง “มูลนิธิสายใจไทยในพระบรมราชูปถัมภ์” เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน และส่งเสริมอาชีพแก่ทหาร ตำรวจ และผู้ที่อาสาสมัครรับใช้ชาติ ที่บาดเจ็บ พิการ หรือเสียชีวิต รวมถึงครอบครัว เพื่อตอบแทนบุญคุณของเหล่าผู้เสียสละรักษาและปกป้อง แผ่นดินไทย

พระราชทานอาชีพเสริมแก่ราษฎร

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ในพระบรมราชินูปถัมภ์” โดยทรงรับเป็นองค์ประธานมูลนิธิ ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” โดยมีพระราชประสงค์ มุ่งมั่นให้ส่งเสริมงาน “ศิลปาชีพ” เป็นอาชีพเสริมแก่ราษฎร เพื่อเพิ่มรายได้ให้เพียงพอแก่การดำรงชีพ อย่างเช่น ทรงส่งเสริมให้ทอผ้าไหมที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสานย่านลิเภาที่ภาคใต้ รวมทั้ง ทรงก่อตั้งโรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา และศูนย์ศิลปาชีพทั่วประเทศ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ความสำคัญกับการที่ราษฎรได้มี “โอกาส” แสดงศักยภาพ และได้รับการพัฒนาหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนา พระองค์ทรงส่งเสริมศิลปาชีพ โดยให้ประชาชนเข้ามาเป็นสมาชิก นอกจากทรงส่งเสริมการผลิตแล้ว ยังทรงสนับสนุนทางการตลาด โดยการเปิด “ร้านจิตรลดา” ขึ้นเป็นสถานที่ขายสินค้า และทรงนำสินค้าศิลปาชีพผลิตภัณฑ์จากฝีมือ

ชาวนาชาวไร่ไปสู່ห้องนิทรรศการทั้งในและต่างประเทศ และที่สำคัญยิ่งคือทรงฉลองพระองค์ด้วยผ้าไหม และผ้าไทยอยู่เสมอ เป็นแบบอย่างให้แก่คนทั่วไป ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง จนได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง

พระองค์มีพระราชดำริให้จัดตั้ง “พิพิธภัณฑ์ผ้าในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” ขึ้นภายใต้มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ เพื่อเป็นศูนย์รวบรวมความรู้เกี่ยวกับผ้าไทย บ่งบอกถึงศิลปวัฒนธรรม และความเจริญมั่นคงของชาติไทย ตลอดจนเป็นการประกาศศักดิ์ศรีฝีมือของคนไทยไว้ตลอดไป

นอกจากนี้ได้พระราชทาน “โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ยากจน ให้มีที่อยู่อาศัยและรู้จักใช้ที่ดินที่มีอยู่ อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และได้พระราชทานพระราชทรัพย์ ส่วนพระองค์ให้สร้าง “ฟาร์มตัวอย่าง” ขึ้นในจังหวัดต่างๆ เพื่อช่วยสร้างชีวิต ใหม่ให้ผู้ตกงาน ชาวบ้านที่ยากจนหรือ ผู้ที่เลิกยาเสพติดได้มีงานทำ ตลอดจน พระราชทาน “โครงการธนาคาร อาหารชุมชน” หรือ Food Bank เพื่อเป็นแหล่งอาหารของชุมชน ช่วยให้ ราษฎรมีรายได้เสริมที่มั่นคง มีน้ำใจ รู้จักการให้ รักใคร่สามัคคี ช่วยเหลือ แบ่งปันซึ่งกันและกัน ส่งผลให้อยู่ดีมีสุขอย่างพอเพียง นับเป็นการน้อมนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานให้แก่คนไทย เพื่อนำมาใช้เป็นหลักในการดำรงชีวิต นำสู่ ความสุขความเจริญอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ทรงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ให้ลูกหลานไทย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีแนวพระราชดำริว่า “คน ป่า และสัตว์ป่า สามารถอยู่ ร่วมกันได้อย่างอาศัยเกื้อกูลกัน” โดยต่างให้ประโยชน์ซึ่งกันและกัน คนสามารถใช้ประโยชน์จากผืนป่า มาสร้างอาชีพและรายได้อย่างพอเพียง ในลักษณะของ “บ้านเล็กในป่าใหญ่” คนที่เคยตัดไม้ทำลายป่า ก็กลับใจมาช่วยปกป้องและพิทักษ์รักษาป่า รวมทั้งขยายพันธุ์สัตว์ป่าให้คงอยู่คู่ประเทศไทยต่อไป ช่วย ให้เกิดความภาคภูมิใจอันยิ่งใหญ่แก่ตนเองและชุมชนในฐานะ “ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า” และเกิดความ รักความสามัคคีในชุมชน และทรงใช้หลักการ “ปลูกป่าในใจคน” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือการปลูกจิตสำนึกในการรักผืนป่าให้แก่คนเสียก่อน รวมถึงการปลูกไม้ใช้สอย ไม้ผล และไม้ยืนต้น

ที่จะเติบโตเป็นป่า นอกจากนี้ ทรงอุทิศพระองค์ในการแก้ไขปัญหาดินที่เสื่อมสภาพและแห้งแล้งให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งทรงจัดหาแหล่งน้ำให้ราษฎรในท้องถิ่นห่างไกลและทุรกันดารโดยจัดตั้ง “โครงการปาร์กน้ำ”

โครงการต่างๆ เหล่านี้ ล้วนเปิดโอกาสให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อให้คน ป่า และสัตว์ป่า สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างอาศัยเกื้อกูลกัน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริให้จัดตั้ง “โครงการคืนช้างสู่ธรรมชาติ” และ “มูลนิธิคืนช้างสู่ธรรมชาติ” เพื่อแก้ไขปัญหาช้างเร่ร่อน ฟื้นฟูประชากรช้างไทย และจุดประกายให้หน่วยงานทั้งในและต่างประเทศร่วมมือกันดำเนินการไม่ให้ช้างสูญพันธุ์

นอกจากนี้ พระองค์ทรงเล็งเห็นความสำคัญให้ชาวเขาที่อยู่ตามแนวชายแดนร่วมปกป้องรักษาประเทศ ด้วยการให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ทั้งที่อยู่อาศัยและการพัฒนาอาชีพ อาทิ “โครงการหมู่บ้านยามชายแดนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” “โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ” และ “โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในพื้นที่ต่างๆ” ซึ่งสร้างความผาสุกให้แก่ราษฎรในพื้นที่เป็นอย่างมาก ช่วยให้ราษฎรได้ทำเกษตรแบบถาวร ไม่ต้องเร่ร่อนแผ้วถางป่า ทำไร่เลื่อนลอย ได้ดำรงชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีรายได้ที่แน่นอนและเพิ่มมากขึ้นจากการเป็นสมาชิกศิลปาชีพทำหัตถกรรม ทอผ้า แกะสลักเครื่องเงิน ในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมก็ได้รับการพัฒนาอย่างมากโดยยังคงรักษาวัฒนธรรมของชนเผ่าไว้ได้อย่างดี ส่งผลให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยให้กับพื้นที่ตามแนวชายแดนของประเทศ

ทรงส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาจิตใจ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงส่งเสริมการศึกษา โดยทรงสร้างโรงเรียนให้แก่เด็กด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดาร พระราชทานทุนการศึกษาแก่นักเรียนยากจนและเด็กพิการ ทรงสร้าง “ศาลารวมใจ” ให้เป็นห้องสมุดอเนกประสงค์ของชุมชนเพื่อใช้ศึกษาหาความรู้ในด้านต่างๆ ได้ตลอดเวลา

พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการ “พัฒนาด้านจิตใจ” เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมให้คนมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้ประพาสแต่คุณงามความดี และทรงให้การทำนุบำรุงศาสนาทุกศาสนา อีกทั้งทรงริเริ่มให้จัดแสดงละครและภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ที่สำคัญๆ เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสศึกษาและเรียนรู้ถึงคุณูปการของบุรพกษัตริย์ไทยที่ทรงเสียสละเลือดเนื้อเพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้อยู่อย่างสบาย อันเป็นการปลูกจิตสำนึกชาวไทยให้มีความรักชาติรักแผ่นดิน ตลอดจนทรงให้การอุปถัมภ์นาฏศิลป์และดนตรีไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดง “โขน” เพื่อให้คนไทยมีความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของไทย

พระองค์ทรงเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอายุแล้วมาเป็น “วุฒิอาสาธนาคารสมอง” นำความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์มาช่วยงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งส่งผลให้มีการ ถ่ายทอดภูมิปัญญา ความรู้ และประสบการณ์สู่คนรุ่นใหม่ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งดีงามเป็นประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติได้เป็นอย่างดี

ความสุขของประชาชน และความสงบของประเทศไทย คือ “กำไรของแผ่นดิน”

เป้าหมายสำคัญในการทรงงานของ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ คือ ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน และความ สงบร่มเย็นของประเทศไทย ซึ่งพระองค์ทรงเรียกว่า “กำไรของแผ่นดิน” คำนี้พระราชทานเมื่อ ผู้ถวายงานในโครงการฟาร์มตัวอย่างกราบ บังคมทูลว่าได้จ้างชาวเขามาทำงานในฟาร์ม ตัวอย่างที่บ้านขุนแตะ จังหวัดเชียงใหม่เพียง ๔๐ คน ถ้าจ้างคนงานมากๆ อาจจะต้องขาดทุน เพราะผลผลิตยังไม่ค่อยอยู่ พระองค์มีรับสั่งว่า

“อย่ามาพูดเรื่องกำไรขาดทุนกับฉันนะ ฉันต้องการให้คนจนมีงานทำมากๆ ขาดทุน ของฉัน คือกำไรของแผ่นดิน”

จากนั้น ทรงสอนว่า “**กำไรของแผ่นดิน**” คือ การที่ทำให้คนยากจนในชุมชนนั้นๆ มีงานทำมีรายได้ไปเลี้ยงครอบครัว ไม่ต้องไปเป็นโจรขโมยหรือยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด รวมทั้งไม่ตัดไม้ทำลายป่าไม่เผาป่า ชุมชนนั้นๆ ก็มีความสุข ความสงบ หากทุกชุมชนเป็นเช่นนี้ ก็จะแผ่กว้างออกมาเป็น ความสุขความสงบของตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศชาติ

ทั่วโลกสรรเสริญพระเกียรติคุณ

การดำเนินงานด้านการพัฒนาของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ แสดงให้เห็นถึง พระปรีชาสามารถของพระองค์ที่ทรงเล็งเห็นการณ์ไกล พระราชดำริต่างๆ สามารถปฏิบัติได้ สอดคล้องกับภูมิประเทศ วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของราษฎร พระมหากรุณาธิคุณดังกล่าวนี้ เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวไทยและนานาชาติทั่วโลก ซึ่งต่างยกย่องและสรรเสริญพระเกียรติคุณ ให้ปรากฏมากมาย อาทิ องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้ทูลเกล้าฯ ถวาย เหรียญเซเรส (Ceres Medal) แต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โดยผู้อำนวยการใหญ่ของเอฟเอโอ ได้กล่าวว่า

“...ทรงทุ่มเทอุทิศทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นกำลังพระวรกายหรือกำลังทรัพย์ เพื่อชาวไทยผู้ยากไร้ ทรงส่งเสริมโครงการต่างๆ ในหมู่บ้านตามชนบท เพื่อช่วยให้สตรี สามารถช่วยเหลือครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น... ทรงส่งเสริมให้เกิดความนิยม ในศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาติ...”

โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ ทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญ UNEF Gold Medal of Distinction เพื่อเฉลิมพระเกียรติที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจดีเด่นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญโบโรพุทโธทองคำ (UNESCO Borobudur Gold Medal) ในฐานะที่พระองค์ทรงอนุรักษ์และพัฒนางานศิลปหัตถกรรมให้ประชาชนมีอาชีพและยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

หน่วยงานและองค์กรระหว่างประเทศ รวมทั้งมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล เหรียญ และปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์เพื่อพระเกียรติคุณมากมาย

สมเด็จพระบรมราชินีนาถคู่พระบารมี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นคู่พระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเสมือน “พระแม่ของแผ่นดินไทย” พระองค์ทรงทำทุกอย่างเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

พระราชกรณียกิจทั้งปวงที่ทรงปฏิบัติด้วยพระปรีชาสามารถและพระวิริยะอุตสาหะตามรอยเบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่หนังสือเล่มนี้ได้นำมาเสนอเป็นเพียงตัวอย่างบางส่วนของแนวพระราชดำริและโครงการพัฒนาเท่านั้น ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นชัดเจนว่า “ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข คือพระราชประสงค์ของพระองค์”

ในโอกาสอันเป็นมหามงคลยิ่งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ขอถวายความจงรักภักดี และขอเทิดทูนพระองค์ไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่เปรียบมิได้ และขอเชิญชวนประชาชนชาวไทยทั่วทั้งประเทศเรียนรู้ตามรอย

พระยุคลบาท น้อมนำแนวพระราชดำริมาศึกษา และยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ร่วมกันมุ่งมั่นทำความดี และเป็นคนดี ปลุกจิตสำนึกความเป็นไทย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีจิตใจที่แบ่งปันกัน มีความสามัคคี ตลอดจนร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อความเจริญผาสุกของประเทศไทย และประชาชนสืบไป

ขอพระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

บรรณานุกรม

หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์

กรมทหารพรานที่ ๑๓. โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด (ภาคตะวันออก) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. จังหวัดสระแก้ว : กรมทหารพรานที่ ๑๓/หน่วยประสานงานโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด (ภาคตะวันออก) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ม.ป.ป.

กรมศิลปากร, สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จดหมายเหตุงานเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๗.

กรมส่งเสริมการเกษตร. โครงการธนาคารอาหารชุมชน FOOD BANK. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๔๕.

กรมส่งเสริมการเกษตร. โครงการธนาคารอาหารชุมชน. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๖.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. ด้วยพระบารมีสู่ธรรมชาติและชีวิต. กรุงเทพฯ : บริษัท ฉลองรัตน์ จำกัด, ๒๕๓๕.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๗.

กองบัญชาการกองทัพบก กองทัพภาคที่ ๓. ข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กองทัพภาคที่ ๓. กรุงเทพฯ : กองทัพภาคที่ ๓, ๒๕๕๔.

กองบัญชาการกองทัพบก. การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านยามชายแดน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๓.

กองราชเลขาการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถและกองศิลปาชีพ. ด้วยพลังแห่งรัก. กรุงเทพฯ : บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้น จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๘.

กองอำนวยการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กองพลพัฒนาที่ ๓ จังหวัดเชียงใหม่. เอกสารหมู่บ้านยามชายแดน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เอกสารประกอบการประชุมคณะที่ปรึกษาและคณะกรรมการบริหาร โครงการพัฒนารัฐบาลไทยภูเขา อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๔. มกราคม ๒๕๕๔.

กัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง. “ศิลปาชีพ ศิลปะเพื่อชีวิต” **วารสารเศรษฐกิจและสังคม**. ฉบับพิเศษ : ๗๓ – ๘๓ ; ๒๕๔๕.

จันทร์ทิพย์ ลชมพูพัฒน์. “อนุรักษ์สัตว์ป่า คุ่มครองและขยายพันธุ์” **วารสารเศรษฐกิจและสังคม**. ๒๙ (๔) : ๕๕-๖๔ ; กรกฎาคม – สิงหาคม ๒๕๓๕.

ประภาศน์ อวยชัย. “โครงการนำพระทัยพระราชทานเลี้ยงอาหารกลางวันแก่ผู้ตกงานและผู้ตกทุกข์ได้ยาก ตามพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ” **วารสารราชบัณฑิตยสถาน**. ฉบับเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในโอกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ๗๒ พรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗. ๘๘-๙๕ ; ๒๕๔๗.

ประสพสุข ทรงผาสุก. “สาธารณสุขเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ยากไร้ สมบูรณ์แบบครบวงจร” **วารสารเศรษฐกิจและสังคม**. ๒๙ (๔) : ๑๕-๒๔ ; กรกฎาคม – สิงหาคม ๒๕๓๕.

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. **พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ** [จุลสาร] : พิพิธภัณฑสถาน : กรุงเทพฯ, ๒๕๔๔
เพ็ญจา อ่อนชิต. “พระมหากรุณาธิคุณต่อปวงชนชาวไทยในการจัดตั้งธนาคารสมอง” **วารสารเศรษฐกิจและสังคม**. ฉบับพิเศษ : ๓๕-๓๘ ; ๒๕๔๕.

ภาณี ชนาธิปกรณ, วิภาวดี ชวนบุญ. “บ้านเล็กในป่าใหญ่ การอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่า” **วารสารเศรษฐกิจและสังคม**. ฉบับพิเศษ : ๙๒-๑๑๑ ; กรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๓๕.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์. **พระแม่ของแผ่นดินผู้ทรงปั้นดินให้เป็นดาว**. กรุงเทพฯ : บริษัท หอรัตนชัยการพิมพ์, ๒๕๔๖.

มูลนิธิ ๕ ธันวาคมหาราช. **๑๒ สิงหาคมพระบรมราชินีนาถ**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย), ๒๕๕๒.

รวีวรรณ เลียดทอง. “โครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส” **วารสารเศรษฐกิจและสังคม**. ฉบับพิเศษ : ๑๑๒-๑๑๙ ; ๒๕๔๕.

วิไลวรรณ นัฒวิไล. “การสร้างสมดุลในการพัฒนา การปลูกฝังคุณธรรมและการพัฒนา” **วารสารเศรษฐกิจและสังคม**. ๙ (๔) : ๕๑-๕๔ ; กรกฎาคม – สิงหาคม ๒๕๓๕.

ศูนย์ดวงตาสมากาชาดไทย. **คู่มือจัดหาและบริการดวงตา**. กรุงเทพฯ : บริษัท ศิวณการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๑.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. **สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ**. กรุงเทพฯ : โรงเรียนจิตรลดา, ๒๕๓๕.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักยุทธศาสตร์ด้านนโยบายสาธารณะ.

โครงการขับเคลื่อนและขยายผลปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติโดยภาคประชาชน เอกชน รัฐและองค์กรต่างๆ โดยใช้กลไกการปฏิบัติงานของวุฒิสภาศาลาการสมอง. กรุงเทพฯ : ๒๕๕๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **๗๒ พรรษามหาราชาินี ธนาการสมองร่วมพัฒนาประเทศ.** นนทบุรี : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๗.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **ธนาการสมอง.** กรุงเทพฯ : บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๓.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **สร้างเด็กไทยให้เต็มศักยภาพด้วยอาหารและโภชนาการ.** นนทบุรี : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๗.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **การทรงงานพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.** นนทบุรี : ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง, ๒๕๕๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **พระมหากษัตริย์นักพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา.** นนทบุรี : ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง, ๒๕๕๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **พระมิ่งขวัญของชาวไทย ผู้ทรงเป็นพลังพัฒนาประเทศ.** กรุงเทพฯ : ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด, ๒๕๕๓.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. **กำไรของแผ่นดิน.** กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๗.

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. **โขนศาลาเฉลิมกรุง.** [แผ่นพับ]. กรุงเทพฯ : สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, ม.ป.ป.

สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. **๗๕ พรรษา บรมราชินีนาถ กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.

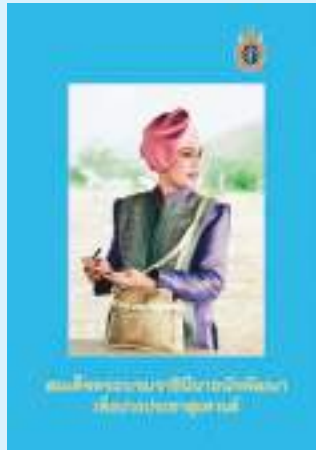
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. **รัตนราชินีศรีประเทศ.** กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๙.

สำนักพระราชวัง. **พระที่นั่งวิมานเมฆ.** พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

เว็บไซต์ สื่อออนไลน์

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. **สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.dnp.go.th/wildlifednp/index.php?> (วันที่ค้นข้อมูล : ๒๖ เมษายน ๒๕๕๕)
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. **สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าภูเขียว**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.dnp.go.th/MFCD7/phukhieo/> (วันที่ค้นข้อมูล : ๑๗ เมษายน ๒๕๕๕)
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ส่วนประสานงานโครงการพระราชดำริ. **โครงการพัฒนาป่าไม้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริสวนป่าสิริกิติ์**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.dnp.go.th>. (วันที่ค้นข้อมูล : ๒๔ เมษายน ๒๕๕๕).
- กาจบดินทร์ พันธรักติ, ลลิตา สนิธิฐา, ธร ยิ้มสงวน. “ศึกษัยมรณัม โชนแห่งแผ่นดิน คุณค่าที่คนไทยควรดู.” **สารศูนย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรม**. [ออนไลน์]. ๙ (๓) ; กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๕๔. เข้าถึงได้จาก : <http://www.sci.nu.ac.th/websci/project/sciweek/2521/Result2551/web/ton/web1/work3> (วันที่ค้นข้อมูล : ๓ เมษายน ๒๕๕๕).
- คณะกรรมการมูลนิธิอนุรักษ์ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด. **ประวัติความเป็นมามูลนิธิอนุรักษ์ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.5provincesforest.com>. (วันที่ค้นข้อมูล : ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๕).
- นิตยสาร Who?. “**โชน**” ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.whoweeklymagazine.com/people_content_detail.php?t=thai&t1=people&id=186. (วันที่ค้นข้อมูล : ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๕).
- แนวหน้าออนไลน์. “ในหมอดิน “กึ่งนาง” ปลุกทุกอย่างที่กิน เหลือกก็ขาย สร้างธนาคารอาหารชุมชนแห่งบ้านนาป่าแบก จ.แม่ฮ่องสอน.” **หนังสือพิมพ์แนวหน้า**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.naewna.com/news.asp?ID=238879> (วันที่ค้นข้อมูล : ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๕).
- ศูนย์การทหารราบ. **โครงการพระราชดำริสวนป่าหาดทรายใหญ่**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.infantry-center.com/infan/king.html>. (วันที่ค้นข้อมูล : ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕).
- สภากาชาดไทย. “๘ พฤษภาคม วันกาชาดโลก อาสาสมัคร : พลังแห่งมนุษยธรรม.” **สภากาชาดไทย**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.redcross.or.th/article/7130>. (วันที่ค้นข้อมูล : ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕).
- สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย. **โครงการน้ำพระทัยพระราชทาน**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.ncswt.or.th/namprathai.html>. (วันที่ค้นข้อมูล : ๒ พฤษภาคม ๒๕๕๕).

คณะที่ปรึกษาจัดทำหนังสือสมเด็จพระบรมราชินีนาถนักพัฒนา เพื่อปวงประชาสุขคานต์

นายพนัส สิมะเสถียร	ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ	เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คณะทำงานจัดทำหนังสือสมเด็จพระบรมราชินีนาถนักพัฒนา เพื่อปวงประชาสุขคานต์

ประธาน

นางเพ็ญจา อ่อนชิต	รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
-------------------	--

รองประธาน

นางนิตยา กมลวาทินศา	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
---------------------	------------------------------

คณะทำงาน

นายสุทิน ลิ้มปะชาติ	นางสาวกัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง
นางจันทร์ทิพย์ ปาละนันท์	นางสาวช่อผกา แก้วใหญ่
นางสาวจิรวรรณ วงศาโรจน์	นายณพดล ธีัญญาดี
นางสาวรวีวรรณ เลียดทอง	นางสาววิสสุตา บุญมี
นายคมสัน วรวิวัฒน์	นางวรารัตน์ ดุลยพิทักษ์
นางรัตนวรรณ โอสรูป	นางสาวพนิดา วงษ์ภักดี
นางสาวธนสนี จีสูงเนิน	

ข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือสมเด็จพระบรมราชินีนาถนักพัฒนา เพื่อปวงประชาสุขคานต์

พิมพ์ครั้งที่ ๑	สิงหาคม ๒๕๕๕
จำนวน	๒๑,๐๐๐ เล่ม
ISBN	978-974-9769-01-0
พิมพ์ที่	บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

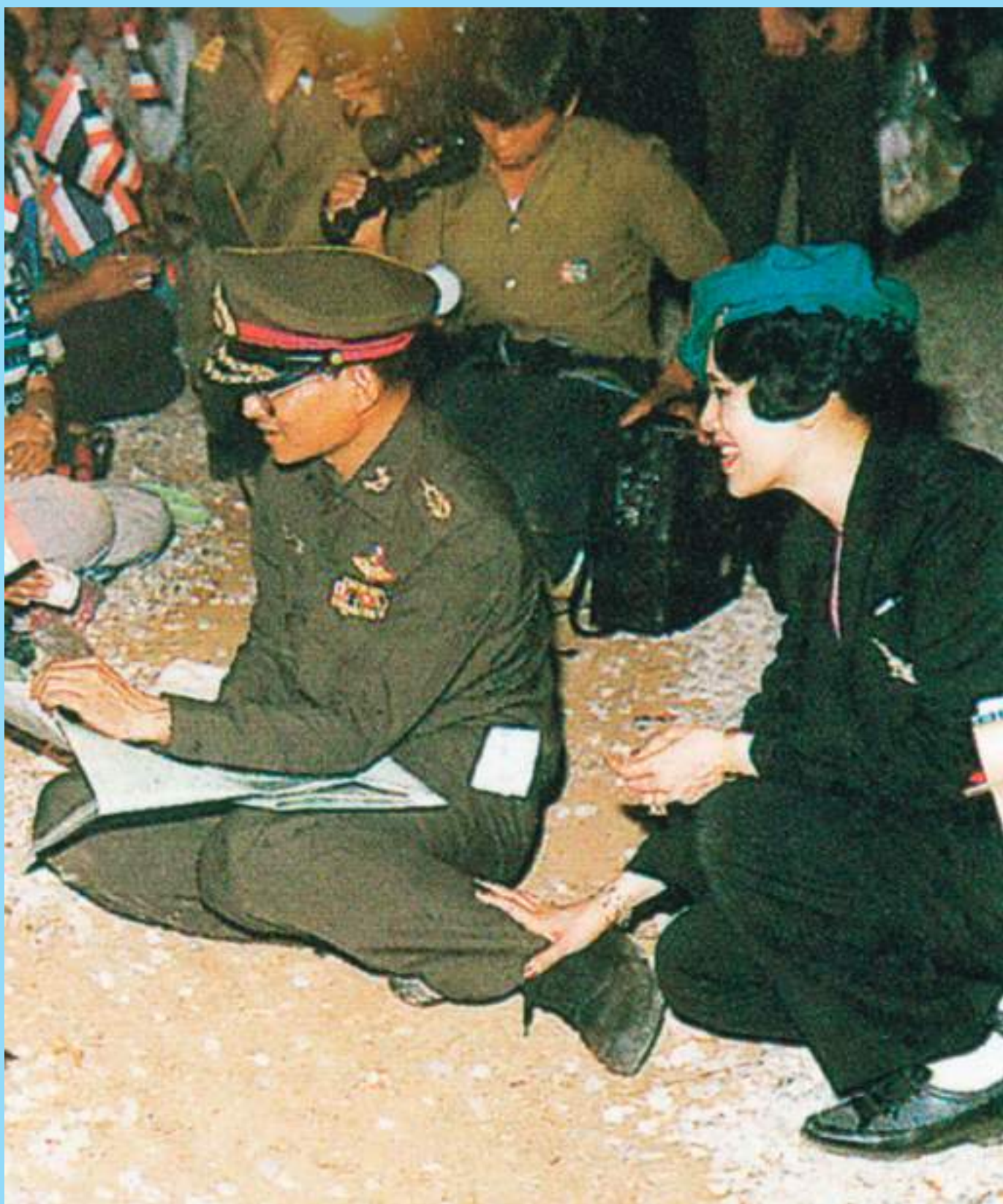

“...ไม่ว่าประเทศของเราจะเผชิญภาวะเศรษฐกิจอย่างไร
หรือต้องเผชิญอุปสรรคหนักหนาสาหัสสักกี่ครั้งเพียงไหน
ขอให้คนไทยรวมกำลังใจที่จะช่วยกันฝ่าฟันไป

เพื่อความมั่นคงของแผ่นดินไทย

เพื่อความผาสุกของราษฎรไทยด้วยกัน

คนไทยด้วยกัน และก็ชาติเดียวกัน

เปรียบเสมือนอยู่ในเรือลำเดียวกัน ถ้าต่างคนต่างพายไปคนละทาง

เรือก็ไม่ไปถึงไหน เรือชาติอื่นเขาก็แข่งหน้าเรือเรากันไป

แต่ถ้าเราช่วยกันพายไปในทิศทางเดียวกัน

เรือของประเทศไทยก็จะแล่นฉิว

เพราะฝีมือของคนไทยไม่เป็นรองใครเลย...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ

ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต

๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๙๖๒ ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๐-๔๐๘๕ ต่อ ๑๓๐๓-๕

โทรสาร ๐-๒๖๒๘-๒๘๔๖ www.nesdb.go.th